

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego 2024

Report on the socio-economic situation
of Kujawsko-Pomorskie Voivodship 2024

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego 2024

Report on the socio-economic situation
of Kujawsko-Pomorskie Voivodship 2024

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy Statistical Office in Bydgoszcz

Bydgoszcz 2024

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych, Ośrodek Badań i Analiz Rynku Pracy,
Wydział Organizacji i Rejestrów
Statistical Office in Bydgoszcz. Kujawsko-Pomorskie Centre for Regional Surveys, Surveys and Analysis of Labour Market
Centre, Organization and Register Division

pod kierunkiem

supervised by

Małgorzata Górka

Zespół autorski

Author team

Marcin Bzdzion, Michał Cabański, Paulina Hofman-Stężowska, Karol Kabaciński, Marta Kordylewicz, Anna Krzyżelewska-Suś,
Ewa Liminowicz, Dorota Malicka, Adam Mańkowski, Dorota Marciniak, Magdalena Miśko, Katarzyna Nowacka,
Zbigniew Osypiuk, Jacek Pruski, Małgorzata Rybak, Agnieszka Wasila, Bartosz Wilk, Marta Tuzkowska

Prace redakcyjne

Editorial work

Magdalena Miśko

Tłumaczenie

Translation

Pracownicy Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy
Employees of the Statistical Office in Bydgoszcz

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Jacek Pruski

Publikacja dostępna na stronie:

Publication available on website:

<http://bydgoszcz.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła.

When publishing Statistical Office data please indicate the source.

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy przekazuje Państwu kolejną edycję publikacji „**Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego**”. Analogiczne raporty dla poszczególnych województw, w zbliżonym układzie i zakresie tematycznym, wydawane są przez wszystkie urzędy statystyczne w Polsce.

Publikacja zawiera istotne dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego informacje o zmianach zachodzących w środowisku, obserwowanych procesach demograficznych, zagadnieniach związanych z rynkiem pracy czy edukacją. W opisie warunków i jakości życia mieszkańców ujęto tematy m. in. z zakresu ochrony zdrowia, świadczeń społecznych, transportu, czy bezpieczeństwa publicznego. Wskazane zostały obserwowane tendencje w wybranych obszarach gospodarki, aktywność podmiotów gospodarki narodowej, czy też zagadnienia obejmujące działalność badawczo-rozwojową oraz innowacyjną. W publikacji uwzględnione zostały tematy związane z finansowaniem działań z budżetów samorządów, projektami dofinansowanymi ze środków europejskich, czy też planowaniem przestrzennym i rewitalizacją.

Informacje w publikacji dotyczą 2023 r., a w przypadku braku ich dostępności – roku poprzedzającego rok analizowany. Dla szerszego zobrazowania zachodzących zmian w województwie kujawsko-pomorskim, dokonano porównań z rokiem poprzednim oraz w miarę możliwości z 2015 r. Wybrane dane statystyczne przedstawiono na tle kraju, w odniesieniu do innych województw, a także w ujęciu retrospektywnym za lata 2015–2023. Niektóre zagadnienia zaprezentowano dla miast wojewódzkich, tj. dla Bydgoszczy i Torunia, a także w przekroju podregionów, powiatów i gmin.

Komentarz analityczny wraz z tablicami statystycznymi został uzupełniony graficznymi formami prezentacji danych statystycznych w postaci kartogramów, kartodiagramów i wykresów, które obrazują zmienność przestrzenną i czasową zjawisk.

Wyrażam nadzieję, że prezentowana publikacja będzie przydatnym źródłem informacji o stanie i tendencjach rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Bydgoszczy

dr Wiesława Gierańczyk

Preface

The Statistical Office in Bydgoszcz is pleased to present you with the next edition of **the Report on the socio-economic situation of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship**. Analogous reports for individual voivodships, in a similar layout and thematic scope, are published by all statistical offices in Poland.

The publication contains information relevant to the socio-economic development of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship on changes taking place in the environment, observed demographic processes, issues related to the labour market or education. The description of the inhabitants' living conditions and quality of life includes topics such as health care, social benefits, transport or public safety. Observed trends in selected areas of the economy, the activity of national economy entities, or issues including research and development and innovation activities are indicated. The publication covers topics related to the financing of activities from local government budgets, projects co-financed from European Union funds or spatial planning and revitalisation.

The information in the publication refers to the year 2023, or, if unavailable, to the year preceding the analysed year. To provide a broader picture of the changes taking place in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, comparisons were made with the previous year and, where possible, with 2015. Selected statistical data were presented against the background of the country, in relation to other voivodships, and retrospectively for the years 2015-2023. Some issues were presented for the capital cities of the voivodship, i.e. Bydgoszcz and Toruń, as well as broken down by subregion, powiat and gmina.

The analytical commentary along with statistical tables were supplemented with graphical forms of presenting statistical data, i.e. cartograms, cartodiagrams and charts that illustrate spatial and temporal variability of phenomena.

I hope that the presented publication will be a useful source of information on the state of and trends in the socio-economic development of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship.

Director
of the Statistical Office
in Bydgoszcz

Wiesława Gierańczyk, Ph. D.

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	19
Symbols	19
Ważniejsze skróty	19
Major abbreviations	19
Synteza	21
Executive Summary	28
Rozdział 1. Województwo na tle kraju	34
Chapter 1. Voivodship against the background of the country	34
Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw	37
Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships	37
Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa	45
Chapter 3. Area and territorial division of voivodship	45
Rozdział 4. Środowisko	47
Chapter 4. Environment	47
4.1. Powierzchnia ziemi	47
4.1. Ground surface	47
4.2. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	49
4.2. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	49
4.3. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	54
4.3. Pollution and protection of air	54
4.4. Ochrona przyrody. Lasy	56
4.4. Nature protection. Forests	56
4.5. Odpady przemysłowe i komunalne	60
4.5. Industrial and municipal waste	60
4.6. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	64
4.6. Economic aspects of environmental protection	64
Rozdział 5. Społeczeństwo	67
Chapter 5. Society	67
5.1. Kapitał ludzki	67
5.1. Human capital	67
Demografia	67
Demography	67

Edukacja	76
Education	76
Zasoby pracy	88
Labour resources	88
5.2. Jakość życia	97
5.2. Quality of life	97
Zamożność mieszkańców	97
Inhabitant's wealth	97
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	103
Social assistance and family support	103
Warunki mieszkaniowe	110
Housing conditions	110
Ochrona zdrowia	117
Health care	117
Kultura	128
Culture	128
Bezpieczeństwo publiczne	131
Public safety	131
Społeczeństwo informacyjne	136
Information society	136
Aktywność społeczna	137
Social activity	137
Rozdział 6. Gospodarka	139
Chapter 6. Economy	139
6.1. Produkt krajowy brutto	139
6.1. Gross domestic product	139
6.2. Przedsiębiorczość	144
6.2. Entrepreneurship	144
Podmioty gospodarki narodowej	144
Entities of the national economy	144
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	149
Research and development as well as innovation activity	149
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	156
Using of information and communication technologies in enterprises	156
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	158
Financial results of non-financial enterprises	158
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	162
Investment outlays of enterprises	162

6.3. Produkcja i usługi	165
6.3. Production and services.	165
Rolnictwo	165
Agriculture	165
Przemysł	171
Industry	171
Budownictwo	177
Construction	177
Rynek wewnętrzny	184
Internal market	184
Transport	187
Transport	187
Energia.	193
Energy	193
Rozdział 7. Zarządzanie rozwojem	196
Chapter 7. Development management	196
7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego	196
7.1. Revenue of local government units	196
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego.	199
7.2. Expenditure of local government units	199
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	202
7.3. Result of budgets of local government units.	202
7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich.	207
7.4. Projects co-financed by the European funds.	207
7.5. Planowanie przestrzenne.	212
7.5. Spatial planning.	212
Rozdział 8. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim	218
Chapter 8. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship.	218
Rozdział 9. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu	221
Chapter 9. Selected data on Bydgoszcz and Toruń	221
Rozdział 10. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu	225
Chapter 10. Selected data on cities with powiat status	225

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2022 r.	37
Chart 1. Municipal waste collected separately during the year in relation to total municipal waste collected in 2022	
Wykres 2. Przyrost naturalny w 2023 r.	38
Chart 2. Natural increase in 2023	
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2023 r.	38
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence in 2023	
Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2023 r. . .	43
Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2023	
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2022 r. . .	43
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2022	
Wykres 6. Udział gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych w gruntach zdegradowanych i zdewastowanych	48
Chart 6. The share of reclaimed and managed lands in degraded and devastated lands	
Wykres 7. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi	51
Chart 7. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	
Wykres 8. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2022 r.	58
Chart 8. Structure of area of special nature value under legal protection in 2022	
Wykres 9. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca	60
Chart 9. Industrial waste generated during the year per capita	
Wykres 10. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca	61
Chart 10. Municipal waste collected during the year per capita	
Wykres 11. Struktura nakładów na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2015–2022 .	65
Chart 11. Structure of outlays on fixed assets by source of financing in 2015–2022	
Wykres 12. Liczba ludności	69
Chart 12. Population	
Wykres 13. Indeks starości	71
Chart 13. Ageing index	
Wykres 14. Mediana wieku ludności	72
Chart 14. Median age of population	
Wykres 15. Małżeństwa zawarte	72
Chart 15. Marriages contracted	

Wykres 16. Ruch naturalny ludności	73
Chart 16. Vital statistics of population	
Wykres 17. Saldo migracji ludności na pobyt stały	75
Chart 17. Net migration of population for permanent residence	
Wykres 18. Struktura dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według typów placówek .	78
Chart 18. Structure of children in pre-primary establishments by type of establishments	
Wykres 19. Struktura ludności według poziomu wykształcenia według BAEL w 4 kwartale	80
Chart 19. Structure of population by level of educational attainment by LFS in the 4 quarter	
Wykres 20. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych	81
Chart 20. Pupils and graduates of primary schools	
Wykres 21. Struktura uczniów szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2022/2023	83
Chart 21. Structure of students of post-primary schools by types of schools in the 2022/2023 school year	
Wykres 22. Struktura absolwentów szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2021/2022	84
Chart 22. Structure of graduates of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2021/2022 school year	
Wykres 23. Studenci stacjonarni uczelni w miejscowościach akademickich na 1000 ludności	85
Chart 23. Students in full-time programmes in academic towns per 1000 population	
Wykres 24. Struktura absolwentów według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2021/2022	86
Chart 24. Structure of graduates by broad fields of education in the 2021/2022 academic year	
Wykres 25. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD i płci w 2023 r.	89
Chart 25. Employed persons in the national economy by PKD/NACE sections and sex in 2023	
Wykres 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego	93
Chart 26. Registered unemployment rate	
Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów	96
Chart 27. Activity rate by quarters	
Wykres 28. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w wielkich grupach zawodów	98
Chart 28. Average monthly gross earnings in major occupational groups	
Wykres 29. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw	100
Chart 29. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector	
Wykres 30. Struktura subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2022 r.	103
Chart 30. Structure of subjective evaluation of the material situation of households in 2022	
Wykres 31. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn	106
Chart 31. Number of families with assigning help (based on the decisions) by reasons	
Wykres 32. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych	109
Chart 32. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs	

Wykres 33. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności	123
Chart 33. Doctors and nurses per 10 thousand population	
Wykres 34. Struktura lekarzy specjalistów według specjalizacji	124
Chart 34. Structure of specialist doctors by specialization	
Wykres 35. Świadczenia udzielone w trybie ambulatoryjnym w szpitalnych oddziałach ratunkowych i izbach przyjęć	126
Chart 35. Outpatient health services provided in hospital emergency wards and admission rooms	
Wykres 36. Struktura imprez oraz uczestników imprez organizowanych przez placówki kultury w 2022 r.	129
Chart 36. Structure of events organized by culture institutions and events participants in 2022	
Wykres 37. Osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy	136
Chart 37. Individuals ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months	
Wykres 38. Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy	137
Chart 38. Individuals using e-government services during the last 12 months	
Wykres 39. Dynamika produktu krajowego brutto	140
Chart 39. Indices of gross domestic product	
Wykres 40. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów Odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju	141
Chart 40. Gross domestic product per capita by subregions Relative deviations from the national average value	
Wykres 41. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności	142
Chart 41. Structure of gross value added by kind of activity	
Wykres 42. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów	143
Chart 42. Structure of gross value added by kind of activity and subregions	
Wykres 43. Podmioty gospodarki narodowej	145
Chart 43. Entities of the national economy	
Wykres 44. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD	147
Chart 44. Structure of entities of the national economy by PKD sections	
Wykres 45. Struktura spółek handlowych o kapitale jednorodnym według rodzaju kapitału	148
Chart 45. Structure of commercial companies by type of capital	
Wykres 46. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R	150
Chart 46. Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D	
Wykres 47. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R na 1 mieszkańca	150
Chart 47. Intramural expenditure on R&D per capita	
Wykres 48. Personel wewnętrzny B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo	153
Chart 48. Internal R&D personnel per 1,000 economically active persons	

Wykres 49.	Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem	155
Chart 49.	Share of revenues of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales	
Wykres 50.	Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe na 1 mln mieszkańców	155
Chart 50.	Patent applications filed by domestic entities per million inhabitants	
Wykres 51.	Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu	156
Chart 51.	Enterprises with Internet access	
Wykres 52.	Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe	157
Chart 52.	Enterprises receiving orders via computer networks	
Wykres 53.	Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem	158
Chart 53.	Share of export in total revenue from sale of products, goods and materials	
Wykres 54.	Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych	160
Chart 54.	Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises	
Wykres 55.	Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw niefinansowych	163
Chart 55.	Indices of investment outlays of non-financial enterprises	
Wykres 56.	Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemioplodów rolnych i ogrodnich w 2023 r.	166
Chart 56.	Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2023	
Wykres 57.	Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych	167
Chart 57.	Cattle density per 100 ha of agricultural land	
Wykres 58.	Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych	167
Chart 58.	Pigs density per 100 ha of agricultural land	
Wykres 59.	Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)	169
Chart 59.	Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)	
Wykres 60.	Dynamika skupu mleka	169
Chart 60.	Indices of procurement of cows' milk	
Wykres 61.	Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)	174
Chart 61.	Indices of sold production of industry (constant prices)	
Wykres 62.	Struktura produkcji sprzedanej przemysłu według sekcji PKD	175
Chart 62.	Structure of sold production of industry by PKD sections	
Wykres 63.	Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Przemysle	176
Chart 63.	Indices of average employment in Industry	
Wykres 64.	Przeciętne zatrudnienie w Przemysle według sekcji PKD	176
Chart 64.	Average paid employment in Industry by PKD sections	
Wykres 65.	Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa	178
Chart 65.	Indices of sold production of construction	

Wykres 66. Dynamika produkcji budowlano-montażowej	178
Chart 66. Indices of construction and assembly production	
Wykres 67. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD	179
Chart 67. Structure of construction and assembly production by divisions of PKD	
Wykres 68. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Budownictwie	180
Chart 68. Indices of average employment in Construction	
Wykres 69. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania	180
Chart 69. Indices of the number of dwellings completed	
Wykres 70. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa	181
Chart 70. Dwellings completed by forms of construction	
Wykres 71. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów	185
Chart 71. Indices of retail sales of goods	
Wykres 72. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni	188
Chart 72. Structure of hard surface public roads	
Wykres 73. Krajowe linie regularnej komunikacji autobusowej w 2022 r.	190
Chart 73. National lines of scheduled bus transport in 2022	
Wykres 74. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz	192
Chart 74. Passenger traffic at Bydgoszcz Airport	
Wykres 75. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki	194
Chart 75. Structure of electricity consumption by economy sectors	
Wykres 76. Struktura wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2022 r.	202
Chart 76. Structure of expenditure of local government units budgets by divisions in 2022	
Wykres 77. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2022 r.	203
Chart 77. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2022	
Wykres 78. Dotacje otrzymane przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację projektów europejskich	209
Chart 78. Grants received by local government units for the implementation of European projects	
Wykres 79. Struktura przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji zaplanowanych w programach rewitalizacji GPR/PR według obszaru interwencji w % w 2022 r.	217
Chart 79. Structure of revitalisation undertakings planned of revitalisation in programme GPR/PR by intervention areas in % in 2022	

Spis map

List of maps

	Str. Page
Mapa 1. Map 1.	Stężenie pyłów zawieszonych PM _{2,5} , PM ₁₀ i NO ₂ w 2022 r. . . . . 37 Concentration of suspended particulates matter PM _{2,5} , PM ₁₀ and NO ₂ in 2022
Mapa 2. Map 2.	Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 4 kwartale 2023 r. . . . . 39 Employment rate by LFS in the 4 quarter of 2023
Mapa 3. Map 3.	Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2023 r. . . . . 39 Registered unemployment rate in 2023
Mapa 4. Map 4.	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2022 r. . . . . 40 Average monthly available income per capita in households in 2022
Mapa 5. Map 5.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2022 r. . . 40 Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2022
Mapa 6. Map 6.	Zasoby mieszkaniowe w 2022 r. . . . . 41 Dwellings stocks in 2022
Mapa 7. Map 7.	Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2022 r. . . . . 41 Outpatient health care units in 2022
Mapa 8. Map 8.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2022 r. . . . . 42 Gross domestic product per capita in 2022
Mapa 9. Map 9.	Podmioty gospodarki narodowej w 2023 r. . . . . 42 Entities of the national economy in 2023
Mapa 10. Map 10.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2022 r. . . . . 44 Hard surface public road per 100 km ² of total area in 2022
Mapa 11. Map 11.	Energia ze źródeł odnawialnych w 2022 r. . . . . 44 Energy from renewable sources in 2022
Mapa 12. Map 12.	Podział administracyjny województwa w 2023 r. . . . . 45 Administrative Division of the Voivodship in 2023
Mapa 13. Map 13.	Podział województwa kujawsko-pomorskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2023 r. . . . . 46 Division of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2023
Mapa 14. Map 14.	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2022 r. . . . . 50 Water consumption for needs of the national economy and population in 2022
Mapa 15. Map 15.	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2022 r. . . . . 53 Population connected to wastewater treatment plants in 2022
Mapa 16. Map 16.	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2022 r. . . 57 Area of special nature value under legal protection in 2022
Mapa 17. Map 17.	Lesistość w 2022 r. . . . . 59 Forest cover in 2022
Mapa 18. Map 18.	Odpady komunalne zebrane w 2022 r. . . . . 62 Municipal waste collected in 2022

Mapa 19.	Zmiana liczby ludności w 2023 r. (w stosunku do 2015 r.)	70
Map 19.	Population changes in 2023 (compared to 2015)	
Mapa 20.	Przyrost naturalny ludności w 2023 r.	74
Map 20.	Natural increase in 2023	
Mapa 21.	Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2023 r.	76
Map 21.	Net migration of population for permanent residence in 2023	
Mapa 22.	Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2022/2023	79
Map 22.	Pre-primary education in the 2022/2023 school year	
Mapa 23.	Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2022/2023	82
Map 23.	Pupils in primary schools in the 2022/2023 school year	
Mapa 24.	Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2023 r.	90
Map 24.	Share of women in the total number of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2023	
Mapa 25.	Średnia wieku pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2023 r.	91
Map 25.	Average age of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2023	
Mapa 26.	Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2023 r.	93
Map 26.	Registered unemployment rate in 2023	
Mapa 27.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2022 r.	99
Map 27.	Average monthly gross wages and salaries in 2022	
Mapa 28.	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2022 r.	105
Map 28.	Scope of use of social assistance at domicile in 2022	
Mapa 29.	Żłobki i kluby dziecięce w 2022 r.	109
Map 29.	Nurseries and children clubs in 2022	
Mapa 30.	Warunki mieszkaniowe ludności w 2022 r.	111
Map 30.	Housing conditions of population in 2022	
Mapa 31.	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2022 r.	112
Map 31.	Consumption of water from water supply systems in households in 2022	
Mapa 32.	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2022 r.	114
Map 32.	Population connected sewage system in 2022	
Mapa 33.	Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2022 r.	116
Map 33.	Population connected to the gas supply system in 2022	
Mapa 34.	Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2022 r.	119
Map 34.	Out-patient health care in 2022	
Mapa 35.	Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2022 r.	127
Map 35.	Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2022	
Mapa 36.	Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2022 r.	131
Map 36.	Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2022	
Mapa 37.	Zagrożenie przestępczością w 2023 r.	133
Map 37.	Crime risk in 2023	
Mapa 38.	Bezpieczeństwo na drogach w 2023 r.	135
Map 38.	Road safety in 2023	

Mapa 39. Map 39.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2023 r. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2023	138
Mapa 40. Map 40.	Podmioty gospodarki narodowej w 2023 r. Entities of the national economy in 2023	146
Mapa 41. Map 41.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R na 1 mieszkańca według podregionów w 2022 r. Intramural expenditure on R&D per capita by subregions in 2022	151
Mapa 42. Map 42.	Udział środków zewnętrznych w nakładach wewnętrznych na działalność B+R według podregionów w 2022 r. Share of external funds in intramural expenditures on R&D by subregions in 2022	152
Mapa 43. Map 43.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w 2022 r. Investment outlays in enterprises per capita in 2022	163
Mapa 44. Map 44.	Produkcja sprzedana przemysłu w 2022 r. Sold production of industry in 2022 r.	172
Mapa 45. Map 45.	Przeciętne zatrudnienie w Przemśle w 2022 r. Average employment in Industry in 2022	173
Mapa 46. Map 46.	Mieszkania oddane do użytkowania w 2023 r. Dwellings completed in 2023	183
Mapa 47. Map 47.	Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2022 r. Improved hard surface communal and district roads in 2022	189
Mapa 48. Map 48.	Ścieżki rowerowe w 2022 r. Cycle paths in 2022	190
Mapa 49. Map 49.	Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2022 r. Consumption of electricity in households in 2022	195
Mapa 50. Map 50.	Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2022 r. Own revenue of budgets of gminas per capita in 2022	197
Mapa 51. Map 51.	Dotacje otrzymane przez gminy na 1 mieszkańca w 2022 r. Grants for gminas per capita in 2022	199
Mapa 52. Map 52.	Wydatki inwestycyjne gmin na 1 mieszkańca w 2022 r. Investment expenditure of gminas per capita in 2022	201
Mapa 53. Map 53.	Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2022 r. Debt of gminas in % of total revenue in 2022	205
Mapa 54. Map 54.	Zadłużenie gmin na 1 mieszkańca w 2022 r. Debt of gminas per capita in 2022	206
Mapa 55. Map 55.	Dotacje otrzymane przez gminy na realizację projektów europejskich w 2022 r. Grants received by gminas for the implementation of European project in 2022	210
Mapa 56. Map 56.	Udział europejskich dotacji inwestycyjnych otrzymanych przez gminy w wydatkach inwestycyjnych ogółem w 2022 r. Share of the European investment grants received by gminas in total investment expenditure in 2022	211
Mapa 57. Map 57.	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w 2022 r. Share of the area covered by binding local spatial management plans in total area in 2022	212
Mapa 58. Map 58.	Aktywność gmin w zakresie rewitalizacji w 2022 r. Activity of the gminas in the field of revitalization in 2022	214

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie	34
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship	
Tablica 2. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania	48
Table 2. Geodetic area by the land use	
Tablica 3. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku	51
Table 3. Consumption of water by needs during the year	
Tablica 4. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	52
Table 4. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	
Tablica 5. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza	55
Table 5. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality	
Tablica 6. Odpady przemysłowe	61
Table 6. Industrial waste	
Tablica 7. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku	63
Table 7. Municipal waste collected separately during the year	
Tablica 8. Nakłady na środki trwale służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2015–2022	66
Table 8. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management in 2015–2022	
Tablica 9. Ludność	68
Table 9. Population	
Tablica 10. Wychowanie przedszkolne	77
Table 10. Pre-primary education	
Tablica 11. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny	84
Table 11. Persons who took or passed matriculation exam	
Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat w 4 kwartale według BAEL	95
Table 12. Economic activity of the population aged 15–89 in the 4 quarter by LFS	
Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw	100
Table 13. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector	
Tablica 14. Świadczenia społeczne	101
Table 14. Social benefits	
Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny	102
Table 15. Average monthly available income	
Tablica 16. Świadczenia pomocy społecznej	104
Table 16. Social assistance benefits	

Tablica 17.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	105
Table 17.	Beneficiaries of social assistance at domicile	
Tablica 18.	Świadczenia wychowawcze „RODZINA 500+”	106
Table 18.	„FAMILY 500+” child-support benefit	
Tablica 19.	Świadczenia na rzecz rodziny	107
Table 19.	Benefits to the family	
Tablica 20.	Żłobki i kluby dziecięce	108
Table 20.	Nurseries and children’s clubs	
Tablica 21.	Zasoby mieszkaniowe	111
Table 21.	Dwelling stocks	
Tablica 22.	Wodociągi	113
Table 22.	Water supply system	
Tablica 23.	Kanalizacja	113
Table 23.	Sewage system	
Tablica 24.	Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych	115
Table 24.	Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households	
Tablica 25.	Placówki opieki zdrowotnej	121
Table 25.	Health care facilities	
Tablica 26.	Instytucje kultury	128
Table 26.	Culture institutions	
Tablica 27.	Wypadki drogowe oraz ich skutki	134
Table 27.	Road accidents and their results	
Tablica 28.	Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu	136
Table 28.	Households with access to the Internet at home and Internet users	
Tablica 29.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON	138
Table 29.	Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register	
Tablica 30.	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	144
Table 30.	Entities of national economy in the REGON register	
Tablica 31.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według źródeł finansowania	149
Table 31.	Intramural expenditure on R&D by source of funds	
Tablica 32.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według pochodzenia środków	151
Table 32.	Intramural expenditures on R&D by origin of funds	
Tablica 33.	Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji	154
Table 33.	Innovative enterprises by types of introduced innovations	
Tablica 34.	Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych	161
Table 34.	Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises	

Tablica 35. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych	164
Table 35. Investment outlays of non-financial enterprises	
Tablica 36. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych	166
Table 36. Yields of selected agricultural crops	
Tablica 37. Przemysł	174
Table 37. Industry	
Tablica 38. Budownictwo	177
Table 38. Construction	
Tablica 39. Budownictwo mieszkaniowe	181
Table 39. Residential construction	
Tablica 40. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów	185
Table 40. Indices of retail sales of goods	
Tablica 41. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni	187
Table 41. Public roads by type of surface	
Tablica 42. Drogi publiczne o twardej nawierzchni	188
Table 42. Hard surface public roads	
Tablica 43. Komunikacja miejska	191
Table 43. Urban transport	
Tablica 44. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz	192
Table 44. Passenger traffic at Bydgoszcz Airport	
Tablica 45. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	194
Table 45. Consumers and consumption of electricity in households	
Tablica 46. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego	196
Table 46. Revenue of budgets of local government units	
Tablica 47. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego	200
Table 47. Expenditure of budgets of local government units	
Tablica 48. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	203
Table 48. Result of budgets of local government units	
Tablica 49. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2022 r.	204
Table 49. Debt of local government units in 2022	
Tablica 50. Wartość całkowita oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa do końca czerwca 2023 r.	208
Table 50. The total value and the value of EU co-financing of projects implemented under the Partnership Agreement 2014–2020 in the Voivodship by the end of June 2023	
Tablica 51. Obszary zdegradowane w gminach	215
Table 51. Degraded area in gminas	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description	Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło. magnitude zero.	Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji. categories of applied classification are presented in abbreviated form.
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.	„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy. indicates that not all elements of the sum are given.
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.	Znak (*)	dane zostały zmienione w stosunku do już opublikowanych data revised
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe. data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless.	Comma (,)	used in figures represents the decimal point.

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł PLN	złoty zloty	km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
tys.	tysiąc thousand	kWh	kilowatogodzina kilowatt-hour
mln	milion million	GWh	gigawatogodzina gigawatt-hour
g	gram gram	MW	megawat megawatt
kg	kilogram kilogramme	cd. cont.	ciąg dalszy continued
t	tona tonne	dok. cont.	dokończenia continued
dt	decytona decitonne	szt. pcs	sztuka piece
l	litr litre	pkt	punkt
ha	hektar hectare	p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
m	metr metre	BAEL LFS	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
km	kilometr kilometre	MON	Ministerstwo Obrony Narodowej Ministry of National Defence
m ²	metr kwadratowy square metre	MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Ministry of the Interior and Administration
m ³	metr sześcienny cubic metre	NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia National Health Fund
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności NACE classification
hm ³	hektometr sześcienny cubic hectometre	UE EU	Unia Europejska European Union

W publikacji zastosowano skróty niektórych nazw poziomów klasyfikacyjnych PKD 2007; skrócone nazwy zostały oznaczone w tablicach i wykresach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

The names of some classification levels of NACE Rev. 2 used in publication have been abbreviated, abbreviations are marked in the tables and graphs with the sign „Δ”. The list of abbreviations used and their full names are given below:

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
sekcje sections	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy divisions	
Produkcja wyrobów z metali	Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń
Budowa budynków	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

ŚRODOWISKO

Województwo kujawsko-pomorskie to 10. pod względem powierzchni województwo w Polsce. Na 1 stycznia 2023 r. jego powierzchnia była bliska 18,0 tys. km², tj. 5,7% powierzchni kraju. Administracyjnie podzielone jest ono na 19 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu oraz 144 gminy. Na obszarze województwa ulokowane są 53 miasta, w tym 36 w gminach miejsko-wiejskich. Według klasyfikacji jednostek terytorialnych do celów statystycznych (NUTS) wyodrębnia się w województwie 5 podregionów.

W strukturze powierzchni geodezyjnej przeważają w województwie użytki rolne (64,8% na 1 stycznia 2023 r.; 4. pozycja w kraju), co świadczy o rolniczym jego charakterze. W 2023 r. względem roku 2015 ich powierzchnia zmniejszyła się o 4,9 tys. ha (o 0,4%). W tym czasie przybyło natomiast gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 11,7%). Łączna powierzchnia gruntów leśnych w 2022 r. w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 0,4 tys. ha. Ich udział w powierzchni województwa w 2022 r. wyniósł 24,0%, a udział lasów (tzw. wskaźnik lesistości) 23,5%.

Powierzchnia obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona według stanu na 31 grudnia 2022 r. stanowiła 32,2% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego (7. pozycja wśród wszystkich województw). Ze wszystkich województw, w kujawsko-pomorskim zlokalizowana była największa liczba obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych objętych ochroną prawną (2345 obiektów).

W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. wzrosło w województwie kujawsko-pomorskim (o 1,0%) zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności. W strukturze największej wody zużyto na eksploatację sieci wodociągowej (41,7%). Niewiele mniejsze zużycie dotyczyło celów przemysłowych (41,2%). W Polsce największej wody zużyto w przemyśle (72,2%). W omawianym roku zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniosło 112,2 m³ w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w Polsce 237,2 m³ na 1 mieszkańca). W gospodarstwach domowych zużycie wody w 2022 r. względem 2015 r. wzrosło o 2,7%. Średnioroczne zużycie z wodociągów w omawianym roku wyniosło 36,2 m³ wody na 1 mieszkańca, tj. o 2,2 m³ wody na 1 mieszkańca więcej niż w 2015 r.

Do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono w 2022 r. 143,6 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych. Oczyszczenia wymagało 136,7 hm³ ścieków, z czego 98,9% ścieków oczyszczono. W porównaniu z 2015 r. wzrosła zarówno ilość ścieków przemysłowych odprowadzonych w ciągu roku (o 23,5%), jak również ilość odprowadzonych ścieków komunalnych (o 7,0%).

W końcu 2022 r. pracowało w województwie kujawsko-pomorskim 48 oczyszczalni ścieków przemysłowych o łącznej przepustowości projektowej 429,7 dam³ na dobę (o 4,3% niższa przepustowość niż w 2015 r.). Działały też 133 oczyszczalnie ścieków komunalnych o łącznej przepustowości projektowej 442,2 dam³ na dobę (przepustowość o 0,2% mniejsza niż w 2015 r.). Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł z 72,1% w 2015 r. do 73,9% w 2022 r., przy czym w miastach wzrósł odpowiednio z 95,7% do 96,1%, a na wsiach z 37,1% do 43,2%. W 2022 r. w kraju wskaźnik ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków był większy o 1,8 p. proc. niż w województwie.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim zlokalizowanych było 101 z 1844 wszystkich w Polsce zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, tj. tych o największej w skali kraju emisji zanieczyszczeń do powietrza. Wielkość emisji pyłów wykazanych przez nie wyniosła 1,8 tys. ton (9,1% emisji w Polsce). Zmniejszyła się ona o 30,3% w porównaniu z 2015 r. Emisja zanieczyszczeń gazowych z tych zakładów w omawianym roku wyniosła 9507,8 tys. ton (4,7% emisji w Polsce), tj. o 13,5% więcej niż w 2015 r. W urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza w 2022 r. zatrzymano 99,5% pyłów i 58,4% gazów (bez CO₂) wyemitowanych przez zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza.

W ciągu 2022 r. wytworzonych zostało w województwie kujawsko-pomorskim 1631,2 tys. ton odpadów przemysłowych (1,4% tego rodzaju odpadów w kraju), tj. o 51,6% mniej niż w 2015 r. W tym czasie zebranych zostało 717,2 tys. ton odpadów komunalnych. Było to o 21,0% więcej niż w 2015 r. Na jednego mieszkańca przypadało średnio 357 kg zebranych odpadów komunalnych, tj. o 73 kg więcej niż w 2015 r. Z gospodarstw domowych odebrano 83,3% wszystkich wytworzonych odpadów komunalnych.

Pozytywnym zjawiskiem jest odnotowany w województwie wzrost udziału ilości odpadów selektywnie zebranych w odpadach komunalnych zebranych ogółem z 21,6% w 2015 r. do 36,2% w 2022 r. W gospodarstwach domowych udział ten wzrósł względem 2015 r. o 15,2 p. proc. do 39,6% w 2022 r.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wysokość nakładów na środki trwałe przeznaczone na ochronę środowiska wyniosła 534,9 mln zł., tj. o 33,7% mniej niż w 2015 r. Z nakładów tych najczęściej środków (tak jak w kraju) przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód (56,4%). Nakłady na finansowanie gospodarki wodnej w 2022 r. przeznaczone zostały głównie na ujęcia i doprowadzenia wody (50,9%). W latach 2015–2022 przeciętnie na ochronę środowiska wydano 226,95 zł na 1 mieszkańca województwa, a na inwestycje w środki trwałe w gospodarce wodnej 44,25 zł na 1 mieszkańca.

SPOŁECZEŃSTWO

Na przestrzeni lat 2015-2023 w statystykach niektórych obszarów życia odcisnął się okres, w którym społeczeństwo funkcjonowało w warunkach obostrzeń związanych z pandemią COVID-19, tj. od początku 2020 r. Wtedy to, wprowadzono szeroki zakres form zapobiegania rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej, które znalazły odzwierciedlenie m.in. w danych statystycznych. Rok 2023 to kolejny po 2022 r., w którym odnotowano poprawę statystyk.

Województwo kujawsko-pomorskie na koniec grudnia 2023 r. zamieszkiwało 1996,0 tys. osób, tj. 5,3% populacji Polski. Od 2015 r. utrzymuje się przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń, co skutkuje ujemnym przyrostem naturalnym. Współczynnik urodzeń zmalał z 9,19 w 2015 r. do 6,76 w 2023 r., a współczynnik zgonów wzrósł odpowiednio z 9,83 do 11,15. Od 2015 r. najniższy współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano w 2021 r. (minus 5,71). W 2023 r. było to minus 4,40. W analizowanym roku utrzymało się zjawisko nadwyżki odpływu migracyjnego z województwa kujawsko-pomorskiego nad napływem migracyjnym. Współczynnik salda migracji ogólnej na pobyt stały wyniósł minus 1,01 (przy czym dla migracji zagranicznej był dodatni i wyniósł 0,05). Omawiane zjawiska wpłynęły na rzeczywiste zmniejszenie liczby mieszkańców województwa. W 2023 r. w stosunku do 2015 r. stopa przyrostu rzeczywistego wyniosła minus 4,3 co oznacza, że w tym czasie na każde 1000 mieszkańców województwa ubyły 43 osoby.

Utrzymują się tendencje świadczące o starzeniu się społeczeństwa województwa kujawsko-pomorskiego, na co wskazuje chociażby coraz wyższa mediana wieku mieszkańców województwa. W 2023 r. dla mężczyzn wyniosła ona 41,5 roku, a dla kobiet 44,9 roku (w 2015 r. odpowiednio 38,0 lat i 41,4 roku).

Zmiany dotyczą także struktury wieku ludności województwa kujawsko-pomorskiego. W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. liczba dzieci i młodzieży w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 6,1%, a ludności w wieku 65 lat i więcej przybyło o 26,4%. Współczynnik młodości demograficznej wyniósł 14,8%, a współczynnik starości demograficznej wyniósł 20,2%. W porównaniu z 2015 r. oznacza to odpowiednio spadek o 0,3 p. proc. i wzrost o 4,9 p. proc.

Najczęstszą przyczyną zgonów w 2022 r. w województwie, podobnie jak w 2015 r., były choroby układu krążenia oraz nowotwory. Łącznie były one przyczyną 57,0% zgonów. Względem 2015 r. liczba zgonów spowodowana chorobami układu krążenia zmniejszyła się o 22,4%, natomiast tych, spowodowanych chorobami nowotworowymi było więcej o 8,5%. Warto zaznaczyć, że w 2022 r. COVID-19 był przyczyną 6,8% wszystkich zgonów w województwie kujawsko-pomorskim (w 2021 r. było to 18,4%).

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wskazują na utrzymanie się pozytywnych tendencji na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2023 r. względem analogicznego okresu roku poprzedniego, jak i 2021 r. Świadczy o tym utrzymanie się wartości współczynnika

aktywności zawodowej z poprzedniego roku (58,3%), która względem 2021 r. była wyższa o 0,7 p. proc. Wartość wskaźnika zatrudnienia (55,9%) była nieznacznie niższa (o 0,1 p. proc.) niż w roku poprzednim, ale o 0,6 p. proc. wyższa niż w 4 kwartale 2021 r. W przypadku stopy bezrobocia odnotowano wzrost od 3,9% w 4 kwartale 2021 r. do 4,2% w 4 kwartale 2023 r. (w 2022 r. była o 0,2 p. proc. niższa). Populacja biernych zawodowo w 4 kwartale 2023 r. obejmowała 41,7% ludności w wieku 15–89 lat. Wśród biernych zawodowo w grupie wieku 15–74 lata największy udział stanowili pozostający na emeryturze (55,8% osób biernych zawodowo nieposzukujących pracy).

W latach 2015–2023 odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, poprawę sytuacji na rynku pracy pod względem bezrobocia rejestrowanego. Na koniec 2023 r. w powiatowych urzędach pracy w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych było 54,4 tys. osób bezrobotnych (6,9% wszystkich w Polsce). Ich liczba zmalała zarówno względem roku poprzedniego (o 2,1%), jak i w odniesieniu do 2015 r. (o 52,9%). Większość bezrobotnych (52,6%) to osoby długotrwale bezrobotne, ale udział tej grupy zmniejszył się względem notowanego w 2015 r. (o 3,1 p. proc). Na koniec grudnia 2023 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 7,1% (w Polsce o 2,0 p. proc. niższa). Było to mniej o 0,2 p. proc. niż rok wcześniej.

Liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie kujawsko-pomorskim na koniec października 2023 r. wyniosła 754,4 tys. osób (5,0% wszystkich w Polsce). W porównaniu z końcem grudnia 2022 r. było to o 1,1% mniej pracujących. W końcu października 2023 r. większość wśród pracujących stanowili mężczyźni (54,1%). Najwięcej osób pracowało w przemyśle (23,4%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 5888,55 zł i było o 12,2% niższe od przeciętnego wynagrodzenia w Polsce. Wzrosło ono w województwie o 66,3% względem 2015 r.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. liczyła 486,4 tys. osób. Było to 6,3% więcej niż w 2015 r. Przeciętna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła 3051,02 zł. Było to o 17,5% więcej niż rok wcześniej i o 67,1% więcej niż w 2015 r. Rolnikom indywidualnym wypłacano średnio miesięcznie świadczenia w kwocie 1870,94 zł, tj. względem porównywanych lat odpowiednio o 23,8% więcej i o 57,0% więcej.

W 2022 r. w gospodarstwach domowych w województwie kujawsko-pomorskim przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji wynosił 2094,00 zł na 1 osobę (o 100,62 zł mniej na 1 osobę niż przeciętnie w Polsce). Było to o 10,8% więcej niż rok wcześniej i o 73,2% więcej niż w 2015 r. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w województwie był wyższy od notowanego w Polsce o 4,0 p. proc. osiągając w 2022 r. wartość 17,7%.

Liczba osób objętych świadczeniem środowiskowej pomocy społecznej w 2022 r. była mniejsza zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i względem 2015 r. W omawianym roku beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej było 5,2% ogólnej liczby mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. Było to o 0,4 p. proc. mniej niż w 2021 r. i o 4,5 p. proc. mniej niż w 2015 r. Kartę Dużej Rodziny w 2022 r. posiadało 72,7 tys. rodzin. Było to o 30,1% więcej niż rok wcześniej. Przeciętnie miesięcznie świadczeniami z programu „Rodzina 500+” w 2022 r. objętych było 352,7 tys. dzieci. Wydatki na ten cel wyniosły 2175,7 mln zł (o 3,9% więcej niż w roku poprzednim).

Opiekę nad dziećmi do 3 lat w końcu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim sprawowało 246 funkcjonujących placówek. Dysponowały one 10,0 tys. miejsc, a przebywało w nich w ciągu omawianego roku 12,4 tys. dzieci. Zarówno liczba miejsc, jak i liczba dzieci wzrosła względem roku poprzedniego, jak i w odniesieniu do 2015 r. Zwiększyła się również liczba dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego. W ramach systemu oświaty w roku szkolnym 2022/2023 wychowaniem przedszkolnym objętych było 75,0 tys. dzieci, tj. o 34,3% więcej niż w roku szkolnym 2015/2016. Warto dodać, że w tym czasie przybyło 36 placówek wychowania przedszkolnego. Większość dzieci (78,1% w roku szkolnym 2022/2023) uczęszczała do przedszkoli, których liczba zwiększyła się w porównywanych latach o 120 placówek.

Ze wszystkich szkół ponadpodstawowych w województwie kujawsko-pomorskim (414 placówek) największym zainteresowaniem uczniów cieszyła się nauka w ogólnozawodowych szkołach średnich (43,9 tys. uczniów). Drugie pod względem liczby uczniów były liceach ogólnokształcących (33,4 tys. uczniów). Z szerokiej gamy dostępnych kierunków kształcenia, najwięcej absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich, ale także szkół branżowych I stopnia ukończyło kierunki z podgrupy inżynierjno-technicznej.

Egzamin maturalny w 2023 r. zdało 84,2% wszystkich osób, które do niego przystąpiły, tj. 8,1 p. proc. więcej niż rok wcześniej.

Według BAEL wykształceniem wyższym w 4 kwartale 2023 r. legitymowało się 28,8% mieszkańców województwa w wieku 15–89 lat. Było to o 8,1 p. proc. więcej niż w 4 kwartale 2015 r. Wśród absolwentów uczelni, którzy uzyskali dyplomy ukończenia studiów w 2022 r. największy udział (26,4%) stanowili kończący kierunki studiów z grupy biznes, administracja i prawo. Najczęściej wybieranymi ośrodkami akademickimi wybieranymi przez studentów były te, zlokalizowane w największych miastach województwa, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu. Zaledwie 6,9% studentów w roku akademickim 2022/2023 kształciło się poza tymi miastami.

Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego mają dostęp do świadczeń realizowanych w ramach systemu ochrony zdrowia. W końcu 2022 r. dostęp mieszkańców województwa do większości grup personelu medycznego poprawił się, bądź utrzymał na poziomie z roku poprzedniego, jak i z 2019 r. Dla przykładu liczba lekarzy ze średnio 28 na 10 tys. ludności w 2019 r. i 29 na 10 tys. ludności w 2021 zwiększyła się do 30 na 10 tys. ludności w 2022 r.

Szereg świadczeń zdrowotnych podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej realizowały dla pacjentów placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W końcu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadło średnio 1702 mieszkańców na 1 tego rodzaju placówkę. Było to o 92 osoby mniej na 1 placówkę niż w 2015 r. W ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2022 r. udzielono w województwie 17,4 mln porad lekarskich i stomatologicznych, tj. o 1,9% więcej niż w 2015 r. Teleporady stanowiły 13,0% wszystkich porad udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, a 5,0% w poradniach specjalistycznych.

Stacjonarną opiekę zdrowotną realizują w województwie kujawsko-pomorskim m.in. szpitale ogólne, które w 2022 r. dysponowały średnio 41,9 łóżkami w przeliczeniu na 10 tys. ludności (w 2015 r. średnio 47,2 łóżek na 10 tys. ludności). W tych placówkach w omawianym roku leczono 350,0 tys. osób, tj. 4,7% wszystkich leczonych w szpitalach ogólnych w Polsce. Ze stacjonarnego leczenia w sanatoriach i szpitalach uzdrowiskowych (łącznie 30 placówek) w 2022 r. skorzystało 153,2 tys. pacjentów i kuracjuszy (20,6% wszystkich w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim). Po roku 2021, rok 2022 był kolejnych, w którym po okresie ograniczeń w funkcjonowaniu szpitali i sanatoriów uzdrowiskowych wywołanych pandemią COVID-19, odnotowano wyraźnie więcej osób korzystających z tych placówek. Było to o 46,6% więcej niż roku poprzednim i o 18,0% więcej niż w 2015 r.

GOSPODARKA

W 2023 r., podobnie jak w roku 2022, statystyki większości obszarów tematycznych charakteryzujących gospodarkę regionu były lepsze zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i w odniesieniu do 2015 r. Na przestrzeni lat 2015–2023 na kształtowanie się sytuacji gospodarczej w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, wpływ wywarła pandemia COVID-19.

Analizując zmianę wartości produktu krajowego brutto (PKB) można określić rozwój ekonomiczny regionu. Na podstawie wstępnego szacunku wartość PKB w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 133869 mln zł (4,4% wartości PKB wytworzonego w Polsce). Było to (w cenach bieżących) więcej niż w 2021 r. (o 16,5%) i więcej niż w 2015 r. (o 68,0%). W Polsce odnotowano odpowiednio wzrost o 16,6% i wzrost o 70,5%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2022 r. w województwie było to 66547 zł (o 17,2% więcej w cenach bieżących niż rok wcześniej), co stanowiło 82,1% PKB przypadającego na 1 mieszkańca Polski (w 2021 r. 82,0%, a w 2015 r. 81,6%).

W 2021 r. największą część (29,7%) wojewódzkiej wartości dodanej brutto (WDB) wygenerowały jednostki przemysłowe. W tworzeniu WDB niemal tak samo duże znaczenie miały jednostki z następujących sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja (ich udział wyniósł 27,5%). Poziom wydajności pracy można określić dzięki WDB przeliczonej na 1 pracującego w gospodarce narodowej. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła ona 140805 zł na 1 pracującego (o 9,7% więcej niż w 2020 r. i o 38,2% więcej niż w 2015 r.).

W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o 16,0% (do 224,5 tys. podmiotów). W omawianym roku w województwie przypadały 1125 podmioty w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Było to znacznie mniej niż w Polsce (1368 podmioty na 10 tys. mieszkańców). W województwie, podobnie, jak w kraju, utrzymała się przewaga tych nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej nad tymi zlikwidowanymi. W 2023 r. na 100 podmiotów wykreślonych z rejestru REGON przypadały 144 nowe zarejestrowane (w Polsce 171); w 2015 r. – 111 podmiotów.

W 2023 r. podstawowe wyniki finansowe uzyskane przez badane przedsiębiorstwa niefinansowe (o liczbie pracujących 50 i więcej osób, prowadzących księgi rachunkowe) w województwie kujawsko-pomorskim były niższe niż w roku poprzednim. Ich przychody z całokształtu działalności zmniejszyły się o 4,6% w skali roku, a koszty ich uzyskania były niższe o 2,9%. Wynik finansowy netto był niższy od tego z 2022 r. o 26,2% (w kraju niższy o 9,1%). W 2023 r. zysk netto wykazało 80,4% badanych przedsiębiorstw, a udział przychodów tych przedsiębiorstw w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności wyniósł 86,6%. Było to o 6,1 p. proc. mniej niż w roku poprzednim. W omawianym roku odnotowano pogorszenie się większości podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych badanych przedsiębiorstw niefinansowych. W skali roku wartość wskaźnika rentowności sprzedaży brutto zmalała o 1,9 p. proc. (do 5,4% w 2023 r.), a wartości wskaźników rentowności obrotu brutto i netto zmalały odpowiednio o 1,6 p. proc. (do 5,3%) i o 1,3 p. proc. (do 4,4%). Z wymienionych wskaźników jedynie wskaźnik rentowności obrotu netto był wyższy niż w kraju.

Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w 2023 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe (powyżej 49 pracujących) mających siedzibę na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wzrosła o 24,3% w porównaniu z rokiem poprzednim (w kraju wzrost o 14,0%).

W 2022 r., podobnie jak w każdym kolejnym roku od 2015 r. występował w województwie kujawsko-pomorskim, biorąc pod uwagę rok do roku, wzrost nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową (B+R). Względem 2021 r. nakłady te zwiększyły się o 4,8%, a względem 2015 r. – ponad 3,5-krotnie. W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie wyniosły 606 zł (w Polsce 1182 zł na 1 mieszkańca).

Na rynku rolnym w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim nastąpiło zmniejszenie się produkcji zbóż podstawowych z mieszkankami zbożowymi w porównaniu z rokiem poprzednim (o 0,5%), ale zwiększenie w odniesieniu do 2015 r. (o 7,0%). W przypadku rzepaku i rzepiku była ona niższa (spadek odpowiednio o 3,4% i o 1,0%). Produkcja ziemniaków w 2023 r. była niższa niż w 2022 r. (o 10,1%), ale względem 2015 r. zwiększyła się (o 3,6%). W 2023 r. uzyskano wyższe zbiory buraków cukrowych zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 2,5%), jak i zdecydowanie wyższe w odniesieniu do 2015 r. (wzrost o 77,8%). Dane statystyczne dotyczące zwierząt gospodarskich wskazują na utrzymujący się znaczny udział pogłównia bydła i trzody chlewnej w województwie w pogłówniu krajowym (na 1 czerwca 2023 r. było to odpowiednio 7,8% i 8,7%). Według stanu na 1 czerwca 2023 r. obsada bydła na 100 ha użytków rolnych (UR) w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 46,9 szt. i była ona niższa niż w roku poprzednim (o 0,8 szt.), ale wyższa niż w 2015 r. (o 0,3 szt.). Obsada trzody chlewnej wyniosła w 2023 r. 77,9 szt. na 100 ha UR. Było to mniej niż w 2022 r. (o 7,1 szt. na 100 ha UR) i mniej niż w 2015 r. (o 46,6 szt. na 100 ha UR). W 2023 r. w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano w skupie spadek cen pszenicy, żyta, żywca wołowego i drobiu rzeźnego oraz mleka. Natomiast więcej niż w roku poprzednim płacono w skupie za ziemniaki i za żywiec wieprzowy.

Zgodnie z danymi krótkookresowymi w 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim produkcja sprzedana przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim zmalała (w cenach stałych) o 4,6% (w Polsce spadek o 1,5%), a względem 2015 r. wzrosła o 41,4%. Największa zmiana w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu w porównaniu z 2022 r. dotyczyła sekcji Przetwórstwo przemysłowe (spadek udziału o 1,3 p. proc. do 95,0%). Wydajność pracy zmniejszyła się w odniesieniu do roku poprzedniego (o 2,5%; w kraju spadek o 0,8%), przy jednoczesnym zmniejszeniu się przeciętnego zatrudnienia w Przemysle (o 2,2%; w kraju spadek o 0,7%).

Produkcja sprzedana budownictwa w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim była nieznacznie niższa niż w roku poprzednim o 0,4% (w kraju wyższa o 6,4%), a względem 2015 r. wzrosła o 146,3%. Dla porównania w 2022 r. odnotowano wzrost w odniesieniu do 2021 r. o 38,8%. W produkcji budowlano-montażowej w 2023 r. wystąpił wzrost zarówno względem roku poprzedniego (o 5,9%; w kraju wzrost o 15,4%), jak i wyraźnie zaznaczył się w odniesieniu do 2015 r. (o 96,2%; w kraju wzrost o 86,3%). Wydajność pracy w budownictwie mierzona produkcją sprzedaną przypadającą na 1 zatrudnionego, wzrosła w 2023 r. względem roku poprzedniego o 2,5% (w cenach bieżących), co oznacza, że wzrost był o 31,6 p. proc. niższy od notowanego w 2022 r.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim oddano do użytkowania (według danych wstępnych) 10936 mieszkań. Było to o 4,8% mniej niż w 2022 r. (w Polsce spadek o 7,2%). Warto zaznaczyć, że rok 2023 to pierwszy po czterech wcześniejszych latach ze wzrostami liczby mieszkań oddanych do użytkowania porównując rok do roku, w którym odnotowano ich spadek. Jednak w porównaniu z 2015 r. liczba mieszkań oddanych do użytkowania wzrosła o 62,9% (w Polsce wzrost o 49,8%). Biorąc pod uwagę formy budownictwa, największy udział w strukturze mieszkań nowo przekazanych do użytkowania miały te przeznaczone na sprzedaż lub wynajem (57,3%). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2023 r. w województwie to 86,2 m² (w kraju 89,9 m²). Była ona względem roku poprzedniego mniejsza o 6,3 m² (w kraju spadek o 2,4 m²), a w porównaniu z 2015 r. mniejsza o 12,0 m² (w kraju spadek o 9,9 m²).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r., wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) spadła w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,8% (w kraju wzrost o 5,0%). W 2022 r. w województwie odnotowano wzrost o 10,0%, a w 2015 r. wzrost o 7,1%. W 2023 r. największy roczny wzrost sprzedaży wystąpił w grupie pojazdy samochodowe, motocykle, części (o 28,2%; w 2022 r. wzrost w tej grupie wyniósł 4,3%). Od 2015 r., rok 2023 był pierwszym, w którym odnotowano w województwie roczny spadek sprzedaży hurtowej towarów (o 9,8%). Wzrosty sprzedaży hurtowej rok do roku w latach 2015–2022 kształtowały się w przedziale od 1,1% w 2015 r. do 18,9% w 2021 r.

Moc zainstalowana w elektrowniach w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. to 2900,4 MW (4,8% mocy krajowej). Była ona o 90,3% większa niż w 2015 r. Natomiast moc osiągalna wzrosła o 111,6%. Moc osiągalna stanowiła 99,2% mocy zainstalowanej (w Polsce 97,2%). Produkowana w województwie w 2022 r. energia elektryczna (7168,4 GWh) to 4,0% produkcji krajowej (w 2015 r. było to 2,3%). W porównaniu z 2015 r. wzrosła ona o 92,1%, w tym ta produkowana z odnawialnych nośników energii o 52,9%. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie (54,6%) był znacznie wyższy niż w Polsce (21,0%). Energia elektryczna z odnawialnych źródeł energii wyprodukowana w 2022 r. w województwie to 10,4% produkcji krajowej.

ZARZĄDZANIE ROZWOJEM

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim zarówno łączne dochody (o 7,3%), jak i wydatki (o 13,3%) budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST). Natomiast względem 2015 r. wzrosty te zaznaczyły się jeszcze wyraźniej (odpowiednio o 73,3% i o 78,5%). W 2022 r. uzyskano dochody w kwocie 9215,27 zł na 1 mieszkańca, a wydano 9258,04 zł na 1 mieszkańca. W omawianym roku dochody własne stanowiły 44,2% dochodów ogółem. Wydatki inwestycyjne wyniosły 17,3% wszystkich wydatków JST.

Jednostki samorządu terytorialnego zamknęły swoje budżety ujemnym wynikiem finansowym ogółem w 2022 r. w kwocie 86,0 mln zł. Zarówno w roku poprzednim, jak i w 2015 r. odnotowano nadwyżkę finansową odpowiednio w kwocie 836,5 mln zł i 261,9 mln zł. Największy ujemny wynik finansowy wystąpił w budżetach samorządów gmin (minus 76,2 mln zł). Spośród 164 JST funkcjonujących w województwie 55,5% z nich odnotowało nadwyżkę budżetową (w 2021 r. 86,6%). Względem 2021 r. zadłużenie JST zwiększyło się o 1,7%. W 2022 r. wyniosło ono 2467,09 zł na 1 mieszkańca. Najbardziej zadłużone były miasta na prawach powiatu (3802,41 zł na 1 mieszkańca).

Do końca 2023 r. całkowita wartość dofinansowania ze środków europejskich na projekty realizowane w województwie kujawsko-pomorskim w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 wyniosła 9584,33 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Było to o 12,5% mniej na 1 mieszkańca niż w Polsce. Wartość projektów zrealizowanych w województwie stanowiła 4,5% wartości takich projektów w Polsce. Najwięcej środków w województwie kujawsko-pomorskim pochodziło z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, tj. 4810,32 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

W zarządzaniu rozwojem województwa istotne jest planowanie przestrzenne. W 2022 r. obowiązywało w województwie kujawsko-pomorskim 4,3 tys. planów zagospodarowania przestrzennego, tj. o 3,6% więcej niż w roku poprzednim. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w województwie stanowił 8,7% (o 23,6 p. proc. mniej niż w kraju). Działania rewitalizacyjne prowadziło 127 gmin w województwie, tj. o 1 mniej niż w roku poprzednim.

Executive Summary

ENVIRONMENT

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship is the 10th largest voivodship in Poland. As at 1 January 2023, its area was close to 18.0 thousand square kilometres, i.e. 5.7% of the country's area. Administratively, it is divided into 19 powiats, 4 cities with powiat status and 144 gminas. Within the voivodship, 53 cities and towns are located, including 36 in urban-rural gminas. According to the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS), there are 5 subregions in the voivodship.

The structure of the geodesic area in the voivodship is dominated by agricultural land (64.8% on 1 January 2023; 4th position in the country), which testifies to its agricultural character. In 2023, relative to 2015, its area decreased by 4.9 thousand ha (by 0.4%). In contrast, there was an increase in built-up and urbanised areas (by 11.7%). The total area of forest land in 2022 compared with 2015 increased by 0.4 thousand ha. Its share in the area of the voivodship in 2022 was 24.0%, and the share of forests (the so-called forest cover) was 23.5%.

The area of special nature value under legal protection as at 31 December 2022 constituted 32.2% of the area of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (7th position among all voivodships). Of all the voivodships, the most sites of special nature value under legal protection were located in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (2 345 sites).

In 2022, compared with 2015, water consumption for the needs of the national economy and population increased in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (by 1.0%). Within the structure, the most water was consumed for the operation of the water supply network (41.7%). Slightly lower consumption was for industrial purposes (41.2%). In Poland, most water was consumed in industry (72.2%). In the year under review, water consumption for the needs of the national economy and population was 112.2 m³ per capita (237.2 m³ per capita in Poland). In households, water consumption in 2022 relative to 2015 increased by 2.7%. The average annual consumption from the water supply system in the year under review was 36.2 m³ of water per capita, i.e. 2.2 m³ of water per capita more than in 2015.

143.6 hm³ of municipal and industrial wastewater were discharged to surface water or to the ground in 2022. 136.7 hm³ of wastewater required treatment, of which 98.9% of wastewater was treated. Compared with 2015, there was an increase in both the amount of industrial wastewater discharged during the year (by 23.5%) and the amount of municipal wastewater discharged (by 7.0%).

At the end of 2022, 48 industrial wastewater treatment plants with a total design capacity of 429.7 dam³ per day (4.3% lower capacity than in 2015) were operating in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. There were also 133 municipal wastewater treatment plants in operation with a total design capacity of 442.2 dam³ per day (0.2% lower capacity than in 2015). The proportion of the population connected to wastewater treatment plants increased from 72.1% in 2015 to 73.9% in 2022, with urban areas increasing from 95.7% to 96.1% and rural areas from 37.1% to 43.2% respectively. In 2022, the national rate of population connected to wastewater treatment plants was 1.8 percentage points (pp) higher than that of the voivodship.

As at 31 December 2022, 101 out of 1 844 all plants in Poland that were of significant nuisance to air quality, i.e. those with the highest emissions of pollutants into the air in the country, were located in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. The volume of emissions of particulate pollutants reported by them amounted to 1.8 thousand tonnes (9.1% of emissions in Poland). This decreased by 30.3% compared with 2015. The emissions of gaseous pollutants from these plants in the year under review amounted to 9 507.8 thousand tonnes (4.7% of emissions in Poland), 13.5% more than in 2015. Air pollution reduction systems in 2022 retained 99.5% of the particulate pollutants and 58.4% of the gaseous pollutants (excluding CO₂) emitted by plants that are of significant nuisance to air quality.

During 2022, 1 631.2 thousand tonnes of industrial waste were generated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (1.4% of this type of waste in the country), i.e. 51.6% less than in 2015. Meanwhile, 717.2 thousand tonnes of municipal waste were collected. This was 21.0% more than in 2015. There was an average of 357 kg

of municipal waste collected per capita, 73 kg more than in 2015. 83.3% of all municipal waste generated was collected from households.

A positive development is the recorded increase in the share of separately collected waste in total municipal waste collected in the voivodship from 21.6% in 2015 to 36.2% in 2022. In households, the share increased by 15.2 pp relative to 2015 to 39.6% in 2022.

In 2022, the amount of outlays on fixed assets earmarked for environmental protection in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship amounted to PLN 534.9 million, 33.7% less than in 2015. Of these outlays, the largest amount (as in the country) was allocated to wastewater management and water protection (56.4%). Outlays to finance water management in 2022 were mainly allocated to water intake and supply (50.9%). Between 2015 and 2022, an average of PLN 226.95 per voivodship inhabitant was spent on environmental protection, and PLN 44.25 per inhabitant on investments in fixed assets in water management.

SOCIETY

Over the years 2015-2023, the period when society was functioning under the restrictions of the COVID-19 pandemic, i.e. from the beginning of 2020, was imprinted in the statistics of some areas of life. At that time, a wide range of forms of preventing the spread of the infectious disease were introduced, which were reflected in the statistics, among other things. The year 2023 is the next year after 2022, which saw an improvement in the statistics.

At the end of December 2023, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship had a population of 1 996.0 thousand, i.e. 5.3% of Poland's population. Since 2015, the number of deaths has continued to outnumber the number of births, resulting in a negative natural increase. The birth rate decreased from 9.19 in 2015 to 6.76 in 2023, while the death rate increased from 9.83 to 11.15 respectively. Since 2015, the lowest natural increase rate was recorded in 2021 (minus 5.71). In 2023, it was minus 4.40. In the analysed year, the phenomenon of an excess of migration outflow from the Kujawsko-Pomorskie Voivodship over migration inflow continued. The rate of net migration for permanent residence was minus 1.01 (with a positive rate of 0.05 for foreign migration). The phenomena in question resulted in an actual decrease in the number of inhabitants of the voivodship. In 2023, compared with 2015, the actual increase rate was minus 4.3, which means that there was a decrease of 43 persons per 1 000 inhabitants of the voivodship during this period.

Trends indicating the ageing of the population in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship are continuing, as indicated for example by the increasingly high median age of the voivodship's inhabitants. In 2023, it was 41.5 years for men and 44.9 years for women (in 2015, 38.0 years and 41.4 years respectively).

The age structure of the population of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is also changing. In 2023, compared with 2015, the number of children and young people aged 0-14 decreased by 6.1%, and the population aged 65 and over increased by 26.4%. The demographic youth rate was 14.8% and the old-age rate was 20.2%. Compared with 2015, this represents a decrease of 0.3 pp and an increase of 4.9 pp, respectively.

The most common causes of death in 2022 in the voivodship, as in 2015, were cardiovascular diseases and neoplasms. Together, they accounted for 57.0% of deaths. Compared with 2015, the number of deaths caused by cardiovascular diseases decreased by 22.4%, while the number of those caused by neoplasms increased by 8.5%. It is worth noting that in 2022 COVID-19 was the cause of 6.8% of all deaths in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (in 2021, it was 18.4%).

The results of the Labour Force Survey (LFS) indicate that positive trends on the labour market in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship were maintained in the fourth quarter of 2023 compared with the same period of the previous year, as well as 2021. This is evidenced by the maintenance of the value of the activity rate from the previous year (58.3%), which was higher than in 2021 by 0.7 pp. The value of the employment rate (55.9%) was slightly lower (by 0.1 pp) than in the previous year, but 0.6 pp higher than in the fourth quarter of 2021. For the unemployment rate, there was an increase from 3.9% in the fourth quarter of 2021 to 4.2% in the fourth quarter of 2023 (it was 0.2 pp lower in 2022). The economically inactive population in the fourth quarter

of 2023 comprised 41.7% of the population aged 15-89. Among the economically inactive in the 15-74 age group, retired people had the largest share (55.8% of the economically inactive not looking for a job).

Between 2015 and 2023, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, like the rest of the country, experienced an improvement in the labour market situation in terms of registered unemployment. At the end of 2023, there were 54.4 thousand unemployed people registered with powiat labour offices in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (6.9% of the total in Poland). Their number decreased both relative to the previous year (by 2.1%) and relative to 2015 (by 52.9%). The majority of the unemployed (52.6%) are long-term unemployed people, but the share of this group decreased in relation to that recorded in 2015 (by 3.1 pp). At the end of December 2023, the registered unemployment rate was 7.1% (2.0 pp lower in Poland). This was 0.2 pp lower than a year earlier.

The number of employed persons in the national economy in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship at the end of October 2023 was 754.4 thousand (5.0% of the total number in Poland). Compared with the end of December 2022, there were 1.1% fewer employed persons. At the end of October 2023, the majority among the employed were men (54.1%). The most people worked in industry (23.4%).

The average monthly gross wage and salary in 2022 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was PLN 5 888.55, which was 12.2% lower than the average wage and salary in Poland. It increased by 66.3% in the voivodship relative to 2015.

The average number of pensioners in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2023 was 486.4 thousand. This was 6.3% more than in 2015. The average gross retirement and other pension paid from the non-agricultural social security system was PLN 3 051.02. It was 17.5% higher than a year earlier and 67.1% higher than in 2015. Individual farmers were paid an average monthly benefit of PLN 1 870.94, i.e. 23.8% more and 57.0% more, respectively, in relation to the compared years.

In 2022, households in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship had an average monthly disposable income of PLN 2 094.00 per person (PLN 100.62 less per person than the average in Poland). This was 10.8% more than a year earlier and 73.2% more than in 2015. The at-risk of poverty rate in the voivodship was higher than that recorded in Poland by 4.0 pp, reaching 17.7% in 2022.

The number of people covered by the provision of social assistance at domicile, in 2022 was lower both in comparison to the previous year and in relation to 2015. In the year under review, beneficiaries of social assistance at domicile accounted for 5.2% of the total number of inhabitants of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. This was 0.4 pp less than in 2021 and 4.5 pp less than in 2015. 72.7 thousand families had a Large Family Card. This was 30.1% more than a year earlier. On average, monthly benefits from the 'Family 500+' programme in 2022 covered 352.7 thousand children. Expenditure for this purpose amounted to PLN 2 175.7 million (3.9% more than in the previous year).

At the end of 2022, there were 246 functioning establishments providing care for children up to 3 years of age in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. They had 10.0 thousand places and 12.4 thousand children stayed in them during the year in question. Both the number of places and the number of children increased in relation to the previous year and in relation to 2015. The number of children attending pre-primary education establishments also increased. Within the educational system, in the 2022/2023 school year, pre-primary education covered 75.0 thousand children, i.e. 34.3% more than in the 2015/2016 school year. It is worth mentioning that there were 36 pre-primary education establishments more during this period. The majority of children (78.1% in the 2022/2023 school year) attended nursery schools, the number of which increased by 120 establishments in the compared years.

Of all post-primary schools in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (414 establishments), general secondary schools attracted the greatest number of students (43.9 thousand). Second in terms of the number of students were general secondary schools (33.4 thousand). Of the wide range of fields of education available, the largest number of graduates from general vocational secondary schools, but also from stage I sectoral vocational schools, graduated from the engineering and technical subgroup.

In 2023, 84.2% of all those who took the matriculation examination passed, 8.1 pp more than a year earlier.

According to the LFS, 28.8% of the voivodship's population aged 15-89 had tertiary education in the fourth quarter of 2023. This was 8.1% more than in the fourth quarter of 2015. Among graduates from higher education institutions who obtained their degrees in 2022, the largest share (26.4%) were those graduating from the business, administration and law field. The most popular academic centres chosen by students were those located in the largest cities of the voivodship, i.e. Bydgoszcz and Toruń. Only 6.9% of students in the 2022/2023 academic year studied outside these cities.

The inhabitants of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship have access to services provided within the health care system. At the end of 2022, the access of the inhabitants of the voivodship to most groups of medical personnel improved or remained at the level of the previous year, as well as in 2019. For example, the number of doctors from an average of 28 per 10 000 population in 2019 and 29 per 10 000 population in 2021 increased to 30 per 10 000 population in 2022.

A number of primary and specialist health care services were provided for patients by out-patient health care facilities. At the end of 2022, there were an average of 1 702 inhabitants per facility of this kind in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. This was 92 fewer people per facility than in 2015. Within out-patient health care, 17.4 million medical and dental consultations were provided in the voivodship in 2022, i.e. 1.9% more than in 2015. Teleconsultations accounted for 13.0% of all consultations given in primary health care and 5.0% in specialist clinics.

In-patient health care is provided in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, among others, by general hospitals, which in 2022 had an average of 41.9 beds per 10 000 population (in 2015 an average of 47.2 beds per 10 000 population). In these facilities, 350.0 thousand people were treated in the year under review, i.e. 4.7% of all those treated in general hospitals in Poland. In 2022, 153.2 thousand patients and health resort patients (20.6% of all in the country; 2nd position in the country after the Zachodniopomorskie Voivodship) benefited from in-patient treatment in sanatoriums and health resort hospitals (a total of 30 facilities). After 2021, 2022 was another year in which, after a period of restrictions on the operation of health resort hospitals and sanatoriums caused by the COVID-19 pandemic, there were significantly more people staying in these facilities. This was 46.6% more than a year earlier and 18.0% more than in 2015.

ECONOMY

In 2023, as in 2022, the statistics of most of the thematic areas characterising the region's economy were better both in comparison with the previous year and in relation to 2015. Over the period 2015-2023, the economic situation in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, as in the country, was influenced by the COVID-19 pandemic.

By analysing the change in the value of gross domestic product (GDP), the economic development of the region can be determined. Based on a preliminary estimate, the value of GDP in 2022 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was PLN 133 869 million (4.4% of the value of GDP generated in Poland). This was (at current prices) more than in 2021 (by 16.5%) and more than in 2015 (by 68.0%). Poland saw an increase of 16.6% and an increase of 70.5% respectively. In per capita terms, this was PLN 66 547 in the voivodship in 2022 (17.2% more at current prices than a year earlier), which accounted for 82.1% of GDP per capita in Poland (82.0% in 2021 and 81.6% in 2015).

In 2021, the largest share (29.7%) of the voivodship's gross value added (GVA) was generated by industrial units. Units from the following sections were almost equally important in the creation of GVA: Trade; repair of motor vehiclesΔ; Transportation and storage; Accommodation and cateringΔ; Information and communication (their share was 27.5%). The level of labour productivity can be determined as GVA per employed person in the national economy. In 2021 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship it amounted to PLN 140 805 per employed persons (9.7% more than in 2020 and 38.2% more than in 2015).

In 2023, compared with 2015, the number of entities entered in the REGON register in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship increased by 16.0% (to 224.5 thousand entities). In the year under review, there were 1 125 entities per 10 000 inhabitants in the voivodship. There were significantly fewer of them than in Poland

(1 368 entities per 10 000 inhabitants). In the voivodship, as in the country, the predominance of newly registered entities of the national economy over those liquidated was maintained. In 2023, there were 144 newly registered entities per 100 entities removed from the REGON register (171 in Poland); in 2015 – 111 entities.

In 2023, the basic financial results obtained by non-financial enterprises surveyed (with 50 or more employed persons, keeping accounts) in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship were lower than a year earlier. Their revenues from the whole activity decreased by 4.6% year-over-year, and their costs were lower by 2.9%. The net financial result was 26.2% lower than in 2022 (9.1% lower nationally). In 2023, the net profit was reported by 80.4% of the enterprises surveyed, and the share of revenues of these companies in the total amount of revenues was 86.6%. This was 6.1 pp lower than a year earlier. The year under review saw a deterioration in most of the basic economic and financial indicators of the non-financial enterprises surveyed. On an annual basis, the value of the gross sales profitability indicator decreased by 1.9 pp (to 5.4% in 2023), and the values of the gross turnover profitability indicator and the net turnover profitability indicator decreased by 1.6 pp (to 5.3%) and 1.3 pp (to 4.4%), respectively. Of these indicators, only the net turnover profitability indicator was higher than the national figure.

The value of investment outlays incurred in 2023 by non-financial enterprises (with more than 49 employed persons) based in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship increased by 24.3% compared with the previous year (nationally, an increase of 14.0%).

In 2022, as in every subsequent year since 2015, there was a year-over-year increase in intramural expenditures on research and development (R&D) activity in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. Relative to 2021, these expenditures increased by 4.8%, and relative to 2015 - more than 3.5 times to PLN 606 (PLN 1 182 per capita in Poland).

On the agricultural market in 2023 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, there was a decrease in the production of basic cereals with cereal mixtures compared with the previous year (by 0.5%), but an increase with respect to 2015 (by 7.0%). For rape and turnip rape, it was lower (down 3.4% and 1.0% respectively). Potato production in 2023 was lower than in 2022 (by 10.1%), but increased relative to 2015 (by 3.6%). In 2023, there was a higher sugar beet harvest both compared with the previous year (by 2.5%) and significantly higher compared with 2015 (an increase of 77.8%). Statistics on livestock show a persistently significant share of the voivodship's cattle and pig populations in the national populations (as at 1 June 2023, it was 7.8% and 8.7% respectively). As at 1 June 2023, the cattle stocking density per 100 hectares of utilised agricultural area (UAA) in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was 46.9 heads, which was lower than in the previous year (by 0.8 head), but higher than in 2015 (by 0.3 head). The pig stocking density in 2023 was 77.9 heads per 100 ha of UAA. This was lower than in 2022 (by 7.1 heads per 100 ha of UAA) and lower than in 2015 (by 46.6 heads per 100 ha of UAA). In 2023, there was a decrease in the procurement prices of wheat, rye, beef and poultry for slaughter and milk compared with the previous year. On the other hand, more than in the previous year was paid at procurement for potatoes and pig livestock.

According to short-term data, in 2023, compared with the previous year, the sold production of industry in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship decreased (at constant prices) by 4.6% (in Poland, a decrease of 1.5%), and in relation to 2015, it increased by 41.4%. The largest change in the structure of sold production of industry compared with 2022 was in the Manufacturing section (a decrease in the share by 1.3 pp to 95.0%). Labour productivity decreased in relation to the previous year (by 2.5%; nationally down by 0.8%), with a decrease in the average paid employment in Manufacturing (by 2.2%; nationally down by 0.7%).

The sold production of construction in 2023 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was slightly lower than in the previous year by 0.4% (6.4% higher nationally), and increased by 146.3% with respect to 2015. This compares with an increase of 38.8% in 2022 relative to 2021. In construction and assembly production, there was an increase in 2023 both relative to the previous year (up 5.9%; nationally up 15.4%) and a marked increase relative to 2015 (up 96.2%; nationally up 86.3%). Labour productivity in construction, as measured by sold production per employee, increased by 2.5% in 2023 relative to the previous year (at current prices), meaning that the increase was 31.6 pp lower than that recorded in 2022.

In 2023, 10 936 dwellings were completed in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (according to preliminary data). This was 4.8% fewer than in 2022 (a 7.2% decrease in Poland). It is worth noting that 2023 is the first year after four previous years with year-over-year increases in the number of dwellings completed, with a decrease. However, compared with 2015, the number of dwellings completed increased by 62.9% (up 49.8% nationally). Considering the forms of construction, the largest share in the structure of dwellings completed had those intended for sale or rent (57.3%). The average useful floor area of a dwelling completed in 2023 in the voivodship was 86.2 m² (89.9 m² nationally). It was 6.3 m² smaller than a year earlier (national decrease of 2.4 m²) and 12.0 m² smaller than in 2015 (national decrease of 9.9 m²).

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2023, the value of retail sales (at current prices) decreased by 4.8% compared with the previous year (nationally, an increase of 5.0%). In 2022, the voivodship saw an increase of 10.0% and in 2015 an increase of 7.1%. In 2023, the largest annual increase in sales occurred in the group of motor vehicles, motorcycles, parts (up 28.2%; in 2022, the increase in this group was 4.3%). Since 2015, 2023 was the first year in which the voivodship saw an annual decrease in wholesale sales (down 9.8%). Year-over-year increases in wholesale sales between 2015 and 2022 ranged from 1.1% in 2015 to 18.9% in 2021.

The installed capacity in power plants in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2022 is 2 900.4 MW (4.8% of the national capacity). It was 90.3% higher than in 2015. In contrast, generating capacity increased by 111.6%. The generating capacity accounted for 99.2% of the installed capacity (97.2% in Poland). The electricity produced in the voivodship in 2022 (7 168.4 GWh) is 4.0% of national production (in 2015 it was 2.3%). Compared with 2015, it increased by 92.1%, including that produced from renewable energy sources by 52.9%. The share of renewable energy in total electricity production in the voivodship (54.6%) was significantly higher than in Poland (21.0%). Electricity from renewable energy sources produced in the voivodship in 2022 accounted for 10.4% of the national production.

DEVELOPMENT MANAGEMENT

In 2022, both total revenue and expenditures of the budgets of local government units increased in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, by 7.3% and 13.3% respectively, compared with the previous year. However, relative to 2015, these increases were even more marked (by 73.3% and 78.5% respectively). In 2022, revenue of PLN 9 215.27 per capita was received and PLN 9 258.04 per capita was spent. In the year under review, own revenue accounted for 44.2% of total revenue. Investment expenditure accounted for 17.3% of the total expenditure of local government units.

In 2022, local government units closed their budgets with a negative total financial result in the amount of PLN 86.0 million. In both the previous year and 2015, there was a budget surplus of PLN 836.5 million and PLN 261.9 million respectively. The largest negative financial result occurred in the budgets of local governments of gminas (minus PLN 76.2 million). Of the 164 local government units operating in the voivodship, 55.5% recorded a budget surplus (86.6% in 2021). Relative to 2021, the debt of local government units increased by 1.7%. In 2022, it amounted to PLN 2 467.09 per capita. The most indebted were cities with powiat status (PLN 3 802.41 per capita).

By the end of 2023, the total value of European Union funding for projects implemented in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship under the Partnership Agreement 2014-2020 amounted to PLN 9 584.33 per capita. This was 12.5% less per capita than in Poland. The value of projects implemented in the voivodship was 4.5% of the value of such projects in Poland. The largest amount of money in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship came from the Regional Operational Programme for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.e. PLN 4 810.32 per capita.

Spatial planning is important in managing the development of the voivodship. In 2022, 4.3 thousand spatial development plans were in force in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.e. 3.6% more than in the previous year. The share of the area covered by valid local spatial development plans in the total area of the voivodship was 8.7% (23.6 pp less than nationally). Revitalisation activities were conducted by 127 gminas in the voivodship, i.e. 1 fewer than in the previous year.

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2022 r. (stan na 31 grudnia) w % Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2022 (as of 31 December) in %	0,2	0,2
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2022 r. w hm ³ Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2022 in hm ³	8971,4	225,8
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2022 r. w hm ³ Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2022 in hm ³	7842,7	143,6
Ścieki komunalne oczyszczane ogółem w 2022 r. w dam ³ Total municipal wastewater treated in 2022 in dam ³	1360368	68249
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2022 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants of significant nuisance to air purity in 2022 in tonnes/year:		
gazowych gaseous	203623354	9507842
pyłowych particulates	20173	1835
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2022 r. w % Total area under legal protection in total area in 2022 in %	32,3	32,2
Lesistość w 2022 r. w % Forest cover in 2022 in %	29,7	23,5
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2023 (as of 31 December)	120	111
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2023 r. Natural increase per 1000 population in 2023	-3,6	-4,4
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2023 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2023	0,2	-1,0
Przeciętne trwanie życia w 2022 r. (w latach) Life expectancy in 2022 (in years)		
mężczyźni males	73,4	73,3
kobiety females	81,1	80,2
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego ^a na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2022/2023 Children aged 3–6 in pre-primary education establishments ^a per 1000 children aged 3–6 in 2022/2023 school year	949	894
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL ^b w 4 kwartale 2023 r. w % Employment rate by LFS ^b in 4 quarter 2023 in %	57,1	55,9

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. b Wyniki badania zostały uogólnione przy wykorzystaniu danych o ludności rezydującej w Polsce zamieszkałej w mieszkaniach, pochodzących z bilansów opracowanych na podstawie NSP 2021.

a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year. b The survey results have been generalized using data on resident population of Poland living in households, coming from the balances compiled on the basis of the National Census 2021.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (cd.)
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL ^a w 4 kwartale 2023 r. w % Activity rate by LFS ^a in 4 quarter 2023 in %	58,9	58,3
Stopa bezrobocia według BAEL ^a w 4 kwartale 2023 r. w % Unemployment rate by LFS ^a in 4 quarter 2023 in %	3,1	4,2
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2023 r. Registered unemployed persons per 1 job offer in 2023	19	37
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w 2023 r. w zł Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^b in 2023 in PLN	7444,39	6553,34
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2023 r. w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from the non-agricultural social security system in 2023 in PLN	3270,23	3051,02
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2022 r. w zł Average monthly available income per capita in households in 2022 in PLN	2249,79	2140,49
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^c w 2022 r. w % At-risk-of-poverty rate after social transfers ^c in 2022 in %	13,7	17,7
Współczynnik Giniego ^c w 2022 r. w % Gini coefficient ^c in 2022 in %	26,3	27,2
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2022 r. w % Beneficiaries of social assistance in number of total population in 2022 in %	3,4	5,2
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2022 r. w tys. zł Social assistance benefits granted in 2022 in thousand PLN	3569296	271405
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych ^d na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2022 r. Children staying in nurseries and children's clubs ^d per 1000 children up to the age of 3 in 2022	180	157
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2022 r. Population per out-patient health care unit in 2022	1448	1702
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2022 r.: Medical personnel per 10 thousand population in 2022:		
lekarze doctors	34,8	30,0
pielęgniarki nurses	56,8	54,4
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2022 r. Beds in hospitals per 10 thousand population in 2022	43,5	41,9
Produkt krajowy brutto ^e (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2022 r. w zł Gross domestic product ^e (current prices) per capita in 2022 in PLN	81093	66547
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population in 2023 (as of 31 December)	1368	1125 ^f
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population in 2023 (as of 31 December)	23	7 ^f
Personel wewnętrzny w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^g w 2022 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons ^g in 2022	9,5	5,9
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych ^h w 2023 r. w % Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises surveyed ^h in 2023 in %	80,9	80,6
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^h w 2023 r. w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^h in 2023 in %	94,6	94,7
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^h w 2023 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^h in 2023 (previous year=100; current prices)	114,0	124,3

a Wyniki badania zostały uogólnione przy wykorzystaniu danych o ludności rezydującej w Polsce zamieszkałej w mieszkaniach, pochodzących z bilansów opracowanych na podstawie NSP 2021. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c Na podstawie danych z Europejskiego badania dochodów i warunków życia ludności (EU-SILC). d Łącznie z oddziałami żłobkowymi i z żłobkami przyzakładowymi. e Wstępny szacunek. f Bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejscu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON. g Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – dane średnioroczne. h Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

a The survey results have been generalized using data on resident population of Poland living in households, coming from the balances compiled on the basis of the National Census 2021. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. c Based on EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) data. d Including nursery wards and workplace nurseries. e Preliminary estimate. f Without the entities for which the information on the address of the seat/ place of residence is not present in the REGON register. g Active population (all persons employed and considered as unemployed) – based on the Labour Force Survey – average annual data. h Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (dok.)
 Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship (cont.)

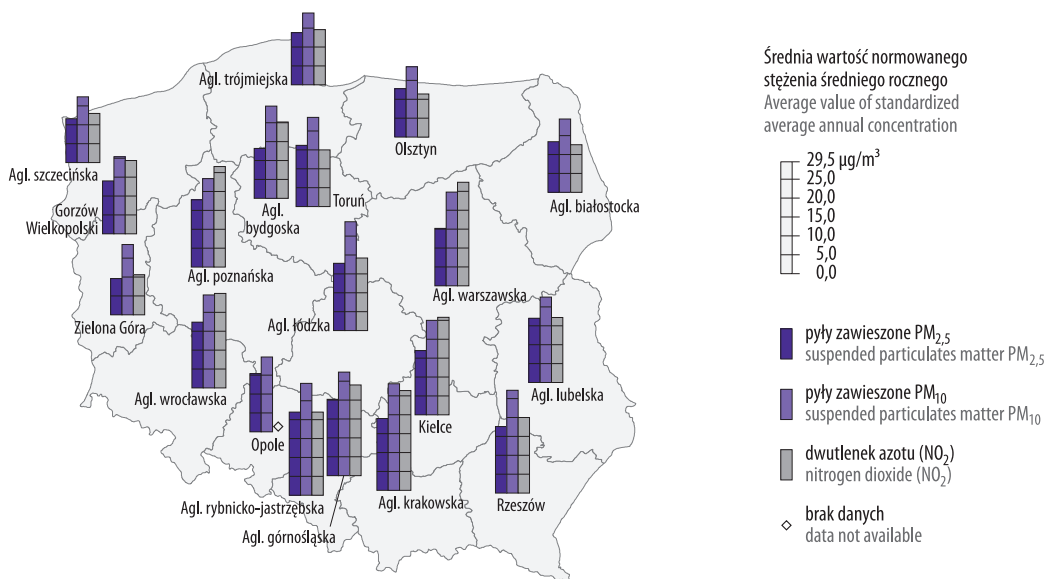
Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych ^a w 2023 r. w szt. Cattle density per 100 ha of agricultural land ^a in 2023 in heads	42,5	46,9
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych ^a w 2023 r. w szt. Pigs density per 100 ha of agricultural land ^a in 2023 in heads	63,1	77,9
Produkcja sprzedana przemysłu ^b (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2023 r. w zł Sold production of industry ^b (current prices) per 1 average employed person in industry in 2023 in PLN	896419	709103
Produkcja sprzedana budownictwa ^b (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2023 r. w zł Sold production of construction ^b (current prices) per 1 average employed person in construction in 2023 in PLN	989166	799866
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2023 r. Dwellings completed per 1000 population in 2023	5,9	5,5
Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2022 r. Public roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2022	101,5	111,4
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2022 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2022	6,2	6,7
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2022 r. w % Share of renewable energy sources in production of electricity in 2022 in %	21,0	54,6

a Stan na 1 czerwca. Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich na 1 czerwca 2022 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r.
 b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
 a The data on agricultural land as of June 1, 2020 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2022. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2 Chapter 2

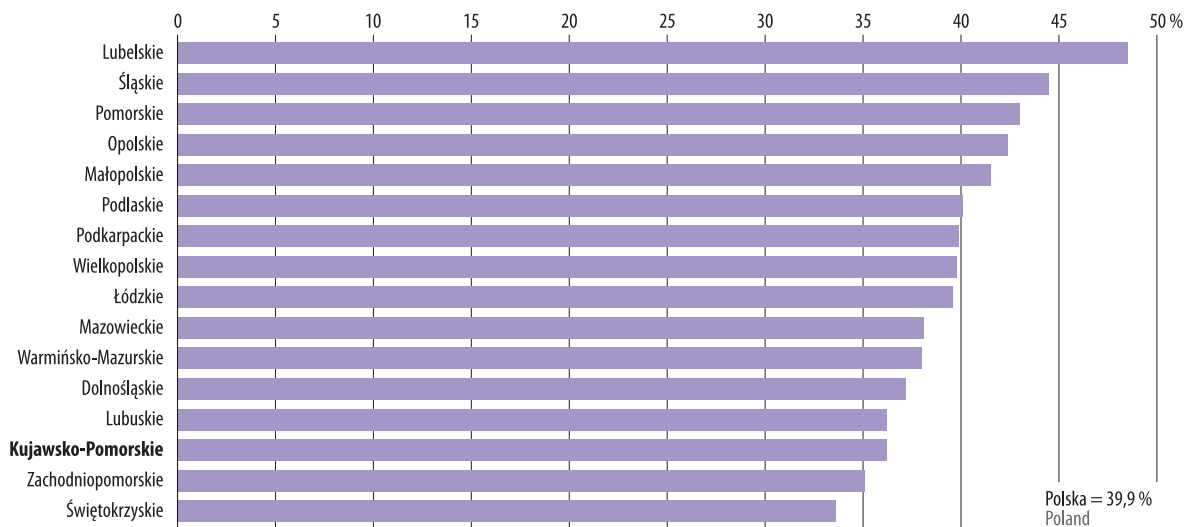
Województwo na tle pozostałych województw Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2022 r.
Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2022

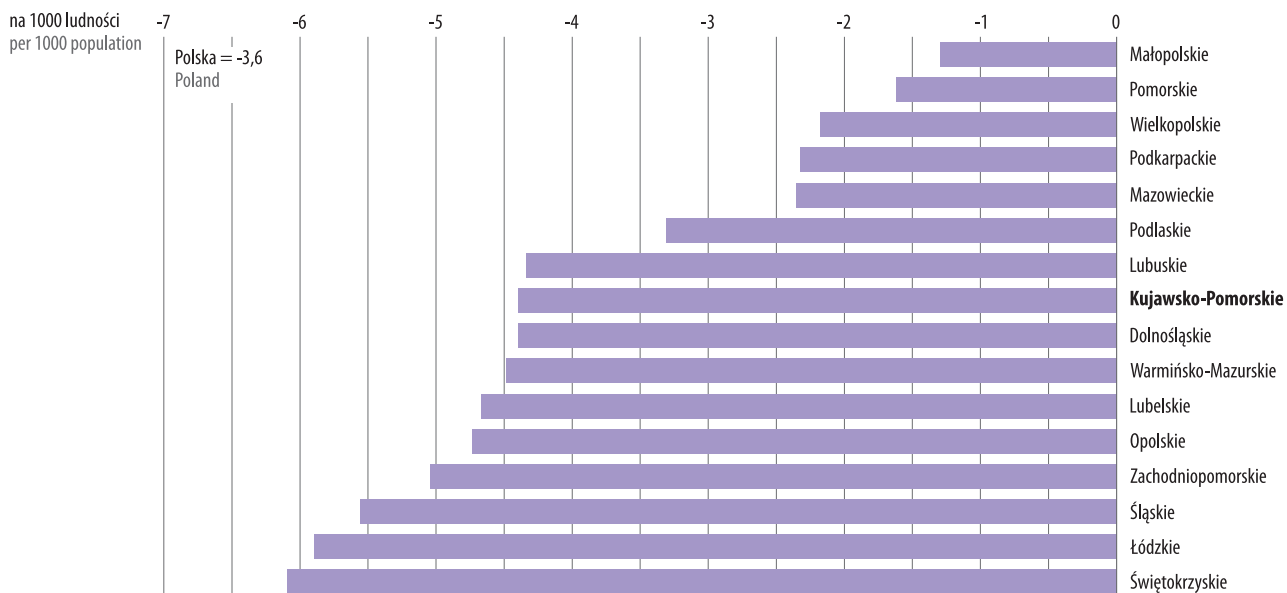

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2022 r.

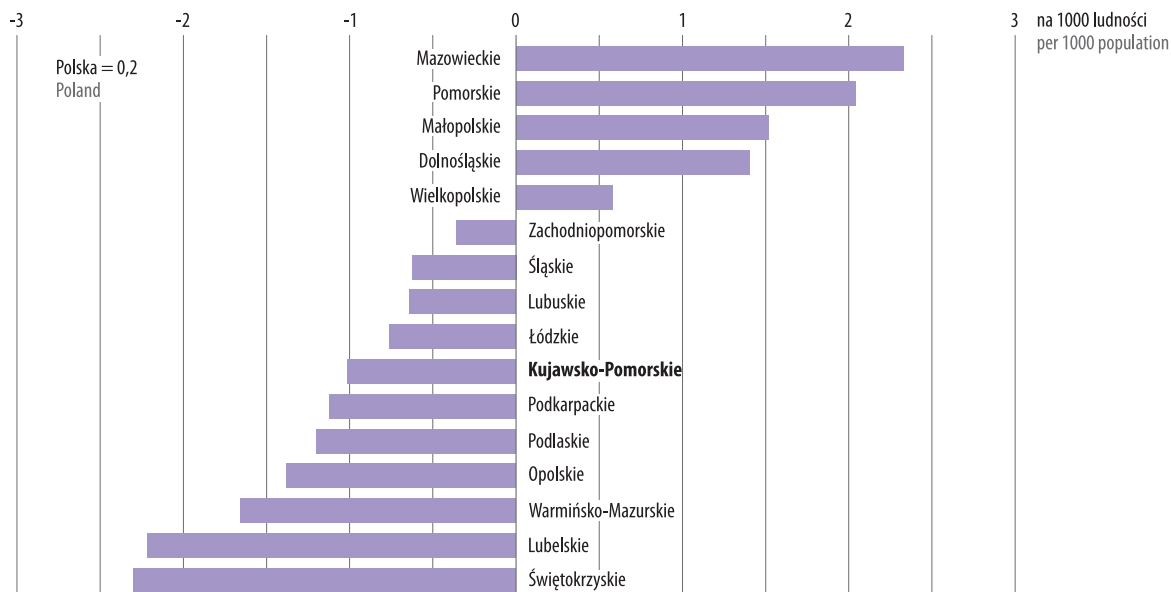
Chart 1. Municipal waste collected separately during the year in relation to total municipal waste collected in 2022

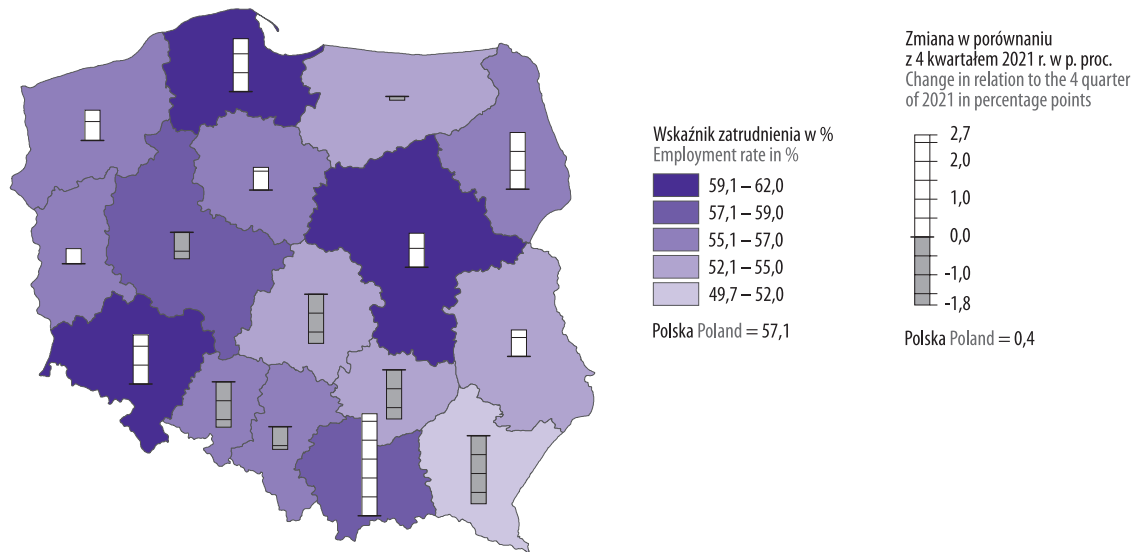
Wykres 2. Przyrost naturalny w 2023 r.
Chart 2. Natural increase in 2023

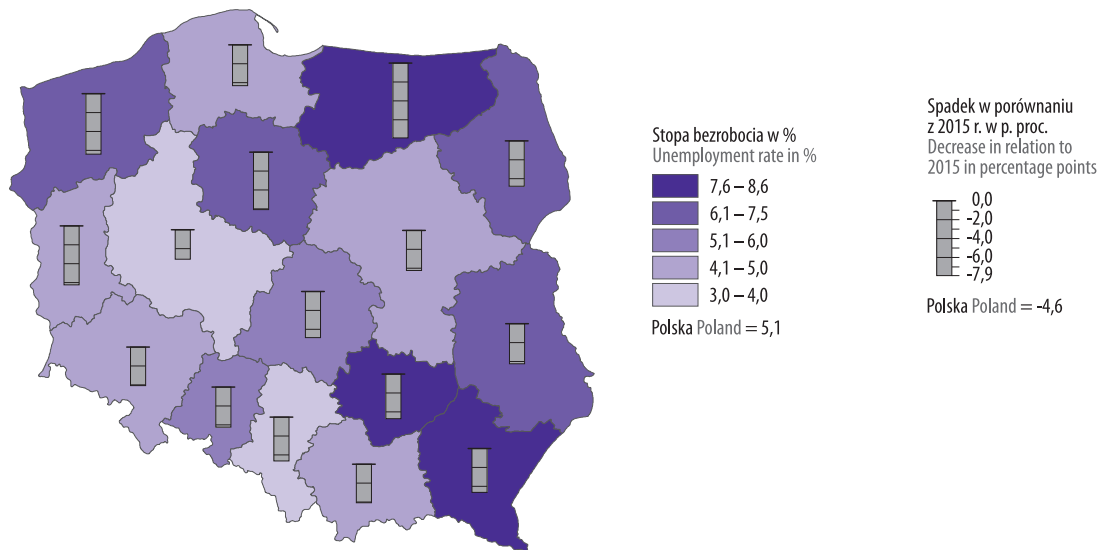
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2023 r.
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence in 2023

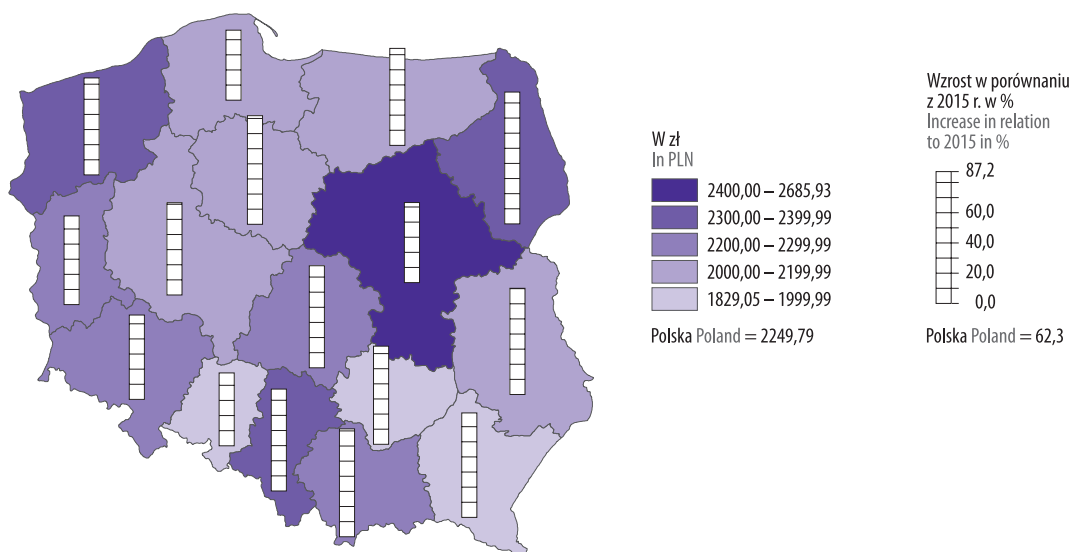
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 4 kwartale 2023 r.
 Map 2. Employment rate by LFS in the 4 quarter of 2023

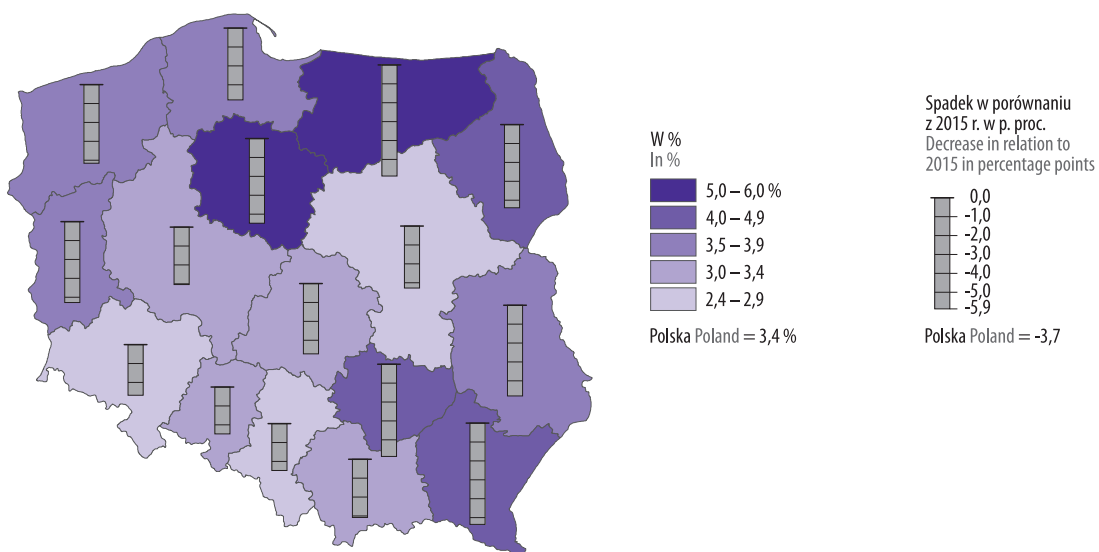
Mapa 3. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2023 r. Stan na 31 grudnia
 Map 3. Registered unemployment rate in 2023 As of 31 December

Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2022 r.
 Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2022

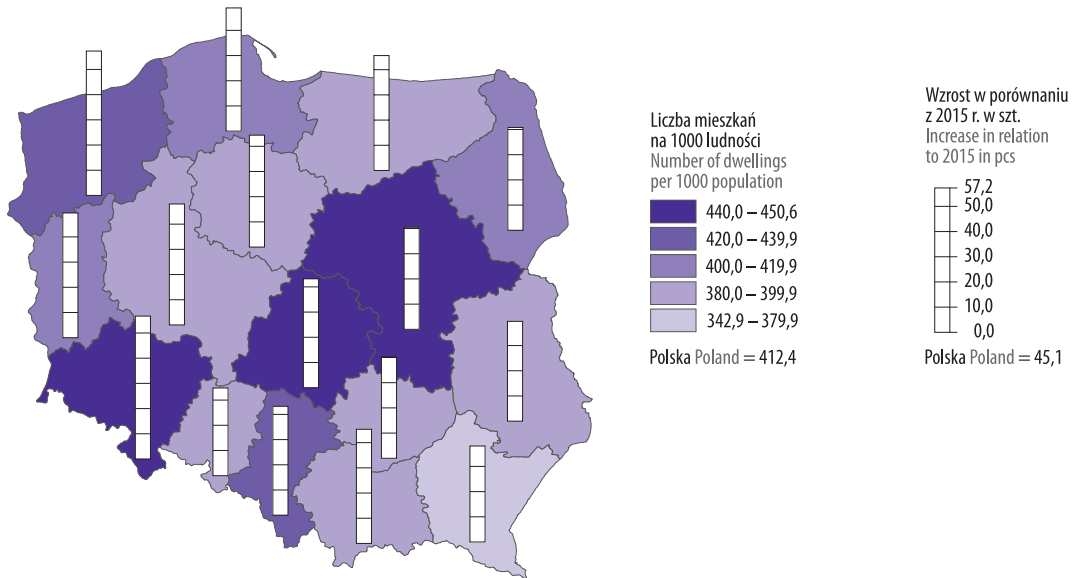

Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2022 r.
 Map 5. Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2022

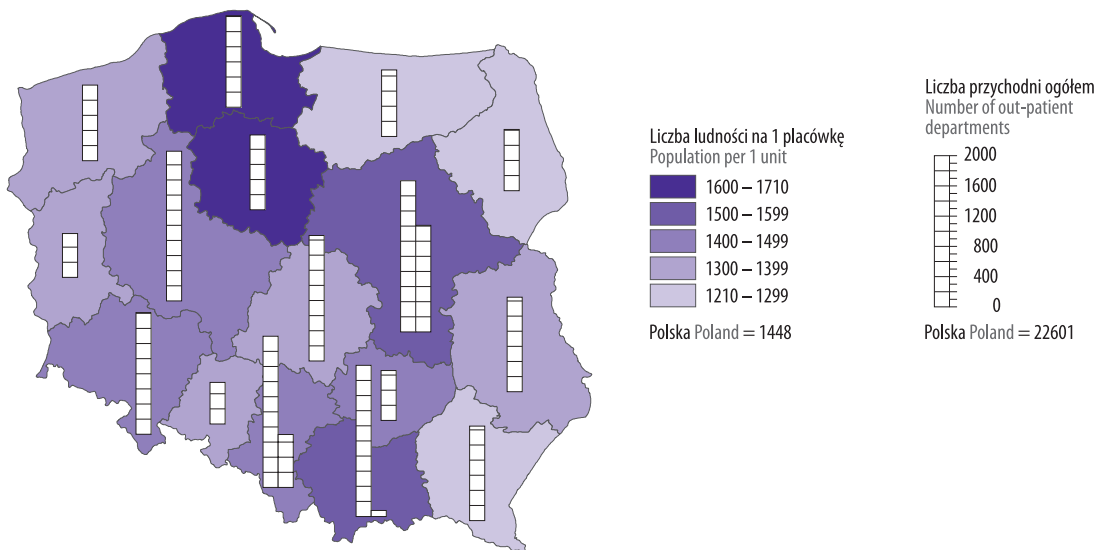
**Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 6. Dwellings stocks in 2022
As of 31 December

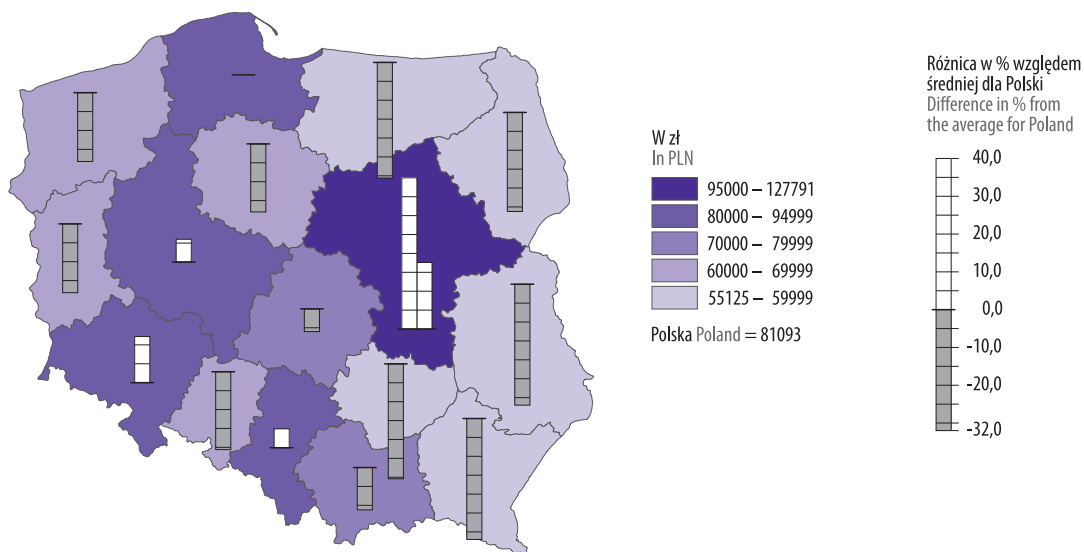

**Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 7. Outpatient health care units in 2022
As of 31 December

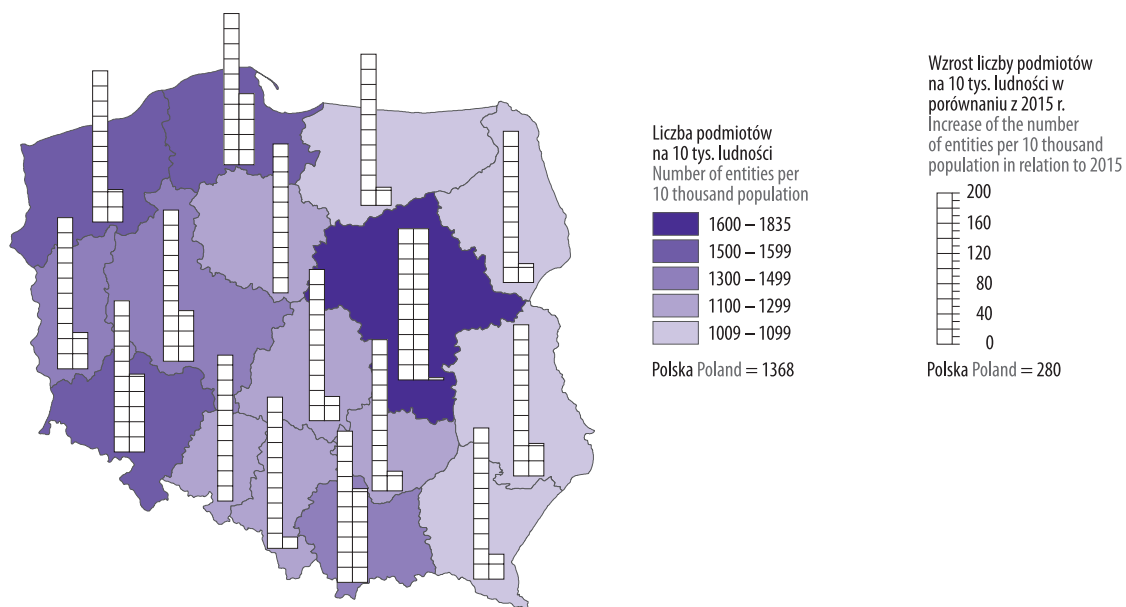

Mapa 8. Produkt krajowy brutto^a na 1 mieszkańca w 2022 r. (ceny bieżące)
 Map 8. Gross domestic product^a per capita in 2022 (current prices)

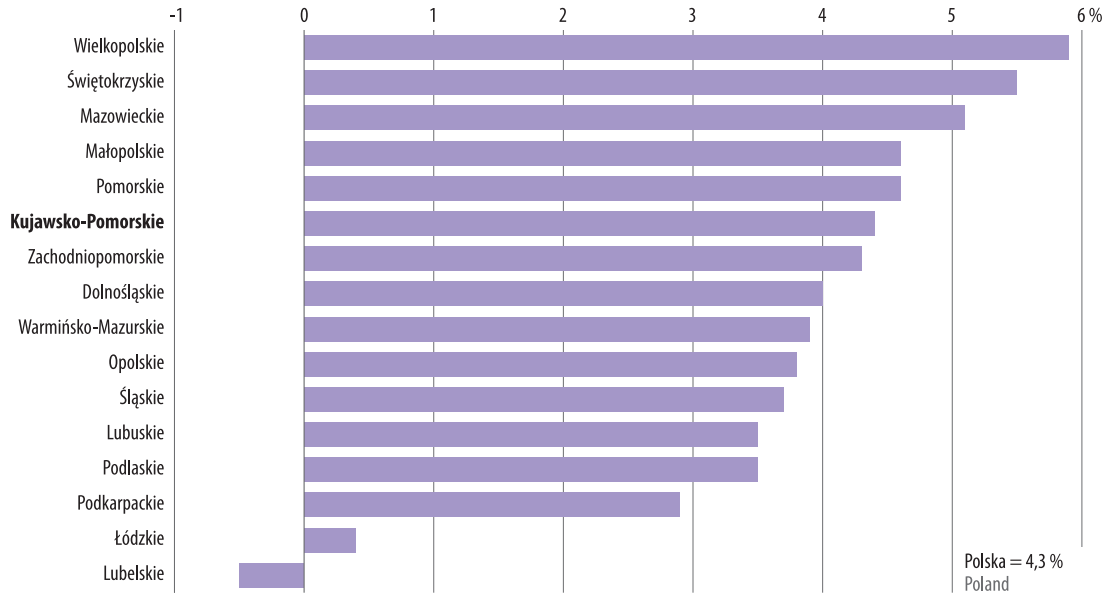

a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
 a Grouping by local kind-of-activity unit method; provisional estimates.

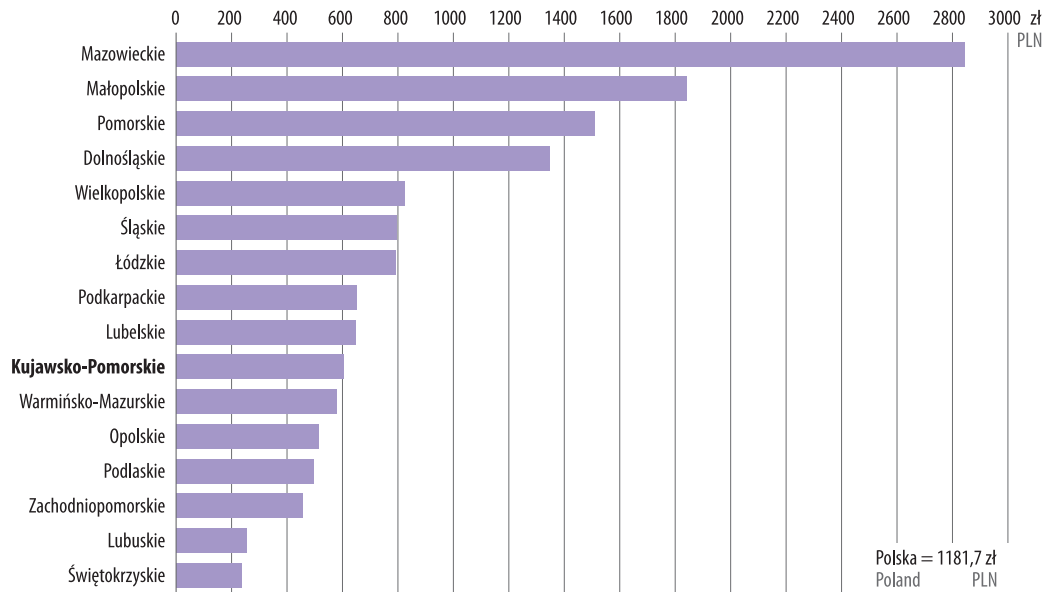
Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej w 2023 r. Stan na 31 grudnia
 Map 9. Entities of the national economy in 2023
 As of 31 December

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2023 r.
 Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2023

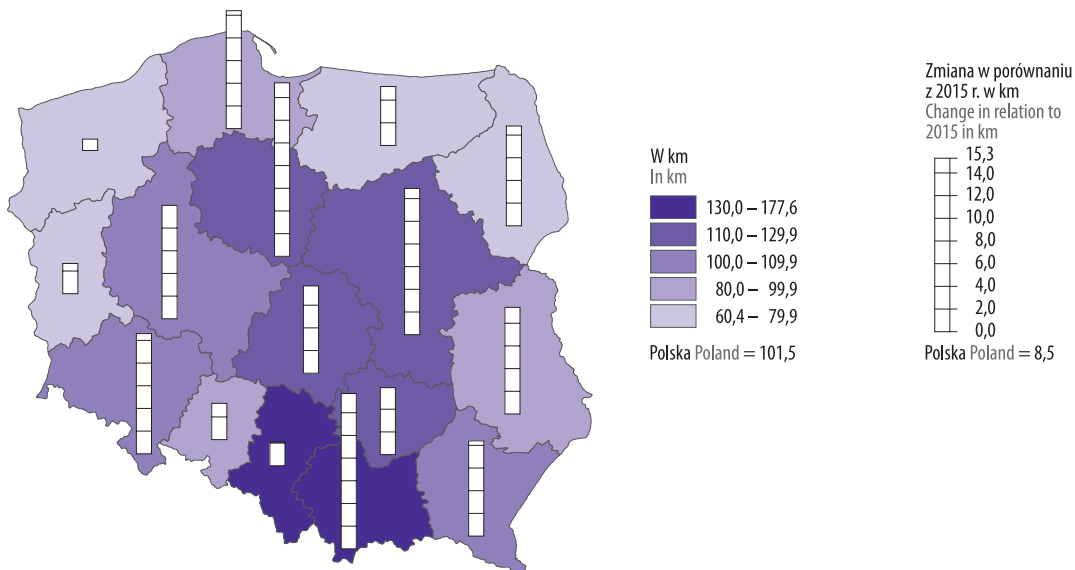
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2022 r. (ceny bieżące)
 Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2022 (current prices)

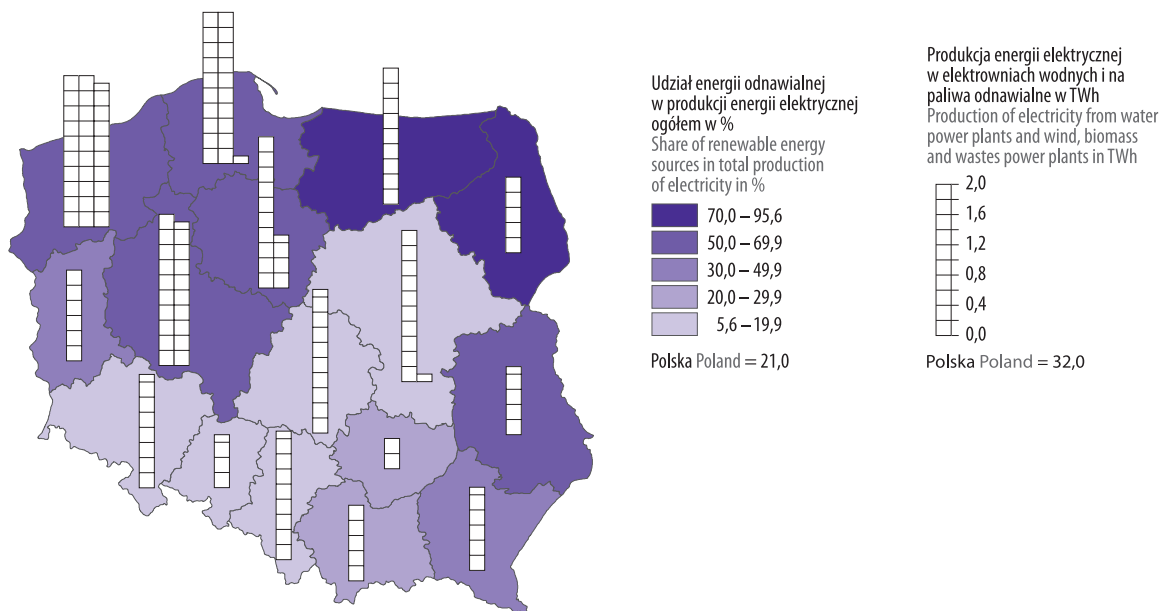
Mapa 10. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2022 r.

Map 10. Hard surface public road per 100 km² of total area in 2022

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2022 r.

Map 11. Energy from renewable sources in 2022

Rozdział 3

Chapter 3

Powierzchnia i podział terytorialny województwa

Area and territorial division of voivodship

Mapa 12. Podział administracyjny województwa w 2023 r. Stan na 31 grudnia

Map 12. Administrative Division of the Voivodship in 2023 As of 31 December

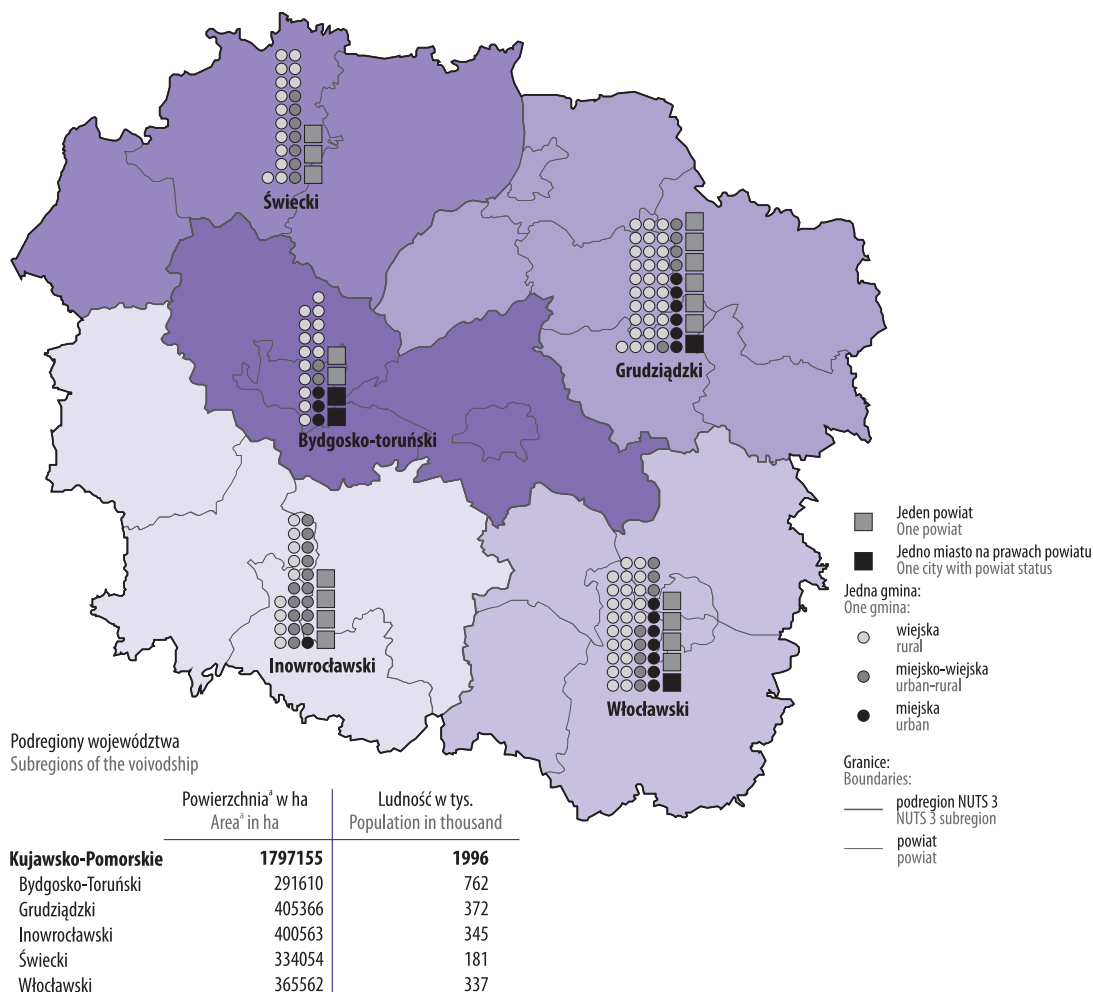
Powiaty i miasta na prawach powiatu
Powiats and cities with powiat status

	Powierzchnia ^a w ha Area ^a in ha	Ludność w tys. Population in thousand		Powierzchnia ^a w ha Area ^a in ha	Ludność w tys. Population in thousand
aleksandrowski	47462	53	rypiński	58669	41
brodnicki	103990	78	sępoleński	79095	39
bydgoski	139404	127	świecki	147421	95
chełmiński	52701	49	toruński	123040	114
golubsko-dobrzyński	61268	43	tucholski	107538	47
grudziądzki	72879	39	wąbrzeski	50083	32
inowrocławski	122526	151	włocławski	147196	82
lipnowski	101673	63	żniński	98475	68
mogileński	67515	44	m. Bydgoszcz	17596	326
nakielski	112045	83	m. Grudziądz	5776	89
radziejowski	60722	38	m. Toruń	11572	195
			m. Włocławek	8509	101

^a Stan na 1 stycznia. Dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.
^a As of 1 January. Data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Mapa 13. Podział województwa kujawsko-pomorskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2023 r. Stan na 31 grudnia

Map 13. Division of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2023 As of 31 December

a Stan na 1 stycznia. Dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.
a As of 1 January. Data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Według stanu na 1 stycznia 2023 r. województwo kujawsko-pomorskie zajmowało powierzchnię 17971 km² (1797155 ha), co stanowiło 5,7% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu na 31 grudnia 2023 r.) mieszkało 1996 tys. ludności, tj. 5,3% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wyniosła 111 osób (9. lokata w kraju). W miastach mieszkało 57,9% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Powierzchnia ziemi

4.1. Ground surface

Istotne znaczenie w wykorzystaniu gruntów województwa kujawsko-pomorskiego mają użytki rolne, w tym grunty orne. Większe zmiany, jakie zaszły od 2015 r., dotyczą pozostałych elementów struktury użytków rolnych.

Zmiany w wykorzystaniu gruntów podążają w kierunku zwiększenia powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych.

Według stanu na 1 stycznia 2023 r. w strukturze powierzchni geodezyjnej dominowały użytki rolne (64,8%). Pod tym względem województwo kujawsko-pomorskie zajmowało 4. lokatę w kraju (po lubelskim, łódzkim i mazowieckim).

W 2023 r. powierzchnia użytków rolnych województwa zmniejszyła się, w porównaniu z 2015 r., o 4,9 tys. ha, tj. o 0,4%; w kraju zanotowano spadek o 0,2%. Podobne zmiany dotyczyły areалу gruntów ornych (spadek o 0,8%, w Polsce spadek o 1,8%).

Zmiany dotyczyły także pozostałych elementów struktury użytków rolnych. W porównaniu z 2015 r. ubyło 4,0 tys. ha sadów (spadek o 33,1%), zmniejszyła się także powierzchnia pastwisk trwałych oraz gruntów pod rowami (po 1,5%), a także łąk trwałych (o 1,0%). Zwiększyła się natomiast powierzchnia gruntów pod stawami (wzrost o 18,9%) i gruntów rolnych zabudowanych (o 7,8%).

W 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim notowano zmniejszenie się powierzchni m.in. gruntów ornych (spadek o 4,2 tys. ha), pastwisk trwałych i łąk trwałych (spadek po 0,2 tys. ha). Przybyło natomiast powierzchni gruntów rolnych pod zabudowaniami (wzrost o 2,2 tys. ha), sadów (o 0,7 tys. ha) oraz gruntów pod rowami (o 0,2 tys. ha).

W wykorzystaniu gruntów znaczący był również wzrost powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 11,7% od 2015 r.). Dla dominujących w ich strukturze: terenów mieszkaniowych, innych terenów zabudowanych, terenów przemysłowych oraz dróg odnotowano wzrost odpowiednio o: 25,8%, 20,3%, 18,4% oraz 6,1%.

W porównaniu z rokiem poprzednim, w 2023 r. przybyło 1042 ha gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, w tym 552 ha dróg, 541 ha terenów mieszkaniowych, 297 ha terenów przemysłowych i 181 ha innych terenów zabudowanych. Przy czym należy zaznaczyć, że w tym samym czasie ubyło 425 ha gruntów przeznaczonych pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych.

**Tablica 2. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania
Stan na 1 stycznia**

Table 2. Geodetic area by the land use
As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2015	2021	2022	2023	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
	w ha in ha				
Powierzchnia ogólna Total area	1797134	1797210	1797155	1797155	5,7
w tym: of which:					
Użytki rolne Agricultural land	1169177	1165415 ^a	1165321 ^a	1164250 ^a	6,2
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woodland and shrubland	438891	434500	434430	434548	4,6
Grunty pod wodami powierzchniowymi Lands under surface waters	48174	48243	48858	48827	8,4
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanized areas	89218	97554 ^b	98642 ^b	99684 ^b	5,5
Nieuzytki Wasteland	42028	41788	44436	44449	9,6

^a łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”. ^b łącznie z gruntami przeznaczonymi pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych.

^a Including woodland and shrubland on agricultural land, classified in the item „Forest land as well as woodland and shrubland” until 2016. ^b Including areas used for the construction of public roads or railways.

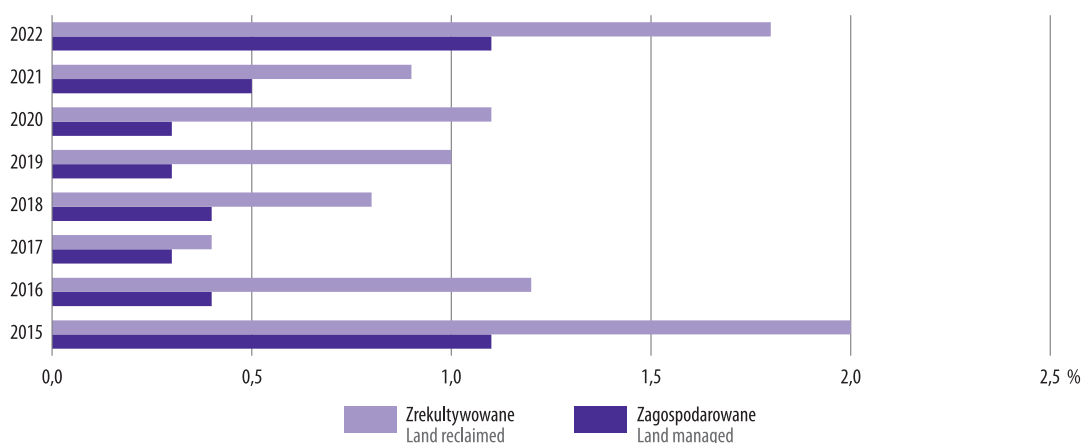
Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

W końcu 2022 r. powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wynosiła 4101 ha, co stanowiło 0,2% powierzchni województwa (analogicznie w kraju). Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji w odniesieniu do stanu w końcu 2021 r. zmniejszyła się o 7 ha, tj. o 0,2%, a w stosunku do zanotowanej w końcu 2015 r. zmniejszyła się o 156 ha, tj. o 3,7%.

Wykres 6. Udział gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych w gruntach zdegradowanych i zdewastowanych

Chart 6. The share of reclaimed and managed lands in degraded and devastated lands

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Source: data of the Ministry of Agriculture and Rural Development.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim zrehabilitowano 75 ha gruntów zdegradowanych oraz zdegradowanych wymagających rekultywacji, w tym 25 ha na cele rolnicze, a 25 ha na cele leśne. Grunty zrehabilitowane w województwie stanowiły 2,3% ogólnej powierzchni gruntów zrehabilitowanych w kraju. Powierzchnia gruntów zrehabilitowanych zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim (o 37 ha, tj. o 97,4%), ale zmniejszyła się w odniesieniu do 2015 r. (o 9 ha, tj. o 10,7%). W 2022 r. w województwie powierzchnia gruntów zagospodarowanych wyniosła 46 ha (w tym 11 ha na cele rolnicze oraz 24 ha na cele leśne), co oznaczało wzrost o 26 ha, tj. o 130,0% w stosunku do 2021 r. oraz o 1 ha, tj. o 2,2% w porównaniu z 2015 r. Stopień rekultywacji i zagospodarowania gruntów zdegradowanych i zdegradowanych wyniósł w 2022 r. odpowiednio 1,8% i 1,1% ogólnej ich powierzchni w województwie.

Grunty zdegradowane – grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdegradowane – grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdegradowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

4.2. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.2. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

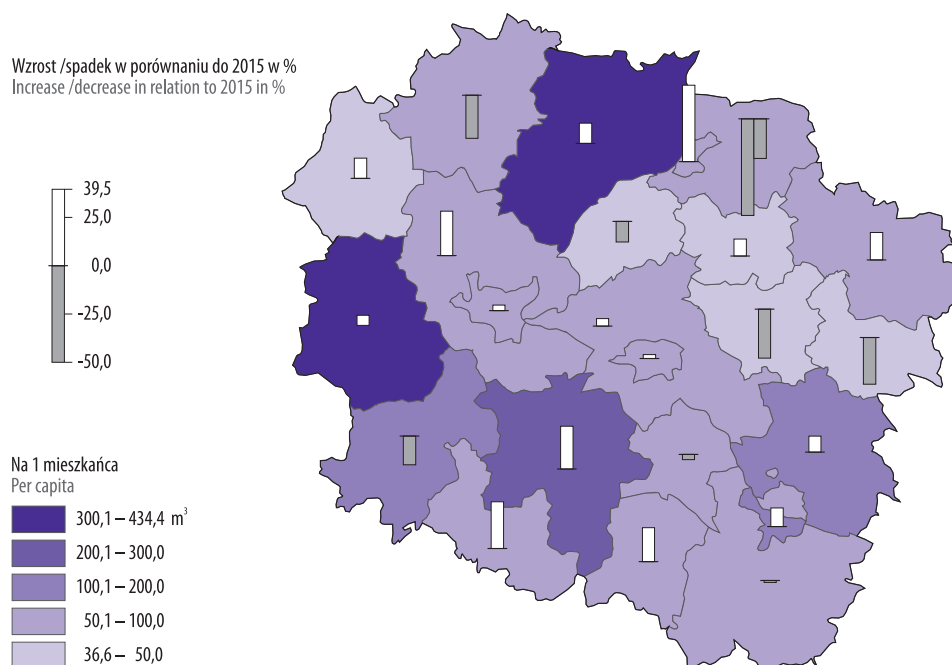
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wzrosło w 2022 r. w stosunku do 2015 r. Najbardziej dotyczyło to zużycia w przemyśle, w mniejszym stopniu na cele eksploatacji sieci wodociągowej. W porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyło się zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które było wyraźnie niższe (o 125,0 m³) niż zużycie na 1 mieszkańca w kraju. W strukturze zużycia wody przeważało zużycie w przemyśle, choć było ono dużo niższe niż w kraju.

W 2022 r. odsetek oczyszczonych ścieków przemysłowych i komunalnych, które wymagały oczyszczenia, wyniósł 98,9% (98,3% w 2015 r. oraz 98,6% w 2021 r.).

W 2022 r. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 225,8 hm³ i było o 1,0% wyższe w porównaniu z 2015 r., ale o 0,9% niższe niż w roku poprzednim. Zużycie wody w województwie kujawsko-pomorskim stanowiło 2,5% całkowitego zużycia wody w Polsce. Na 1 mieszkańca zużycie wody w 2022 r. wzrosło o 4,9% w stosunku do 2015 r., ale zmniejszyło się o 0,3% w porównaniu z 2021 r., przy czym wskaźnik ten w województwie wyniósł 112,2 m³, natomiast w Polsce 237,2 m³.

Woda zużywana była przede wszystkim na cele eksploatacji sieci wodociągowej (41,7%), jak również na potrzeby przemysłu (41,2%), a pozostała część do napełniania i uzupełniania stawów rybnych. W 2015 r. w strukturze gospodarowania wodą przeważało zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej.

Mapa 14 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2022 r.
 Map 14. Water consumption for needs of the national economy and population in 2022

Największe zużycie wody na 1 mieszkańca notowano w powiecie świeckim (434,4 m³ na 1 mieszkańca), w którym to najwięcej wody zużyto na potrzeby przemysłu (89,4%), a pozostałą część na eksploatację sieci wodociągowej. Najmniej wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca zużyto w powiecie sępoleńskim (36,6 m³ na 1 mieszkańca), w którym zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej wyniosło 98,5%. Wśród miast wojewódzkich największe zużycie wody na 1 mieszkańca odnotowano w Bydgoszczy (62,2 m³), najmniejsze w Toruniu (51,5 m³).

W kraju w 2022 r. przeważało zużycie wody w przemyśle (o 31,0 p. proc. więcej niż w województwie kujawsko-pomorskim). Natomiast udział zużycia wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej był w województwie kujawsko-pomorskim wyższy niż w kraju o 23,2 p. proc.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim w 115 zakładach produkcyjnych zużyto 92,9 hm³ wody. Z tego na cele produkcyjne zużyto 89,6 hm³ wody.

W 2022 r. udział przemysłu w zużyciu wody w województwie był niższy niż w poprzednim roku (o 2,1 p. proc.), ale wyższy niż w 2015 r. (o 4,7 p. proc.), natomiast w kraju w stosunku do 2021 r. zaobserwowano wzrost (o 0,2 p. proc.), oraz spadek do 2015 r. (o 2,1 p. proc.). W województwie kujawsko-pomorskim zużycie wody w przemyśle wyniosło 1,4% krajowego zużycia, natomiast zużycie na napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych – 4,7%, a w eksploatacji sieci wodociągowej – 5,7%.

W zużyciu wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej głównie uczestniczyły gospodarstwa domowe (77,4% zużycia na te cele w 2022 r.). Zużycie wody w gospodarstwach domowych było wyższe w województwie niż w roku poprzednim (o 0,8%, w kraju wzrost o 0,5%) oraz wyższe niż w 2015 r. (o 2,7%, w kraju wzrost o 4,0%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych zużyto 36,2 m³ wody z wodociągów (35,7 m³ w 2021 r. i 34,0 m³ w 2015 r.). W tych latach zużycie na 1 mieszkańca było większe niż w kraju (gdzie notowano odpowiednio 34,0 m³, 33,7 m³ oraz 32,2 m³).

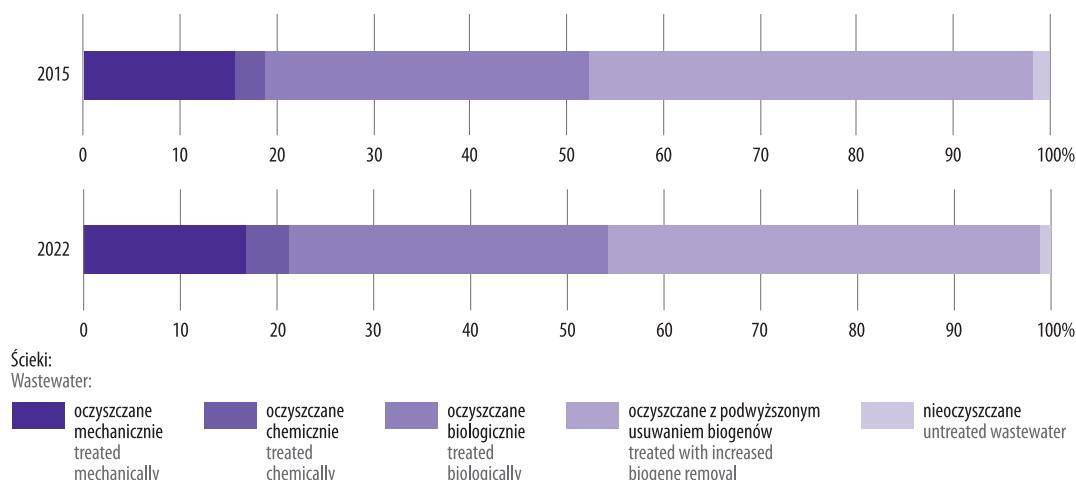
Tablica 3. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 3. Consumption of water by needs during the year

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem ^a Total ^b	223,4	221,4	227,8	225,8	2,5
w tym of which					
Przemysł Industry	81,6	91,7	98,6	92,9	1,4
Rybacktwo ^b Fishing ^b	40,7	37,2	37,2	38,7	4,7
Gospodarstwa domowe Households	70,9	73,1	72,3	72,8	5,7

a Do 2018 r. łącznie z nawodnieniami w rolnictwie i leśnictwie. b Napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych.
a Until 2018, Includes irrigation in agriculture and forestry. b Filling and completing fish ponds.

W 2022 r. do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono 143,6 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych (w stosunku do 2021 r. spadek o 0,1%). Z tego 75,3 hm³ odprowadzono bezpośrednio z zakładów¹, natomiast siecią kanalizacyjną 68,2 hm³. Oczyszczenia wymagało 136,7 hm³, z czego oczyszczono 98,9% ścieków (w 2015 r. 98,3%). Ścieki oczyszczano następującymi metodami: z podwyższonym usuwaniem biogenów (45,2%), biologicznie (33,3%), mechanicznie (17,0%), a także chemicznie (4,6%), którą to metodą oczyszczane są tylko ścieki przemysłowe.

Wykres 7. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
Chart 7. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

a Dane dotyczą tylko ścieków przemysłowych.
a Data concern only industrial wastewater.

Zakłady, tak jak w roku poprzednim odprowadziły 80,4 hm³ ścieków przemysłowych, z tego odprowadzono do wód lub do ziemi 75,3 hm³, a pozostałe 5,1 hm³ odprowadzono siecią kanalizacyjną. Spośród ścieków odprowadzanych bezpośrednio do wód lub do ziemi 90,8% wymagało oczyszczenia. Oczyszczono 66,9 hm³, natomiast 4,8 hm³ ponownie wykorzystano w zamkniętym obiegu wody.

¹ łącznie z wodami chłodniczymi, wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych, a także z zanieczyszczonymi wodami opadowymi.

W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. ilość ścieków przemysłowych odprowadzonych w ciągu roku wzrosła o 23,5%. Należy jednocześnie zauważyć, że o 24,7% więcej ścieków odprowadzono bezpośrednio do wód lub do ziemi, a o 8,1% więcej siecią kanalizacyjną.

W 2022 r. odprowadzono 68,2 hm³ ścieków komunalnych. Główną metodą oczyszczania było oczyszczanie z podwyższonym usuwaniem biogenów (79,6% ścieków); stosowano również oczyszczanie biologiczne (19,9%) oraz mechaniczne (0,5%).

W porównaniu z 2015 r. wzrosła o 7,0% ilość odprowadzonych ścieków komunalnych, a oczyszczono niemal 100% z nich.

Jako **ścieki wymagające oczyszczenia** przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi albo do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i chłodniczymi), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Tablica 4. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 4. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	185	183	181	181
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Municipal wastewater during the year in dam ³	63775	65623	68440	68249
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	55133	64565	67994	68425
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	72,1	73,8	73,3	73,9

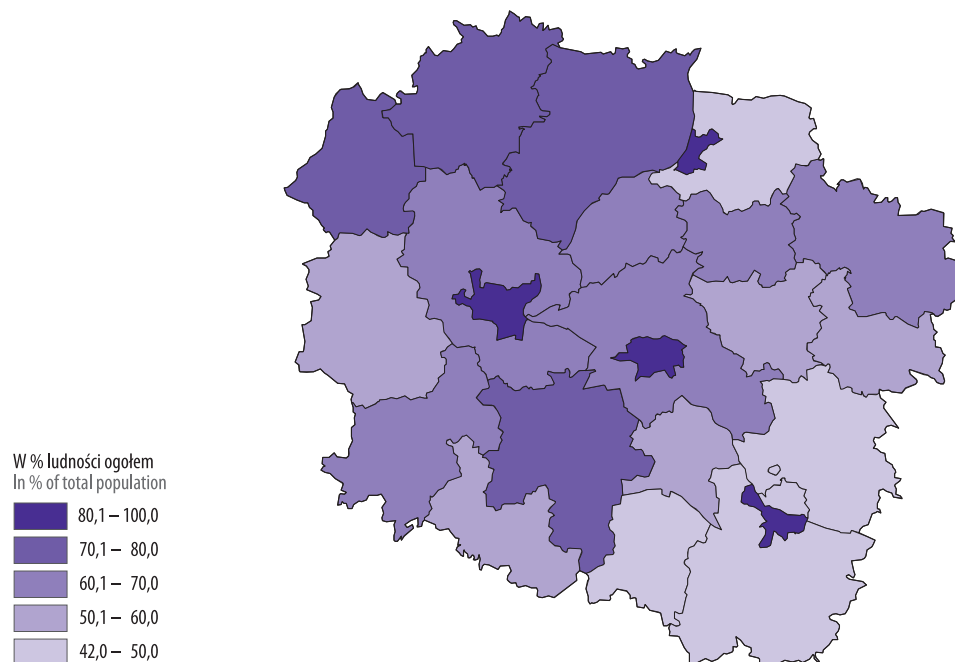
a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

Oczyszczalnia ścieków – zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim pracowało 48 oczyszczalni ścieków przemysłowych o łącznej przepustowości projektowej 429,7 dam³ na dobę. Były to oczyszczalnie biologiczne (28), mechaniczne (17), chemiczne (2) oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów (1). W porównaniu z 2015 r. liczba funkcjonujących oczyszczalni nie uległa zmianie, natomiast przepustowość spadła o 4,3%, w kraju ubyło 75 oczyszczalni, co wiązało się ze spadkiem łącznej przepustowości o 3,6%. W porównaniu z 2021 r. w województwie przybyła 1 oczyszczalnia, a w kraju przybyło 3. Łączna przepustowość w województwie wzrosła o 0,3%, natomiast w kraju spadła o 0,9%.

Mapa 15. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2022 r.
Map 15. Population connected to wastewater treatment plants in 2022

W 2022 r. odnotowano 133 miejskie i wiejskie oczyszczalnie ścieków komunalnych, w tym 99 biologicznych i 34 z podwyższonym usuwaniem biogenów, o łącznej przepustowości projektowej 442,2 dam³ na dobę.

W porównaniu z 2015 r. liczba oczyszczalni zmniejszyła się o 4, natomiast łączna przepustowość była mniejsza o 0,2%. W kraju funkcjonowało o 13 oczyszczalni mniej niż w 2015 r., a łączna przepustowość była o 2,3% mniejsza. W porównaniu z 2021 r. w województwie liczba oczyszczalni zmniejszyła się o 1, a w kraju zmniejszyła się o 16.

W 2022 r. z oczyszczalni ścieków komunalnych korzystało (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne) 73,9% ludności, czyli wzrost o 0,5 p. proc. w skali roku i wzrost o 1,8 p. proc. w porównaniu z 2015 r. W 2022 r. z oczyszczalni w miastach korzystało 96,1% ludności, a na wsiach 43,2% ludności. W kraju odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków zwiększył się zarówno względem 2015 r. jak i 2021 r., odpowiednio o 3,0 p. proc. i o 0,5 p. proc.

Rozpiętość udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wynosiła od 1,2% w gminie wiejskiej Chełmno po 100,0% w gminach miejskich Bydgoszcz i Radziejów (w Toruniu 92,4% ludności). W dwóch gminach wiejskich, tj. w Chrostkowie i Topolce, nie korzystano z oczyszczalni ścieków.

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

4.3. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.3. Pollution and protection of air

W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się m.in. emisja dwutlenku węgla. Zmniejszyła się natomiast emisja dwutlenku siarki, tlenku węgla i tlenków azotu. Zmalało znaczenie spalania paliw w zakładach szczególnie uciążliwych jako źródła zanieczyszczeń pyłowych. Redukcja zanieczyszczeń pyłowych utrzymała się poziomie 99,5%, natomiast redukcja zanieczyszczeń gazowych zmniejszyła się i w 2022 r. wyniosła 58,4% (bez dwutlenku węgla).

Przez zanieczyszczanie powietrza rozumie się wprowadzanie przez człowieka, bezpośrednio lub pośrednio, do powietrza: substancji stałych, ciekłych lub gazowych w takich ilościach, które mogą zagrażać zdrowiu człowieka, ujemnie wpływać na klimat, przyrodę żywą, glebę lub wodę, a także spowodować inne szkody w środowisku.

W 2022 r. zakłady uznane za szczególnie uciążliwe emitowały 9507,8 tys. ton zanieczyszczeń gazowych, w tym 99,6% stanowił dwutlenek węgla (w kraju 99,5%). W porównaniu z poprzednim rokiem emisja gazów zmniejszyła się o 4,7% (w kraju spadek o 2,8%). Odnotowano spadek emisji: dwutlenku węgla o 4,7% (w Polsce spadek o 2,8%), tlenków azotu o 4,4% (w Polsce spadek o 7,2%), jak również dwutlenku siarki o 1,6% (w Polsce spadek o 10,1%). Zwiększyła się natomiast w skali roku emisja tlenku węgla o 16,0% (w kraju spadek o 5,1%). Udział dwutlenku węgla w emisji zanieczyszczeń był na tyle znaczny, że bez jego uwzględnienia, odnotowano wzrost emisji zanieczyszczeń gazowych, który w skali roku w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 16,1% (w kraju spadek o 4,9%).

W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. emisja zanieczyszczeń gazowych wzrosła o 13,5% (w kraju spadek o 3,8%). Wzrost dotyczył głównie emisji dwutlenku węgla, o 13,7% (w kraju spadek o 3,5%). Zmniejszyła się natomiast emisja: dwutlenku siarki, o 63,1% (w Polsce spadek o 58,5%), tlenku węgla, o 35,6% (w kraju spadek o 29,1%) oraz tlenków azotu, o 30,7% (w Polsce spadek o 38,0%).

Drugim rodzajem zanieczyszczeń z zakładów kwalifikowanych jako szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia pyłowe, których emisja w 2022 r. wyniosła 1,8 tys. ton. Ich udział w kraju wyniósł 9,1%. W porównaniu z 2021 r. emisja tych zanieczyszczeń była o 1,2% mniejsza, a w odniesieniu do 2015 r. mniejsza o 30,3%.

Głównym źródłem zanieczyszczeń było spalanie paliw (53,7%). Jego udział w strukturze emisji zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 1,8 p. proc., natomiast zmniejszył się o 5,3 p. proc. od 2015 r. Malejące znaczenie spalania paliw w emisji pyłów utrzymuje się w kraju (w 2022 r. wynosiło 53,4% emisji pyłów). W porównaniu z poprzednim rokiem wystąpił spadek o 0,6 p. proc., natomiast w porównaniu z 2015 r. spadek wynosił 9,7 p. proc.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku obejmująca poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku obejmująca następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Tablica 5. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
 Table 5. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022		
	tys. ton/rok thousand tonnes/year				w odsetkach (Polska=100) in percent (Po- land=100)	
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions						
Ogółem Total	8380,3	9924,5	9975,1	9507,8		4,7
w tym: of which:						
dwutlenek siarki sulphur dioxide	17,9	6,8	6,7	6,6		4,1
tlenki azotu nitrogen oxides	12,3	8,6	8,9	8,5		5,1
tlenek węgla carbon monoxide	13,4	15,4	7,5	8,6		3,5
dwutlenek węgla carbon dioxide	8328,7	9880,8	9945,8	9473,8		4,7
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions						
Ogółem Total	2,6	1,8	1,9	1,8		9,1
w tym: of which:						
ze spalania paliw from fuel combustion	1,6	0,9	1,0	1,0		9,1
nieorganizowana unorganised	0,0	0,0	0,0	0,0		2,5

W 2022 r. zakłady produkcyjne wyposażone były w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń, w których zatrzymano łącznie 47,8 tys. ton gazów oraz 369,9 tys. ton pyłów. Stopień redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) wynosił 58,4%, natomiast zanieczyszczeń pyłowych 99,5% (w kraju – odpowiednio 75,7% oraz 99,9%).

Największa emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych pochodziła z zakładów, których działalność klasyfikowano według PKD 2007 jako sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe (odpowiednio 81,7% i 83,3%) oraz sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (odpowiednio 15,5% i 22,2%).

4.4. Ochrona przyrody. Lasy

4.4. Nature protection. Forests

Od 2015 r. obserwuje się rokrocznie niewielkie wahania powierzchni obszarów prawnie chronionych. W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. w porównaniu do roku poprzedniego obszar prawnie chronionych pozostał prawie niezmienny, podobnie jak w kraju. Udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w ogólnej powierzchni województwa i kraju, wynosił odpowiednio 32,2% i 32,3%.

Powierzchnia obszarów prawnie chronionych według stanu na 31 grudnia 2022 r. wynosiła ponad 579,1 tys. ha (5,7% tych obszarów w Polsce). Liczba obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych objętych ochroną prawną była największa wśród województw (2345 obiektów). Należały do nich: 2195 użytków ekologicznych, 92 rezerwy przyrody, 31 obszarów chronionego krajobrazu, 16 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, a także 10 parków krajobrazowych i 1 stanowisko dokumentacyjne. Ponadto licznie reprezentowaną formą ochrony przyrody były pomniki przyrody (2359), głównie pojedyncze drzewa (67,4%). Największą powierzchnię zajmowały obszary chronionego krajobrazu (338,5 tys. ha), a następnie parki krajobrazowe (236,5 tys. ha), co plasowało województwo pod względem tej powierzchni na 3. lokacie w kraju (po województwach podkarpackim i lubelskim). Rezerwy przyrody zajmowały powierzchnię 9,6 tys. ha.

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerwy przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

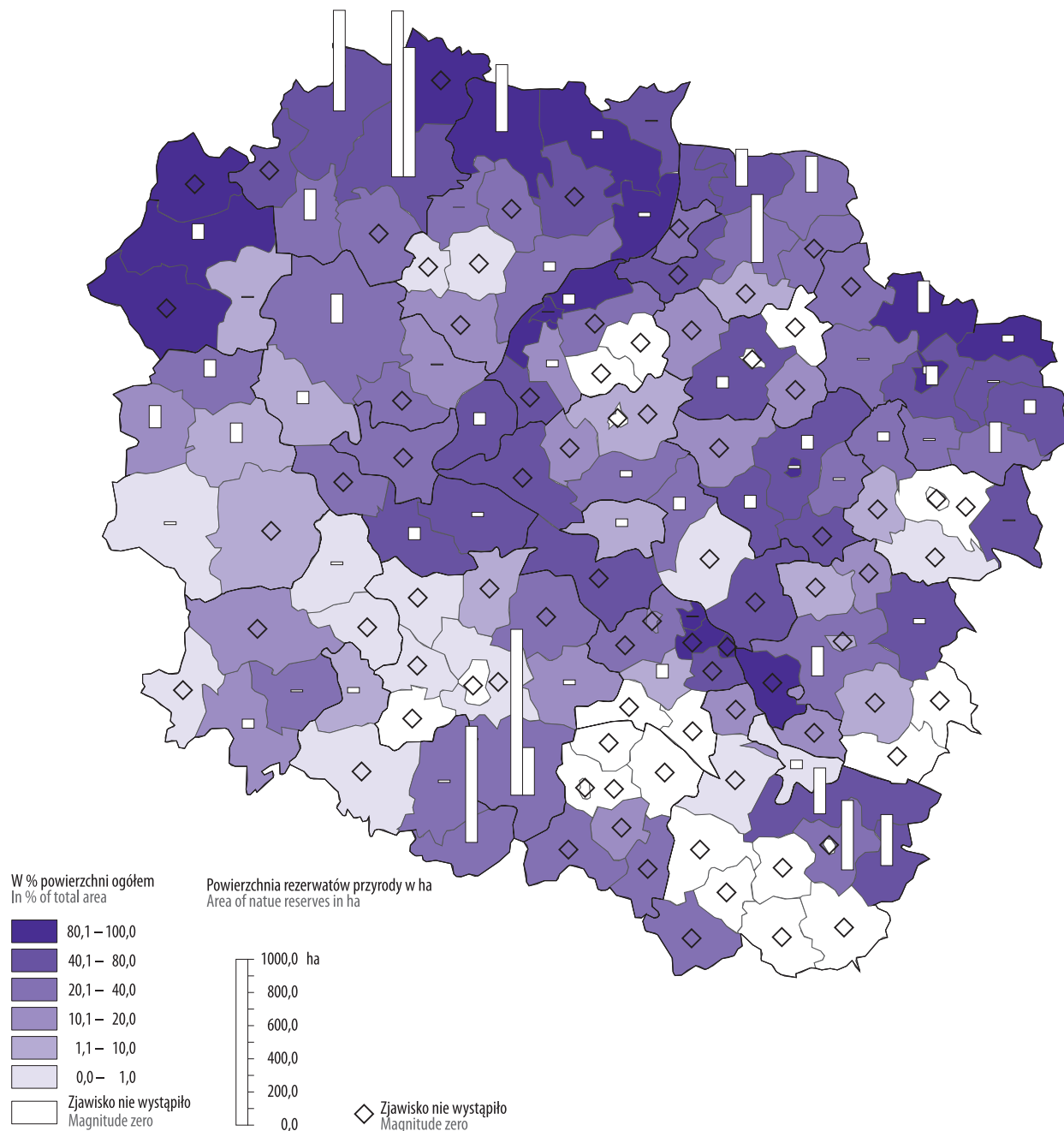
Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty Europejskiej.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

**Mapa 16. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 16. Area of special nature value under legal protection in 2022
As of 31 December

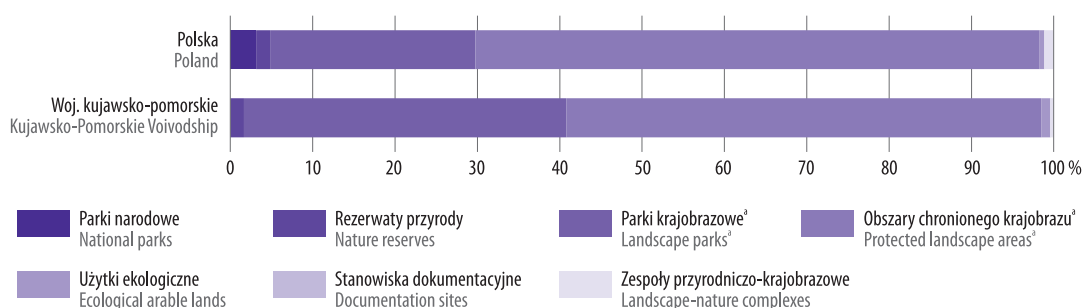
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych zmniejszyła się nieznacznie w porównaniu z poprzednim rokiem (o 410 ha), w tym powierzchnia zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (o 490 ha), natomiast powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu, parków krajobrazowych i rezerwatów pozostała bez zmian. Zwiększyła natomiast powierzchnia użytków ekologicznych (o 80 ha).

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego występowało 17 gmin, w których udział powierzchni prawnie chronionej przekroczył 80,0% ogólnej powierzchni gminy. Ochroną prawną objęta była cała powierzchnia gminy miejskiej Chełmno i gminy wiejskiej Dragacz. W ogólnej powierzchni miast wojewódzkich udział powierzchni prawnie chronionej wyniósł 24,6% w Bydgoszczy oraz 6,2% w Toruniu.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w ogólnej powierzchni wynosił 32,2% (w Polsce 32,3%), co podobnie jak w roku poprzednim dało 7. lokatę wśród województw.

Wykres 8. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2022 r. Stan na 31 grudnia

Chart 8. Structure of area of special nature value under legal protection in 2022
As of 31 December

a Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody (stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych) położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.
a Excluding nature reserves and other forms of nature protection (documentation sites, ecological areas, landscape-nature complexes) situated in the area of landscape parks and protected landscape areas.

Według danych szacunkowych, w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim najczęściej występującym przedstawicielem zwierząt chronionych był bóbr europejski (*Castor fiber*), którego populacja liczyła 5000 osobników. Mniej liczny (128 osobników) gatunkiem był wilk (*Canis lupus*), a także żubr (*Bison bonasus*), którego 4 przedstawicieli przebywało w ogrodach zoologicznych.

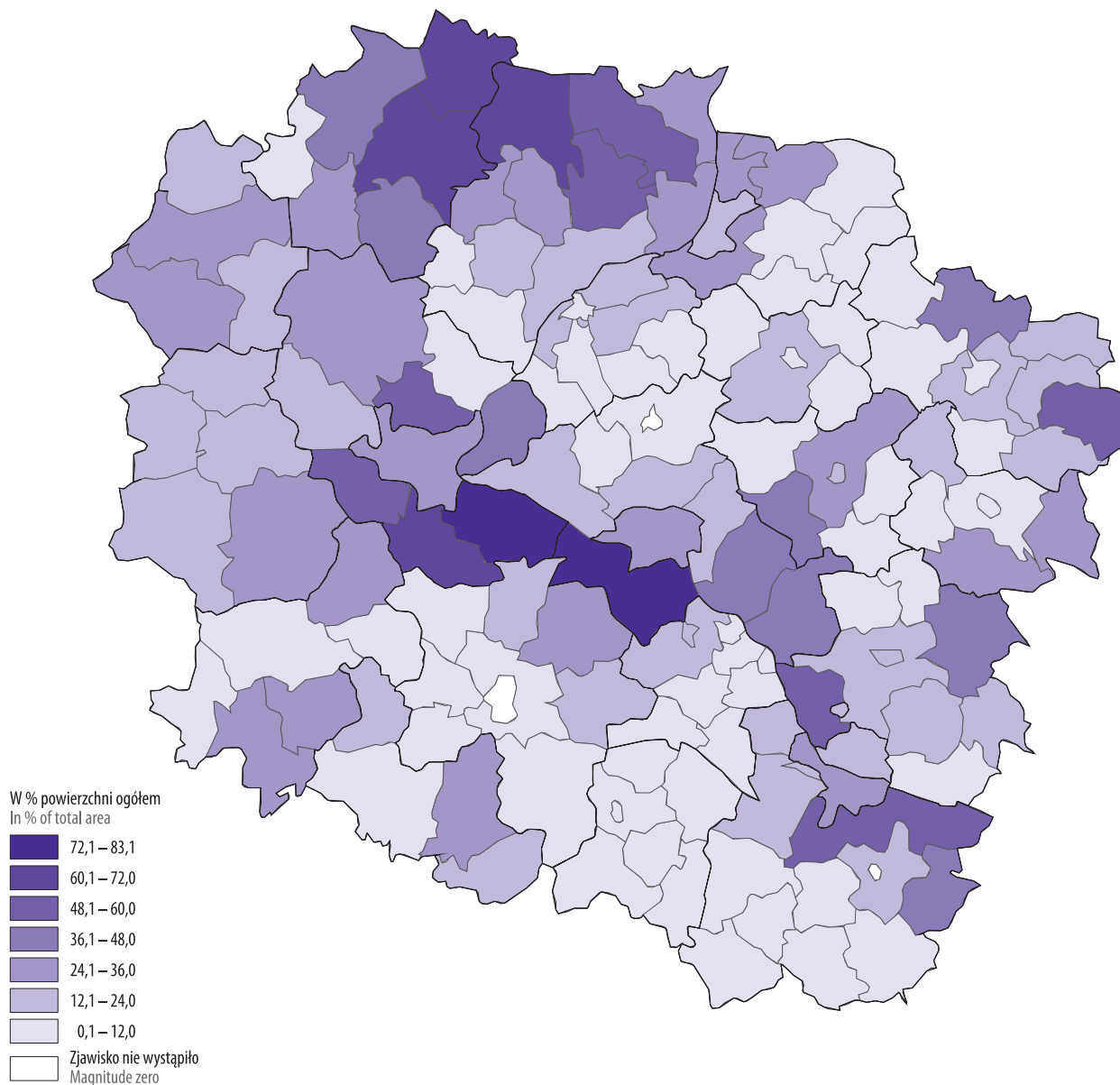
Ponadto na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 157,8 tys. ha obszarów specjalnej ochrony ptaków (8,8% powierzchni województwa) oraz 88,3 tys. ha specjalnych obszarów ochrony siedlisk (4,9%) tworzących razem obszary Natura 2000, będących formą ochrony przyrody ustanowioną w celu zachowania różnorodności siedlisk, a także gatunków. Obszary Natura 2000 mogą obejmować część lub całość obszarów lub obiektów objętych innymi formami przyrody.

Nie wszystkie ekosystemy objęto ochroną prawną, natomiast pełnią one szereg funkcji ekologicznych, czego przykładem są ekosystemy leśne. W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączna powierzchnia gruntów leśnych wynosiła 431,7 tys. ha (z tego 421,7 tys. ha lasów), czyli 4,6% tych gruntów w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim powierzchnia zmniejszyła się o 175 ha, a od 2015 r. zwiększyła się o 403 ha. Udział gruntów leśnych w powierzchni województwa wyniósł 24,0%, natomiast lasów (tzw. wskaźnik lesistości) 23,5%.

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni danego obszaru (kraju, województwa, powiatu, gminy).

**Mapa 17. Lesistość w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 17. Forest cover in 2022
As of 31 December

Największy udział lasów w ogólnej powierzchni notowano w gminie wiejskiej Wielka Nieszawka (83,1%). Znaczny udział odnotowano również w gminie miejsko-wiejskiej Solec Kujawski (74,2%). Lasami pokryta była również częściowo powierzchnia miast wojewódzkich, tj. Bydgoszczy (27,5%), a także Torunia (24,7%).

4.5. Odpady przemysłowe i komunalne

4.5. Industrial and municipal waste

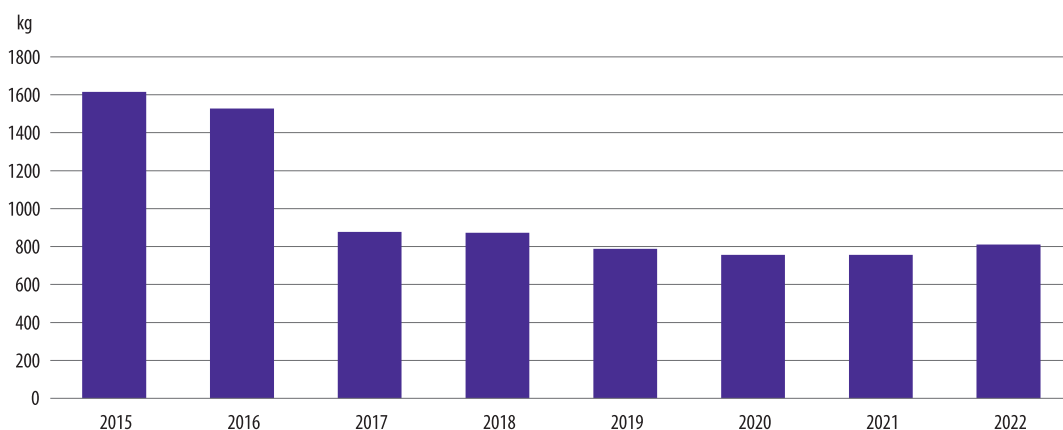
Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych zmniejszyła się od 2015 r., jednak głównym sposobem ich zagospodarowania w 2022 r. wciąż było przekazywanie innym odbiorcom.

W zagospodarowaniu odpadów komunalnych w 2022 r. duże znaczenie, przy rosnącym udziale odpadów zebranych selektywnie (36,2%), miało składowanie (33,0%).

Od 2015 r. liczba składowisk odpadów komunalnych zmniejszyła się o 3, a ich łączna powierzchnia zmniejszyła się o 26,4 ha. W porównaniu z 2015 r. wzrosła liczba dzikich wysypisk śmieci (o 80%).

W ciągu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wytworzonych zostało 1631,2 tys. ton odpadów przemysłowych. Było to o 6,6% więcej niż w poprzednim roku i o 51,6% mniej niż w 2015 r. (w kraju odnotowano wzrost o 6,8% oraz spadek o 12,2%).

Wykres 9. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 9. Industrial waste generated during the year per capita

W 2022 r. odzyskowi we własnym zakresie poddano 20,4% wytworzonych odpadów (o 0,7 p. proc. mniej niż w 2021 r., ale o 10,6 p. proc. więcej niż w 2015 r.). Zakłady unieszkodliwiły we własnym zakresie 0,8% odpadów, czyli o 0,1 p. proc. mniej odpadów niż w 2021 r. i 52,1 p. proc. mniej niż w 2015 r. Innym odbiorcom przekazano 76,5% wytworzonych odpadów (o 4,3 p. proc. więcej niż w 2021 r. i o 41,1 p. proc. więcej niż w 2015 r.), natomiast magazynowano czasowo 2,4% wytworzonych odpadów (o 3,5 p. proc. mniej niż w roku poprzednim, ale o 0,5 p. proc. więcej niż w 2015 r.).

Tym, co w 2022 r. różniło województwo kujawsko-pomorskie od kraju w strukturze zagospodarowania odpadów przemysłowych był niższy udział unieszkodliwiania odpadów we własnym zakresie (o 19,9 p. proc.) oraz większa ilość odpadów przekazywanych innym odbiorcom (o 19,3 p. proc.). W większym stopniu niż w kraju magazynowano czasowo wytworzone odpady (o 1,0 p. proc.), natomiast w mniejszym stopniu poddawano odpady odzyskowi (o 0,4 p. proc.).

Na koniec 2022 r. składowano 21311,2 tys. ton odpadów przemysłowych, co stanowiło 1,2% tych odpadów w kraju. W porównaniu z 2021 r. nastąpił nieznaczny wzrost odpadów składowanych, a w stosunku do 2015 r. – wzrost o 1,6%.

Tablica 6. Odpady przemysłowe
Table 6. Industrial waste

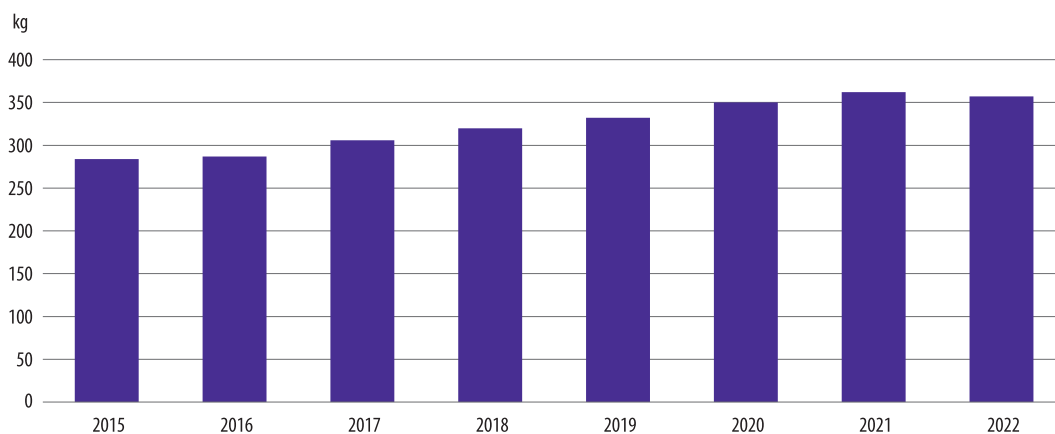
Wyszczególnienie Specification	2015		2020	2021	2022	
	w tys. ton in thousand tonnes	w odsetkach (Polska = 100) in percent (Poland = 100)	w tys. ton in thousand tonnes			w odsetkach (Polska = 100) in percent (Poland = 100)
Odpady wytworzone (w ciągu roku) – ogółem Waste generated (during the year) – total	3372,4	2,6	1541,7	1530,4	1631,2	1,4
w tym: of which:						
unieszkodliwione we własnym zakresie conditioned by waste producer on site	1782,7	6,7	4,7	13,1	12,3	0,1
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	1193,9	1,6	1112,4	1105,3	1247,3	1,9
magazynowane czasowo temporarily stored	65,7	3,6	72,0	89,8	38,5	2,5
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^a (stan w końcu roku) - ogółem Waste landfilled to date (accumulated) ^a (at the end of the year) – total	20983,8	1,2	21290,4	21301,6	21311,2	1,2

a Na składowiskach (w tym hałdach i stawach osadowych) własnych.

a On own landfills (including heaps and settling ponds).

W 2022 r. zebrano 717,2 tys. ton odpadów komunalnych, z tego 597,7 tys. ton odebrano od gospodarstw domowych. Na tle kraju w województwie zebrano 5,3% odpadów. Ich ilość zmniejszyła się o 2,2% w porównaniu z 2021 r., ale zwiększyła się o 21,0% w stosunku do 2015 r.

Wykres 10. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 10. Municipal waste collected during the year per capita

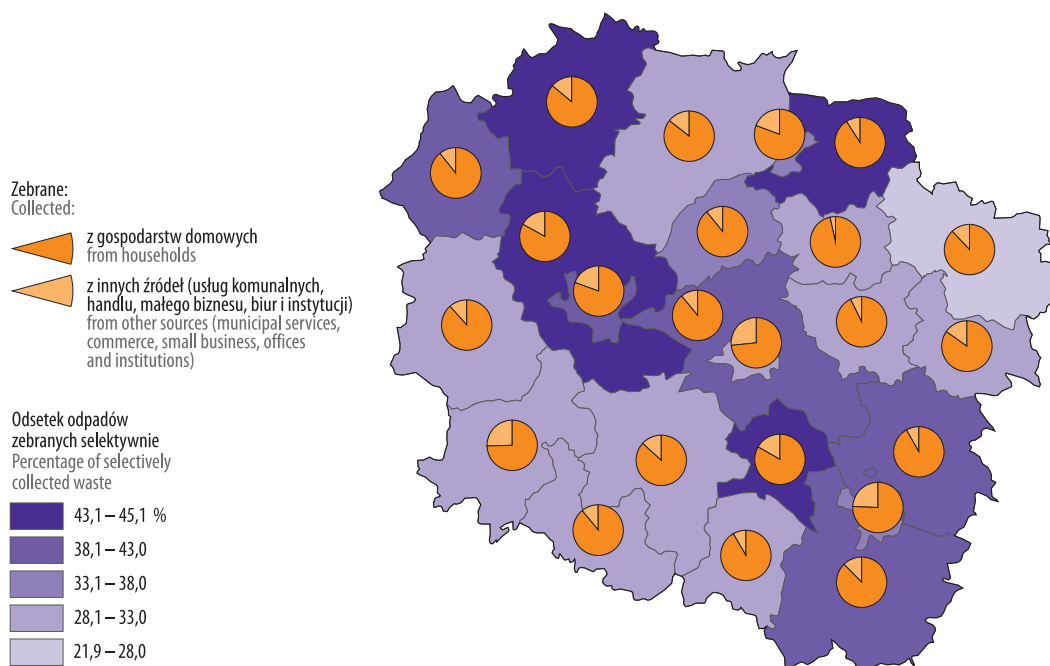
Do przekształcenia termicznego z odzyskiem energii przeznaczono 29,9% odpadów komunalnych, do recyklingu 21,5% odpadów, do przetwarzania biologicznego (kompostowania lub fermentacji) 15,6% odpadów. Składowaniu poddano 33,0% odpadów komunalnych.

Udział składowania w strukturze zagospodarowania był o 3,3 p. proc. niższy niż w poprzednim roku. Jednocześnie zwiększył się poziom przekształcenia termicznego z odzyskiem energii o 3,6 p. proc.

W 2022 r. selektywnie zebrano 259,3 tys. ton (36,2% ogółu odpadów), z tego z gospodarstw domowych – 236,8 tys. ton odpadów (39,6% ogółu odpadów z gospodarstw domowych). Udział odpadów zebranych selektywnie w kraju wyniósł w 2022 r. 39,9% ogółu odpadów, w tym 42,9% odpadów z gospodarstw domowych. Równoległe w województwie odnotowano spadek odsetka odpadów zebranych selektywnie w porównaniu z poprzednim rokiem (o 1,0 p. proc.) oraz wzrost w odniesieniu do 2015 r. (o 14,6 p. proc.). W kraju obserwowano wzrost odpowiednio o 0,1 p. proc. i o 16,5 p. proc.

Mapa 18. Odpady komunalne zebrane w 2022 r.

Map 18. Municipal waste collected in 2022

W powiatach województwa kujawsko-pomorskiego udział odpadów zebranych selektywnie wahał się od 21,9% w powiecie brodnickim po 45,1% w powiecie tucholskim. Wśród miast wojewódzkich w ten sposób zebrano więcej odpadów w Bydgoszczy (42,1%) niż w Toruniu (31,2%).

W strukturze odpadów zebranych z gospodarstw domowych zmniejszył się udział odpadów zebranych selektywnie (o 0,7 p. proc. mniej niż w 2021 r.), ale zwiększył się ich udział względem 2015 r. (o 15,2 p. proc. więcej).

Wśród odpadów komunalnych zebranych w województwie kujawsko-pomorskim najczęściej było odpadów biodegradowalnych (44,3%), szkła (14,5%), tworzyw sztucznych (13,6%), wielkogabarytowych (9,5%) oraz papieru i tektury (9,0%).

Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tablica 7. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku

Table 7. Municipal waste collected separately during the year

Wyszczególnienie Specification	2015		2020	2021	2022			
	ogółem total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	ogółem total			w tym z gospodarstw domowych of which from households		
			w tonach in tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	w tonach in tonnes	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	
Ogółem Total	128043,8	115712,6	255686,8	272914,2	259339,7	4,8	236847,3	4,8
w tym: of which:								
Papier i tektura Paper and cardboard	8064,1	6463,0	24677,4	25085,9	23327,3	4,2	19849,4	4,2
Szkło Glass	25609,1	23398,8	36836,4	38283,8	37488,2	4,7	35026,4	4,7
Tworzywa sztuczne Plastics	15129,0	14026,7	29722,0	33651,6	35200,6	6,5	31948,4	6,5
Metale Metals	963,6	876,6	383,3	1217,4	540,8	11,0	422,6	9,9
Tekstylia Textiles	205,3	197,8	200,3	211,0	213,5	4,4	204,1	4,3
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electronic equipment	899,3	657,7	1813,2	1879,1	1284,0	3,5	1270,9	3,6

W 2022 r. wśród odpadów wytworzonych dominowały zmieszane odpady komunalne (63,8%), i było ich o 1,1 p. proc. więcej niż w poprzednim roku, ale o 14,6 p. proc. mniej niż w 2015 r. W odniesieniu do 2021 r. i 2015 r. zmniejszył się udział odpadów zdeponowanych na składowiskach w ilości odpadów zebranych zmieszanych (odpowiednio z 37,1% i z 62,7% do 41,5% w 2022 r.).

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowały 22 składowiska odpadów komunalnych (przed rokiem 23, w 2015 r. – 25), o łącznej powierzchni 129,6 ha. Łączna powierzchnia czynnych składowisk, na których unieszkodliwiane były odpady komunalne zmniejszyła się zarówno w odniesieniu do poprzedniego roku jak i do 2015 r. odpowiednio, o 3,0 ha i o 26,4 ha.

Czynne kontrolowane składowiska odpadów zajmowały 90,0% powierzchni, na której składowane były odpady komunalne. Pozostała część to dzikie wysypiska, których w 2022 r. było 27 (ponad 3 razy mniej niż w 2021 r.) o łącznej powierzchni ok. 14,4 ha. W ciągu roku zlikwidowano 752 takich miejsc, a podczas ich likwidacji zebrano 2,4 tys. ton odpadów komunalnych. Zauważalne jest nieznaczne polepszenie sytuacji w porównaniu z rokiem poprzednim. Pomimo, iż zebrano mniejszą ilość odpadów z dzikich wysypisk (o 26,4%) oraz odnotowano nieznacznie mniej zlikwidowanych tych wysypisk w ciągu roku (o 3,1%), to według stanu na 31 grudnia 2022 r. powierzchnia istniejących dzikich wysypisk zmniejszyła się o 2,9%. W porównaniu z 2015 r., w 2022 r. łączna powierzchnia istniejących dzikich wysypisk śmieci była o 49,4% większa, a ilość zebranych podczas ich likwidacji odpadów komunalnych zwiększyła się o 32,3%.

Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na gospodarkę odpadami komunalnymi w 2022 r. wyniosły 537,1 mln zł, co było kwotą o 3,5% wyższą niż w 2021 r. W przeliczeniu na 1 t odpadów komunalnych, przypadało 748,89 zł, czyli 41,24 zł więcej niż rok wcześniej. Wydatki na 1 tonę tych odpadów w województwie kujawsko-pomorskim były o 55,39 zł niższe niż w kraju (w 2021 r. były o 52,66 zł niższe).

4.6. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.6. Economic aspects of environmental protection

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w kraju, najwięcej nakładów na środki trwałe służących ochronie środowiska przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód. Był to kluczowy kierunek finansowania w latach 2015–2022.

Zmienne w latach pozostawały proporcje nakładów na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz na gospodarkę odpadami. W gospodarce wodnej przeważały nakłady na ujęcia i doprowadzenia wody.

Nakłady na ochronę środowiska, a także na gospodarkę wodną w całym analizowanym okresie finansowane były przede wszystkim ze środków własnych przedsiębiorstw.

W 2022 r. wysokość nakładów na środki trwałe przeznaczonych na ochronę środowiska w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 534,9 mln zł. Było to o 10,9% więcej niż w poprzednim roku, natomiast o 33,7% mniej niż w 2015 r. Nakłady na ochronę środowiska ponoszone były przede wszystkim ze środków własnych (63,9%), ze środków budżetowych (14,3%), ze środków z zagranicy (11,9%) oraz z kredytów i pożyczek krajowych (5,3%).

W strukturze nakładów na środki trwałe służących ochronie środowiska w 2022 r. dominowały nakłady na gospodarkę ściekową i ochronę wód (56,4%, w kraju 46,7%). Kierunek ten miał duże znaczenie w całym okresie od 2015 r. do 2022 r., w którym stanowił średnio 49,4% nakładów. W 2015 r. w województwie udział nakładów na ten cel wynosił 44,3%. Najwięcej środków przeznaczono w 2022 r.

W 2022 r. w ramach ponoszonych nakładów na gospodarkę ściekową i ochronę wód, inwestowano głównie w sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe, na którą przeznaczono 56,7% nakładów z tej puli, następnie 21,3% przeznaczono na oczyszczanie ścieków przemysłowych. W kraju odpowiednio 72,3% i 4,7%.

Poza gospodarkę ściekową i ochronę wód do znaczących w strukturze nakładów analizowanych według kierunków inwestowania należały także ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu (w województwie stanowiła 22,7%, w kraju 32,0%) oraz gospodarka odpadami (w województwie i kraju po 8,4%). W 2015 r. w województwie udział nakładów na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu wynosił 14,4%, a na gospodarkę odpadami 29,2% nakładów. W latach 2015–2022 na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz na gospodarkę odpadami wydano odpowiednio 23,0% oraz 14,3% nakładów na ochronę środowiska, natomiast corocznie występowały nieregularne wahania.

Efekty rzeczowe uzyskane w 2022 r. w zakresie gospodarki ściekowej i ochrony wód to m.in. 119,7 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki, 23,3 km sieci odprowadzającej wody opadowe. W ciągu roku zlikwidowano 3 oczyszczalnie biologiczne ścieków komunalnych oraz uruchomiono 2 oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Wykres 11. Struktura nakładów^a na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2015–2022 (ceny bieżące)

Chart 11. Structure of outlays^a on fixed assets by source of financing in 2015–2022 (current prices)

a Według lokalizacji inwestycji. b Łącznie ze środkami z budżetu gmin będących inwestorami. c Środki bezzwrotne i zwrotne uzyskane w ramach międzynarodowych programów funduszy pomocowych (w tym Fundusz Spójności), funduszy strukturalnych, pomocy bilateralnej, ekokonwersji. d Pożyczki, kredyty i dotacje. e W tym bankowe. f W tym nakłady niesfinansowane.

a By site location of investment. b Including funds from budgets of gminas which are investors. c Non-refundable and refundable funds received from international programmes of aid funds (including the Cohesion Fund), structural funds, bilateral assistance, ecological conversion. d Loans, credits and grants. e Of which bank credits and loans. f Of which non-financed outlays.

W 2022 r. na środki trwałe służące gospodarce wodnej przeznaczono 129,1 mln zł, w tym 48,8% pochodziło ze środków własnych przedsiębiorstw, 5,9% ze środków zagranicznych, 17,9% z funduszy ekologicznych.

Nakłady na finansowanie gospodarki wodnej w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w kraju przeznaczone zostały głównie na ujęcia i doprowadzenia wody (odpowiednio 50,9% i 42,5%).

Tablica 8. Nakłady^a na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2015–2022 (ceny bieżące)

Table 8. Outlays^a on fixed assets for environmental protection and water management in 2015–2022 (current prices)

Wyszczególnienie Specification	W tys. zł In thousands PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)	Na 1 mieszkańca ^b w zł Per capita ^b in PLN
Ochrona środowiska – ogółem Environmental protection – total	3741071,9	4,2	226,95
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu protection of air and climate	860411,2	3,0	52,20
gospodarka ściekowa i ochrona wód wastewater management and protection of waters	1848781,9	4,5	112,16
gospodarka odpadami waste management	534748,7	5,8	32,44
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	23637,2	2,4	1,43
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	400936,6	5,8	24,32
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	729474,1	3,2	44,25
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	393195,5	3,9	23,85
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	173843,5	5,1	10,55
zbiorniki i stopnie wodne water reservoirs and falls	72367,3	1,5	4,39
obwałowania przeciwpowodziowe flood embankments	60217,7	2,2	3,65

a Według lokalizacji inwestycji. b Średnia wartość z danego okresu.
a By site location of investment. b Average value from a given period.

Na gospodarkę wodną w 2022 r. wydatkowano 24,1% ogólnych nakładów przypadających na ochronę środowiska. W latach 2015–2022 na ten cel przeznaczono 19,5% środków, przy czym w 2015 r. było to 15,5%, a w 2021 r. 21,0%.

W 2022 r. na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody przeznaczono 45,7% nakładów przeznaczonych na gospodarkę wodną ogółem (w okresie 2015–2022 stanowiły 23,8% nakładów; w 2015 r. wynosiły 15,3% nakładów, a w 2021 r. 19,8%).

Do efektów rzeczowych gospodarki wodnej uzyskanych w 2022 r. należały m.in.: urządzenia do uzdatniania wody o wydajności 4,5 tys. m³ (o 1,7 tys. m³ więcej niż w 2021 r.), ujęcia wody o wydajności 1,2 tys. m³ (o 3,8 tys. m³ mniej), a także 125,4 km sieci wodociągowej (o 29,7 km mniej niż rok wcześniej).

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. odnotowano w skali roku zarówno spadek liczby urodzeń, jak i liczby zgonów. Utrzymał się obserwowany w stosunku do 2022 r. ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji na pobyt stały. Na ruch naturalny ludności w 2023 r. miał również wpływ spadek w skali roku liczby zawieranych małżeństw.

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. województwo kujawsko-pomorskie zamieszkiwało 1996,0 tys. osób i było to w porównaniu z rokiem poprzednim mniej o 0,5% (w Polsce spadek o 0,3%).

Częścią obserwowanych przemian demograficznych są zmiany w strukturze wieku ludności, wyrażane np. poprzez obserwowany spadek liczby dzieci oraz wzrost liczby osób w starszym wieku, co skutkuje starzeniem się ludności. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej (osoby starsze) w ogólnej liczbie ludności w 2023 r. wyniósł 20,2% i zwiększył się w skali roku o 0,6 p. proc.

W 2023 r. zarejestrowano 13,5 tys. urodzeń żywych (o 10,2% mniej niż w 2022 r.) oraz 22,3 tys. zgonów (o 7,7% mniej). Nieprzerwanie od 2015 r. w województwie występuje ujemny przyrost naturalny (minus 8,8 tys. osób w 2023 r.).

Stan i struktura ludności

Dane dotyczące ludności – jeśli nie zaznaczono inaczej – podaje się według krajowej definicji zamieszkania i dotyczą liczby stałych mieszkańców gminy skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące; do ludności gminy nie są zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo, natomiast zaliczani są stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich czasowego przebywania/nieobecności).

Szacunki stanu i struktury ludności dla lat międzyspisywanych sporządza się metodą bilansową, w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu zmian w kolejnych okresach spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony), migracjami ludności (migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały oraz wewnętrzne na pobyt czasowy), a także przesunięciami ludności z tytułu zmian administracyjnych mających swoje odzwierciedlenie w Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta.

Dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały pochodzą z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (obejmują wyłącznie migracje zarejestrowane). Dane o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach pochodzące ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego. Dane o orzeczonych rozwodach i separacjach pochodzące ze sprawozdawczości sądów.

Dane o ludności oraz współczynniki demograficzne, a także przeliczenia na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) opracowano – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjmując jako bazę wyjściową:

- dla lat 2015–2019 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011,
- dla lat 2020–2023 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego zmniejszyła się w skali roku o 10,9 tys. osób (o 0,5%), tj. do 1996,0 tys. W odniesieniu do stanu z 2015 r. odnotowano spadek liczby ludności o 4,3%. Populacja województwa, podobnie jak w latach poprzednich, stanowiła 5,3% ogółu ludności Polski. W 2023 r. 57,9% ludności województwa zamieszkiwała miasta. W ogólnej liczbie mieszkańców nieznacznie przeważały kobiety, których odsetek w końcu grudnia 2023 r. wyniósł 51,6%.

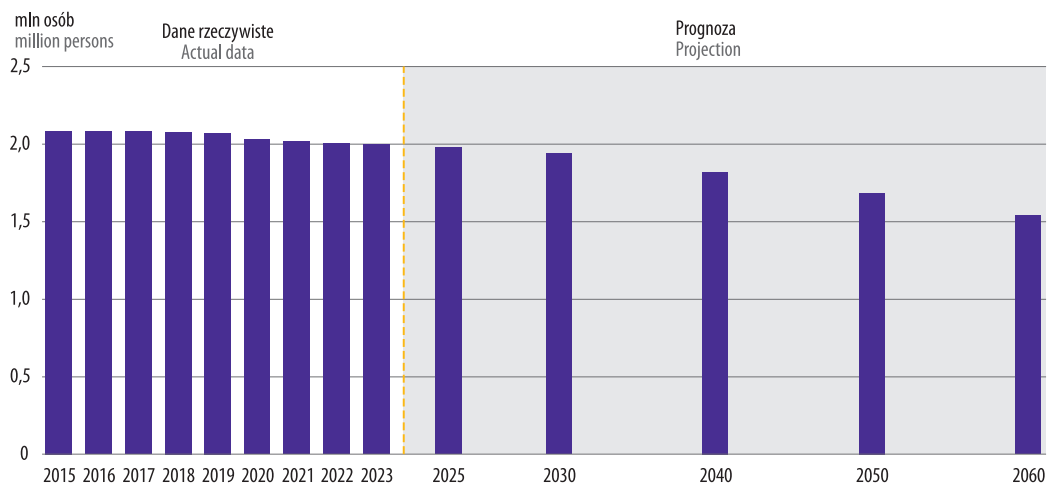
Analizując zmianę liczby ludności w latach 2015–2023 w powiatach i w miastach na prawach powiatu zauważyć można, że przyrost liczby ludności wystąpił tylko w powiatach położonych wokół miast wojewódzkich, tj. w powiecie bydgoskim (o 12,4%) i toruńskim (o 10,5%). Największy ubytek ludności wystąpił w mieście na prawach powiatu Włocławek (spadek o 10,8%). W miastach wojewódzkich w porównaniu z 2015 r. odnotowano spadek liczby ludności: w Bydgoszczy ubytek ludności wyniósł 8,2%, a w Toruniu 3,9%.

W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. liczba ludności wzrosła w 26 gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Najwyższy wzrost odnotowano w gminie wiejskiej Osiesko (o 43,1%). Wzrost na poziomie 20,0% bądź wyższym wystąpił także w gminach wiejskich: Obrowo, Białe Błota i Brodnica. W pozostałych gminach zaobserwowano ubytek liczby ludności, a największy w gminie wiejskiej Świecie nad Osą – spadek o 14,2%.

Tablica 9. Ludność
Table 9. Population

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Ogółem (stan na 31 grudnia) Total (as of 31 December)				
w tys. osób in thousands	2086,2	2031,6	2006,9	1996,0
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	5,4	5,3	5,3	5,3
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	106	107	107	107
Miasta – w % ogółu ludności Urban areas – in % of total population	59,6	58,5	58,1	57,9
Wieś – w % ogółu ludności Rural areas – in % of total population	40,4	41,5	41,9	42,1
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per km ² of total area	116	113	112	111

**Wykres 12. Liczba ludności
Stan na 31 grudnia**
Chart 12. Population
As of 31 December

Gęstość zaludnienia w województwie w 2023 r. wyniosła 111 osób na 1 km² i względem poprzedniego roku była mniejsza o 1 osobę na 1 km², a względem 2015 r. mniejsza o 5 osób na 1 km². W miastach na 1 km² przypadało średnio 1365 osób, natomiast na terenach wiejskich – 49 osób na 1 km² (było to odpowiednio mniej o 13 osób 1 km² i tyle samo co rok wcześniej). W Polsce na 1 km² przypadało średnio 120 osób.

W ujęciu powiatów i miast na prawach powiatu najgęściej zaludnione były miasta na prawach powiatu będące miastami wojewódzkimi, tj. Bydgoszcz (1855 osób na 1 km²) i Toruń (1683 osób na 1 km²). Najmniejszą gęstość zaludnienia zanotowano w powiecie tucholskim (44 osoby na 1 km²). W przypadku gmin najgęściej zaludnioną jednostką terytorialną w województwie w 2023 r. była gmina miejska Inowrocław (2215 osób na 1 km²). Wysoką wartość odnotowano również w gminie miejskiej Chełmża (1746 osoby na 1 km²). Najmniej zaludnioną gminą była gmina wiejska Wielka Nieszawka – tylko 24 osoby na 1 km².

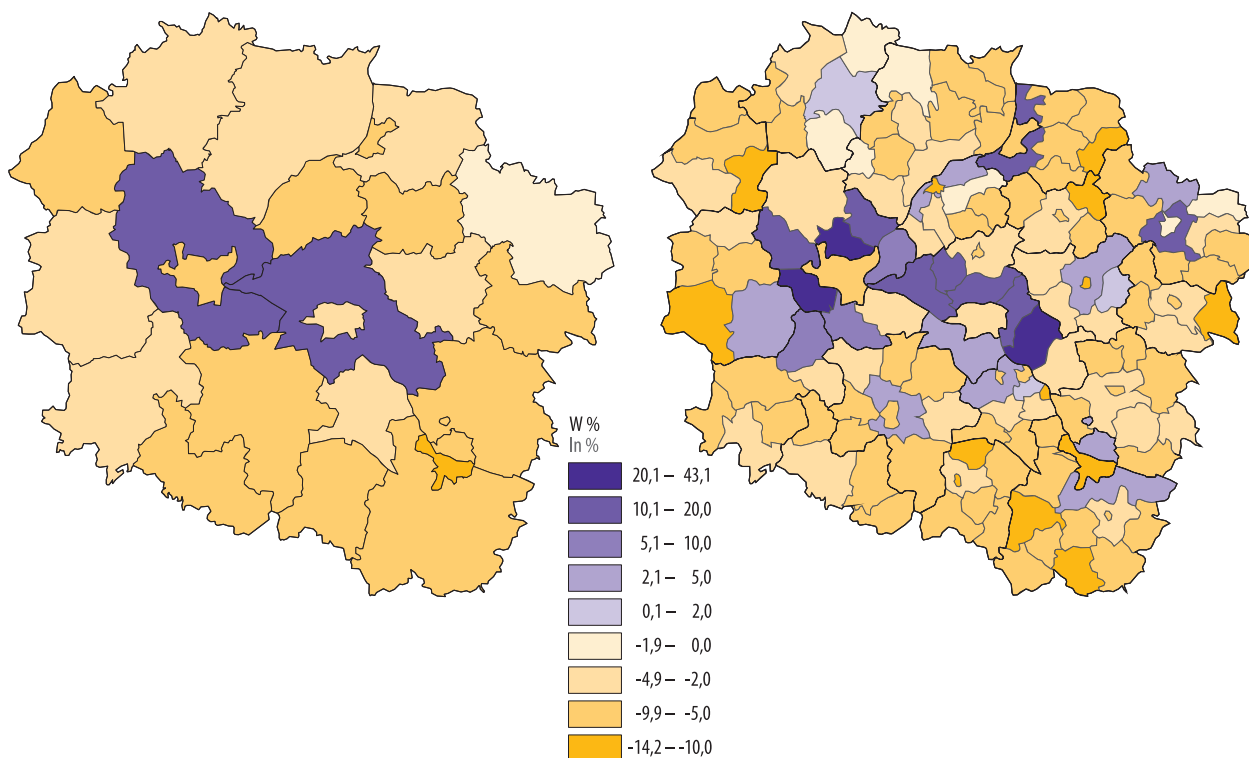
W 2023 r. większa część ludności zamieszkiwała miasta, ale w ciągu roku ubyło tam 10,9 tys. osób (spadek udziału w ludności ogółem o 0,2 p. proc.), natomiast w porównaniu z 2015 r. na terenach miejskich ubyło 88,7 tys. mieszkańców (spadek udziału o 1,7 p. proc.). Na wsiach w skali roku wystąpił nieznaczny wzrost liczby ludności (o 49 osób), zaś w porównaniu z 2015 r. ludności wiejskiej ubyło o 1,5 tys. W Polsce w 2023 r. zarówno w skali roku, jak i w odniesieniu do 2015 r. zmniejszyła się populacja miast (odpowiednio o 0,5% i o 3,4%) i wsi (po 0,1%).

Podobnie jak w latach poprzednich, w 2023 r. większą część populacji województwa kujawsko-pomorskiego stanowiły kobiety. W porównaniu z 2022 r. liczba kobiet zmalała o 5,2 tys. (co nie miało znaczącego wpływu na zmianę udziału w ludności ogółem), a w porównaniu z 2015 r. liczba kobiet zmniejszyła się o 44,6 tys. (wzrost udziału o 0,1 p. proc.). Liczba mężczyzn zmniejszyła się zarówno w odniesieniu do poprzedniego roku, jak i do 2015 r., odpowiednio o 5,6 tys. osób i o 45,6 tys. osób. W Polsce w 2023 r. struktura ludności według płci była podobna. Zarówno w skali roku, jak i w odniesieniu do 2015 r. w Polsce zmniejszyła się liczba kobiet (odpowiednio o 0,3% i o 1,9%) i liczba mężczyzn (odpowiednio o 0,4% i o 2,2%).

Współczynnik feminizacji, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn, w końcu 2023 r., podobnie jak rok wcześniej i jak w Polsce wyniósł 107. Zaobserwowano zróżnicowanie wskaźnika w zależności od miejsca zamieszkania – w miastach ukształtował się na poziomie 112, a na wsiach wyniósł 99 (w Polsce odpowiednio 112 i 101).

**Mapa 19. Zmiana liczby ludności w 2023 r. (w stosunku do 2015 r.)
Stan na 31 grudnia**

Map 19. Population changes in 2023 (compared to 2015)
As of 31 December

Przemiany demograficzne, wyrażone poprzez spadek liczby dzieci oraz wzrost liczby osób w starszym wieku, widoczne są w starzejącej się strukturze wiekowej populacji województwa kujawsko-pomorskiego. Na koniec 2023 r. w województwie ludności w wieku przedprodukcyjnym, tj. poniżej 18. roku życia było 360,9 tys. osób i w stosunku do 2022 r. było to o 1,7% mniej (w stosunku do 2015 r. o 4,7% mniej). Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem wyniósł 18,1% (w Polsce 18,2%) i było to o 0,2 p. proc. mniej niż przed rokiem, a w porównaniu z 2015 r. o 0,1 p. proc. mniej.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim w porównaniu z 2022 r. liczba ludności w wieku produkcyjnym (18–59 lat w przypadku kobiet, 18–64 lata w przypadku mężczyzn) zmniejszyła się o 1,1%, tj. do 1163,3 tys. osób, a w stosunku do 2015 r. spadek wyniósł 11,1%. W województwie nastąpił spadek udziału tej zbiorowości w ogólnej liczbie ludności z 62,7% w 2015 r. do 58,3% w 2023 r. (w Polsce w 2023 r. odsetek ten wyniósł 58,4%).

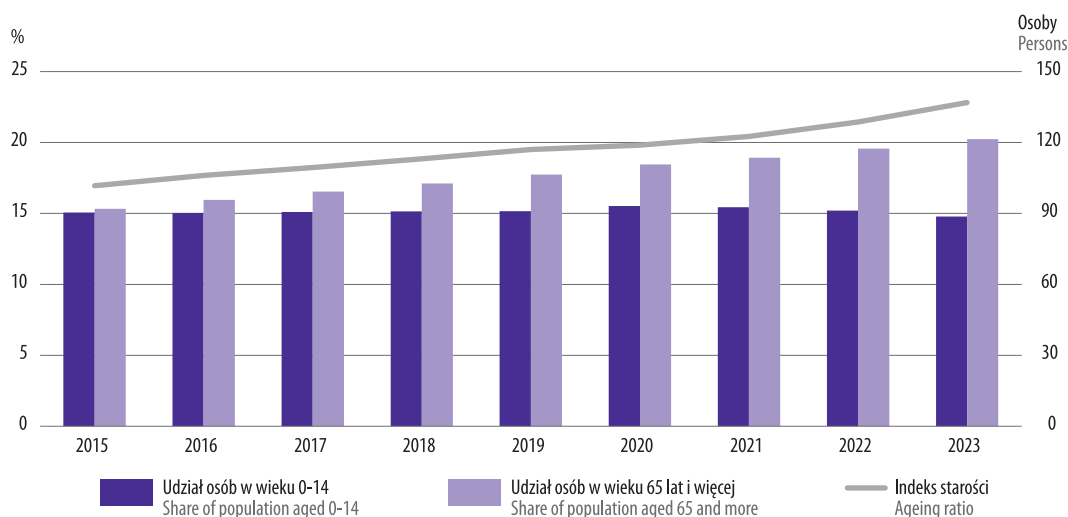
W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w Polsce, w 2023 r. zwiększyła się liczba osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej w przypadku kobiet, 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn). W porównaniu z 2022 r. populacja osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 1,8% i o 18,5% w porównaniu z 2015 r. Udział tej grupy ludności w liczbie wyniósł 23,6% i był wyższy niż przed rokiem o 0,5 p. proc. i niż w 2015 r. o 4,5 p. proc. W Polsce w 2023 r. udział tej zbiorowości w liczbie ludności ogółem wyniósł 23,3%.

Najczęściej stosowaną miarą w ocenie procesu starzenia się społeczeństwa jest współczynnik starości demograficznej określający udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności. W 2023 r. wyniósł on w województwie kujawsko-pomorskim 20,2% (w Polsce 20,1%) i wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 0,6 p. proc., a w relacji do 2015 r. wzrósł o 4,9 p. proc.

Współczynnikiem pozwalającym na ocenę zmian populacji osób młodych jest współczynnik młodości demograficznej, obrazujący relację osób poniżej 15. roku życia w ogólnej liczbie ludności. W 2023 r. udział osób młodych w ogólnej liczbie ludności wyniósł 14,8% (w Polsce 15,1%) i zmalał w stosunku do 2022 r. o 0,4 p. proc., a do 2015 r. – zmalał o 0,3 p. proc.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym proces starzenia się społeczeństwa jest indeks starości. Wskaźnik ten przedstawia relację pokoleniową dziadków i wnuczków, tzn. liczbę osób w wieku 65 lat i więcej przypadającą na 100 osób w wieku 0–14 lat. W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 100 osób w wieku 0–14 lat przypadało 137 osób w wieku 65 lat i więcej (w Polsce 133 osoby). W 2022 r. wskaźnik ten wyniósł 129, a w 2015 r. na 100 osób w wieku 0–14 lat przypadały 102 osoby w wieku 65 lat i więcej.

Wykres 13. Indeks starości
Chart 13. Ageing index

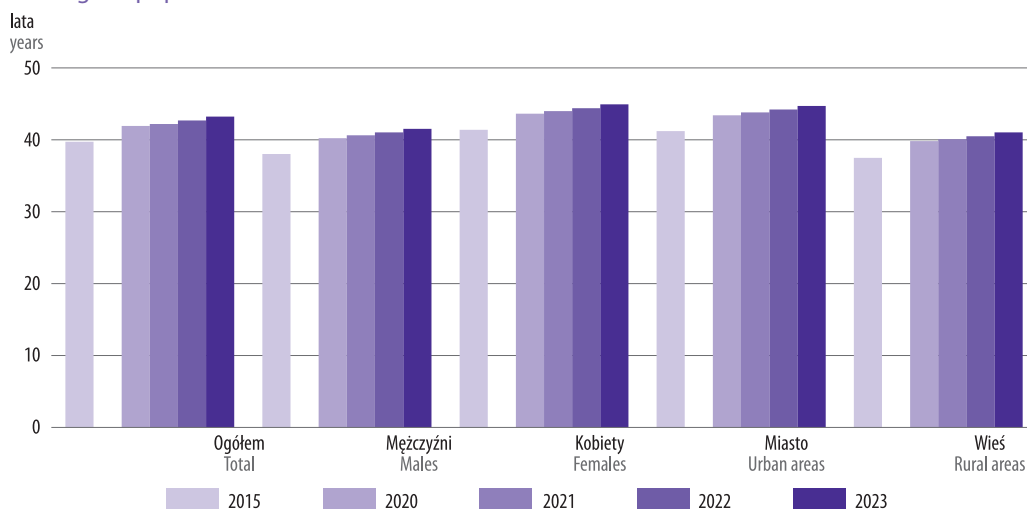

W ocenie pogłębiania się procesu starzenia się ludności posłużyć się można analizą grupy osób w wieku sędziwym (85 lat i więcej lat). W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. grupa ta liczyła 40,6 tys. osób (2,0% ogółu ludności), podczas gdy w 2015 r. 35,2 tys. osób (1,7%). W 2023 r. udział osób w wieku 85 lat i więcej w populacji osób starszych pozostała na tym samym, poziomie jak przed rokiem, tj. 10,1% (w 2015 r. wyniósł 11,0%, a w 2023 r. w Polsce 10,8%).

Kolejna miara, tzw. współczynnik wsparcia międzypokoleniowego wskazuje, ile osób w wieku 85 lat i więcej przypada na 100 osób w wieku 50–64 lata. W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim 11 osób w wieku 85 lat i więcej przypadało na 100 osób w wieku 50–64 lata (w 2022 r. 10 osób, a w 2015 r. 8 osób) W Polsce w 2023 r. było to 12 osób na 100 osób w wieku 50–64 lata.

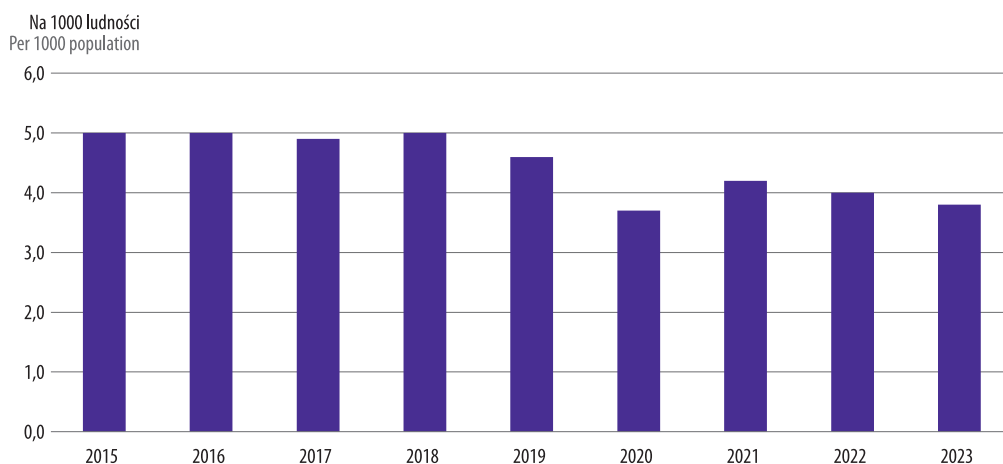
W 2023 r. mieszkaniec województwa miał przeciętnie 43,2 lat (o 0,5 roku więcej niż rok wcześniej i o 3,5 lat więcej niż w 2015 r.). Dla mężczyzn parametr ten wyniósł 41,5 lat, a dla kobiet 44,9 lat. Mieszkańcy wsi byli młodszy od osób w miastach, a ich średni wiek wyniósł 41,0 lat, podczas gdy żyjący w miastach mieli o 3,7 lat więcej (tj. 44,7 lat).

Wykres 14. Mediana wieku ludności
Chart 14. Median age of population

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. zawarto 7552 małżeństwa (59,9% to małżeństwa zawarte przez osoby zamieszkałe w miastach), czyli o 558 mniej niż przed rokiem i o 2802 mniej niż w 2015 r. Stanowiły one 5,2% małżeństw zawartych w kraju. Zarówno w miastach, jak i na wsiach, w porównaniu z rokiem poprzednim zawierano mniej małżeństw – odpowiednio o 7,8% i o 5,4%. Ogólny współczynnik małżeństw wyniósł 3,77 małżeństw na 1000 ludności.

Wykres 15. Małżeństwa zawarte
Chart 15. Marriages contracted

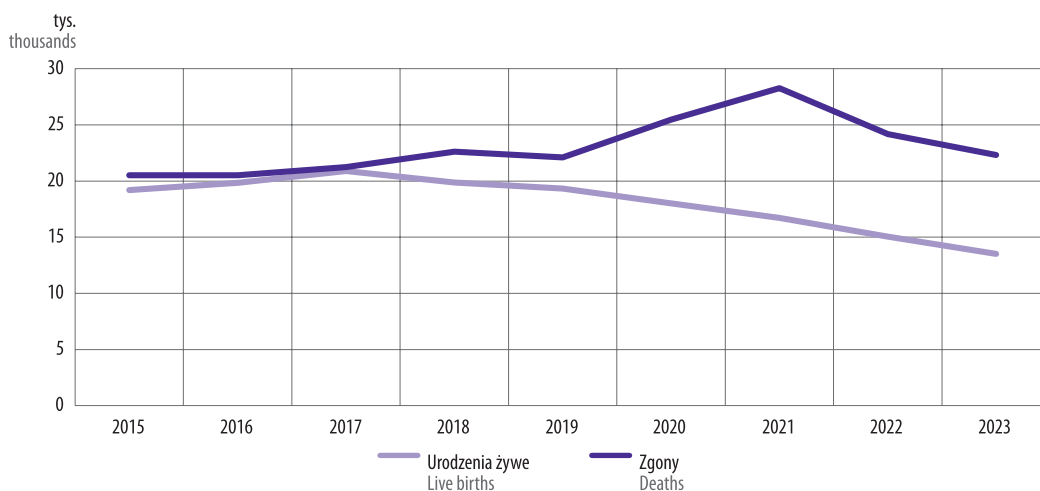
W 2023 r. najwyższy współczynnik małżeństw na 1000 ludności w ujęciu powiatów i miast na prawach powiatu odnotowano powiecie brodnickim (4,30). Wysokie wartości współczynnika wystąpiły także w Bydgoszczy i Toruniu (odpowiednio 4,27 i 4,19 małżeństw na 1000 ludności). W przekroju gmin najwyższy współczynnik małżeństw wystąpił w gminie wiejskiej Zakrzewo (6,25 małżeństw na 1000 ludności). Natomiast najniższy w 2023 r. był w gminie wiejskiej Rogóźno, gdzie wyniósł 1,75 małżeństw na 1000 ludności. Współczynnik ten nie przekroczył poziomu 2,00 małżeństw na 1000 ludności także w gminie wiejskiej Wielgie oraz gminie miejsko-wiejskiej Łasin.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. zarejestrowano 13522 urodzenia żywe, tj. mniej o 1539 niż przed rokiem i mniej o 5668 niż w 2015 r. Współczynnik urodzeń żywych wyniósł 6,76 i był niższy w stosunku do notowanego rok wcześniej (7,49) i niższy od odnotowanego w 2015 r. (9,19). W 2023 r. w kraju współczynnik ten wyniósł 7,23. W województwie kujawsko-pomorskim chłopcy stanowili 50,6% wszystkich urodzeń żywych (przed rokiem 51,6%, w Polsce w 2023 r. 51,2%). Więcej dzieci urodziło się w miastach, gdzie zarejestrowano 55,1% wszystkich urodzeń żywych (przed rokiem 55,9%, w Polsce w 2023 r. 58,1%). Wyższy współczynnik urodzeń żywych wystąpił na wsiach (7,23 urodzenia żywe na 1000 ludności, wobec 6,41 urodzeń w miastach).

Od 2015 r. liczba urodzeń w województwie kujawsko-pomorskim była niższa od liczby zgonów. W 2023 r. zarejestrowano 22323 zgony, tj. mniej o 1861 zgonów niż przed rokiem, ale o 1800 zgonów więcej niż w 2015 r. Ogólny współczynnik zgonów wyniósł 11,15, podczas gdy rok wcześniej – 12,02, a w 2015 r. wyniósł 9,83. W 2023 r. w kraju współczynnik ten ukształtował się na poziomie 10,85. W województwie kujawsko-pomorskim wśród osób zmarłych przeważali mężczyźni, którzy stanowili 51,5% wszystkich zmarłych. Więcej osób zmarło w miastach (63,1% ogólnej liczby), w miastach też wystąpił wyższy współczynnik zgonów, który w 2023 r. wyniósł 12,14 zgonów na 1000 ludności, podczas gdy na wsiach był na poziomie 9,79 zgonów na 1000 ludności.

Notowana w 2023 r. nadwyżka zgonów nad liczbą urodzeń żywych oznacza zanotowano ujemny przyrost naturalny. Różnica ta wyniosła minus 8801, podczas gdy rok wcześniej minus 9123, a w 2015 r. wyniosła minus 1333. Współczynnik przyrostu naturalnego w 2023 r. osiągnął wartość minus 4,40 na 1000 ludności (w roku poprzednim wyniósł minus 4,54, a w 2015 r. minus 0,64). W Polsce w 2023 r. przyrost naturalny ukształtował się na poziomie minus 3,62 osób na 1000 ludności.

Wykres 16. Ruch naturalny ludności
Chart 16. Vital statistics of population

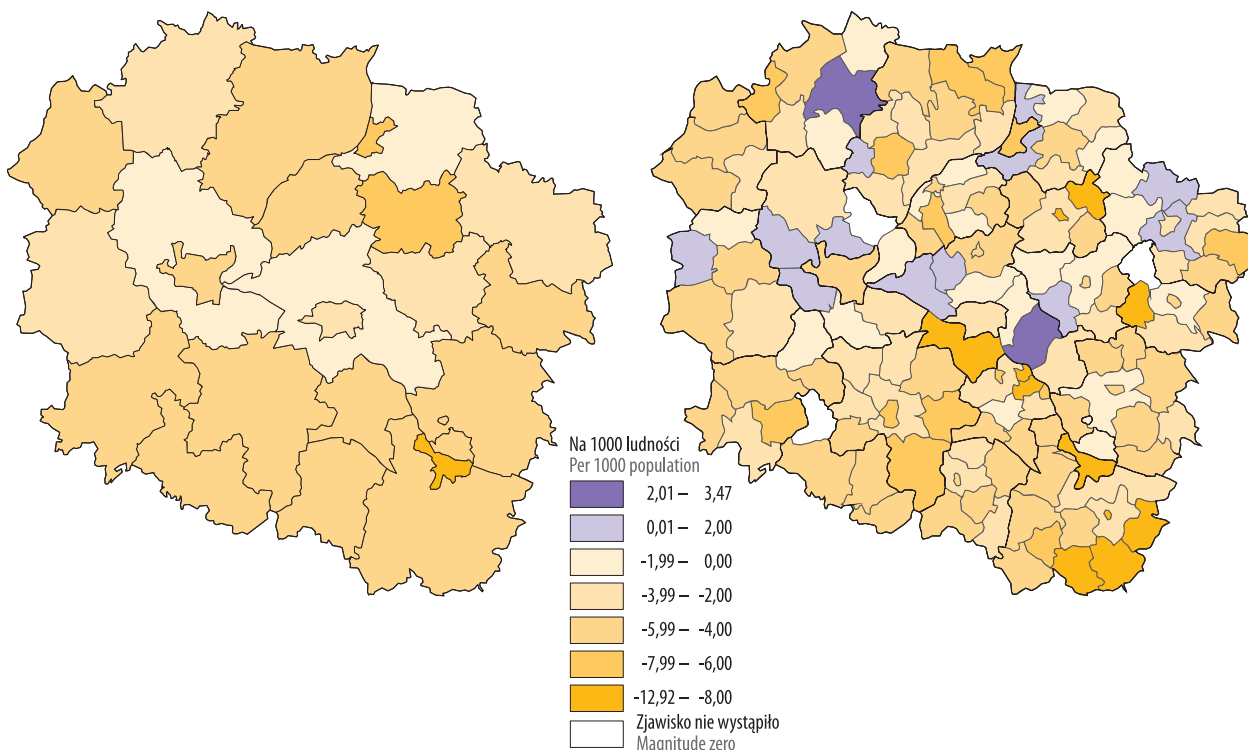

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim w żadnym z powiatów ani miast na prawach powiatu nie odnotowano dodatniego przyrostu naturalnego. Najwyższy współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano w powiecie bydgoskim (minus 0,62 osoby na 1000 ludności). Najniższą wartość współczynnika zanotowano w mieście na prawach powiatu Włocławek (minus 8,99 osób na 1000 ludności). Współczynnik przyrostu naturalnego w Toruniu wyniósł minus 3,62 osoby na 1000 ludności a w Bydgoszczy wyniósł minus 5,94 osoby na 1000 ludności.

W województwie, w ujęciu gminnym, zaobserwowano przestrzenne zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego. Jedynie w 13 gminach współczynnik był dodatni – najwyższą wartość odnotowano w gminie wiejskiej Obrowo (3,47 osób na 1000 ludności). W gminach wiejskich Dobrcz, Wąpielsk i Dąbrowa liczba urodzeń była równa liczbie zgonów. Natomiast w pozostałych gminach województwa współczynnik ten był ujemny a najniższą wartość przyjął w gminie miejskiej Brzuze (minus 12,92 osoby na 1000 ludności). Niskie współczynniki odnotowano także w gminie miejskiej Kowal i gminie wiejskiej Raciążek (odpowiednio minus 12,17 i 11,35 osób na 1000 ludności).

Mapa 20. Przyrost naturalny ludności w 2023 r.

Map 20. Natural increase in 2023

Dane o zgonach według przyczyn ze względu na 2 etapową metodę opracowania danych, prezentowane są z rocznym opóźnieniem. W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, najczęstszą przyczyną zgonów, tak jak w 2015 r., były choroby układu krążenia oraz nowotwory – łącznie były one przyczyną 57,0% spośród 24184 zgonów. Choroby układu krążenia stanowiły przyczynę 31,6% (7646 zgonów) ogólnej liczby zgonów w województwie kujawsko-pomorskim; w porównaniu z 2015 r. liczba zgonów z tego powodu zmniejszyła się o 22,4%. W 2022 r. przeciętnie na 100 tys. mieszkańców województwa przypadało 380,1 zgonów z powodu chorób układu krążenia (w 2015 r. 472,1 zgonów, w Polsce w 2022 r. 426,2 zgony).

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano 6134 zgony z powodu nowotworów i było to w porównaniu z 2015 r. więcej o 8,5%. Nowotwory w analizowanym roku były przyczyną 25,4% ogółu zgonów w województwie. W przeliczeniu na 100 tys. osób odnotowano 304,9 zgonów z powodu nowotworów (w 2015 r. 270,7 zgonów, w Polsce w 2022 r. 280,1 zgonów).

COVID-19 w 2022 r. był przyczyną 1654 zgony (w 2021 r. 5188 zgonów). Stanowiło to 6,8% ogółu zgonów w województwie kujawsko-pomorskim.

Przyczyną 1596 zgonów w 2022 r. były choroby układu oddechowego, co stanowiło 6,6% ogółu zgonów w województwie. Liczba zgonów spowodowanych tymi schorzeniami zwiększyła się w porównaniu z 2015 r. o 54,7%.

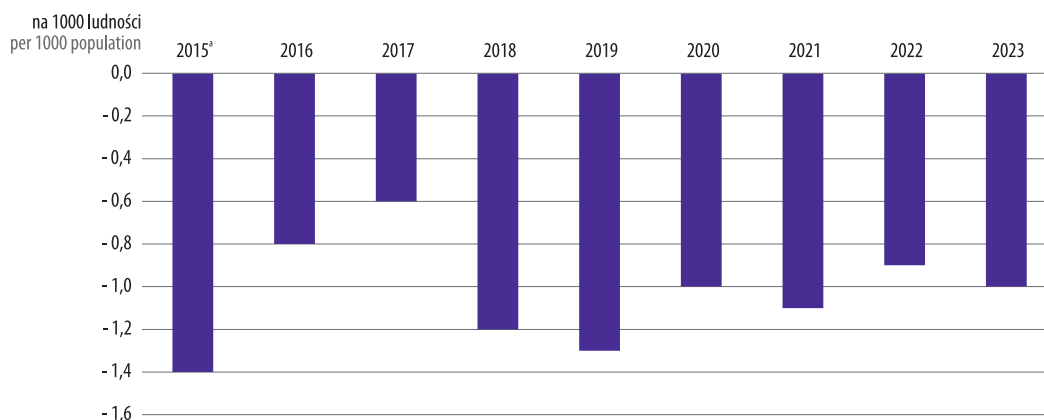

W 2022 r. choroby układu trawiennego przyczyniły się do 1149 zgonów (4,8% wszystkich zgonów w województwie, i było to o 130,3% więcej niż w 2015 r.). Natomiast zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu (m.in. wypadki komunikacyjne, urazy, zatrucia, samobójstwa czy zabójstwa) były przyczyną 1028 zgonów (4,3% wszystkich zgonów w województwie; o 23,7% więcej niż w 2015 r.).

W 2023 r. odnotowano 74 zgony niemowląt, czyli o 1 zgon mniej w stosunku do 2022 r. Wartość współczynnika zgonów niemowląt wyniosła 5,47 zgonów na 1000 urodzeń żywych (w 2022 r. 4,98, a w 2015 r. 4,06 zgonów na 1000 urodzeń żywych). W Polsce w 2023 r. wartość współczynnika wyniosła 3,86 zgonów na 1000 urodzeń żywych. W województwie odnotowano nieznacznie większą liczbę zgonów niemowląt wśród chłopców – było to 52,7% zgonów niemowląt ogółem (przed rokiem 49,3%). Zgony niemowląt wśród mieszkańców miast stanowiły 58,1% zgonów niemowląt ogółem (przed rokiem 53,3%).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r., podobnie jak we wcześniej analizowanych latach, ogólne saldo migracji ludności na pobyt stały było ujemne. Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego przekroczyła liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w tym czasie. Różnica ta w 2023 r. wyniosła minus 2024 osoby (w 2022 r. było to minus 1828 osób, a w 2015 r. minus 2849 osób). W Polsce odnotowano dodatnie saldo migracji stałej wynoszące 6766 osób. Współczynnik salda ogólnej migracji stałej w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. wyniósł minus 1,01 osoby na 1000 ludności (w Polsce 0,18 osoby).

Wykres 17. Saldo migracji ludności na pobyt stały
Chart 17. Net migration of population for permanent residence

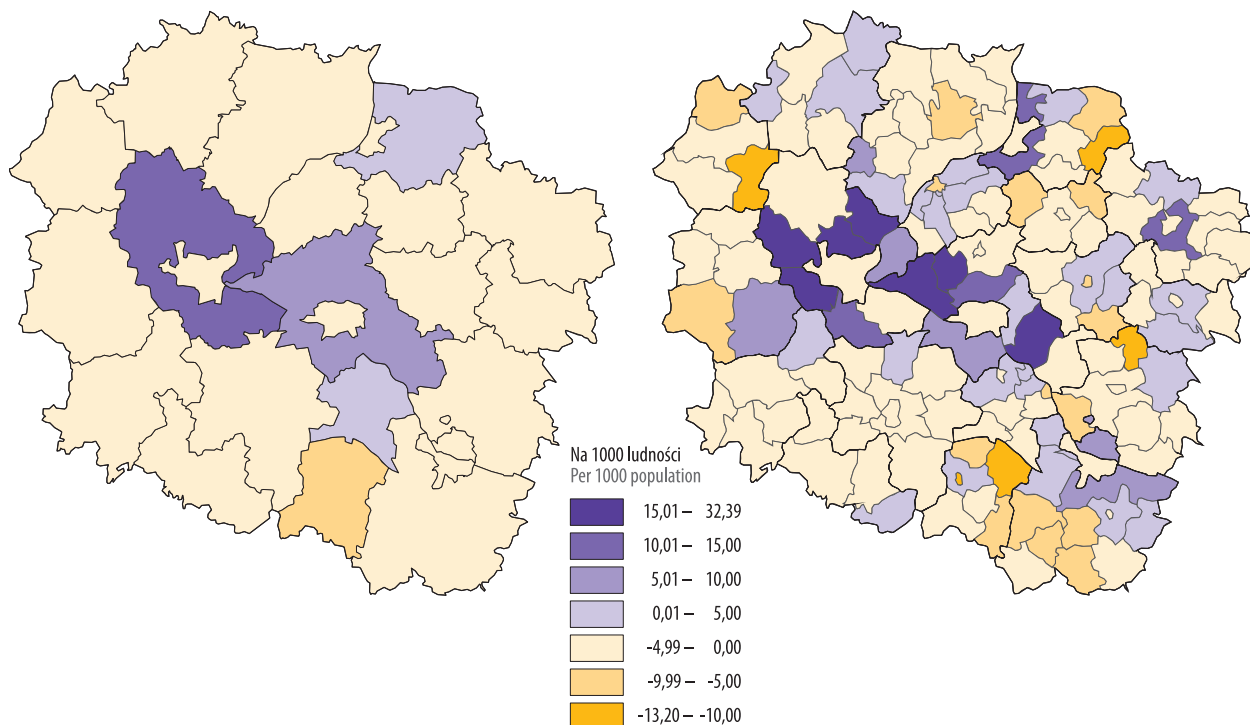
a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

Analizując saldo migracji ludności na pobyt stały w województwie kujawsko-pomorskim według powiatów i miast na prawach powiatu w 2023 r. można stwierdzić, że przyjęło ono wartości dodatnie w 4 powiatach: bydgoskim (najwyższy, bo 12,97 osób na 1000 ludności), toruńskim, grudziądzkim i aleksandrowskim. Najniższa wartość współczynnika ogólnej migracji na pobyt stały wystąpiła w powiecie radziejowskim (minus 5,24 osoby na 1000 ludności). W miastach wojewódzkich saldo migracji stałej na 1000 ludności wyniosło minus 1,93 osoby w Toruniu, a w Bydgoszczy minus 4,81 osób.

W 2023 r. w 43 gminach województwa kujawsko-pomorskiego ogólne saldo migracji na pobyt stały było dodatnie. Najwyższy współczynnik salda migracji wystąpił w gminie wiejskiej Osielsko, gdzie na 1000 ludności do gminy przybyło 32,39 osób. W pozostałych gminach saldo migracji było ujemne, a najniższą wartość współczynnika zarejestrowano w gminie wiejskiej Chrostkowo (minus 13,20 osób na 1000 ludności); na niskim poziomie był również współczynnik migracji w gminie wiejskiej Świecie nad Osą (minus 12,46 osób na 1000 ludności).

W 2023 r. saldo migracji wewnętrznych wyniosło minus 2116 osób, przy wymeldowaniach 22849 osób oraz zameldowaniach 20733 osób. W stosunku do 2022 r. liczba wymeldowań i zameldowań zmniejszyła się, odpowiednio o 3,4% i o 5,4%. Współczynnik salda migracji wewnętrznych wyniósł w 2023 r. minus 1,06 osób na 1000 mieszkańców (w 2022 r. wyniósł minus 0,87 osób, a w 2015 r. minus 0,84 osoby).

Mapa 21. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2023 r.
 Map 21. Net migration of population for permanent residence in 2023

Saldo migracji zagranicznych w województwie kujawsko-pomorskim było dodatnie i w 2023 r. wyniosło 92 osoby (przy napływie imigrantów 585 osób i odpływie emigrantów 493 osób). Przed rokiem było do minus 82 osoby a w 2015 r. minus 1100 osób. Współczynnik salda migracji zagranicznej wyniósł 0,05 osób na 1000 ludności.

Edukacja Education

W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się liczba dzieci uczęszczających w województwie kujawsko-pomorskim do placówek wychowania przedszkolnego, w tym do przedszkoli, z których korzysta większość dzieci (w 2022 r. stanowiły one 78,1% dzieci wszystkich placówek wychowania przedszkolnego).

Średnia wielkość oddziału w szkołach podstawowych to 17 uczniów na 1 oddział.

Technika i licea ogólnokształcące to najczęściej wybierane przez uczniów szkoły ponadpodstawowe w województwie. Z szerokiej gamy dostępnych kierunków kształcenia, najwięcej absolwentów z roku szkolnego 2021/2022 ukończyło kierunki należące do podgrupy inżynierjno-technicznej zarówno w ogólnozawodowych szkołach średnich, jak i w branżowych szkołach I stopnia.

Egzamin maturalny w 2023 r. zdało 84,2% wszystkich osób, które do niego przystąpiły, tj. 8,1 p. proc więcej niż rok wcześniej.

Według BAEL wykształceniem wyższym w czwartym kwartale 2023 r. legitymowało się 28,8% mieszkańców województwa. Było to o 8,9 p. proc. więcej niż w czwartym kwartale 2015 r.

Największy odsetek absolwentów uczelni (26,4%) z roku akademickiego 2021/2022 to kończący kierunki studiów z grupy biznes, administracja i prawo.

Od 2015 r. w budżetach jednostek samorządu terytorialnego w województwie kujawsko-pomorskim z roku na rok rosły wydatki na cele związane z edukacją. W 2022 r. wydano o 9,6% więcej niż w 2021 r.

Prezentowane informacje, z wyjątkiem danych o uczelniach, zdawalności egzaminów i o wydatkach jednostek samorządu terytorialnego, opracowano na podstawie systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. Od roku akademickiego 2017/2018 dane o uczelniach, z wyjątkiem danych o części uczelni prowadzonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe opracowano na podstawie Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Dane dotyczące zdawalności egzaminów pochodzą z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

Informacje dotyczące wydatków jednostek samorządu terytorialnego zaprezentowano na podstawie sprawozdawczości Ministerstwa Finansów.

W końcu września 2022 r. działało w województwie kujawsko-pomorskim 1076 placówek wychowania przedszkolnego (4,8% wszystkich w kraju), tj. o 9 placówek więcej niż w roku poprzednim i o 36 placówek więcej niż w końcu września 2015 r. Najwięcej wśród nich było przedszkoli (55,2%). Drugą grupę pod względem udziału w strukturze stanowiły oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (38,7%). Pozostałe to punkty przedszkolne (6,0% udziału) oraz zespół wychowania przedszkolnego (0,1% udziału).

W 2022 r. nieco ponad połowa placówek wychowania przedszkolnego w województwie kujawsko-pomorskim (51,1%) zlokalizowana była na miastach. Wśród nich dominowały przedszkola (423 placówki, tj. 76,9% wszystkich placówek w miastach w województwie). W Bydgoszczy i w Toruniu działało łącznie 30,3% wszystkich przedszkoli w województwie. Spośród placówek na wsiach najwięcej było oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (318 placówek, tj. 76,4% wszystkich w województwie). Na wsiach działało 171 przedszkoli (28,8% wszystkich w województwie). W 16 gminach wiejskich przedszkola nie funkcjonowały.

Placówki wychowania przedszkolnego na koniec września 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim dysponowały 3718 oddziałami. Było to o 65 oddziałów więcej niż w roku poprzednim i o 817 więcej niż w 2015 r. W każdym ze wspomnianych lat największy udział stanowiły te w przedszkolach (w 2022 r. było to 75,8%).

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Tablica 10. Wychowanie przedszkolne^a
Table 10. Pre-primary education^a

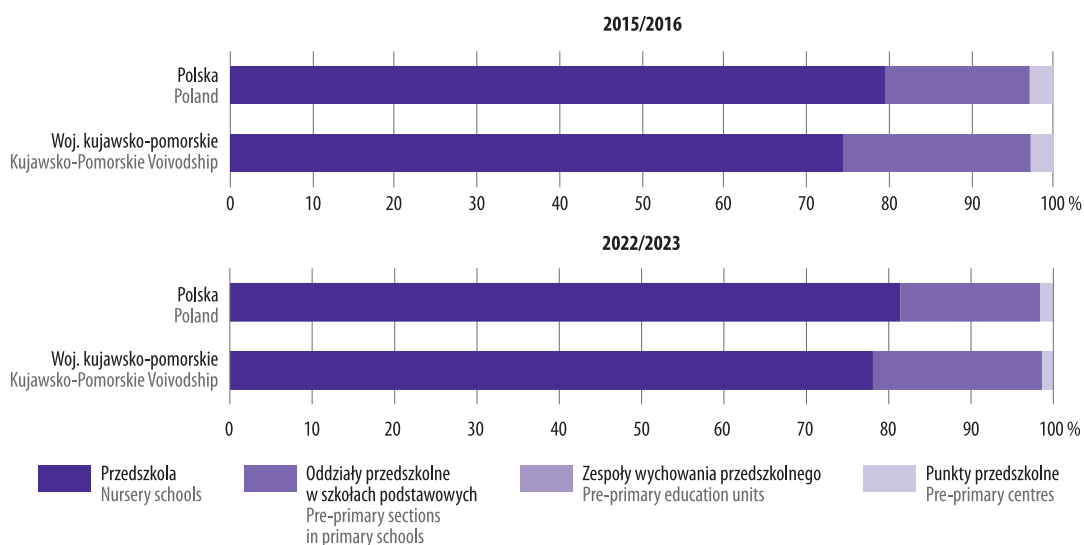
Wyszczególnienie Specification	2015/2016	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Placówki: Establishments:	1040	1072	1067	1076
miasta urban areas	476	531	531	550
wsie rural areas	564	541	536	526
W tym przedszkola Of which nursery schools	474	562	574	594
w tym specjalne of which special	6	13	15	16
Dzieci: Children:	55813	69176	71782	74973
miasta urban areas	37525	45795	47099	49037
wsie rural areas	18288	23381	24683	25936
w tym w wieku: of which at the age of:				
6 lat 6	4248	19419	19158	20367
5 lat 5	21494	17549	18520	19921

^a łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
^a Including children staying in the units performing health care activities.

W ramach systemu oświaty w roku szkolnym 2022/2023 wychowaniem przedszkolnym objętych było w województwie kujawsko-pomorskim 75,0 tys. dzieci (4,9% wszystkich dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w kraju). Było to więcej niż rok wcześniej (o 4,4%) i więcej (o 34,3%) niż w roku szkolnym 2015/2016. Większość dzieci korzysta z placówek wychowania przedszkolnego w miastach. W roku szkolnym 2022/2023 było to 65,4% dzieci. Ze wszystkich omawianych placówek najczęściej dzieci uczęszczało do przedszkoli, tj. 78,1% tych objętych wychowaniem przedszkolnym. Było to o 3,6 p. proc. więcej niż w roku szkolnym 2015/2016.

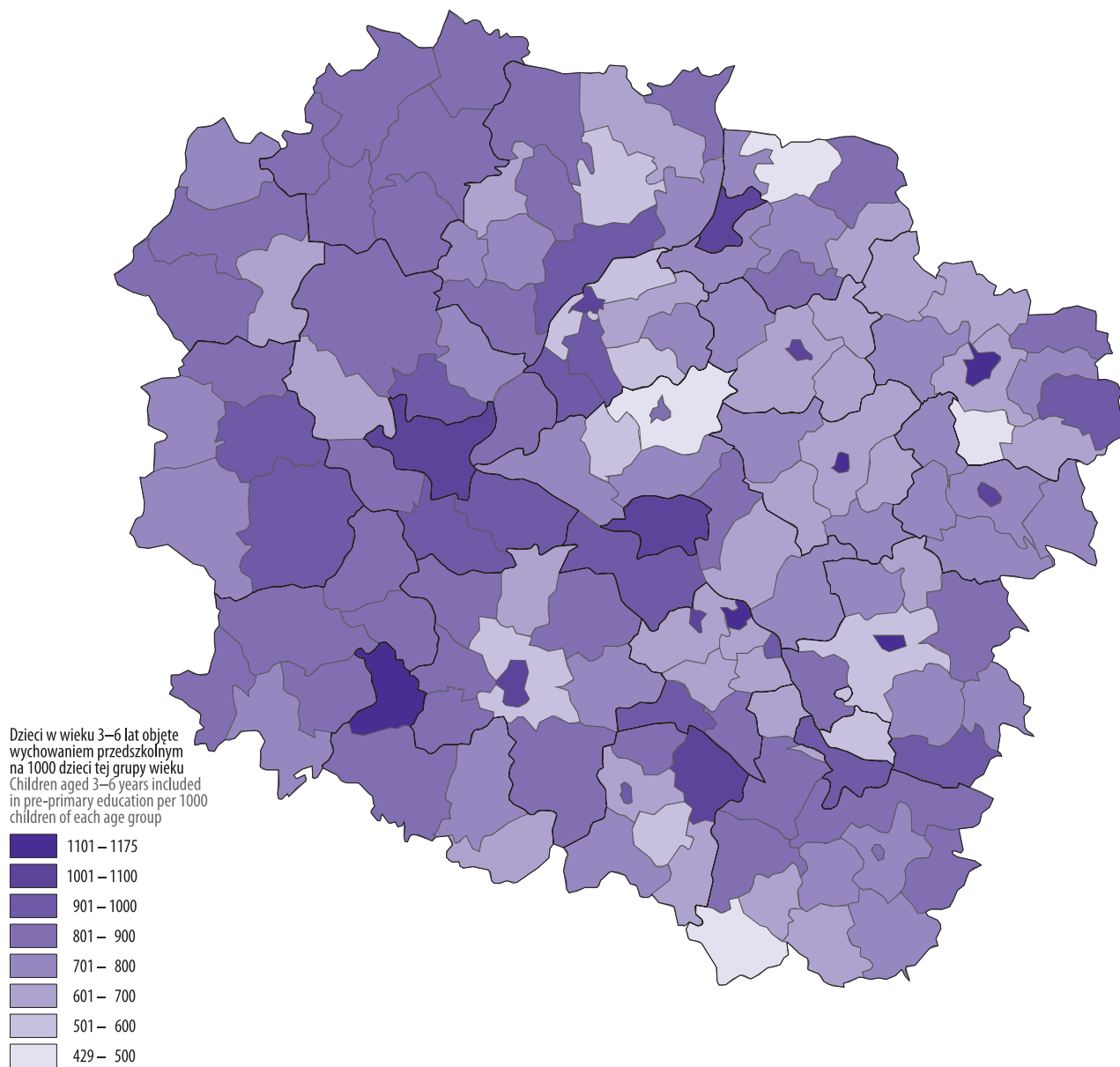
W województwie kujawsko-pomorskim w końcu września 2022 r. uczęszczało średnio 70 dzieci do 1 placówki wychowania przedszkolnego (w kraju średnio 68 dzieci do 1 placówki). W miastach było to średnio 89 dzieci na 1 placówkę, a na wsiach 49 dzieci na 1 placówkę. W samych przedszkolach w 2022 r. przypadało średnio 99 dzieci na 1 placówkę (w kraju 91 dzieci na 1 placówkę) i średnio 21 na 1 oddział (tyle samo w kraju).

Wykres 18. Struktura dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według typów placówek
Chart 18. Structure of children in pre-primary establishments by type of establishments

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
Source: data of the Ministry of Education and Science.

Mapa 22. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2022/2023
 Map 22. Pre-primary education in the 2022/2023 school year

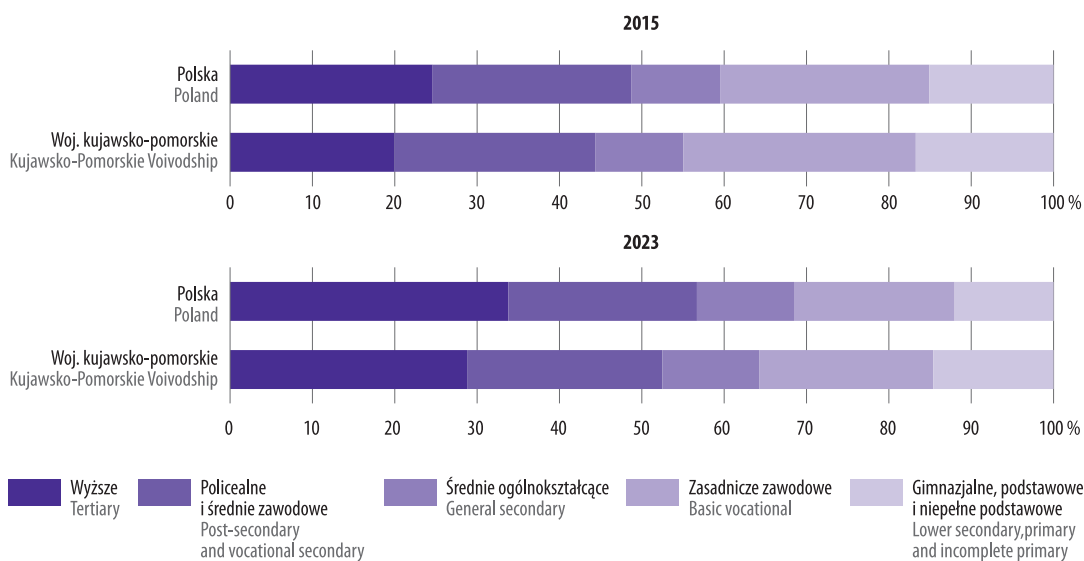

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
 Source: data of the Ministry of Education and Science.

Spośród wszystkich dzieci w wieku 3–6 lat zamieszkałych w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim 89,4% uczęszczało do placówek wychowania przedszkolnego w województwie (w kraju było to 94,9%). Ich udział zwiększył się zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 4,3 p. proc.), jak i w odniesieniu do 2015 r. (o 28,1 p. proc.). Wartość omawianego wskaźnika w miastach (110,8%) przewyższała tę notowaną na wsiach (65,6%). W 45 miastach spośród 53 miast zlokalizowanych w województwie jego wartość przekroczyła 100%, co może być związane z dowożeniem dzieci zamieszkałych na wsiach do placówek zlokalizowanych w miastach. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w mieście Lubień Kujawski (314,8%). Spośród wszystkich 144 gmin województwa kujawsko-pomorskiego wartość omawianego wskaźnika przekroczyła średnią dla województwa w 31 z nich, a w 14 gminach przekroczyła 100%. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie wiejskiej Rogóźno (42,9%).

W 2022 r. obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne realizowało w województwie kujawsko-pomorskim 20,4 tys. sześciolatków, tj. o 1,2 tys. więcej niż w roku poprzednim. W miastach większość tych dzieci (81,3%) realizowała ten obowiązek w przedszkolach, a na wsiach w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych (58,4%).

Wykres 19. Struktura ludności^a według poziomu wykształcenia według BAEL w 4 kwartale
Chart 19. Structure of population^a by level of educational attainment by LFS in the 4 quarter

a W wieku 15-89 lat.
a Aged 15-89.

Według wyników reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w 4 kwartale 2023 r. w porównaniu z 4 kwartałem 2015 r. odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim zmiany w strukturze ludności w wieku 15–89 lat pod względem poziomu wykształcenia. W porównywanych kwartałach nastąpił wzrost odsetka osób legitymujących się wykształceniem wyższym (o 8,9 p. proc. do 28,8% w 4 kwartale 2023 r.) oraz średnim ogólnokształcącym (o 1,1 p. proc. do 11,8% w 4 kwartale 2023 r.).

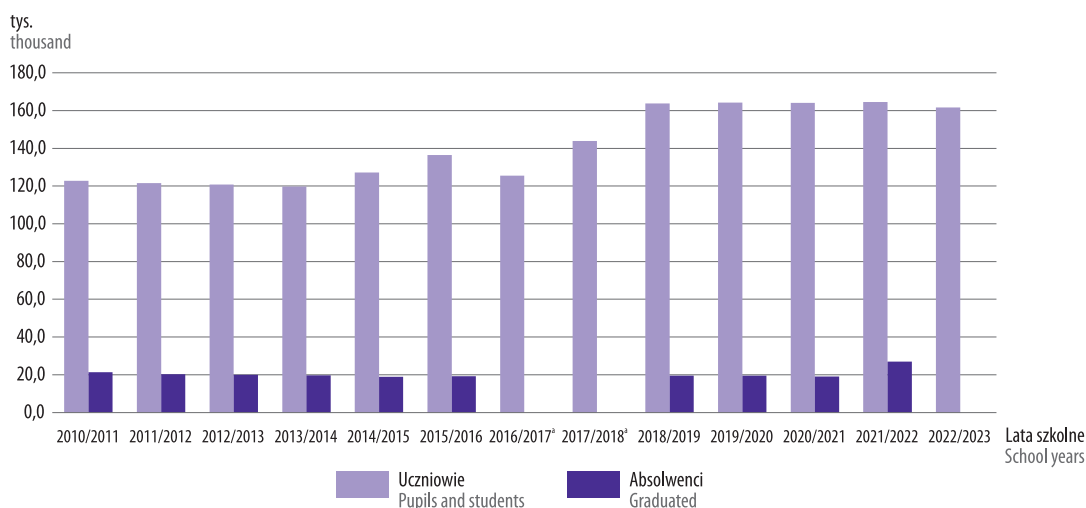
W strukturze ludności według poziomu wykształcenia zmniejszył się udział pozostałych grup, przy czym najbardziej wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (spadek o 7,1 p. proc. do 21,1% w 4 kwartale 2023 r.). Zmiany w strukturze obserwowane w województwie wpisują się w te zachodzące w kraju.

W roku szkolnym 2022/2023 w województwie kujawsko-pomorskim działało 700 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi), tj. o 0,4% mniej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach były to 284 szkoły (o 1,4% więcej niż w roku poprzednim), a na wsiach – 416 szkół (o 1,7% mniej niż rok wcześniej). Większość tych szkół w województwie (88,3%) prowadzona była przez jednostki samorządu terytorialnego.

Do szkół podstawowych zlokalizowanych w województwie uczęszczało w omawianym roku szkolnym 161,6 tys. dzieci i młodzieży (5,2% wszystkich uczniów w kraju), tj. o 1,8% mniej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach uczyło się 101,0 tys. uczniów, a na wsiach 60,6 tys. dzieci i młodzieży.

Kształcenie na poziomie podstawowym ukończyło w roku szkolnym 2021/2022 w województwie kujawsko-pomorskim 27,0 tys. dzieci i młodzieży (5,4% wszystkich absolwentów tych szkół w kraju), tj. o 41,0% więcej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach szkoły te ukończyło 16,6 tys. absolwentów, a na wsiach 10,4 tys. dzieci i młodzieży.

Wykres 20. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych
Chart 20. Pupils and graduates of primary schools

^a Brak absolwentów związany jest z reformą systemu edukacji, tj. z przejściem z 6- na 8-letnią szkołę podstawową.

^a Lack of graduates is connected with the reform of the educational system i. e. transition from a 6-year to 8-year primary school.

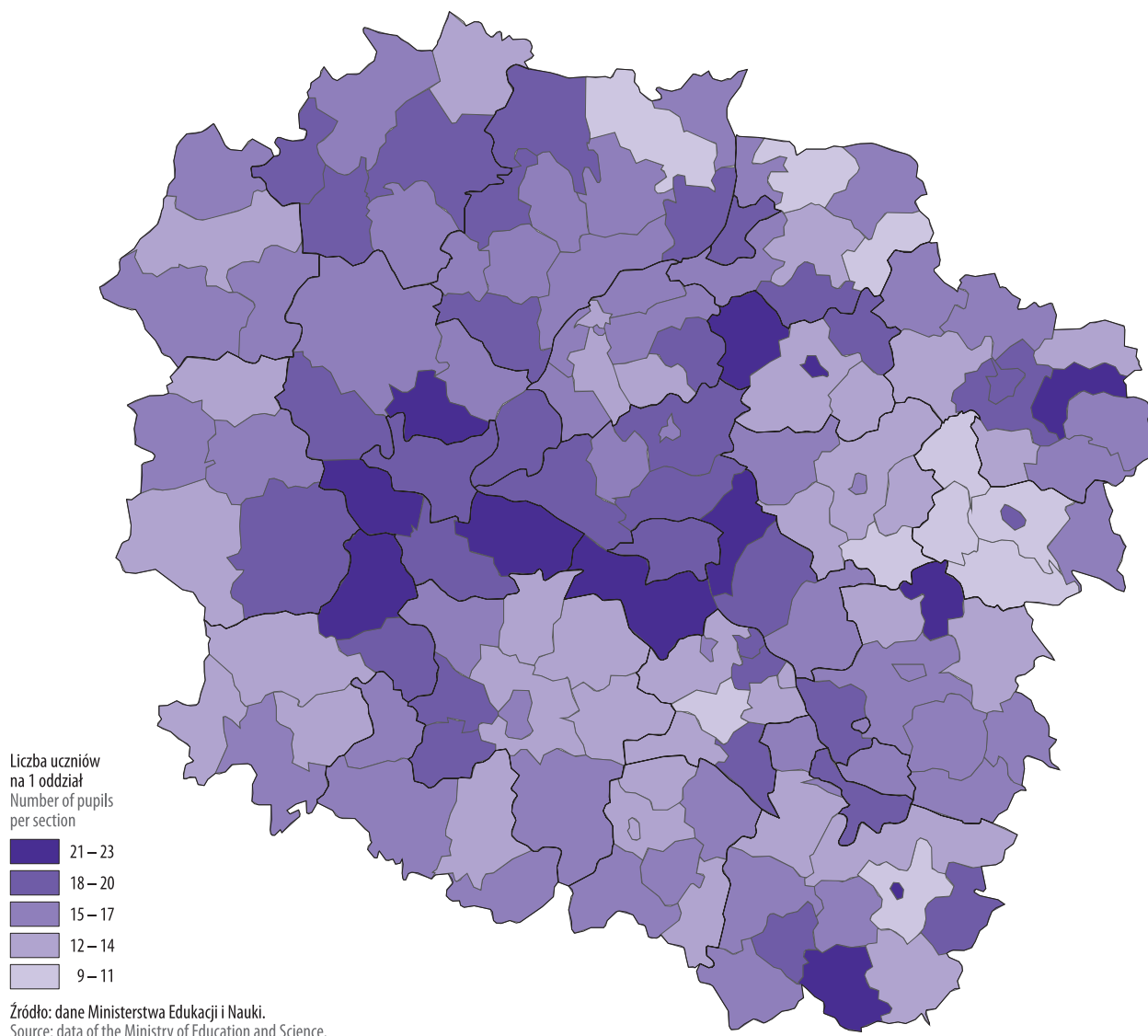
Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Source: data of the Ministry of Education and Science.

Średnio 1 oddział w szkole podstawowej (łącznie ze specjalnymi) w roku szkolnym 2022/2023 w województwie kujawsko-pomorskim liczył 17 uczniów (tyle samo w kraju). Było to tyle ile przed rokiem, ale średnio o 2 uczniów na 1 oddział w szkole podstawowej mniej niż w roku szkolnym 2015/2016. Na wsiach średnio w 1 oddziale uczyło się 15 uczniów, a w miastach przypadało 18 uczniów na 1 oddział. Względem roku szkolnego 2015/2016 sytuacja w tym zakresie poprawiła się – wówczas na wsiach przypadało 16 uczniów na 1 oddział, a w miastach średnio 21 uczniów na 1 oddział.

Mapa 23. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2022/2023

Map 23. Pupils in primary schools in the 2022/2023 school year

Średnia wielkość oddziału w szkołach podstawowych (łącznie ze specjalnymi) była zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa w roku szkolnym 2022/2023. W 68,1% wszystkich gmin przypadało przeciętnie tyle uczniów ile średnio w województwie lub mniej. Najmniej liczne oddziały występowały w szkołach podstawowych w gminach wiejskich Kowal, Zbójno i Koneck (średnio w każdej z wymienionych gmin po 9 uczniów na 1 oddział). W pozostałych 46 gminach przypadało przeciętnie powyżej 17 uczniów na 1 oddział, przy czym najliczniejsze oddziały to te w gminie wiejskiej Białe Błota oraz w gminie miejsko-wiejskiej Solec Kujawski (w każdej z tych gmin średnio po 23 uczniów na 1 oddział).

Do szkół ponadpodstawowych zalicza się: specjalne szkoły przysposabiające do pracy, branżowe szkoły I stopnia, branżowe szkoły II stopnia, licea ogólnokształcące, technika, ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne (omawiane w tym opracowaniu oddzielnie).

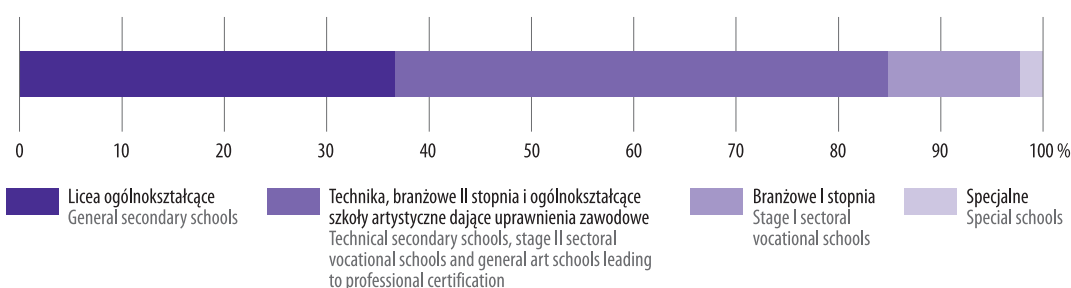

W roku szkolnym 2022/2023 łącznie w 414 szkołach ponadpodstawowych (w tym w 71 szkołach specjalnych) funkcjonujących w województwie kujawsko-pomorskim kształciło się 90,9 tys. młodzieży (w tym 2,0 tys. w szkołach specjalnych), tj. o 6,5% więcej niż w roku poprzednim.

Spośród wszystkich omawianych szkół 73,4% (304 placówek) prowadzona była przez jednostki samorządu terytorialnego. Dostęp młodzieży do szkół ponadpodstawowych mają uczniowie we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego. W roku szkolnym 2022/2023 najwięcej działało ich w Bydgoszczy (84 szkoły). Kształciło się w nich 23,7% wszystkich uczniów tego typu szkół w województwie.

W roku szkolnym 2022/2023 w ogólnozawodowych szkołach średnich (łącznie ze specjalnymi), tj. w technikum, branżowych szkołach II stopnia i ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe, uczyło się 43,9 tys. uczniów, tj. blisko połowa (48,3%) wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych w województwie. W skali roku liczba uczniów zwiększyła się (o 9,4%). Niemalym zainteresowaniem cieszyła się także nauka w liceach ogólnokształcących, do których uczęszczało 33,4 tys. uczniów (36,8% wszystkich uczniów omawianego rodzaju szkół w województwie), tj. o 10,1% więcej niż w roku szkolnym 2021/2022. Z oferty szkół branżowych I stopnia¹ korzystało 13,6 tys. uczniów, tj. o 8,7% mniej niż w poprzednim roku szkolnym.

Wykres 21. Struktura uczniów szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2022/2023
Chart 21. Structure of students of post-primary schools by types of schools in the 2022/2023 school year

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
Source: data of the Ministry of Education and Science.

Kształcenie w ponadpodstawowych szkołach zawodowych umożliwia uczniom uzyskanie uprawnień zawodowych z szerokiego zakresu oferowanych kierunków kształcenia, a także otwiera ścieżkę kształcenia na poziomie wyższym, co może zwiększyć ich atrakcyjność na rynku pracy.

W roku szkolnym 2021/2022 świadectwa ukończenia szkół ponadpodstawowych (łącznie ze specjalnymi) w województwie kujawsko-pomorskim uzyskało 20,2 tys. młodzieży (5,6% wszystkich absolwentów tego rodzaju szkół w kraju). Było to o 23,5% więcej osób niż rok wcześniej.

Absolwentami ogólnozawodowych szkół średnich w roku szkolnym 2021/2022 było 7,2 tys. osób, tj. 35,5% wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych w województwie. Biorąc pod uwagę liczbę absolwentów ze wszystkich podgrup kierunków kształcenia znajdujących się w ofercie tych szkół największą popularnością wśród młodzieży cieszyły się kierunki z podgrupy inżynieryjno-technicznej (1,5 tys. absolwentów). Młodzież chętnie wybierała też kierunki z podgrup: technologie teleinformatyczne oraz biznes i administracja (z każdej z wymienionych podgrup po 1,3 tys. absolwentów), a także usługi dla ludności (1,1 tys. absolwentów). Kierunki powyższych podgrup ukończyło łącznie 72,1% absolwentów omawianych szkół.

¹ łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy.

Wykres 22. Struktura absolwentów szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia^a w roku szkolnym 2021/2022

Chart 22. Structure of graduates of vocational school for youth by narrow fields^a of education in the 2021/2022 school year

^a Zgodne z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-2013). ^b Branżowe szkoły II stopnia, technika i artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe.

^a According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-2013). ^b Stage II sectoral vocational schools, technical secondary schools and general art schools leading to professional certification.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Source: data of the Ministry of Education and Science.

W roku szkolnym 2021/2022 szkoły branżowe I stopnia ukończyło 5,7 tys. osób, tj. 27,9% wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych w województwie (o 11,5 p. proc. więcej niż rok wcześniej). Podobnie jak w przypadku ogólnozawodowych szkół średnich, spośród podgrup kierunków kształcenia w szkołach branżowych I stopnia², najwięcej młodzieży ukończyło kierunki podgrupy inżynieryjno-technicznej (2,2 tys. absolwentów w roku szkolnym 2020/2021, tj. 39,3% wszystkich absolwentów tych szkół). Liczną grupę stanowili także absolwenci kierunków podgrupy usługi dla ludności (1,5 tys.), biznes i administracja (0,7 tys.) oraz produkcja i przetwórstwo (0,6 tys. absolwentów). Łącznie kierunki wymienionych podgrup ukończyło 90,2% absolwentów omawianych placówek.

Tablica 11. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny^a

Table 11. Persons who took or passed matriculation exam^a

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Kobiety Females				
przystąpiło took	8295	7264	7394	6757
zdało passed	5990	5286	5637	5668
Mężczyźni Males				
przystąpiło took	6593	6057	6355	5558
zdało passed	4930	4230	4832	4707

^a Od 2023 r. egzamin maturalny przeprowadzany jest w dwóch formułach - starej (obowiązującej od 2015 r.) i w nowej (obowiązującej od 2023 r.). W 2023 r. podano łącznie liczbę osób zdających egzamin maturalny według nowej i starej formuły.

^a Since 2023, the matriculation examination has been carried out in two formulas – the old one (in force since 2015) and the new one (in force since 2023). In 2023, the total number of persons taking the matriculation examination according to the new and old formula was reported.

² Liczbę absolwentów branżowych szkół I stopnia według podgrup kierunków kształcenia podano bez uwzględnienia szkół specjalnych przysposabiających do pracy.

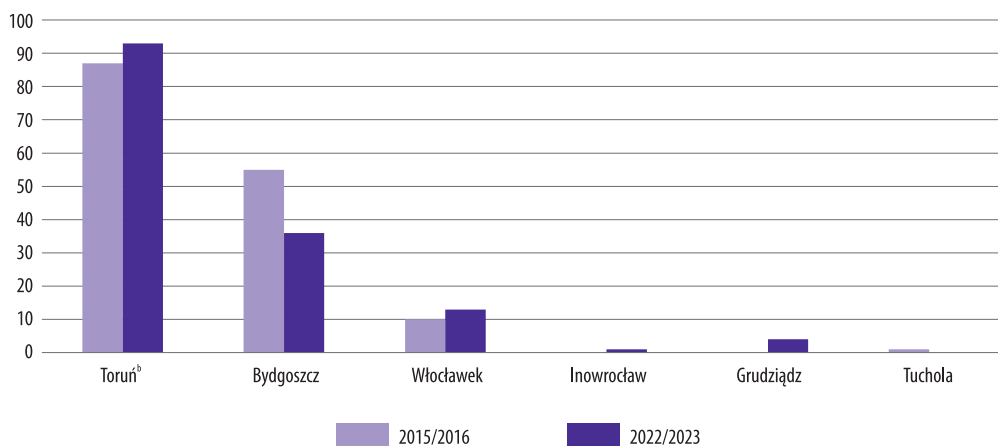
W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim do egzaminu maturalnego³, warunkującego podjęcie dalszej nauki, przystąpiło 12,3 tys. absolwentów szkół średnich (4,9% wszystkich w kraju). Było to o 10,4% mniej niż w roku poprzednim i o 17,3% mniej niż w 2015 r. Z przystępujących do egzaminu maturalnego większość to kobiety (54,9%). Egzamin ten zdało w omawianym roku 84,2% wszystkich osób, które do niego przystąpiły (w kraju 84,4%). Zdawalność egzaminu maturalnego była wyższa o 8,1 p. proc. niż w 2022 r. i wyższa o 10,9 p. proc. niż w 2015 r.

Oferta edukacyjna szkół policealnych skierowana jest głównie do osób posiadających wykształcenie średnie ogólne. Kontynuacja nauki w tego typu szkołach otwiera możliwość zdobycia kwalifikacji zawodowych absolwentom szkół ponadpodstawowych, w tym liceów ogólnokształcących.

W roku szkolnym 2022/2023 w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 101 szkół policealnych. Z edukacji w nich korzystało 13,7 tys. uczniów, tj. o 5,1% więcej niż rok wcześniej. Wśród uczniów przeważały kobiety (71,6%). Naukę w szkołach tych w roku szkolnym 2021/2022 ukończyło 2,9 tys. absolwentów, tj. o 15,6% mniej niż w roku poprzednim.

Najwięcej absolwentów szkół policealnych w województwie kujawsko-pomorskim ukończyło kierunki należące do podgrupy kierunków medycznych (1,0 tys. absolwentów). Kolejnymi pod względem liczby absolwentów w roku szkolnym 2021/2022 były podgrupy biznes i administracja (0,5 tys. absolwentów) oraz higiena i bezpieczeństwo pracy oraz artystyczna (z każdej z tych podgrup po 0,4 tys. absolwentów). Liczna grupa absolwentów zasiła też rynek pracy po ukończeniu kierunków z podgrupy usługi dla ludności (0,3 tys. absolwentów). Razem skupiły one 89,3% absolwentów szkół policealnych.

Wykres 23. Studenci^a stacjonarni uczelni w miejscowościach akademickich na 1000 ludności
Chart 23. Students^a in full-time programmes in academic towns per 1000 population

a W roku akademickim 2015/2016 stan na 30. listopada 2015 r.; w roku akademickim 2022/2023 stan na 31. grudnia 2022 r. b W roku akademickim 2022/2023 łącznie z Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy.

a In the 2015/2016 academic year as of 30 November 2015; in the 2022/2022 academic year as of 31 December 2022. b In the 2022/2023 academic year including the Ludwik Rydygier Collegium Medicum in Bydgoszcz.

W ostatnich latach w województwie kujawsko-pomorskim odnotowywano roczne spadki liczby studiujących na uczelniach. Wyjątkiem były lata akademickie 2017/2018 oraz 2020/2021, w których wystąpił niewielki wzrost. Liczba studiujących wzrosła także w roku akademickim 2022/2023. Wtedy na uczelniach studiowało w województwie 56,1 tys. osób (4,6% wszystkich w kraju), tj. o 3,5% więcej studentów niż w rok wcześniej i o 9,4% mniej niż w roku akademickim 2015/2016. Ponad połowa studiujących kształciła się w trybie stacjonarnym (56,9%). Przewagę wśród studiujących stanowiły kobiety (62,8%).

³ Od 2015 r. egzamin maturalny przeprowadzany jest w nowej formule.

Studiujący decydują się głównie na kształcenie na uczelniach publicznych. W roku akademickim 2022/2023 w województwie skupiły one 57,2% wszystkich studiujących, choć warto zaznaczyć, że w porównaniu z rokiem akademickim 2015/2016 nastąpił spadek udziału tej grupy o 13,6 p. proc.

W 2022 r. uczelnie o profilu akademickim wybrało w województwie kujawsko-pomorskim więcej studentów niż te o profilu zawodowy. Na profilu akademickim studia odbywało 30,8 tys. osób, tj. 54,9% wszystkich studiujących w województwie. Najwięcej, bo 17,9 tys. osób, studiowało na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Najczęściej wybieranymi ośrodkami akademickimi wybieranymi przez studentów są te, zlokalizowane w największych miastach województwa, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu. Zaledwie 6,9% studentów w roku akademickim 2022/2023 kształciło się poza tymi miastami.

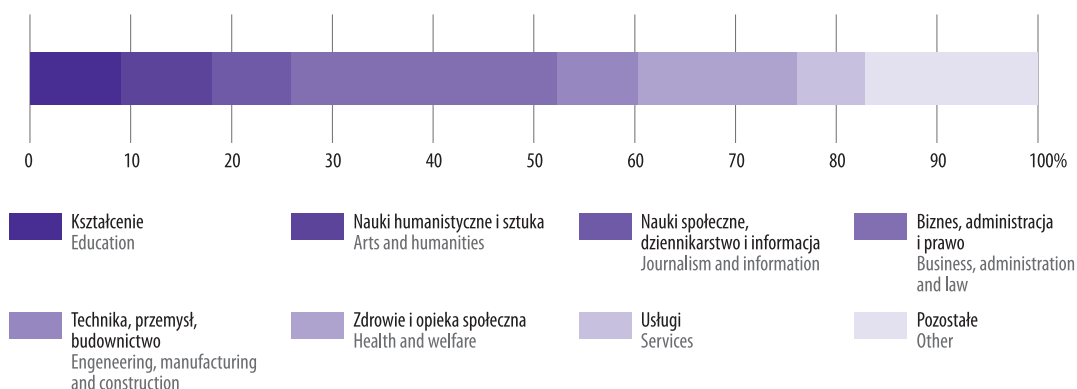
Ostatnie lata, to obserwowany wzrost zainteresowania cudzoziemców zdobyciem wyższego wykształcenia na uczelniach w województwie kujawsko-pomorskim, co wpisuje się w tendencję krajową. W roku akademickim 2022/2023 grupa ta liczyła 3,2 tys. osób, tj. o 34,9% więcej studentów cudzoziemców niż rok wcześniej i o ponad 3 krotnie więcej niż w roku akademickim 2015/2016.

W 2022 r. dyplom ukończenia uczelni w województwie kujawsko-pomorskim uzyskało 12,1 tys. absolwentów (4,1% wszystkich w kraju). Ich liczba zmalała zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 4,9%), jak i w odniesieniu do roku akademickiego 2015/2016 (o 31,4%).

Ponad połowa absolwentów z 2022 r. (59,8%) ukończyła studia w trybie stacjonarnym. Większość absolwentów otrzymała dyplomy ukończenia uczelni publicznych (64,6%). Częściej absolwentami były kobiety (68,3%). Ze wszystkich, którzy otrzymali dyplomy 0,3 tys. było cudzoziemcami.

Studia pierwszego stopnia ukończyło 55,8% wszystkich absolwentów, a studia drugiego stopnia 34,8%. Natomiast dyplomy ukończenia jednolitych studiów magisterskich otrzymało 9,4% wszystkich absolwentów.

Wykres 24. Struktura absolwentów według grup kierunków kształcenia^a w roku akademickim 2021/2022
Chart 24. Structure of graduates by broad fields of education^a in the 2021/2022 academic year

^a Absolwenci, którzy uzyskali dyplomy ukończenia studiów w 2022 r. łącznie z cudzoziemcami. Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-F-2013).

^a Graduates who obtained higher education diplomas in 2022. Including foreigners. According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-F-2013).

W roku akademickim 2021/2022 najwięcej, bo ponad 1/4 absolwentów uczelni zlokalizowanych w województwie, ukończyło kierunki kształcenia⁴ wchodzące w skład grupy biznes, administracja i prawo (3,2 tys. osób). Rynek pracy licznie zasilili także posiadacze dyplomów ukończenia kierunków kształcenia zalicza-

4 Zgodne z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-2013).

nych do następujących grup: zdrowie i opieka społeczna (1,9 tys. osób), nauki humanistyczne i sztuka oraz kształcenie (w każdej z tych wymienionych grup po 1,1 tys. osób). Łącznie absolwentami wymienionych wyżej grup było 60,2% wszystkich absolwentów w województwie w 2022 r. Struktura absolwentów była zbliżona do tej z roku poprzedniego.

Edukacja skierowana do osób dorosłych otwiera im możliwość podniesienia poziomu wykształcenia, uzupełnienia wiedzy, czy też poszerzenia kwalifikacji zawodowych. Dodatkowo, korzystając z jej oferty, osoby dorosłe mają szansę kontynuacji przerwanej z różnych powodów cyklu kształcenia.

W roku szkolnym 2022/2023 w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało łącznie 58 szkół dla dorosłych (7,1% wszystkich tego typu szkół w kraju), tj. o 4,9% mniej niż w roku poprzednim i o 59,7% mniej niż w roku szkolnym 2015/2016. W skład tych placówek wchodziły 3 szkoły podstawowe i 55 liceów ogólnokształcących. Większość szkół dla dorosłych (55,2%) były to placówki niepubliczne. Obecny kształt sieci szkół wynika ze zmian będących następstwem reformy systemu oświaty⁵.

Łącznie w szkołach dla dorosłych w omawianym roku szkolnym uczyło się 5,7 tys. osób (6,5% wszystkich w kraju), tj. o 2,8% osób mniej niż w roku poprzednim i o 54,9% osób mniej niż w roku szkolnym 2015/2016. W większości (98,7%) byli to uczniowie liceów ogólnokształcących. Niewielką przewagę wśród uczniów stanowili mężczyźni (50,7%).

Absolwentami szkół dla dorosłych w roku szkolnym 2021/2022 było 2,0 tys. osób (7,3% wszystkich w kraju), tj. o 25,8% osób mniej niż rok wcześniej i o 38,7% osób mniej niż w roku szkolnym 2015/2016.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim 11,3% osób w wieku 25–64 lata zadeklarowało uczestnictwo w edukacji obejmującej nauczanie formalne (szkoła i studia wyższe) oraz kształcenie pozaformalne (różnego rodzaju kursy i szkolenia). W kraju odsetek osób wskazanej grupy wieku uczestniczących w różnych formach kształcenia ustawicznego był niższy i wyniósł 7,6%. Omawiany wskaźnik w województwie w odniesieniu do odnotowanego w 2021 r. wyraźnie zwiększył się o 3,9 p. proc., a w porównaniu z 2015 r. – o 8,4 p. proc.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na edukację⁶ wyniosły 5250,7 mln zł (5,1% wszystkich wydatków na te cele w kraju). W ostatnich latach obserwowany jest wzrost kwoty wydatków na te cele w budżetach jednostek samorządu terytorialnego. W 2022 r. w porównaniu z 2021 r. zwiększyły się one o 9,6%, a w odniesieniu do 2015 r. wzrosły o 52,1%. Udział wydatków na edukację w ogólnej kwocie wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 28,2% (w kraju 29,3%), tj. o 1,0 p. proc. mniej niż w 2021 r., ale o 4,9 p. proc. mniej niż w 2015 r.

Na kwotę zagregowanych wydatków na cele związane z edukacją w największym stopniu w 2022 r. złożyły się wydatki gmin i miast na prawach powiatu (z udziałem odpowiednio 47,1% i 37,5%). W znacznie mniejszym stopniu wydatki te ponoszone były z budżetów powiatowych (13,0%) oraz z budżetu województwa (2,4%).

W 2022 r. z budżetów wszystkich rodzajów jednostek samorządu terytorialnego wydano na edukację większe kwoty niż w 2021 r., przy czym największy wzrost wydatków odnotowano w budżetach gmin (o 10,5%). Natomiast względem 2015 r. wydatki najbardziej zwiększyły się w budżecie powiatów (o 55,5%).

⁵ Źródłem zmian systemowych jest nowelizacja ustawy o systemie oświaty z 2011 r., zgodnie z którą licea profilowane, uzupełniające licea ogólnokształcące, technika uzupełniająca, technika oraz zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych zostały zlikwidowane. Od roku szkolnego 2014/2015 nie funkcjonują już uzupełniające licea ogólnokształcące, a od roku szkolnego 2015/2016 – licea profilowane, technika uzupełniająca oraz technika.

⁶ Od 2019 r. wydatki na edukację obejmują łączną sumę wydatków w ramach następujących działów Klasyfikacji Budżetowej: Oświata i wychowanie, Szkolnictwo wyższe i nauka oraz Edukacyjna opieka wychowawcza; w latach poprzednich: Oświata i wychowanie, Szkolnictwo wyższe, Nauka oraz Edukacyjna opieka wychowawcza.

Zasoby pracy

Labour resources

Na ostatni dzień października 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim w gospodarce narodowej było 754,4 tys. pracujących, którzy stanowili 5,0% wszystkich pracujących w kraju.

Udział kobiet wśród pracujących w gospodarce narodowej w województwie wyniósł w 2023 r. 45,9% i był niższy niż w Polsce o 1,2 p. proc.

Średnia wieku pracujących w gospodarce narodowej w województwie w analizowanym roku wynosiła w październiku 42,8 lat i była nieznacznie wyższa niż w kraju (o 0,2 roku).

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 4 kwartale 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 938 tys. aktywnych zawodowo, którzy stanowili 5,2% tej grupy w Polsce i podobnie jak w kraju, najwięcej osób aktywnych zawodowo miało wykształcenie wyższe (35,5%).

Spośród aktywnych zawodowo w 4 kwartale 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim pracowało 899 tys. osób, które stanowiły 5,2% ogólnej liczby pracujących w Polsce.

Najwięcej osób w województwie kujawsko-pomorskim pracowało w usługach - 538 tys. osób, czyli 59,8% wszystkich pracujących. W 4 kwartale 2023 r. spośród wielkich grup zawodów najwięcej pracujących było w grupie Specjaliści - 19,7% ogółu pracujących.

W 4 kwartale 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 58,3%.

Wskaźnik zatrudnienia w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2023 r. wyniósł 55,9%. Wyższym wskaźnikiem zatrudnienia charakteryzowali się mężczyźni niż kobiety (62,4% względem 49,8% dla kobiet).

W 4 kwartale 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim stopa bezrobocia według BAEL wyniosła 4,2%.

Pracujący

Dane o **pracujących w gospodarce narodowej** (stan na ostatni dzień miesiąca) od grudnia 2022 r. są prezentowane na podstawie administracyjnych źródeł danych. Dane dotyczą pracujących we wszystkich podmiotach gospodarki narodowej.

Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się:

1. pracowników najemnych (od 2022 r. zmiana nazwy, wcześniej zatrudnieni), czyli osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór) lub stosunku służbowego na czas określony i nieokreślony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy;
2. pracodawców i pracujących na własny rachunek, łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin;
3. osoby wykonujące pracę nakładczą;
4. członków spółdzielni produkcji rolnej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i innych spółdzielni zajmujących się produkcją rolną oraz spółdzielni kółek rolniczych);
5. duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

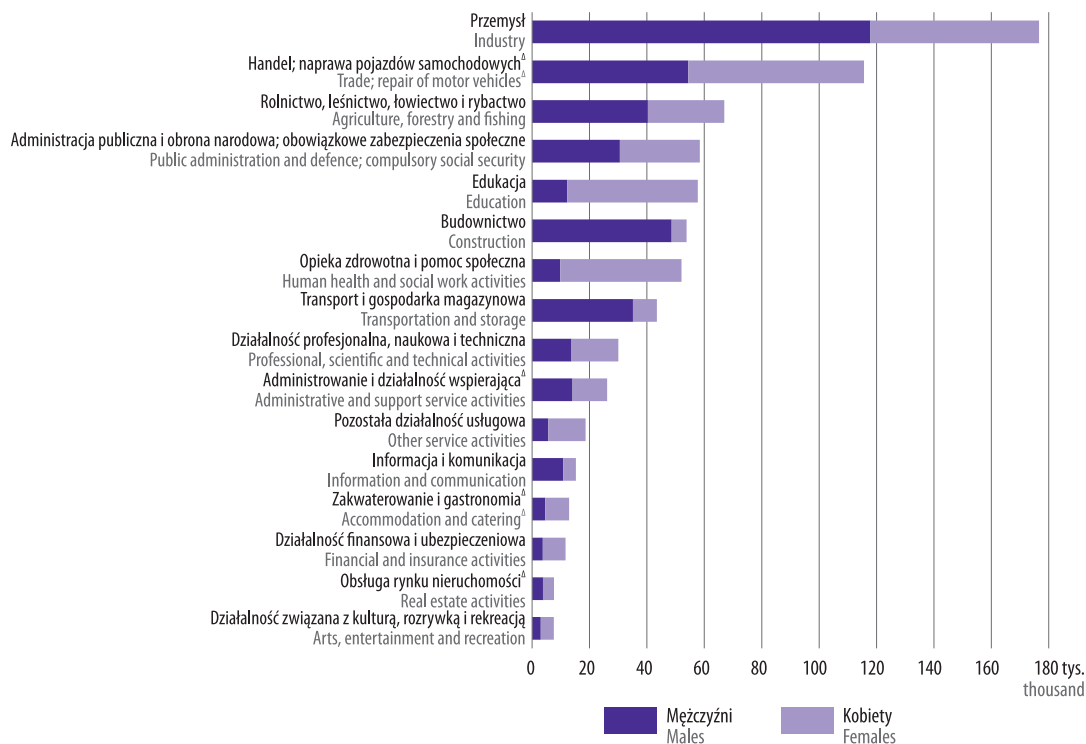
W województwie kujawsko-pomorskim, według danych na 31 października, zarejestrowano w 2023 r. 754,4 tys. pracujących w gospodarce narodowej i stanowili oni 5,0% wszystkich pracujących w kraju. W porównaniu z 2022 r. (dane na 31 grudnia) liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie zmniejszyła się o 1,1%. Największą grupę stanowili pracujący w grupie sekcji Przemysł łącznie - 176,6 tys. osób czyli 23,4% ogółu pracujących i w porównaniu z grudniem 2022 r. ich liczba nieznacznie spadła (z 180,3 tys.). Pracujący w grupie sekcji Przemysł łącznie w województwie stanowili 5,5% wszystkich pracujących w tej grupie sekcji w kraju. Drugą pod względem liczebności pracujących była sekcja Handel; naprawa pojazdów samochodowych z 115,6 tys. pracujących w województwie (15,3 % ogółu pracujących), którzy stanowili 5,2 % pracujących w tej sekcji w kraju. Najmniej liczną pod względem pracujących

w październiku 2023 r. była sekcja Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (7,6 tys. osób). Biorąc pod uwagę płeć pracujących w poszczególnych sekcjach PKD, najbardziej sfeminizowana była Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 81,2% kobiet wśród wszystkich pracujących w tej sekcji (w kraju 82,0%). Z kolei najbardziej zmaskulinizowaną sekcją było Budownictwo – 90,3% pracujących to mężczyźni (w kraju 89,4%).

Wykres 25. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD i płci w 2023 r. Stan na 31 października

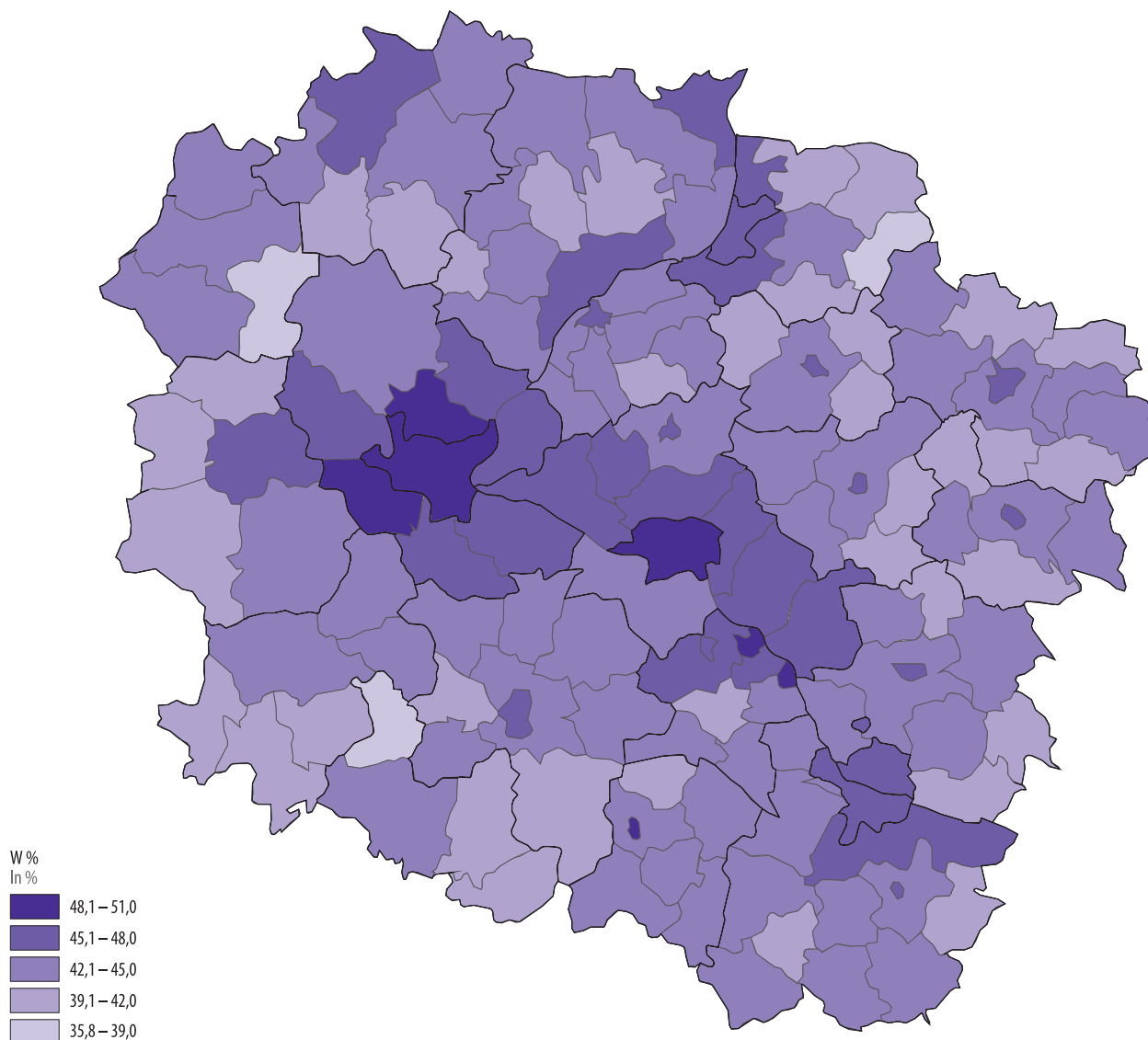
Chart 25. Employed persons in the national economy by PKD/NACE sections and sex in 2023 As of 31 October

Według stanu na 31 października 2023 r. udział kobiet wśród pracujących w gospodarce narodowej w województwie kujawsko-pomorskim wynosił 45,9% i był niższy niż w Polsce o 1,2 p. proc. Dane te, zarówno dla kraju jak i województwa nie zmieniły się w stosunku do grudnia 2022 r. Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej różnił się ze względu na gminę zamieszkania. Spośród 144 gmin w województwie kujawsko-pomorskim jedynie w niespełna 1/5 (25 gmin) był wyższy od średniej notowanej w województwie. Najwyższy udział pracujących kobiet odnotowano w gminie Ciechocinek – 51,0% i była to jedyna gmina, w której ponad połowę pracujących w gospodarce narodowej stanowiły kobiety chociaż ich udział spadł nieznacznie w porównaniu do grudnia 2022 r. (o 0,2 p. proc.). Nieco niższy udział był w podbydgoskiej gminie Osielsko (49,6% pracujących kobiet) oraz w Toruniu (49,1%). Gminami z najniższym udziałem pracujących kobiet w województwie były gminy wiejskie Świecie nad Osą, Sośno i Dąbrowa - odpowiednio 35,8%, 37,9% i 38,7% kobiet wśród ogółu pracujących w gospodarce narodowej.

Mapa 24. Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2023 r. Stan na 31 października

Map 24. Share of women in the total number of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2023
As of 31 October

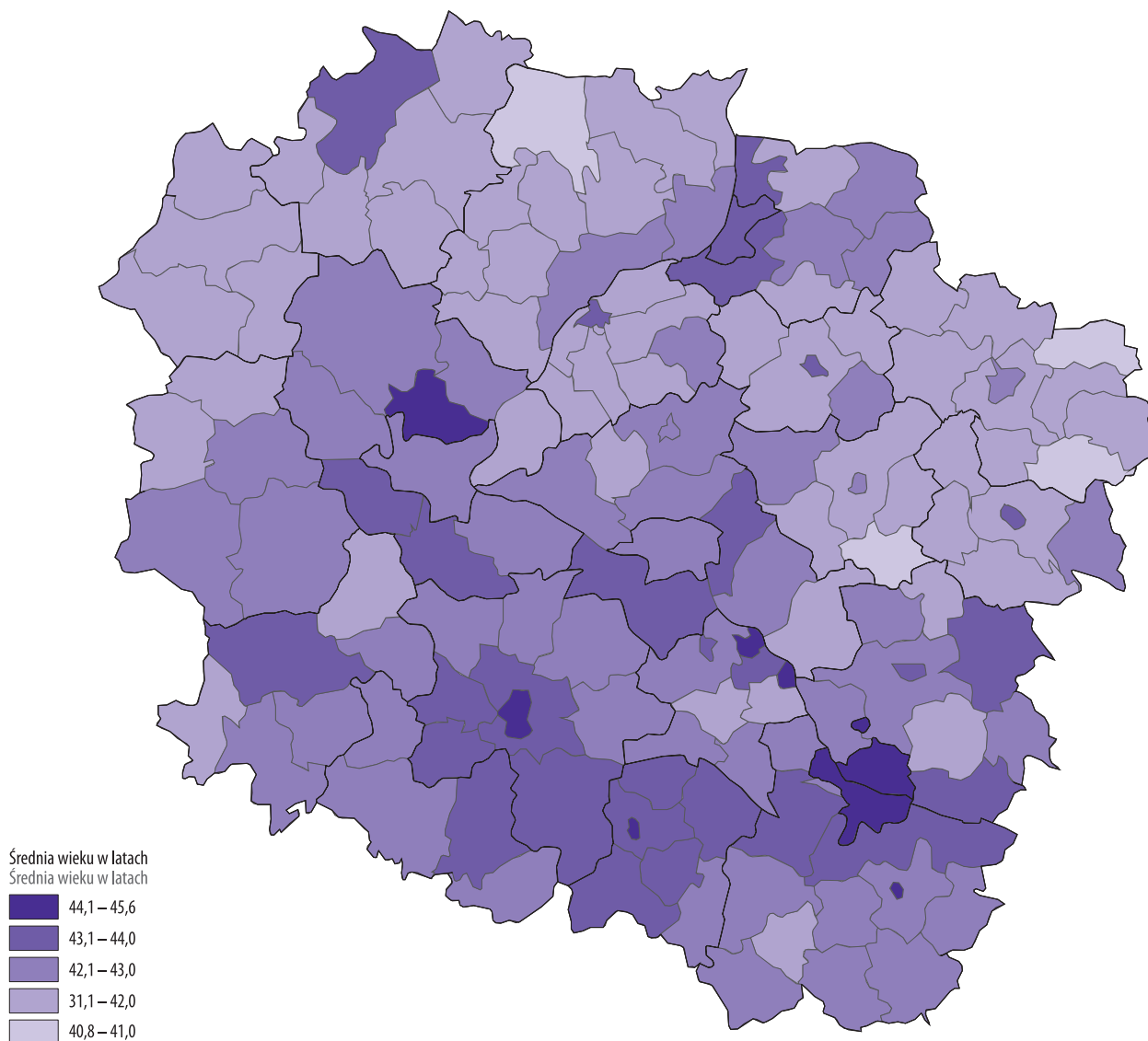

Średnia wieku wszystkich pracujących w gospodarce narodowej w województwie w 2023 r. wynosiła w październiku 42,8 lat i była nieznacznie wyższa niż w kraju gdzie średnia wieku pracujących wynosiła 42,6 lat. Średni wiek pracujących w województwie był wyższy od krajowego zarówno w przypadku mężczyzn jak i kobiet, odpowiednio o 0,4 i 0,1 roku. W porównaniu do grudnia 2022, średni wiek pracujących wzrósł nieznacznie, bo o 0,2 roku zarówno w województwie jak i w Polsce. Analizując średnią wieku w poszczególnych gminach województwa można zauważyć, że 27,8% z nich (40 gmin) wykazywało wyższy średni wiek pracujących w gospodarce narodowej niż średnia dla województwa. Najwyższy średni wiek pracujących odnotowano w gminach miejskich Ciechocinek i Radziejów, odpowiednio 45,6 i 45,3 lat. Gminy z najniższą średnią wieku pracujących to z kolei gminy wiejskie Brzozie i Świdziebnia ze średnim wiekiem pracujących odpowiednio 40,8 i 40,9 lat.

Mapa 25. Średnia wieku pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2023 r. Stan na 31 października

Map 25. Average age of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2023 As of 31 October

Bezrobocie rejestrowane

W latach 2015–2023 w województwie kujawsko-pomorskim poprawiła się sytuacja na rynku pracy pod względem bezrobocia rejestrowanego. Tendencja ta wpisywała się w obserwowaną na krajowym rynku pracy. W końcu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim liczba bezrobotnych wyniosła 54,4 tys. (6,9% wszystkich bezrobotnych w kraju) i była niższa od zanotowanej przed rokiem (o 2,1 tys. osób, tj. o 3,7%) oraz niższa niż w 2015 r. (o 52,9 tys. osób, tj. o 49,3%). Dla porównania w kraju w tym samym roku liczba bezrobotnych była niższa o 3,0% niż w roku poprzednim oraz o 49,6% niższa niż w 2015 r.

W końcu 2023 r. w 11 powiatach i wszystkich miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego liczba bezrobotnych była niższa w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy roczny spadek odnotowano w Toruniu (o 15,4%). Natomiast wzrost liczby bezrobotnych obserwowano w 8 po-

wiatach. Największy roczny wzrost zaobserwowano w powiecie sępoleńskim (o 4,2%). W porównaniu z 2015 r. spadek liczby bezrobotnych wystąpił we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu, a największy w powiecie bydgoskim (o 62,0%).

Większość bezrobotnych, podobnie jak rok wcześniej, mieszkała w miastach. W końcu grudnia 2023 r. bezrobotni zamieszkujący tereny wiejskie (26,9 tys.) stanowili 49,4% ogólnej liczby bezrobotnych, tj. o 0,2 p. proc. więcej w stosunku do 2022 r. oraz o 2,3 p. proc. więcej w porównaniu z 2015 r. Ich liczba w skali roku zmniejszyła się zarówno w miastach (o 4,1%), jak i na wsi (o 3,3%), a także zmniejszyła w porównaniu z 2015 r. (odpowiednio o 51,5% i 46,9%).

Dynamicznie zmieniający się rynek pracy wymaga od pracowników doświadczenia i kompetencji oraz elastyczności i chęci do zmian, nierzadko przekwalifikowania się. Stawia to w trudnej sytuacji zwłaszcza osoby młode oraz osoby starsze, które mimo posiadanego doświadczenia mają problem ze znalezieniem zatrudnienia. W końcu grudnia 2023 r. problem bezrobocia występował głównie wśród osób z grupy wieku 35–44 lata (25,8% ogółu bezrobotnych) oraz wśród osób młodych z grupy wieku 25–34 lata (24,4% ogółu bezrobotnych). Był to spadek udziału w porównaniu z 2022 r. (odpowiednio o 0,4 p. proc. oraz o 1,1 p. proc.). Natomiast w stosunku do 2015 r. nastąpił wzrost udziału w grupie wieku 35–44 lata (o 3,8 p. proc.), ale spadek w grupie wieku 25–34 lata (o 2,9 p. proc.). Osoby powyżej 55. roku życia (8,2 tys.) stanowiły w końcu 2023 r. 15,1% ogólnej liczby bezrobotnych. Był to spadek udziału zarówno w stosunku rocznym, jak i w porównaniu z 2015 r. (odpowiednio o 0,2 p. proc. oraz o 0,7 p. proc.). Jediną grupą wieku, w której odnotowano roczny wzrost liczby bezrobotnych (o 3,4%) były osoby w wieku 18–24 lata. Spośród pozostałych grup wieku liczba bezrobotnych zmniejszyła się, a w największym stopniu wśród osób w wieku 25–34 lata (o 8,0%). Natomiast w stosunku do 2015 r. liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się we wszystkich kategoriach wiekowych, a w największym stopniu wśród bezrobotnych w wieku 18–24 lata (o 56,5%).

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Te posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe oraz zasadnicze zawodowe/branżowe (32,0 tys.) stanowiły w końcu grudnia 2023 r. 58,8% ogólnej liczby bezrobotnych. Udział ten zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,4 p. proc. Względem 2022 r. we wszystkich kategoriach bezrobotnych według poziomu wykształcenia nastąpił spadek ich liczby. Największy miał miejsce wśród bezrobotnych z wykształceniem wyższym – o 6,6%, a najmniejszy z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – o 1,5%. W stosunku do 2015 r. we wszystkich grupach wieku nastąpił spadek – największy wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (o 52,9%), a najmniejszy z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (o 39,7%).

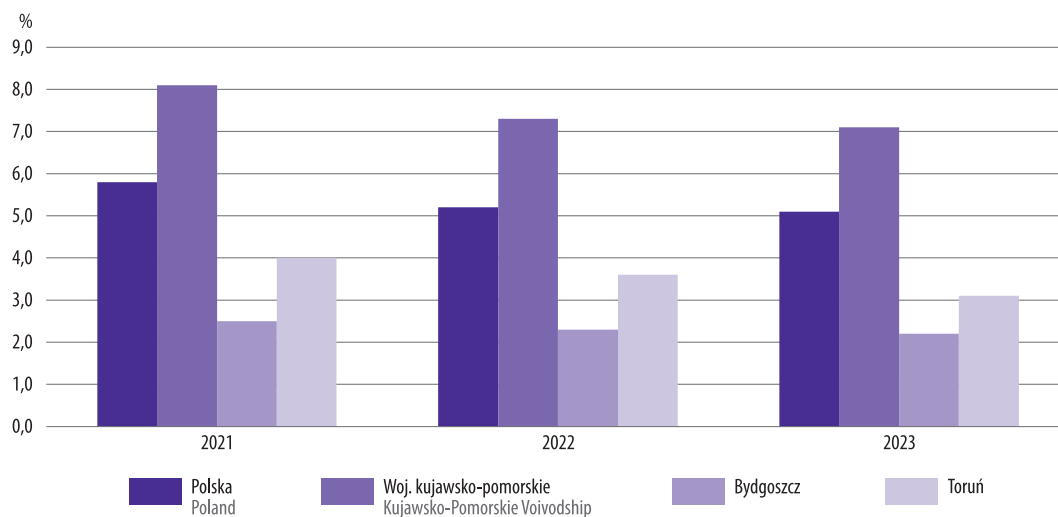
W końcu grudnia 2022 r. większość bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Grupa ta liczyła 28,6 tys. osób, co stanowiło 52,6% ogólnej liczby bezrobotnych. Było to o 3,1 p. proc. mniej niż w roku poprzednim oraz o 6,3 p. proc. mniej w porównaniu z 2015 r. Liczba osób należących do omawianej kategorii bezrobotnych była niższa w stosunku rocznym (o 9,1%) i niższa w porównaniu z 2015 r. (o 54,7%).

W powiatowych urzędach pracy w końcu grudnia 2023 r. zarejestrowanych było 3,0 tys. osób niepełnosprawnych. Ich liczba była wyższa w stosunku do 2022 r. o 1,0%, ale niższa w porównaniu z 2015 r. o 41,2%. Udział tej kategorii bezrobotnych w ogólnej ich liczbie wzrósł o 0,3 p. proc. w porównaniu z 2022 r. oraz wzrósł o 0,8 p. proc. w stosunku do 2015 r.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2023 r. zarejestrowanych było 2,1 tys. absolwentów. Był to spadek (o 13,9%) do 2022 r. oraz spadek w porównaniu z 2015 r. (o 52,8%). Udział absolwentów w ogólnej liczbie bezrobotnych spadł z 4,2% w 2022 r. do 3,8% w 2023 r., a w porównaniu z 2015 r. zmniejszył się o 0,3 p. proc.

**Wykres 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego
Stan na 31 grudnia**

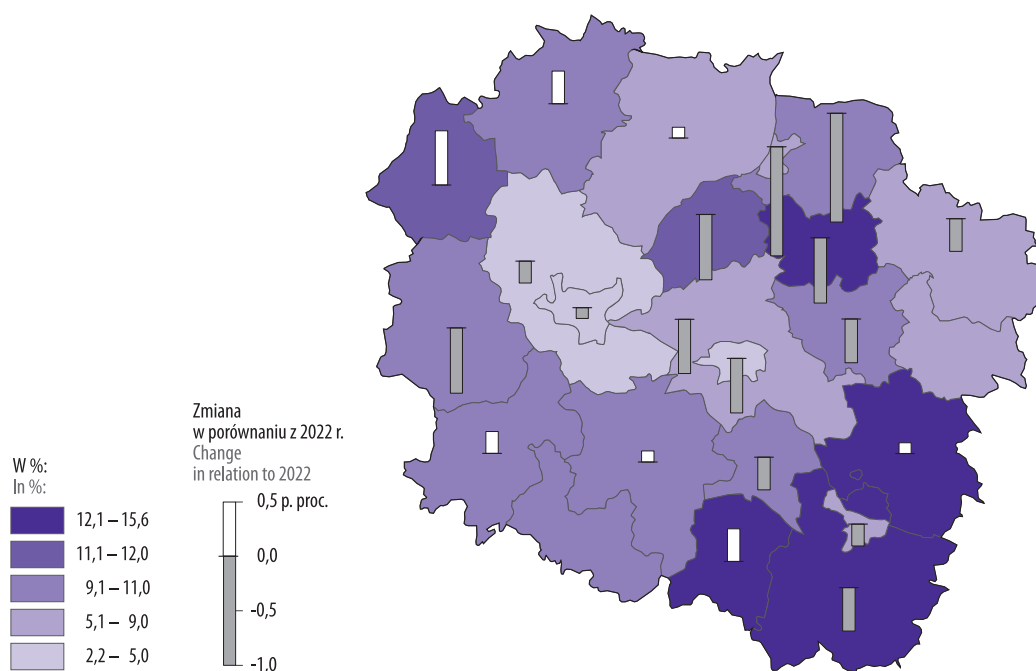
Chart 26. Registered unemployment rate
As of 31 December

Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2023 r. ukształtowała się na poziomie 7,1% i była o 0,2 p. proc. niższa od zanotowanej w grudniu 2022 r. W tym czasie wskaźnik ogólnokrajowy wyniósł 5,1% i był niższy o 0,1 p. proc. w odniesieniu do zanotowanego przed rokiem.

**Mapa 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 26. Registered unemployment rate in 2023
As of 31 December

Spadek omawianego wskaźnika w skali roku odnotowano w 10 powiatach i 4 miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego. Zawierał się w przedziale od 0,1 p. proc. (w Bydgoszczy) do 1,0 p. proc. (w powiecie grudziądzkim i w Grudziądzu). W skali roku stopa bezrobocia zwiększyła się w 7 powiatach, w największym stopniu w powiecie sępoleńskim (o 0,5 p. proc.). Z kolei w powiatach mogileńskim i rypińskim wskaźnik ten pozostał na niezmiennym poziomie (odpowiednio 9,6% i 8,9%). Nadal obserwowano dość duże terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia rejestrowanego. Rozpiętość pomiędzy najniższą i najwyższą wartością wskaźnika w powiatach i miastach na prawach powiatu wyniosła 13,4 p. proc. i w skali roku zwiększyła się o 0,4 p. proc. W końcu grudnia 2023 r. najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie radziejowskim (15,6%). Natomiast najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w Bydgoszczy (2,2%).

W końcu grudnia 2023 r. do dyspozycji bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy pozostawało 1,5 tys. ofert pracy. Wówczas na 1 ofertę pracy w województwie kujawsko-pomorskim przypadało 37 bezrobotnych (w kraju było to 19 bezrobotnych). Pod tym względem w województwie sytuacja wyglądała mniej korzystniej niż rok wcześniej, kiedy na 1 ofertę przypadało średnio 23 bezrobotnych (w kraju – 18 bezrobotnych). Nieznacznie pogorszyła się sytuacja względem 2015 r., kiedy to na 1 ofertę pracy przypadało 36 bezrobotnych (w kraju 31 bezrobotnych).

Aktywność ekonomiczna ludności

Źródłem danych kwartalnych o ludności aktywnej zawodowo (tj. pracujących i bezrobotnych według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz wytycznych Eurostatu) oraz o osobach biernych zawodowo, tj. tych, którzy pozostają poza siłą roboczą jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Od 1 kwartału 2021 r. w BAEL wprowadzono zmiany metodologiczne wynikające z wdrożenia rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. oraz jego aktów implementacyjnych. Zmiany dotyczyły m.in. zakresu podmiotowego badania (badanie zasadnicze obejmuje osoby w wieku 15–89 lat, do 2020 r. włącznie były to osoby w wieku 15 lat i więcej) oraz definicji i sposobu wyodrębniania poszczególnych populacji osób na rynku pracy, tj. pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 4 kwartałe 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim pracowało 899 tys. osób, które stanowiły 5,2% ogólnej liczby pracujących w Polsce. Względem 4 kwartału 2022 r. liczba pracujących w województwie kujawsko-pomorskim spadła o 0,4%. W Polsce, w tym samym okresie wzrosła o 0,1%. W odniesieniu do analogicznego okresu 2021 r. liczba pracujących wzrosła o 0,2% (w kraju wzrost był taki sam jak w województwie).

Do pracujących według BAEL zaliczono osoby w wieku 15–89 lat które w okresie badanego tygodnia: wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w firmie/instytucji publicznej lub u prywatnego pracodawcy, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem, miały pracę, ale jej nie wykonywały:

- z powodu choroby lub urlopu wypoczynkowego, urlopu związanego z rodzicielstwem (macierzyńskiego, rodzicielskiego, ojcowskiego lub wychowawczego), organizacji czasu pracy (systemu pracy lub odbioru nadgodzin), szkolenia związanego z wykonywaną pracą,
- z powodu sezonowego charakteru pracy, jeśli w okresie poza sezonem nadal regularnie wypełniały zadania i obowiązki związane z pracą lub prowadzeniem działalności (z wyłączeniem obowiązków prawnych lub administracyjnych),
- z innych powodów, jeśli przewidywany okres nieobecności w pracy nie przekracza 3 miesięcy.

W województwie kujawsko-pomorskim podobnie jak w Polsce w 4 kwartale 2023 r. wśród pracujących przeważali mężczyźni (53,6%). W stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku udział ten zmniejszył się o 0,7 p. proc. oraz o 1,5 p. proc. w porównaniu z 4 kwartałem 2021 r. Większość pracujących stanowili mieszkańcy miast – 59,1%, tj. tyle samo ile w 4 kwartale 2022 r., ale o 0,3 p. proc. mniej niż w analogicznym kwartale 2021 r.

Najwięcej osób w województwie kujawsko-pomorskim pracowało w usługach. Było to 538 tys. osób, czyli 59,8% wszystkich pracujących. W Polsce udział osób pracujących w tej grupie był o 2,9 p. proc. wyższy. W podmiotach prowadzących działalność w zakresie przemysłu i budownictwa pracowało 259 tys. osób (28,8% pracujących, w Polsce o 0,8 p. proc. więcej). Pracę w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie wykonywało 98 tys. osób (10,9%, w Polsce o 3,8 p. proc. mniej).

Zdecydowana większość osób pracowała w sektorze prywatnym (708 tys. osób), w którym dominowali mężczyźni (58,3%). Inaczej sytuacja wyglądała w sektorze publicznym, gdzie przeważały kobiety (63,4%). Największą część pracujących w województwie stanowili pracownicy najemni. Stanowili oni ponad 78% ogółu pracujących, czyli prawie 4-krotnie więcej niż pracodawcy i pracujący na własny rachunek, którzy stanowili 21,1% pracujących. W kraju udział pracowników najemnych był o 2,3 p. proc. wyższy, a pracodawców i pracujących na własny rachunek o 2,2 p. proc. niższy w porównaniu z województwem kujawsko-pomorskim.

Najliczniej reprezentowana w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2023 r. była wielka grupa zawodów Specjaliści. Stanowili oni 19,7% ogółu pracujących. Najmniej z kolei było przedstawicieli grupy Pracownicy wykonujący prace proste – 4,2%. Również w Polsce najwięcej osób pracowało w zawodach zaliczanych do grupy Specjalistów – 23,9%, a najmniejszą zbiorowość tworzyli podobnie jak w województwie Pracownicy wykonujący prace proste – 4,4%. W województwie kujawsko-pomorskim najwięcej, bo aż 21,4% ogółu mężczyzn pracowało w grupie Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (podobnie jak w kraju – tam 23,4%). Z kolei najwięcej kobiet pracowało w wielkiej grupie Specjaliści – 25,4%, tj. 6,1 p. proc. mniej niż w Polsce.

Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat w 4 kwartale według BAEL^a
Table 12. Economic activity of the population aged 15–89 in the 4 quarter by LFS^a

Wyszczególnienie Specification	2021	2022	2023	2023 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	933	941	938	17870
pracujący employed persons	897	903	899	17323
bezrobotni unemployed persons	36	38	39	547
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	688	672	671	12492
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	57,6	58,3	58,3	58,9
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	55,3	56,0	55,9	57,1
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	3,9	4,0	4,2	3,1

^a Populacja osób bezrobotnych dotyczy osób w wieku 15–74 lata.
^a The unemployed population includes people aged 15–74.

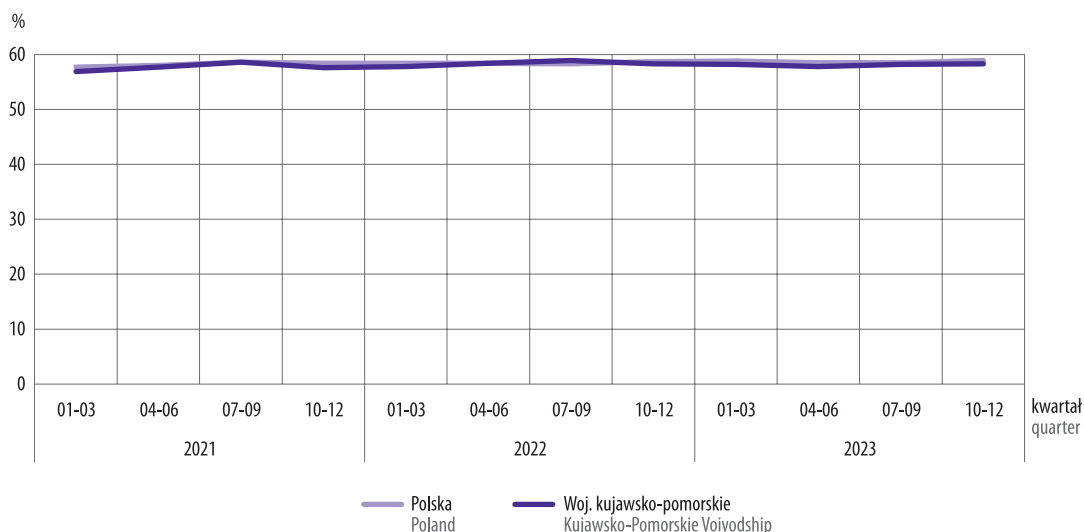
W 4 kwartale 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim aktywnymi zawodowo (tj. pracujący i bezrobotni łącznie) pozostawało 938 tys. osób w wieku 15–89 lat. Podobnie jak w Polsce, większość z tej ogólnej grupy stanowili mężczyźni (53,2% na poziomie województwa i 53,8% w Polsce). Udział mężczyzn w liczbie aktywnych zawodowo w województwie spadł względem stanu sprzed roku oraz w porównaniu do 4 kwartału 2021 r., odpowiednio o 1,1 p. proc. i o 1,5 p. proc.). Większa część aktywnych zawodowo ogółem w wieku 15–89 lat zamieszkiwała miasta – zarówno w województwie (59,1%), jak i w Polsce (60,3%).

Największą część aktywnych zawodowo w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2023 r. stanowiły osoby z wykształceniem wyższym – 35,5%, tj. o 1,6 p. proc. więcej niż w 4 kwartale 2022 r. W kraju również największy udział w aktywnych zawodowo miały osoby z wykształceniem wyższym i był on o 6,0 p. proc. wyższy niż w województwie. Najmniej wśród aktywnych zawodowo było osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego. W województwie kujawsko-pomorskim udział osób z tym poziomem wykształcenia wyniósł 5,4% (w 4 kwartale 2022 r. – 4,6%), natomiast w Polsce było to 3,8% (w analogicznym kwartale poprzedniego roku było to mniej o 0,5 p. proc.).

Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL obliczono jako udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

W 4 kwartale 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 58,3%, a w Polsce 58,9%. W stosunku do analogicznego okresu 2022 r. współczynnik ten się nie zmienił, ale wzrósł o 0,7 p. proc. w stosunku do 2021 r. Współczynnik aktywności zawodowej u mężczyzn wyniósł 64,6% i był wyższy niż u kobiet aż o 12,0 p. proc. Wyższe wartości notowano w miastach – 58,6%, natomiast na wsiach niższe o 0,7 p. proc.

Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
Chart 27. Activity rate by quarters

Zarówno w Polsce jak i w województwie kujawsko-pomorskim największą aktywnością zawodową wykazywały się osoby z wykształceniem wyższym. W 4 kwartale 2023 r. współczynnik aktywności zawodowej w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł dla tej grupy 83,3% i był niższy o 0,2 p. proc. niż w 4 kwartale 2022 r. (w Polsce 81,6% i również był niższy o 0,2 p. proc.). Największa różnica między województwem a krajem wystąpiła w przypadku osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. W województwie kujawsko-pomorskim współczynnik aktywności zawodowej wśród osób z takim wykształceniem wyniósł 64,4%, podczas gdy w Polsce 60,9%. Najmniejszy współczynnik wystąpił wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego – 19,3% (o 2,8 p. proc. więcej niż w 4 kwartale 2022 r.).

Wskaźnik zatrudnienia według BAEL obliczono jako udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Wskaźnik zatrudnienia w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2023 r. wyniósł 55,9%, czyli o 0,1 p. proc. mniej niż przed rokiem (o 0,6 p. proc. więcej niż w ostatnim kwartale 2021 r.). Wyższym wskaźnikiem zatrudnienia charakteryzowali się mężczyźni niż kobiety (62,4% względem 49,8%). W Polsce udział pracujących był wyższy zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, odpowiednio o 1,6 p. proc. i o 0,8 p. proc. Uwzględniając miejsce zamieszkania widać, że w ostatnim kwartale 2023 r. wyższy wskaźnik był w przypadku mieszkańców miast (56,1%) niż wsi (55,5%).

Podobnie jak w przypadku współczynnika aktywności zawodowej najwyższy wskaźnik zatrudnienia występował wśród osób z wykształceniem wyższym. W 4 kwartale 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim było to 82,0%, a w Polsce o 1,5 p. proc. mniej.

Populacja biernych zawodowo w wieku 15-89 lat w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2023 r. obejmowała 671 tys. osób, tj. mniej o 0,1% niż w analogicznym kwartale 2022 r. Wśród biernych zawodowo przeważały kobiety – w województwie było to 59,3%, a w kraju o 1,0 p. proc. więcej. Większość biernych zawodowo zamieszkiwała w miastach – 58,4%.

Analizując przyczyny bierności zawodowej, przeważają osoby nieposzukujące pracy w związku z emeryturą – w 4 kwartale 2023 r. stanowiły 55,6% ogółu biernych zawodowo, natomiast w ostatnim kwartale 2022 r. ich udział był mniejszy o 3,7 p. proc. Drugą w kolejności przyczyną bierności była nauka, uzupełnienie kwalifikacji – osoby nieposzukujące pracy w związku z tą przyczyną stanowiły 22,4% biernych zawodowo (21,0% w 4 kwartale 2022 r.).

Stopę bezrobocia według BAEL obliczono jako udział bezrobotnych danej kategorii w liczbie aktywnych zawodowo danej kategorii.

W 4 kwartale 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim stopa bezrobocia według BAEL wyniosła 4,2% – w stosunku do ostatniego kwartału 2022 r. wzrosła o 0,2 p. proc., a w porównaniu do 4 kwartału 2021 r. o 0,3 p. proc. Wyższa stopa bezrobocia notowana była wśród kobiet – 5,2% niż u mężczyzn (mniej o 2,0 p. proc.). W 4 kwartale poprzedniego roku sytuacja była przeciwna – stopa bezrobocia według BAEL była wyższa wśród mężczyzn (4,3%) niż u kobiet o 0,6 p. proc.

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2022 r. wzrosło w skali roku o 11,4%. Zwiększyła się także przeciętna miesięczna emerytura wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (wzrost o 9,5%) oraz rolników indywidualnych (wzrost o 4,8%). Rosnące pensje i emerytury wpłynęły na zwiększenie przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę. Gospodarstwa domowe w 2022 r. miały do dyspozycji dochód o 4,7% większy niż w 2020 r.

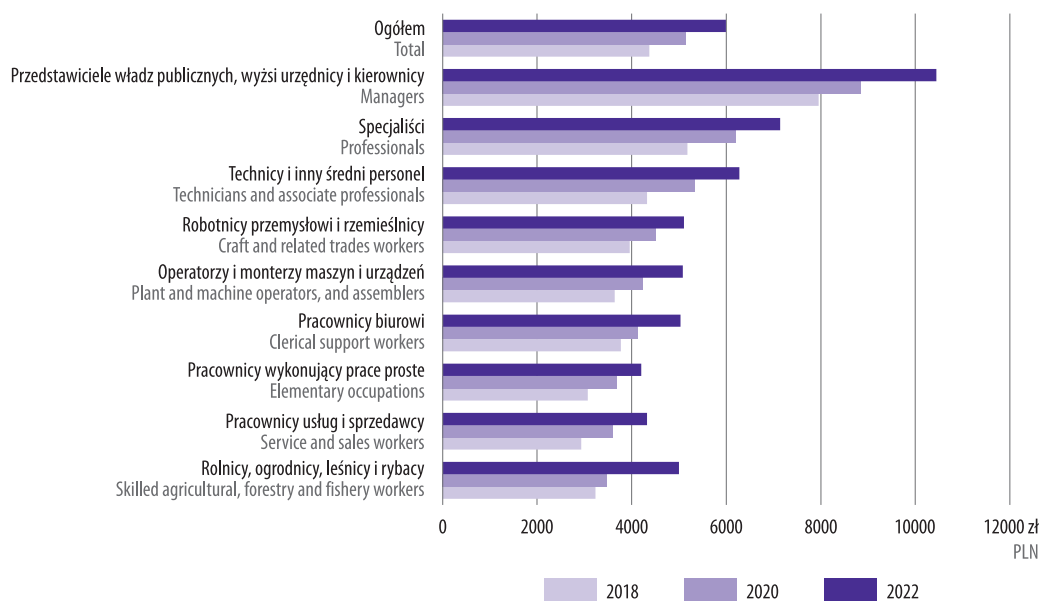
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w październiku 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 5992,98 zł. W porównaniu do października 2020 r. wzrosło ono o 16,7%. Najlepiej opłacaną wielką grupą zawodów byli Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy, których przeciętne wynagrodzenie wynosiło 10444,87 zł. Natomiast najniższe uposażenie otrzymywali Pracownicy wykonujący prace proste – zarabiali oni 4201,86 zł. W porównaniu z październikiem 2020 r. najbardziej wzrosły płace w wielkiej grupie zawodów Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy – o 43,8%. Najmniejszy wzrost odnotowano w wielkiej grupie Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – o 13,5%.

Badanie struktury wynagrodzeń według zawodów – realizowane co dwa lata, ma charakter reprezentacyjny i obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Wyniki dotyczą osób pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, które w roku badania przepracowały cały miesiąc październik. Dane w opracowaniu dotyczą przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń nominalnych brutto, prezentowanych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy.

Wykres 28. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w wielkich grupach zawodów Stan za październik

Chart 28. Average monthly gross earnings in major occupational groups As at October

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

W województwie kujawsko-pomorskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2022 r. osiągnęło wartość 5888,55 zł i było o 12,2% niższe od przeciętnego wynagrodzenia w Polsce (6705,62 zł). Podobnie było w 2021 r. i 2015 r., kiedy średnia płaca w województwie była niższa niż w kraju odpowiednio o 11,9% i o 14,7%.

W pierwszej części analizy informacje wynikowe o wysokości przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto zaprezentowano na podstawie rocznego badania statystyki publicznej Z-06 o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy (dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących) – na tej podstawie przedstawiono zróżnicowanie terytorialne wynagrodzeń (do poziomu powiatów) w 2022 r. (jako ostatnim dostępnym).

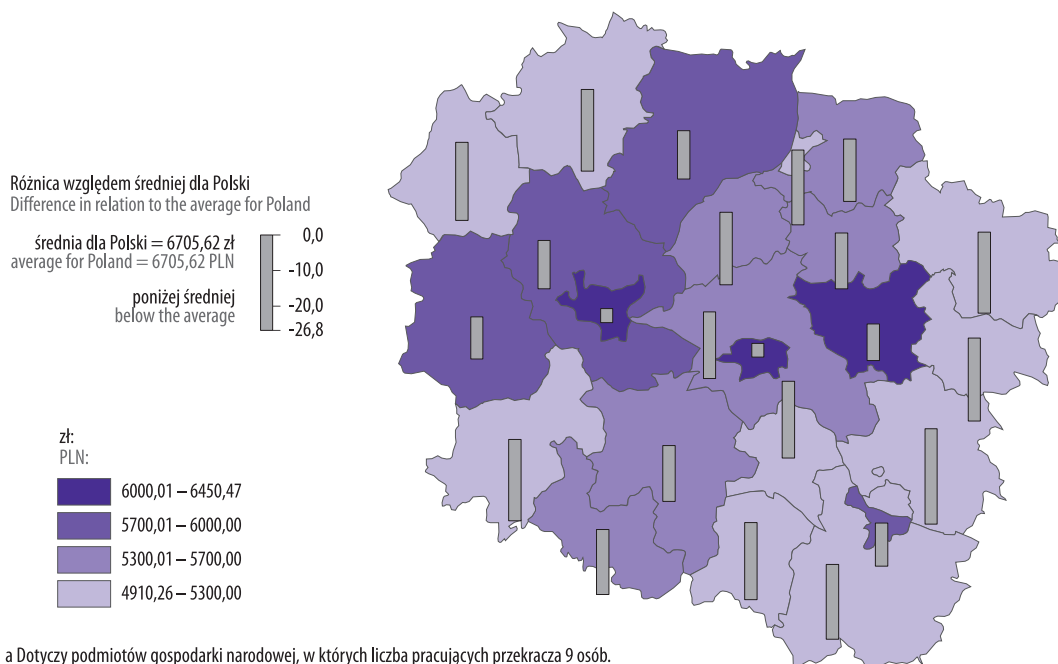
W porównaniu do sytuacji z 2021 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w województwie kujawsko-pomorskim wzrosło o 11,4% (w Polsce o 11,7%). Największy wzrost w tym czasie miał miejsce w powiecie nakielskim (o 22,5%), w którym średnia płaca wyniosła 5907,85 zł. Najniższy wzrost odnotowano w powiecie chełmińskim (o 8,9%). Spośród 19 powiatów województwa kujawsko-pomorskiego, z wyłączeniem miast na prawach powiatów, najwyższa średnia płaca wystąpiła w powiecie golubsko-dobrzyńskim

i wyniosła 6015,41 zł. Najmniejsze średnie wynagrodzenie otrzymywali mieszkańcy powiatu lipnowskiego – 4910,26 zł. Z miast wojewódzkich nieco wyższe średnie uposażenie notowano w Toruniu. Było to 6450,47 zł, podczas gdy w Bydgoszczy wynosiło 6435,59 zł.

W 2022 r. w stosunku do 2015 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie kujawsko-pomorskim wzrosło o 66,3% (w kraju o 61,5%), przy czym w większości z 19 powiatów było ono niższe niż średnio w województwie. Największy w tym czasie wzrost średniej płacy (o 85,6%) odnotowano w powiecie nakielskim, który pod względem wysokości przeciętnego wynagrodzenia plasował się w połowie wśród wszystkich powiatów województwa. W tym okresie w najmniejszym stopniu – o 61,8% zwiększyło się wynagrodzenie w powiecie sępoleńskim, które wzrosło do 5229,53 zł. W 2021 r. względem 2015 r. w miastach wojewódzkich wzrosło przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto – o 67,2% w Bydgoszczy i o 61,6% w Toruniu.

Mapa 27. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w 2022 r.
Map 27. Average monthly gross wages and salaries^a in 2022

W drugiej części analizy informacje wynikowe o wysokości przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto zaprezentowano na podstawie miesięcznego meldunku o działalności gospodarczej DG-1 (dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; w ramach badania podmioty o liczbie pracujących 50 lub więcej osób badane są metodą pełną, a podmioty o liczbie pracujących od 10 do 49 osób – metodą reprezentacyjną) – na tej podstawie przedstawiono przeciętne miesięczne wynagrodzenia w województwie w sektorze przedsiębiorstw w 2023 r. (jako ostatnim dostępnym).

Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. wynosiło 6553,34 zł. Oznacza to, że było o 12,0% niższe od średniego wynagrodzenia w Polsce (7444,39 zł). W porównaniu z 2022 r. tempo jego wzrostu było niższe niż w kraju – o 11,8% względem 11,9%. Zestawiając dane za 2023 r. z danymi za 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim można zaobserwować wyższe niż w Polsce tempo wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw. W 2023 r. w porównaniu z 2015 r. pracodawcy z województwa średnio wypłacali wynagrodzenia wyższe o 89,4%, podczas gdy w Polsce o 80,6% wyższe.

Sektor przedsiębiorstw obejmuje podmioty o liczbie pracujących 10 i więcej osób prowadzących działalność gospodarczą w zakresie: leśnictwa i pozyskania drewna; rybołówstwa w wodach morskich; górnictwa i wydobywania; przetwórstwa przemysłowego; wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją; budownictwa; handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transportu i gospodarki magazynowej; działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacji i komunikacji; działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości; działalności firm centralnych (head offices); doradztwa związanego z zarządzaniem; działalności w zakresie architektury i inżynierii; badań i analiz technicznych; reklamy, badania rynku i opinii publicznej; pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej; działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją; naprawy i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego; pozostałej indywidualnej działalności usługowej.

W 2023 r. najlepiej opłacani byli pracownicy sekcji Informacja i komunikacja, którzy średnio zarabiali 10273,40 zł (w Polsce 12511,00 zł). Wielkość wynagrodzenia przekraczała przeciętną wielkość w województwie także w sekcjach Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 11,7%), a także Handel, naprawa pojazdów samochodowych (o 2,3%) i Budownictwo (o 0,9%). W sekcjach tych przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło odpowiednio 7323,22 zł, 6706,82 zł i 6611,23 zł.

Z kolei najniższe wynagrodzenie przypadało osobom pracującym w przedsiębiorstwach należących do sekcji działalność w sekcji Administrowanie i działalność wspierająca. Przeciętnie było to 4895,94 zł.

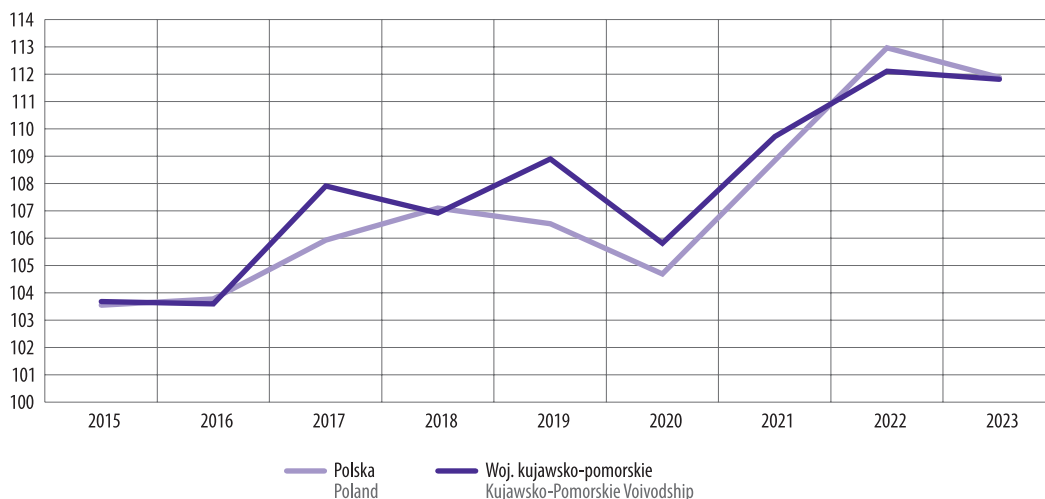
Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw

Table 13. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	3459,49	4765,04	5861,17	6553,34
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the national average (Poland=100)	83,9	88,1	88,1	88,0

Wykres 29. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw Rok poprzedni=100

Chart 29. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector Previous year=100

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. przeciętnie było 486,4 tys. emerytów i rencistów, czyli o 0,8% więcej niż w 2022 r. (w kraju o 0,3%) i o 6,3% więcej niż w 2015 r. (w kraju o 4,9%).

Większość spośród osób pobierających emerytury i renty (86,3%) stanowiły osoby pobierające świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (419,9 tys.). Najliczniejszą grupę świadczeniobiorców według źródła otrzymywania świadczenia – 75,3% stanowiły osoby pobierające emeryturę (316,2 tys.). Ich liczba wzrosła zarówno w stosunku do poprzedniego, jak i 2015 r., odpowiednio o 2,4% i o 26,2% (w kraju o 2,2% i o 22,4%). W 2023 r. było także 65,1 tys. osób pobierających renty rodzinne oraz 38,5 tys. osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy. Liczba tych ostatnich, podobnie jak w kraju, zmniejszyła się zarówno w stosunku do poprzedniego roku (odpowiednio o 4,7% i o 6,7%), jak i 2015 r. (odpowiednio o 36,8% i o 43,3%).

Elementem systemu świadczeń emerytalno-rentowych jest także rolniczy system ubezpieczeń społecznych. W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim tego rodzaju świadczenia pobierało 66,5 tys. rolników indywidualnych, z czego 78,1% stanowiły osoby pobierające emerytury. Było ich mniej o 0,8% niż rok wcześniej i o 11,0% w porównaniu z 2015 r. (w kraju odpowiednio mniej o 1,4% i o 19,0%). W 2023 r. rentę z tytułu niezdolności do pracy pobierało 12,2 tys. osób (mniej niż w 2022 o 3,5%), a rodzinną 2,4 tys. osób (więcej o 1,9% niż w poprzednim roku).

W 2023 r. przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń wyniosła 3051,02 zł (o 9,3% mniej niż w Polsce). W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, wzrosła ona o ponad 17% w porównaniu do poprzedniego roku i o około 67% względem 2015 r.

Przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno-rentowe wśród rolników indywidualnych w 2023 r. wyniosło 1870,94 zł i było wyższe niż w kraju o 23,67 zł. Podobnie jak w kraju wzrosło ono o około 23% względem 2022 r. i o prawie 57% w porównaniu do 2015 r.

Tablica 14. Świadczenia społeczne
Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	457,8	485,1	482,6	486,4
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1826,08	2219,07	2597,62	3051,02
w tym emerytura of which retirement pension	1966,09	2327,44	2726,56	3206,54
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	1191,79	1385,57	1511,86	1870,94
w tym emerytura of which retirement pension	1213,51	1384,13	1511,04	1876,19

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim dochód rozporządzalny gospodarstw domowych wyniósł 2140,49 zł (mniej niż w kraju o 4,9%). Był on o 10,8% wyższy w porównaniu z 2021 r. (w kraju o 9,1%). W tym czasie najbardziej, bo o 93,1% wzrósł dochód rozporządzalny z pracy na własny rachunek i wyniósł 227,70 zł. Odnotowano także wzrost dochodu rozporządzalnego ze świadczeń społecznych, w tym ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+” o 12,6% do poziomu 126,25 zł. Najwyższy dochód rozporządzalny, bo wynoszący 1090,47 czyli z pracy najemnej wzrósł w skali roku o 11,2% (w kraju o 11,0%).

Dochód do dyspozycji zwiększył się w stosunku do 2021 r. o 10,8% (w kraju o 8,9%) i wyniósł 2094,00 zł. Dochód ten stanowił 95,4% przeciętnego dochodu do dyspozycji w kraju.

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny
Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	2022 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in a household	1245,69	1845,34	1932,22	2140,49	2249,79
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1208,73	1803,20	1889,98	2094,00	2194,62

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych wyniósł 17,7% i był o 4,0 p. proc. wyższy niż w Polsce. W porównaniu do poprzedniego roku wskaźnik ten spadł o 2,7 p. proc.

Wybrane wskaźniki spójności społecznej w oparciu o wyniki Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności (EU-SILC):

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem bez uwzględnienia w dochodach ogółu transferów społecznych to odsetek osób z rocznym ekwiwalentnym dochodem do dyspozycji poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji uwzględniający transfery społeczne.

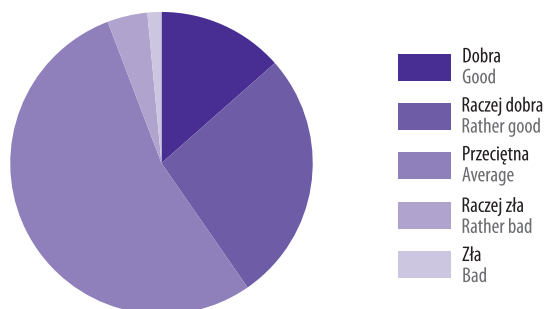
Transfery społeczne to bieżące przelewy otrzymywane przez gospodarstwa domowe podczas okresu odniesienia dochodu, przeznaczone do zmniejszenia ciężarów finansowych związanych z wieloma nieprzewidywalnymi sytuacjami lub potrzebami, dokonywane w ramach wspólnie organizowanych systemów lub poza tymi systemami przez organy rządowe lub instytucje typu non-profit świadczące usługi na rzecz gospodarstw domowych (NPISH).

Współczynnik Giniego to miara nierówności rozkładu dochodów; przybiera wartość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie. W badaniu EU-SILC wskaźnik ten wyliczono dla rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji gospodarstwa domowego.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik Giniego wyniósł 27,2% i był wyższy niż w Polsce (26,3%). W porównaniu do poprzedniego roku wskaźnik ten wzrósł o 0,4 p. proc. (w kraju zmniejszył się o 0,5 p. proc.).

W 2022 r. ponad połowa mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego (53,9%) oceniało sytuację materialną swojego gospodarstwa domowego jako przeciętną (o 9,7 p. proc. więcej niż w kraju), czyli o 3,7 p. proc. więcej niż rok wcześniej. W tym okresie odnotowano wzrost liczby gospodarstw oceniających swoją sytuację jako złą – z 1,4% w 2021 r. do 1,5% w 2022 r. (w kraju 1,2%). W 2022 r. swoją sytuację jako dobrą określało 13,5% mieszkańców województwa (w kraju 23,7%) – o 1,5 p. proc. mniej niż w 2021 r.

Wykres 30. Struktura subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2022 r.
 Chart 30. Structure of subjective evaluation of the material situation of households in 2022

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social assistance and family support

W 2022 r. zanotowano spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Zaznaczył się jednak wzrost liczby rodzin posiadających Kartę Dużej Rodziny. Zwiększyła się także liczba placówek zajmujących się opieką nad dziećmi do 3. roku życia.

Świadczenia pomocy społecznej w 2022 r. zostały przyznane 67,5 tys. osób (mniej o 11,0% niż w roku poprzednim i o 50,2% niż w 2015 r.) w ogólnej kwocie 271,4 mln zł (o 2,6% więcej niż w 2021 r. i o 5,7% mniej niż w 2015 r.). Rzeczywista liczba osób, którym przyznano świadczenia w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim stanowiła 7,4% takich odbiorców w kraju.

Świadczenia pomocy społecznej wypłacane były w większości jako pomoc pieniężna (61,2%). Największą kwotę świadczeń, bo 35,4%, przeznaczono na zasiłki okresowe. Otrzymało je 31,7% osób, którym przyznano świadczenia pieniężne. Pozostałe środki pieniężne przeznaczono na zasiłki stałe (35,3%) i celowe (28,0%), które otrzymało odpowiednio 14,2% i 53,4% osób, którym przyznano świadczenia pieniężne.

W ramach niepieniężnych form pomocy w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim największą kwotę świadczeń przeznaczono na usługi opiekuńcze (42,8%), które otrzymała blisko 1/4 odbiorców. Na posiłki, które trafiły do blisko 2/3 osób otrzymujących pomoc niepieniężną, wydano 17,7% świadczeń przeznaczonych na pomoc niepieniężną. Blisko 5,0% osób, którym przyznano pomoc niepieniężną otrzymało schronienie (9561,2 tys. zł) i ubranie (20,3 tys. zł).

W 2022 r. decyzją świadczenia pomocy społecznej otrzymało 335,6 osób na 10 tys. ludności, czyli o 39,5% więcej niż w Polsce. Pomoc pieniężną decyzją otrzymało 338,9 osób na 10 tys., natomiast niepieniężną 159,8 osób na 10 tys. (więcej niż w kraju odpowiednio o 51,6% i o 36,1%).

W 2022 r. Kartę Dużej Rodziny posiadało 72,7 tys. rodzin, czyli o 30,1% więcej niż rok wcześniej. Wśród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie kujawsko-pomorskim najwięcej rodzin posiadało taki dokument w Bydgoszczy (6,8 tys.), powiecie świeckim (5,1 tys.) i powiecie toruńskim (4,9 tys.). Najmniej posiadaczy Karty Dużej Rodziny było w powiecie radziejowskim (1,5 tys.). W porównaniu z 2021 r. we wszystkich powiatach wzrosła liczba rodzin posiadających Kartę Dużej Rodziny, przy czym najbardziej w powiecie lipnowskim (o 50,2%) i w powiecie radziejowskim (o 49,0%).

Tablica 16. Świadczenia pomocy społecznej
Table 16. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczba osób) Beneficiaries of social assistance benefits (total real number of persons)	135570	85473	75851	67513
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	287940,0	265871,7	264403,7	271405,4
pomoc pieniężna financial assistance	219215,8	173487,9	166884,7	166143,2
pomoc niepieniężna non-financial assistance	68724,2	92383,8	97519,1	105262,2
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	649,4	419,2	374,8	335,6

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. odnotowano 49,6 tys. gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, co stanowiło 7,6% gospodarstw tego typu w Polsce. Było to mniej niż w latach poprzednich – o 6,1% względem 2021 r. i o 38,0% w stosunku do 2015 r. (w kraju odpowiednio o 6,7% i o 39,6%).

W 2022 r. było 104,1 tys. beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, czyli 8,0% liczby beneficjentów w Polsce. Było to mniej niż w 2021 r. i w 2015 r., odpowiednio o 7,5% i o 48,4% (w Polsce mniej odpowiednio o 8,0% i o 52,3%).

Beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej było 5,2% mieszkańców województwa (w kraju 3,4%). Udział ten wykazuje tendencję spadkową, gdyż w 2021 r. wyniósł 5,6%, a w 2015 r. 9,7% (w Polsce odpowiednio 3,7% i 7,1%).

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy – gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz 2268).

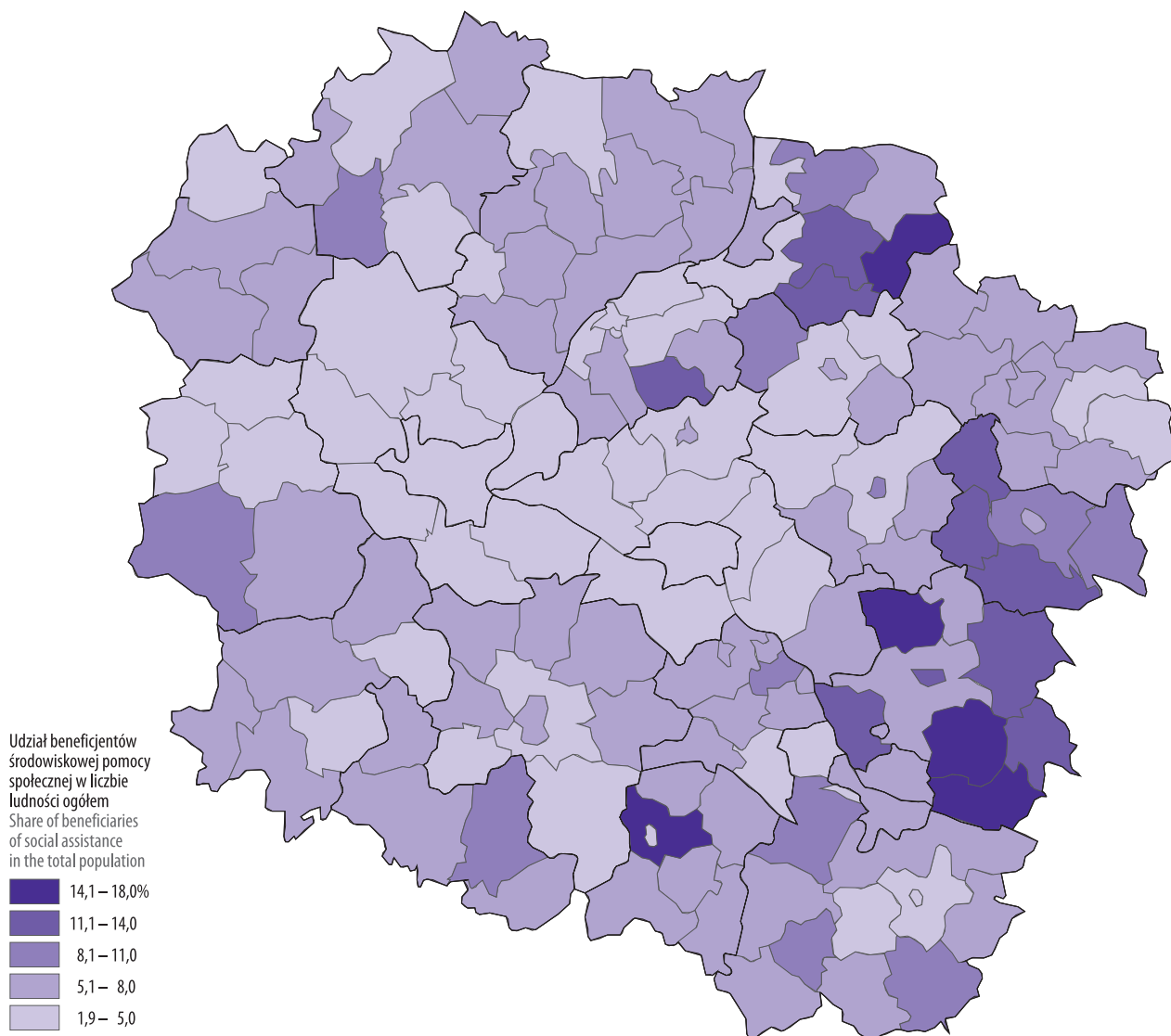
W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 10 tys. ludności przypadało 517 beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, czyli o 50,3% więcej niż w Polsce. Było to o 46,5% mniej względem 2015 r. (w kraju mniej o ponad 51,5%).

Największy udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem odnotowano w gminach zlokalizowanych w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego, a zwłaszcza w gminach wiejskich Radziejów (18,0%) i Wielgie (16,3%). Najmniejszy udział beneficjentów tego typu pomocy w ogólnej liczbie ludności wystąpił w Bydgoszczy i w gminie wiejskiej Osielsko (po 1,9%), a także w gminie wiejskiej Wielka Nieszawka (2,2%).

Tablica 17. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
Table 17. Beneficiaries of social assistance at domicile

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from social assistance at domicile	79978	55996	52813	49613
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries of social assistance at domicile	201580	123317	112528	104099
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of social assistance at domicile per 10 thousand population	966	605	556	517

Mapa 28. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2022 r.
Map 28. Scope of use of social assistance at domicile in 2022

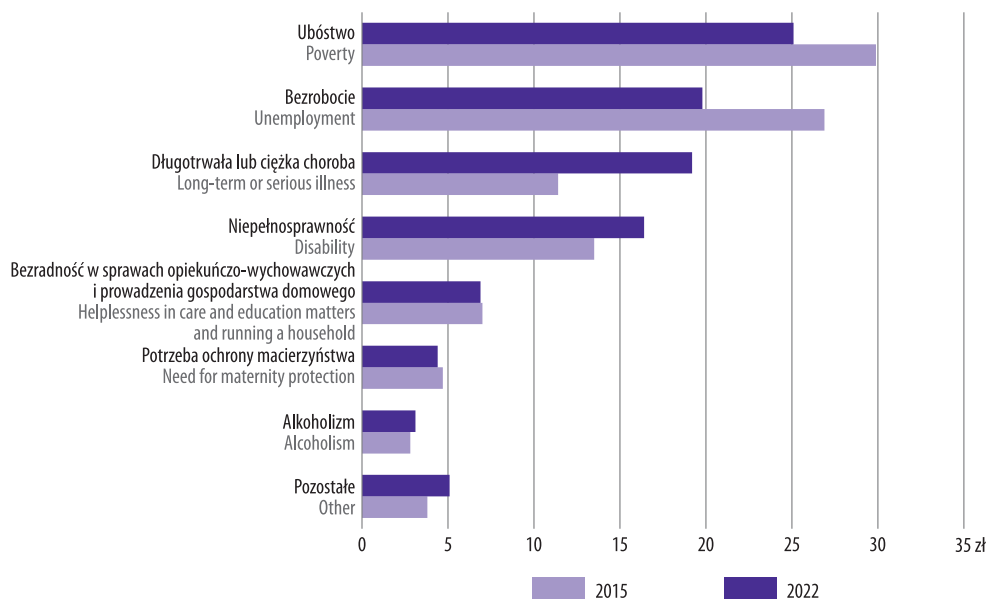
W 2022 r. w stosunku do 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim o ponad 60% zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na sieroctwo. O prawie 60% zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na bezrobocie i o ponad 50% ze względu

na ubóstwo. O ponad 40% zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy ze względów potrzeby ochrony macierzyństwa oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Analiza struktury powodów przyznawania pomocy społecznej wykazała, że w porównaniu z 2015 r. najbardziej zmniejszył się udział rodzin⁷ otrzymujących pomoc ze względu na bezrobocie (o 7,1 p. proc.), a w następnej kolejności na ubóstwo (4,8%). Zwiększył się natomiast najbardziej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę (o 7,8 p. proc.) i niepełnosprawność (o 2,9 p. proc.).

Wykres 31. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn^a
Chart 31. Number of families with assigning help (based on the decisions) by reasons^a

^a Na podstawie decyzji.
^a Based on the decisions.

Od 1 lipca 2019 r. program „Rodzina 500+” to świadczenia przyznawane na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia w rodzinie naturalnej (bez dzieci umieszczonych w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej). Świadczeniem wychowawczym w wysokości 500 zł miesięcznie w województwie kujawsko-pomorskim objęto w 2022 r. przeciętnie miesięcznie 352,7 tys. dzieci (o 3,3% więcej względem 2021 r.). Wydatki na ten cel wyniosły 2175,7 mln zł (o 3,9% więcej niż w 2021 r.).

Tablica 18. Świadczenia wychowawcze „RODZINA 500+”
Table 18. „FAMILY 500+” child-support benefit

Wyszczególnienie Specification	2016	2020	2021	2022
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-raising benefit payments in thousand PLN	962834,5	2100749,1	2094787,0	2175697,5
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze w tys. Monthly average number of children for whom families received a child-raising benefit in thousands	214645	341881	341315	352716

Uwaga: Od 1 kwietnia 2016 do 30 czerwca 2019 r. przysługiwało rodzicom lub opiekunom dzieci do 18 roku życia, niezależnie od dochodu na drugie i kolejne dziecko, a w przypadku dochodu w wysokości nie przekraczającej 800 zł na osobę, także na pierwsze lub jedyne dziecko. Od 1 lipca 2019 roku przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągnięty przez rodzinę.

Note: From 1 April 2016 to 30 June 2019, it was available to parents or guardians for each child up to the age of 18, regardless of the income for the second and next child, and in the case of income not exceeding 800 PLN per person, also for the first or only child. Since 1 July 2019, child-raising benefit has been granted to every child until 18 years old, regardless of family income.

⁷ W jednej rodzinie może wystąpić kilka przyczyn przyznania pomocy, a więc dana rodzina może być wykazana kilka razy.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 78,4 tys. dzieci (o 15,2% mniej niż w 2021 r.), na które rodziny otrzymały 163,5 tys. zł zasiłków rodzinnych (o 14,2% mniej względem poprzedniego roku).

Z funduszu alimentacyjnego wypłacono 167,7 tys. świadczeń (o 8,4% mniej niż w 2021 r.), co stanowiło 7,4% liczby świadczeń wypłaconych w Polsce. Uplasowało to województwo kujawsko-pomorskie na 6. lokacie wśród województw. Kwota wypłaconych świadczeń wyniosła 67101,8 tys. zł (o 7,1% mniej względem 2021 r.), czyli 7,0% świadczeń wypłaconych w kraju.

Tablica 19. Świadczenia na rzecz rodziny
Table 19. Benefits to the family

Wyszczególnienie Specification	2018	2020	2021	2022
Dobry Start^a Good Start ^a				
kwota świadczeń wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of benefits paid (during a year) in thousand PLN	.	71673,6	71723,0	74198,6
liczba dzieci (i osób uczących się), na które wypłacono świadczenie (w ciągu roku) number of children (and learners) for whom benefits have been paid (during a year)	.	239086	239168	247445
Zasiłek rodzinny Family allowance				
kwota świadczeń ^b wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of family allowances ^b (during a year) in thousand PLN	267462	217620	190544	163545
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny children, for which the parents shall receive family allowances	134054	106707	92431	78409
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku Share of children aged under 17 years, for which the parents shall receive family allowances in the total number of children in this age	33,1	26,5	23,1	19,9
Fundusz alimentacyjny Alimony fund				
kwota świadczeń wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of benefits paid (during a year) in thousand PLN	83621,8	74147,7	72238,5	67101,8
liczba wypłaconych świadczeń number of paid benefits	220447	190287	183163	167742
Ulga prorodzinna w zeznaniach podatkowych PIT Family tax relief in PIT tax returns				
kwota odliczeń od podatku z tytułu ulgi prorodzinnej w zł amount of tax deductions for family tax relief in PLN	282870021	280130862	290526931	.
liczba dzieci ^c number of children ^c	340999	342004	346658	.

a W ramach programu „Dobry Start” dla każdego uczącego się dziecka, rozpoczynającego rok szkolny wypłacane jest jeden raz w roku świadczenie na wyprawkę szkolną. b Wraz z dodatkami. c Liczba dzieci podana została łącznie, tj. dzieci, na które dokonano odliczenia od podatku jak również dzieci, na które przysługiwał zwrot nieodliczonej kwoty ulgi na dzieci.
a As part of the “Good Start” program, for each learning child, at the beginning of the school year, a benefit for a school layette is paid once a year. b Including appendices. c The number of children was given in total, i.e. children for whom the child relief was deducted from tax as well as children who were entitled to the reimbursement of not deducted child relief.

W Polsce według stanu na 31 grudnia 2022 r. były 5304 placówki sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3 (4446 żłobków i 858 klubów dziecięcych). Było to o 5,8% więcej w stosunku do 2021 r. i prawie dwuipółkrotnie więcej niż w 2015 r. Wymienione placówki dysponowały 206,0 tys. miejsc (więcej o 7,5% niż w 2021 r. i ponad dwuipółkrotnie więcej niż w 2015 r.) i w ciągu 2022 r. przebywało w nich 279,9 tys. dzieci (więcej o 9,1% niż w 2021 r. i prawie dwuipółkrotnie więcej niż w 2015 r.).

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2022 r. działało 246 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do 3 lat. Wśród nich były 182 żłobki (o 8,3% więcej niż rok wcześniej i ponad trzykrotnie więcej niż w 2015 r.) oraz 64 kluby dziecięce (o 8,5% więcej niż w 2021 r. i czterokrotnie więcej niż w 2015 r.). Wymienione placówki dysponowały 10,0 tys. miejsc (o 11,2% więcej niż w 2021 r. i ponad 3 razy więcej niż w 2015 r.) i w ciągu 2022 r. przebywało w nich 12,4 tys. dzieci (wzrost o 8,8% w skali roku i ponad dwuipółkrotnie więcej niż w 2015 r.).

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim żłobki stanowiły 74,0% placówek opieki nad dziećmi do 3 lat. Miejsca w żłobkach stanowiły 86,3% miejsc wszystkich placówek, a przebywało w ciągu roku w nich 84,7% dzieci objętych opieką w tych placówkach.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych przypadało 77,4 dzieci objętych opieką w placówkach w wieku do lat 3 (81,9 dzieci na 100 miejsc w roku poprzednim). Było to o 5,5% mniej niż rok wcześniej (w kraju o 0,8% więcej) i o 14,5% mniej niż w 2015 r. (w kraju mniej o 6,8%).

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuńczego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2022 r. poz 1324, z późn. zm.). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

W 2022 r. w Polsce 18,0% dzieci było objętych opieką w placówkach nad dziećmi do 3. roku życia (12,8% w 2020 r.). W województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik ten wyniósł 15,7% (13,7% rok wcześniej). Największy udział dzieci objętych opieką żłobkową w ogólnej liczbie dzieci do lat 3 odnotowano w Toruniu (33,7%) i Bydgoszczy (29,9%), natomiast najmniej w powiecie grudziądzkim (3,9%). W powiecie rypińskim odnotowano brak zjawiska.

**Tablica 20. Żłobki i kluby dziecięce
Stan na 31 grudnia**

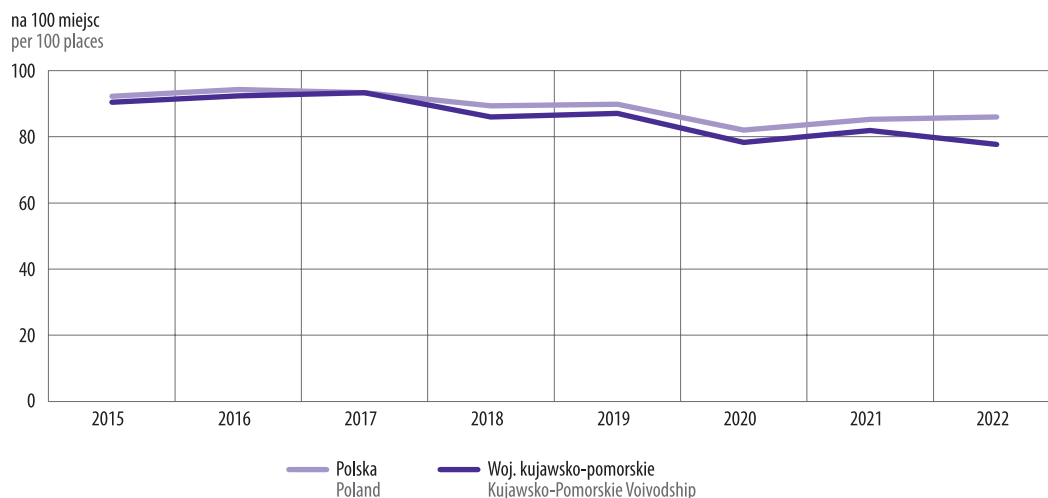
Table 20. Nurseries and children's clubs
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Żłobki Nurseries	60	139	168	182
w tym publiczne of which public	22	45	53	57
Oddziały żłobkowe Nursery sections	4	1	–	–
Kluby dziecięce Children's clubs	16	52	59	64
w tym publiczne of which public	1	8	9	9
Miejsca ^a w tys.: Places ^a in thousands:	3,1	7,9	9,0	10,0
w żłobkach in nurseries	2,7	6,9	7,8	8,7
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,3	1,0	1,2	1,4
Dzieci ^a przebywające (w ciągu roku) w tys.: Children ^a staying (during the year) in thousands:	4,7	10,0	11,4	12,4
w żłobkach in nurseries	4,2	8,6	9,8	10,5
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,3	1,3	1,6	1,9

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery sections.

**Wykres 32. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach^a i klubach dziecięcych
Stan na 31 grudnia**

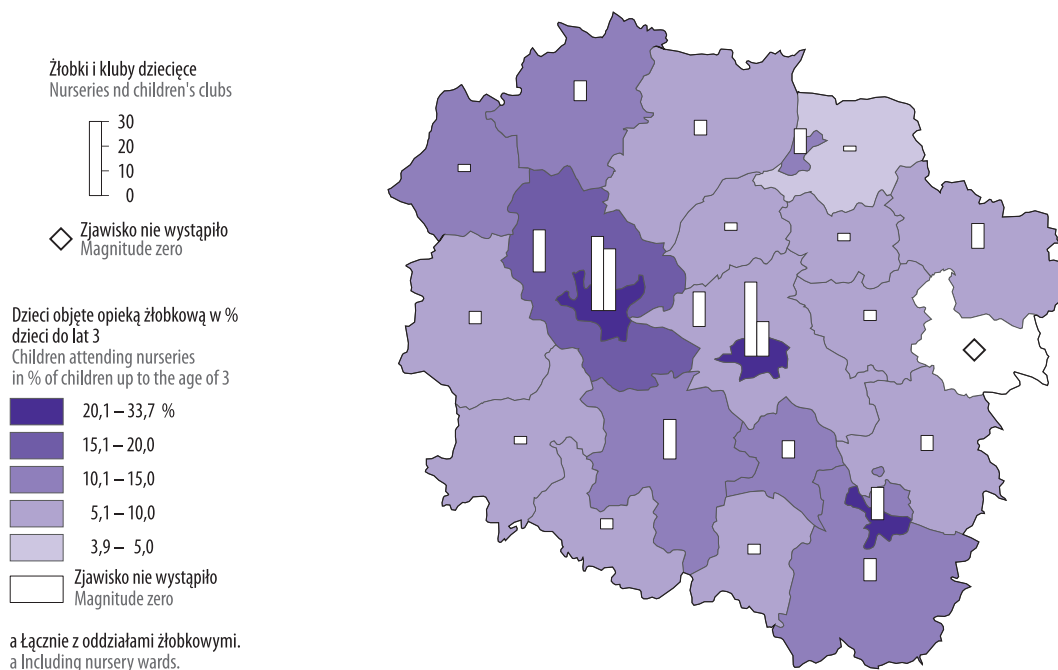
Chart 32. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries^a and children's clubs
As of 31 December

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery wards.

**Mapa 29. Żłobki^a i kluby dziecięce w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 29. Nurseries^a and children's clubs in 2022
As of 31 December

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

Warunki mieszkaniowe ludności województwa kujawsko-pomorskiego ulegają poprawie. Świadczy o tym wzrost wskaźnika informujący o liczbie zasobów mieszkaniowych oraz coraz to mniejsza liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. W regionie nieprzerwanie od roku 2015 widoczna jest tendencja wzrostowa przeciętnej powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca. Zwiększała się także gęstość sieci rozdzielczej wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz odsetek ludności korzystający z tych instalacji.

Zasoby mieszkaniowe w województwie kujawsko-pomorskim według stanu na 31 grudnia 2022 r. liczyły 793,9 tys. mieszkań, z czego 66,8% zlokalizowanych było w miastach województwa. Zasoby mieszkaniowe stanowiły 5,1% zasobu krajowego. Najwięcej mieszkań, tak jak w ubiegłym roku, znajdowało się w Bydgoszczy – 157,7 tys. i było to 19,9% wszystkich mieszkań w regionie, w odniesieniu do roku 2021 – przybyło ich 1553, tj. więcej o 1,0%. W Toruniu zanotowano roczny największy przyrost zasobów mieszkaniowych – o 1722 lokali, wzrost o 1,8% w porównaniu z rokiem poprzednim.

W całym okresie 2015–2022 zauważalny był procentowy wyższy wzrost liczby mieszkań na terenach wiejskich niż miejskich. W 2022 r. porównaniu ze stanem na koniec 2021 r. na terenach wiejskich liczba mieszkań w zasobach wzrosła o 1,4%, a w miastach liczba mieszkań w zasobach wzrosła o 1,3%. W 2022 r. największym udziałem zasobów mieszkaniowych na terenach wiejskich charakteryzował się powiat toruński, w którym 84,8% lokali znajdowało się na obszarach wiejskich. Natomiast w powiecie inowrocławskim (oprócz miast na prawach powiatu) był największy udział mieszkań zlokalizowanych w miastach – 54,5% lokali w powiecie.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 71,7 m² (w Polsce 75,3 m²). Przy czym średnio większe były mieszkania na terenach wiejskich – 92,9 m², a w miastach województwa – 61,1 m². Na terenach wiejskich odnotowano większy niż w miastach wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania (w porównaniu z latami 2021 i 2015 wzrost odpowiednio o 0,5% oraz o 4,3%). Spośród powiatów oraz miast na prawach powiatu największą przeciętną powierzchnię przypadającą na 1 mieszkanie zanotowano, w powiatach bydgoskim i toruńskim – odpowiednio 101,2 m² i 95,2 m², niezmiennie od 2015 roku, natomiast średnio najmniejsze mieszkania zlokalizowane były we Włocławku – 57,1 m².

W zasobach mieszkaniowych województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 3,0 mln izb, a w samym 2022 r. przybyło 40,8 tys. izb, tj. było ich o 1,4% więcej w stosunku do 2021 roku i o 9,2% więcej w odniesieniu do 2015 r. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu wzrastała od 2015 r., w 2022 r. wyniosła – 3,8 izby na 1 mieszkanie, była natomiast niższa niż średnia w kraju, gdzie odnotowano przeciętnie 3,83 izby na 1 mieszkanie. Więcej izb na 1 mieszkanie odnotowano na wsiach – 4,39, w odniesieniu do miast – 3,50. Mieszkania o najwyższej przeciętnej liczbie izb zlokalizowane były w powiecie bydgoskim (4,55 izb na 1 mieszkanie), natomiast Włocławek charakteryzował się średnio najmniejszą ilością izb w lokalach mieszkalnych – 3,38. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu wzrastała wyraźniej na terenach wiejskich niż w miastach – w 2022 r. w porównaniu z latami 2021 i 2015 odpowiednio o 0,2% oraz 3,1%.

Z kolei przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w miastach województwa kujawsko-pomorskiego, jak i na terenach wiejskich, w okresie 2015–2022 rokrocznie spadała. W 2022 r. wyniosła 2,53 osoby na 1 mieszkanie, wobec 2,85 w 2015 r. (w Polsce wskaźnik ten był niższy odpowiednio o 0,11 oraz o 0,13). Mniej zaludnione były mieszkania w miastach niż na terenach wiejskich (na 1 mieszkanie przypadały odpowiednio 2,20 osób oraz 3,18 osób). Spośród powiatów i miast na prawach powiatu najniższy wskaźnik wystąpił w Toruniu (1,99), a najwyższy – w powiecie sępoleńskim i toruńskim (3,10).

Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe^a
Stan na 31 grudnia

Table 21. Dwelling stocks^a
As of 31 December

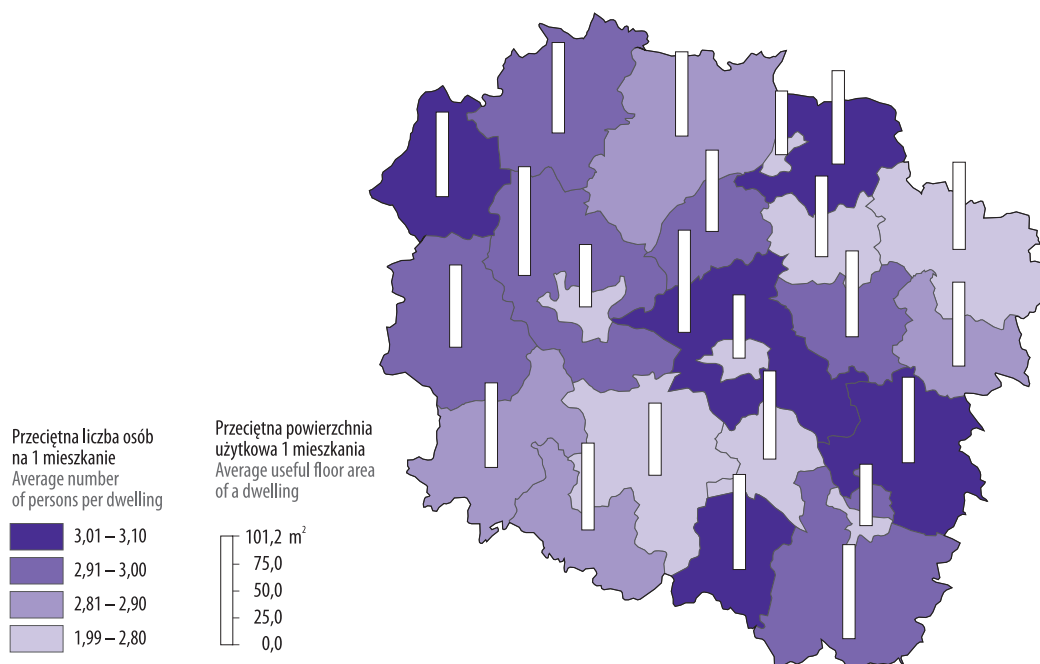
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Mieszkania Dwellings	732747	776732	783551	793937
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	351,2	382,3	388,3	395,6
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,77	3,79	3,79	3,80
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	69,6	71,2	71,4	71,7
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,85	2,62	2,58	2,53

^a Na podstawie bilansów.
a Based on balances.

Badanie z zakresu gospodarki mieszkaniowej w części dotyczącej stanu zasobów mieszkaniowych, jak i wybranych informacji charakteryzujących warunki mieszkaniowe, zostało przygotowane na podstawie opracowania statystycznego **Bilans zasobów mieszkaniowych** za dany rok (według stanu na 31 grudnia). **Zasoby mieszkaniowe** – ogół mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Do zasobów mieszkaniowych nie zalicza się lokali w obiektach zbiorowego zakwaterowania (tj. hoteli pracowniczych, domów studenckich, burs i internatów, domów pomocy społecznej) z wyjątkiem znajdujących się tam mieszkań; pomieszczeń prowizorycznych oraz obiektów ruchomych (tzn. barakowozów, wagonów kolejowych, barek i statków).

Mapa 30. Warunki mieszkaniowe ludności w 2022 r.
Stan na 31 grudnia

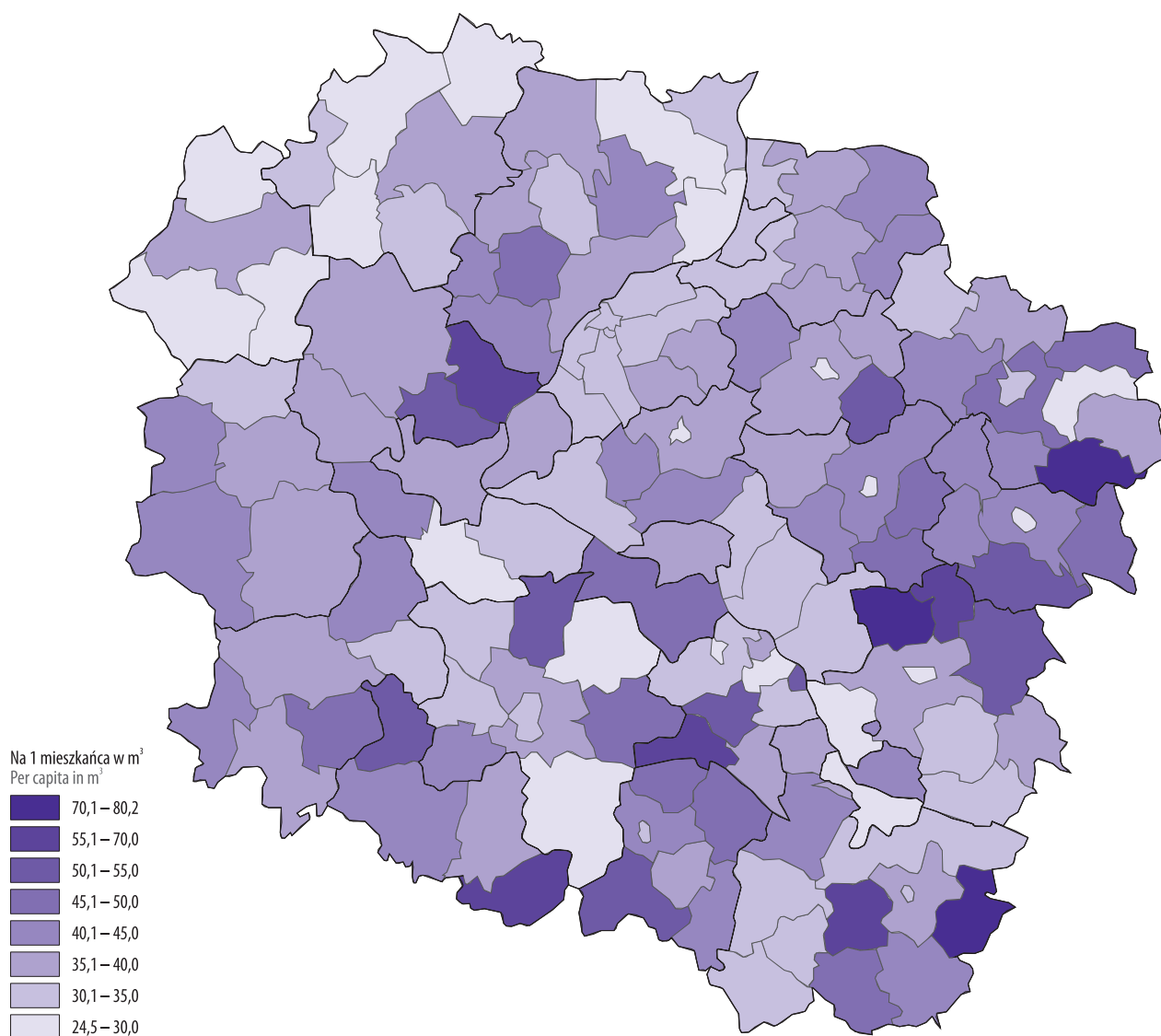
Map 30. Housing conditions of population in 2022
As of 31 December

W 2022 r. długość czynnej sieci wodociągowej (rozdzielczej i magistralnej) w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 24854,2 km, co stanowiło 7,4% długości w Polsce, a od roku 2015 jej udział zmalał o 0,1 p. proc. Na terenach wiejskich znajdowało się 83,8% sieci wodociągowej.

W 2022 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 138,3 km sieci wodociągowej wobec 108,0 km w kraju. Gęstość sieci wodociągowej na terenach wiejskich wyniosła 121,6 km na 100 km², natomiast w miastach – 476,4 km na 100 km². W odniesieniu do roku 2015 gęstość sieci na wsiach i w miastach wzrosła, odpowiednio o 5,2 km oraz o 79,8 km. Największe zagęszczenie sieci wodociągowej, nieprzerwanie od sześciu lat, notowane było w miastach na prawach powiatu – w Toruniu, Grudziądzu, Bydgoszczy i we Włocławku, a także w powiecie aleksandrowskim, gdzie gęstość wyniosła 194,3 km na 100 km², zaś najmniejsza w powiecie tucholskim – 80,9 na 100 km².

Mapa 31. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2022 r.
Map 31. Consumption of water from water supply systems in households in 2022

Wodociągi to kompleks urządzeń wodociągowych służących do ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studni publicznych, urządzeń służących do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody.

**Tablica 22. Wodociągi
Stan na 31 grudnia**
Table 22. Water supply system
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Sieć wodociągowa (rozdzielcza i przesyłowa w km) Water supply network (distribution network and transmission network in km)	23721,9	24534,5	24685,0	24854,2
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	276286	292741	298664	305267
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	70,9	73,1	72,3	72,8

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim 95,6% ludności korzystało z sieci wodociągowej (wzrost o 0,1 p. proc. w porównaniu do roku poprzedniego); było to o 3,1 p. proc. więcej niż w Polsce oraz więcej o 0,4 p. proc. niż w 2015 r. w województwie. Ludność miast województwa kujawsko-pomorskiego w większym stopniu korzystała z wodociągu, bo 96,9% ludności miejskiej, natomiast na wsi – 93,8. Pod względem udziału ludności korzystającej z sieci wodociągowej województwo kujawsko-pomorskie zajęło 6. lokatę (po opolskim, wielkopolskim, pomorskim, zachodniopomorskim i śląskim).

Kanalizacja to kompleks urządzeń kanalizacyjnych służący do odprowadzania ścieków: sieć kanalizacyjna, wyloty urządzeń służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków.

**Tablica 23. Kanalizacja
Stan na 31 grudnia**
Table 23. Sewage system
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	7887,5	8647,7	8747,4	8910,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	149031	159833	162499	166454
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	63,8	65,6	68,4	68,2
w tym oczyszczone of which treated	63,8	65,6	68,4	68,2

^a łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

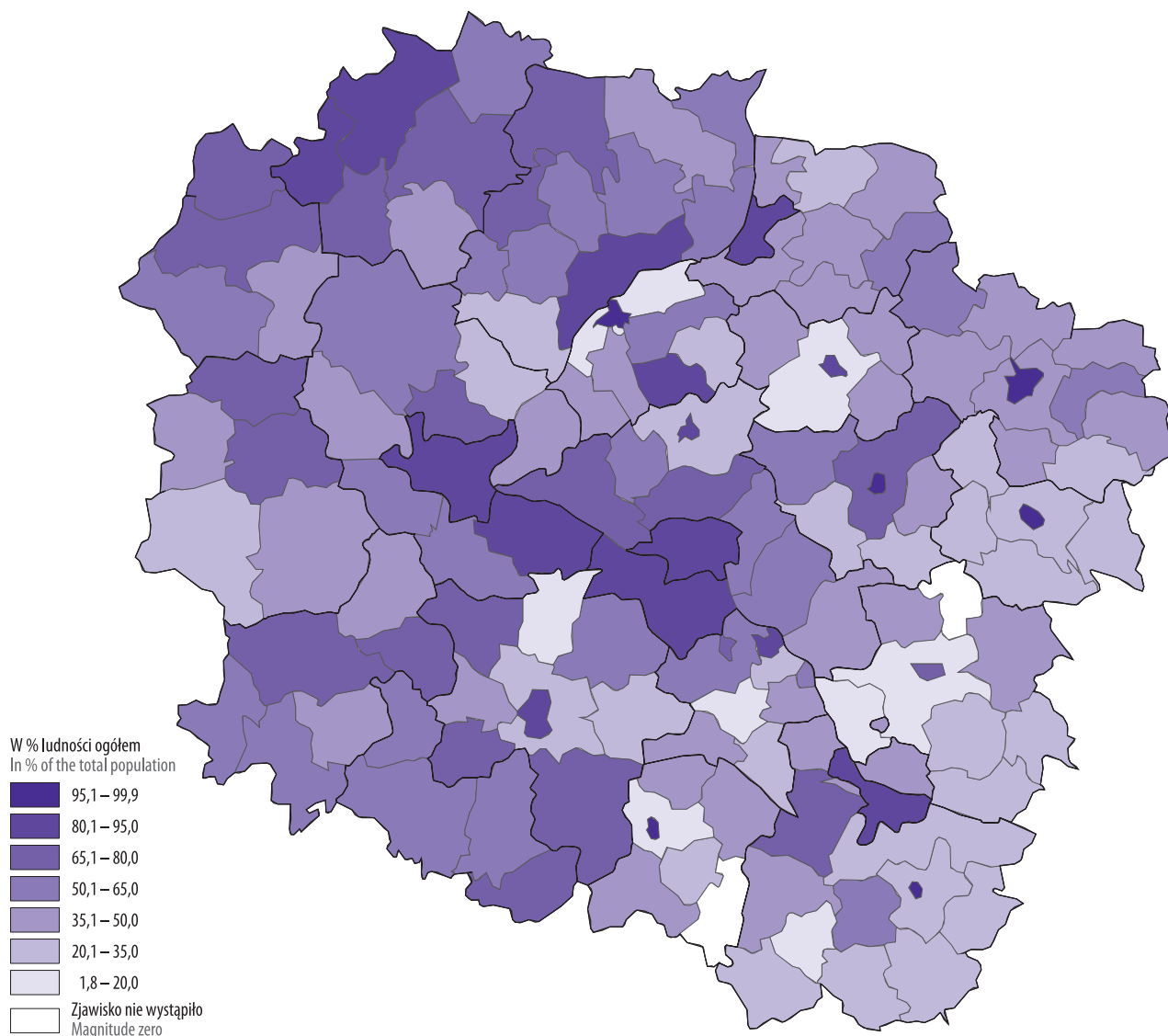
Na przestrzeni lat 2015–2022 długość czynnej sieci kanalizacyjnej w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o 1,0 tys. km i osiągnęła długość 8910,7 km. Stanowiło to 5,0% długości sieci w kraju, czyli 8. miejsce pod względem długości wśród wszystkich województw. Na terenach wiejskich jej długość była większa, z udziałem 58,1%, a od 2015 r. długość sieci wzrosła o 12,9% (w kraju o 21,8%). W miastach województwa wzrost ten wyniósł 13,0% (w Polsce wzrost o 14,2%). W regionie sieć kanalizacyjna należąca do zarządu bądź administracji gmin stanowiła mniej niż połowę czynnej długości, bo 38,1%.

Wraz ze wzrostem długości sieci kanalizacyjnej wzrastała jej gęstość. W 2022 r. gęstość sieci w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 49,6 km na 100 km², natomiast w kraju 56,8 km na 100 km² (wzrost w porównaniu z 2021 r. odpowiednio o 0,9 km i 1,3 km, a w odniesieniu do 2015 r. – wzrost o 5,7 km i 8,9 km).

Gęstość sieci kanalizacyjnej wykazuje duże zróżnicowanie ze względu na lokalizację, tj. w 2022 r. w miastach wyniosła 440,8 km, a na obszarach wiejskich – 30,2 km na 100 km². Warto podkreślić, że w miastach województwa kujawsko-pomorskiego średnia gęstość sieci kanalizacyjnej jest wyższa niż przeciętna gęstość w Polsce (o 125,8 km na 100 km²), natomiast na obszarach wiejskich niższa niż w kraju (o 6,6 km na 100 km²). Wśród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie największym zagęszczeniem sieci kanalizacyjnej na 100 km² charakteryzował się Toruń (610,4 km), a najniższym – powiat lipnowski (15,6 km).

Mapa 32. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2022 r.

Map 32. Population connected sewage system in 2022

Na koniec 2022 r. całkowita długość sieci gazowej wyniosła 5436,4 km, z czego 86,0% stanowiła sieć dystrybucyjna. Długość sieci gazowej w województwie kujawsko-pomorskim stanowiła 3,2% długości krajowej. W porównaniu do roku 2021 jej długość wzrosła o 161,9 km (w kraju – o 5,4 tys. km), a od 2015 r. – o 900,9 km (w Polsce o 25,2 tys. km). W odniesieniu do roku 2015 r. wzrost długości sieci gazowej był większy na terenach wiejskich województwa (o 32,4%) niż w miastach (o 9,8%).

W 2022 r. gęstość sieci gazowej dystrybucyjnej wyniosła 26,0 km na 100 km² (w Polsce 50,9 km na 100 km²), co daje 14. pozycję w kraju. Tak jak w roku poprzednim, w miastach województwa kujawsko-pomorskiego wskaźnik był wyższy niż w kraju (322,8 km na 100 km², wobec 307,9 km), natomiast na terenach wiejskich był niższy niż w kraju (11,4 km na 100 km², wobec 31,0 km).

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim odsetek ludności ogółem korzystającej z sieci gazowej wyniósł 45,5%, w porównaniu z 2015 r. zwiększył się o 2,8 p. proc. W odniesieniu do krajowego był niższy o 10,4 p. proc. W miastach z sieci gazowej korzystało 71,6% ludności ogółem (o 2,7 p. proc. więcej niż 2015 r.), w Polsce więcej o 0,6 p. proc. Natomiast na obszarach wiejskich korzystający z sieci gazowej stanowili 9,3% ogółu ludności województwa (o 5,1 p. proc. więcej niż w 2015 r.) – wobec kraju, gdzie udział wyniósł 22,7 p. proc. więcej. W ciągu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych wyniosło 1840,8 GWh i było niższe w porównaniu z poprzednim rokiem o 5,2%. Na terenach wiejskich regionu zmalało o 0,1%, natomiast w miastach – o 6,1%.

W 2022 r. w gospodarstwach domowych zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca zmalało w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,9 i wyniosło 915,1 kWh. Przy czym w miastach wyniosło 1310,9 kWh, a na wsiach 362,3 kWh. W kraju zużycie gazu w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na mieszkańca było wyższe niż w województwie kujawsko-pomorskim i wyniosło 1491,4 kWh na 1 mieszkańca, z tego 1771,7 kWh w miastach oraz 1077,0 kWh na terenach wiejskich. Największe zużycie gazu na 1 mieszkańca wśród powiatów i miast na prawach powiatu w gospodarstwach domowych wystąpiło w Toruniu (1449,4 kWh), a najmniejsze w powiecie lipnowskim (33,9 kWh).

Sieć gazowa to system przewodów doprowadzających do odbiorców paliwa gazowe przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przesyłu i dystrybucji gazu. W systemie przewodów różni się:

- sieć przesyłową i rozdzielczą (na gaz wysokometanowy i zaazotowany) – przewody uliczne przeznaczone do doprowadzenia gazu do budynków lub innych obiektów za pośrednictwem przyłączy;
- przyłącza – system przewodów łączących sieć rozdzielczą z budynkami i innymi obiektami.

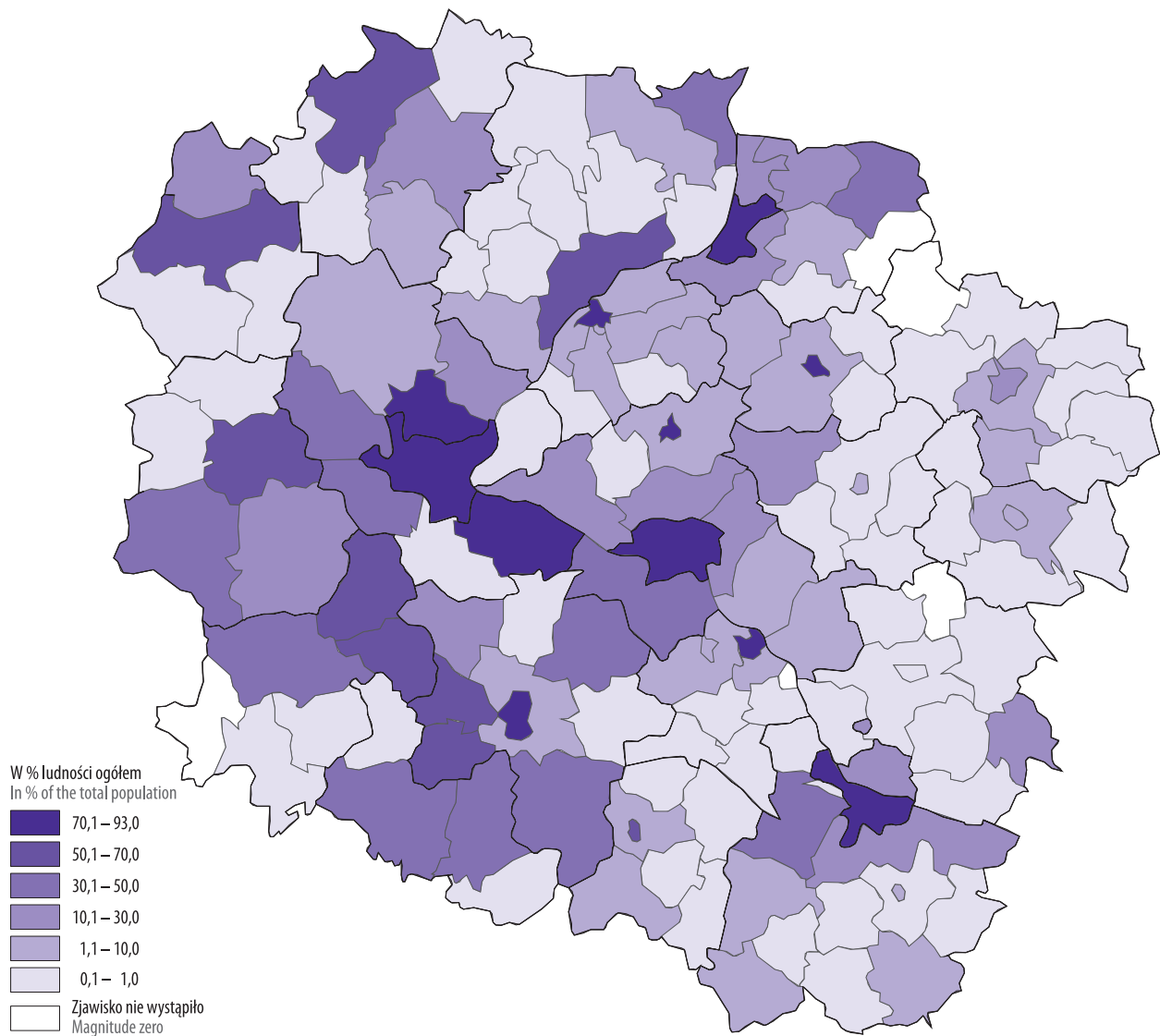
**Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych
Stan na 31 grudnia**

Table 24. Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	4535,4	5144,0	5274,5	5436,4
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in pcs	71504	85177	89116	91886
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	334,5	362,2	366,3	371,9
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	1361,3	1671,7	1941,1	1840,8
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	652,1	819,9	959,1	915,1

a łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.
a Including gas customers using collective gas-meters.

Mapa 33. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2022 r.
 Map 33. Population connected to the gas supply system in 2022

Ochrona zdrowia

Health care

W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się liczba funkcjonujących w województwie kujawsko-pomorskim placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, a także liczba udzielonych porad lekarskich. Zmniejszyła się natomiast liczba udzielonych porad stomatologicznych. Teleporady stanowiły 13,0% wszystkich porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej.

Stacjonarną opiekę zdrowotną nad pacjentami świadczyło w 2022 r. mniej szpitali ogólnych niż w 2015 r., i dysponowały one mniejszą liczbą łóżek. W omawianym roku w placówkach tych na jedno łóżko przypadało średnio 239 mieszkańców (w kraju było to 230 osób na jedno łóżko).

Nieco ponad 1/5 wszystkich pacjentów i kuracjuszy leczonych w 2022 r. w trybie stacjonarnym w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych w Polsce skorzystała z placówek funkcjonujących w województwie kujawsko-pomorskim (2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim). Liczba pacjentów i kuracjuszy zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim (o 46,6%), jak i w porównaniu z 2015 r. (o 18,0%).

Ze świadczeń zdrowotnych realizowanych przez zespoły ratownictwa medycznego w 2022 r. skorzystało w województwie nieznacznie mniej osób niż w roku poprzednim (0,1%) i mniej niż w 2015 r. (o 3,0%). Najczęściej pomocy udzielano w domu pacjenta.

W 2022 r. jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego wydały z budżetów na ochronę zdrowia większe kwoty niż rok wcześniej (o 6,5%) i wyraźnie większe niż w 2015 r. (o 52,9%).

Najczęstszym miejscem kontaktu pacjenta ze służbą zdrowia są placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, do których zalicza się przychodnie i praktyki lekarskie. W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 987 przychodni (4,4% wszystkich w kraju), tj. o 7,3% więcej niż w roku poprzednim i o 20,7% więcej niż w 2015 r. Większość z nich (79,3%) działała w miastach. Przy czym 37,9% zlokalizowana była w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu.

W 2022 r. średnio w województwie przypadało 5 przychodni w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Spośród powiatów i miast na prawach powiatu wskaźnik ten najwyższą wartość przyjął we Włocławku (8 przychodni na 10 tys. ludności). W obu miastach wojewódzkich było to po 7 przychodni na 10 tys. ludności.

W ostatnich latach maleje liczba praktyk lekarskich w województwie. W 2022 r. było ich 192 (5,5% wszystkich w kraju), tj. o 8,6% mniej niż w 2021 r. i o 44,3% mniej niż w 2015 r. Zdecydowana większość, bo 78,6%, dostępna była w miastach. Przy czym 29,7% wszystkich działało w obu miastach wojewódzkich.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

W placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej pacjenci mają zapewniony szeroki zakres usług, do których zaliczyć należy ambulatoryjne świadczenia zdrowotne podstawowej lub specjalistycznej opieki zdrowotnej, tj. porady lekarskie – w tym specjalistyczne, porady stomatologiczne, podstawowe zabiegi oraz świadczenia z zakresu rehabilitacji leczniczej.

W 2022 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w województwie kujawsko-pomorskim udzielono 17,4 mln porad lekarskich i stomatologicznych (5,2% wszystkich w kraju), tj. o 5,2% więcej niż w roku poprzednim i o 1,9% więcej niż w 2015 r. Ze wszystkich porad 56,4% udzielono w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, a 33,3% w opiece specjalistycznej. Pozostałe 1,7% zrealizowano w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej.

W porównaniu z rokiem poprzednim w 2022 r. wyraźnie spadła (o 54,1%) liczba teleporad udzielonych w województwie kujawsko-pomorskim w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Ze wszystkich zrealizowanych porad lekarskich stanowiły one 13,0% (w kraju 13,6%), tj. o 16,6 p. proc. mniej niż w 2021 r. W poradniach specjalistycznych teleporady dotyczyły 5,0% udzielonych porad lekarskich (w kraju 8,7%), tj. o 4,1 p. proc. mniej niż w 2021 r.

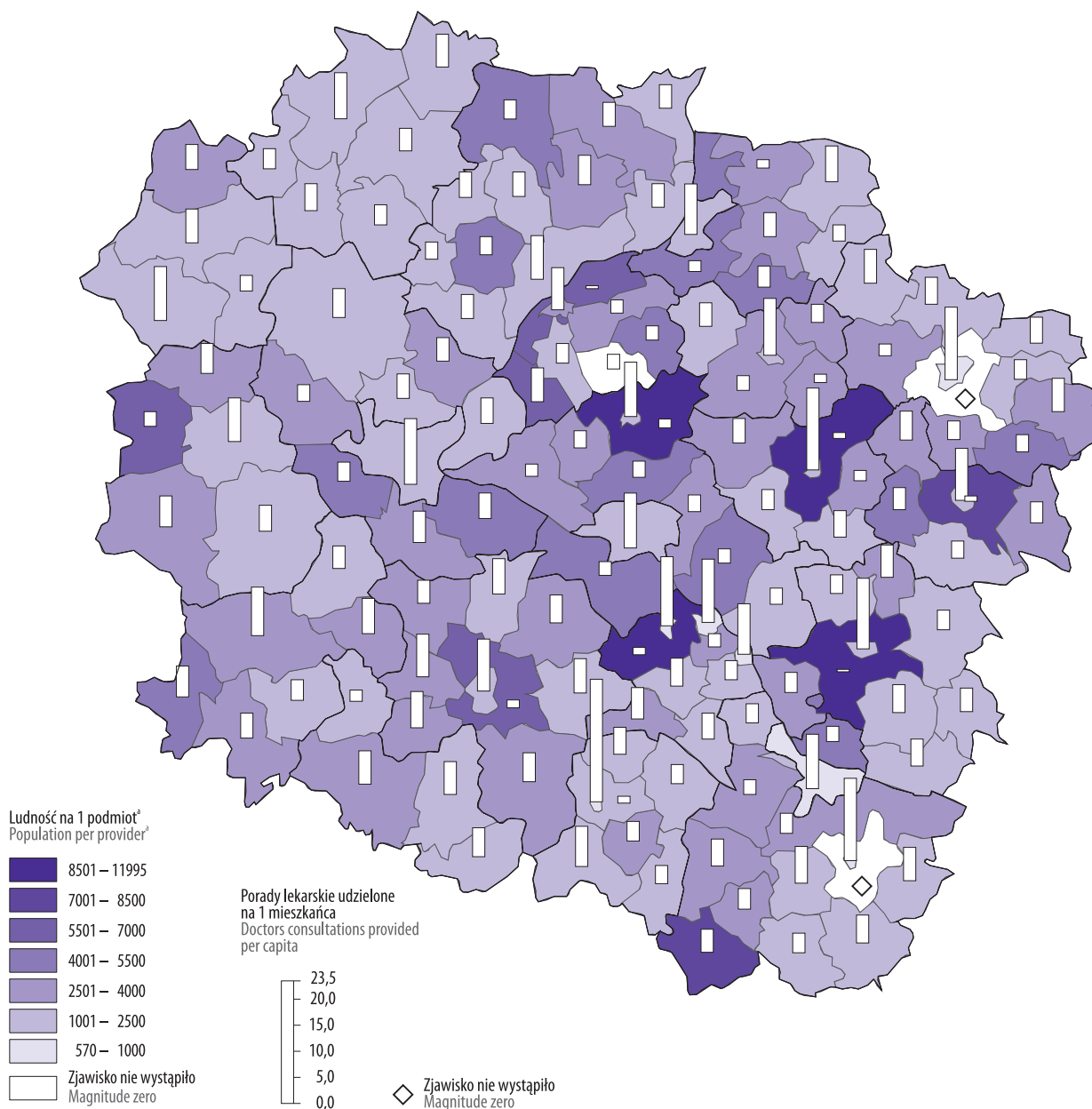
Spośród porad lekarskich udzielonych w 2022 r. w województwie, na oba miasta wojewódzkie przypadło 39,6%, a ze wszystkich porad specjalistycznych w Bydgoszczy i Toruniu udzielono ich ponad połowę (54,3%). Przy czym największy ich odsetek odnotowano w Bydgoszczy, tj. 26,4% wszystkich porad lekarskich i 38,9% specjalistycznych.

Porady stomatologiczne w 2022 r. stanowiły 8,6% ogólnej liczby porad ambulatoryjnych w województwie kujawsko-pomorskim (1,5 mln; 4,5% wszystkich w kraju). Większość tego rodzaju porad (80,3%) udzielono w przychodniach. Na Bydgoszcz i Toruń przypadło łącznie 49,9% porad stomatologicznych zrealizowanych w województwie.

W 2022 r. w przychodniach oraz w ramach praktyk lekarskich udzielono średnio w województwie 7,9 porad lekarskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca (tyle samo w kraju). Było to więcej niż w roku poprzednim (o 0,4 porady na 1 mieszkańca) i więcej niż w 2015 r. (o 0,5 porady na 1 mieszkańca). W miastach wskaźnik ten wyniósł 11,5, a na wsiach 2,9. W porównaniu z 2015 r. jego wartość w miastach wzrosła (o 1,2 pkt.), jak i na wsiach zmalała (o 0,1 pkt.).

Wartość omawianego wskaźnika w 2022 r. była zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Ze wszystkich 144 gmin, w 23 liczba porad przypadająca na 1 mieszkańca przewyższała średnią dla województwa. Przeciętnie z największej liczby porad lekarskich skorzystał mieszkaniec gminy miejskiej Radziejów (z 23,5 porad lekarskich). Wyższe wartości wskaźnika aniżeli średnia dla województwa odnotowano także w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy (12,6 porad lekarskich na 1 mieszkańca) i w Toruniu (10,6 porad lekarskich na 1 mieszkańca). W gminach wiejskich Chełmno i Lipno przypadało średnio najmniej, bo poniżej jednej porady na 1 mieszkańca. W 2022 r. w gminach wiejskich Brodnica i Kowal nie odnotowano porad lekarskich.

Mapa 34. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2022 r.
 Map 34. Out-patient health care in 2022

a Przychodnie i praktyki lekarskie.

a Out-patients departments and doctors patients.

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Głównego Urzędu Statystycznego.
 Source: data of the Ministry of Health, the Ministry of Interior and Administration and the Central Statistical Office.

W końcu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 1702 mieszkańców na 1 placówkę⁸ wykonującą działalność leczniczą w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (1448 osób na 1 placówkę w kraju), tj. o 84 osoby na 1 placówkę mniej niż w 2021 r. i o 92 osoby na 1 placówkę mniej niż w 2015 r. W omawianym roku w miastach z 1 placówki skorzystało średnio 1249 mieszkańców, tj. o 2182 osoby mniej niż na wsiach. W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. w miastach ubyto przeciętnie 176 osób korzystających z jednej placówki, a na wsiach – przybyło przeciętnie 527 osób na 1 placówkę.

Dostępność mieszkańców do usług placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa. Spośród wszystkich gmin w województwie kujawsko-pomorskim, w 34 w 2022 r. przypadało przeciętnie mniej mieszkańców na 1 placówkę niż średnio w województwie (przy czym w trzech zjawisko nie wystąpiło). W grupie tej znajdowały się m.in. oba miasta wojewódzkie, tj. Bydgoszcz (1166 osób na 1 placówkę) i Toruń (1322 osoby na 1 placówkę). Przeciętnie najmniejsza liczba mieszkańców korzystała z 1 placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w gminie miejskiej Ciechocinek (570 osób z 1 placówki). Najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski (11995 osób na 1 placówkę), a zaraz potem w gminie wiejskiej Lipno (11595 osób na 1 placówkę). Gminy te należały do grupy 15, z których w każdej odnotowano średnio powyżej 5 tys. mieszkańców na 1 omawiany podmiot.

W ramach stacjonarnej całodobowej opieki zdrowotnej do dyspozycji mieszkańców województwa w końcu 2022 r. było 41 szpitali ogólnych (4,6% wszystkich w kraju), w których funkcjonowało 388 oddziałów. Ze wszystkich tych placówek niemal połowa (43,9%) działała w Bydgoszczy i w Toruniu. Najwięcej było ich w Bydgoszczy (14).

W skład placówek stacjonarnej opieki zdrowotnej w województwie wchodziło także:

- 28 zakładów opiekuńczo-leczniczych (w tym 3 typu psychiatrycznego), tj. 6,2% wszystkich w kraju,
- 11 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych (7,1% wszystkich w kraju),
- 7 oddziałów opieki paliatywnej (15,9% wszystkich w kraju),
- 4 hospicja (3,1% wszystkich w kraju),
- 3 szpitale psychiatryczne (4,9% wszystkich w kraju),
- 2 ośrodki leczenia odwykowego alkoholowego (5,1% wszystkich w kraju),

a w ramach lecznictwa uzdrowiskowego 30 sanatoriów i szpitali (13,3% wszystkich w kraju) oraz 2 stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej (4,5% wszystkich w kraju).

W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. funkcjonowało dwukrotnie więcej szpitali psychiatrycznych i jeszcze raz tyle hospicjów i ośrodków leczenia odwykowego alkoholowego, zwiększyła się też liczba zakładów opiekuńczo-leczniczych (o 16,7%), mniej było natomiast (o 6,2%) sanatoriów i szpitali uzdrowiskowych. Stan liczebny pozostałych wymienionych wyżej placówek nie zmienił się względem 2015 r.

⁸ Przychodnie łącznie z ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań diagnostycznych i medycznymi laboratoriami diagnostycznymi. Łącznie z danymi o placówkach podległych resortom MON i MSWiA.

**Tablica 25. Placówki opieki zdrowotnej
Stan na 31 grudnia**

Table 25. Health care facilities
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Przychodnie Out-patient departments	818	905	920	987
Praktyki lekarzy i lekarzy dentyków ^a Medical and dental practices ^a	345	247	210	192
Porady udzielone ^b w tys: Consultations provided ^b in thousands:	17023,2	15016,5	16486,6	17350,1
lekarskie ^c medical ^c	15411,2	13893,7	15137,3	15865,1
stomatologiczne dental	1612,0	1122,7	1349,3	1485,0
Szpitala ogólne General hospitals	43	40	41	41
łóżka w szpitalach ogólnych beds in general hospitals	9846	8593	8620	8399
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	47,2	42,3	42,7	41,9
wykorzystanie łóżek w % usage of beds in %	62,9	55,1	61,3	64,3
przeciętny pobyt chorego w dniach average patient stay in days	5,6	5,7	5,8	5,6

a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub z przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; w ciągu roku. c Łącznie z poradami z izb przyjęć udzielanymi pacjentom niehospitalizowanym.

a Data concern practices that have signed contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients; during the year. c Including consultations provided to non-hospitalised patients in admission rooms.

Stacjonarna opieka zdrowotna jest realizowana m.in. przez szpitale ogólne. W końcu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim placówki te dysponowały 8,4 tys. łóżek⁹ (5,1% wszystkich w kraju), tj. mniejszym zasobem niż w roku poprzednim (o 2,6%) i mniejszym niż w 2015 r. (o 14,7%). Nieco ponad połowa wszystkich łóżek w województwie (53,6%) przypadła na oba miasta wojewódzkie. Najwięcej znajdowało się ich w Bydgoszczy (40,4% ogólnej liczby w województwie).

W końcu grudnia 2022 r. ze wszystkich łóżek w szpitalach ogólnych najwięcej, bo 23,4%, przypadało na 89 oddziałów chirurgicznych¹⁰. Przy czym ponad połowa z nich (51,9%) na chirurgię ogólną. W strukturze wyróżnić należy łóżka na oddziałach: chorób wewnętrznych (11,0%), ginekologiczno-położniczych (9,4%), rehabilitacyjnych (6,8%), kardiologicznych (6,6%), psychiatrycznych (5,6%) oraz neurologicznych (5,0%). W każdym z pozostałych oddziałów odsetek łóżek nie przekroczył 5,0%.

Szpitala ogólne w omawianym roku w województwie posiadały średnio 41,9 łóżek w przeliczeniu na 10 tys. ludności (w kraju 43,5 łóżka na 10 tys. ludności), co oznacza, że na jedno łóżko przypadało średnio 239 mieszkańców (w kraju 230 mieszkańców). Rok wcześniej były to 42,7 łóżka na 10 tys. ludności, a w 2015 r. średnio w województwie przypadało 47,2 łóżek na 10 tys. mieszkańców.

W 2022 r. w szpitalach ogólnych w województwie leczono w trybie stacjonarnym¹¹ 350,0 tys. pacjentów (4,7% wszystkich leczonych w kraju), tj. o 8,0% osób więcej niż w roku poprzednim, ale o 13,9% osób mniej niż w 2015 r. Odsetek leczonych dzieci w wieku do 18. roku życia wyniósł 18,9%. Spośród oddziałów szpitalnych, najwięcej pacjentów w 2022 r. leczono na oddziałach chirurgicznych (101,2 tys.), z czego ponad połowę (52,0%) na chirurgii ogólnej. Znaczna liczba chorych leczona była na oddziałach: ginekologiczno-położniczych (39,0 tys.), chorób wewnętrznych (37,7 tys.), kardiologicznych (31,6 tys.) pediatrycznych (17,5 tys.), onkologicznych (16,7 tys.) oraz neurologicznych (14,8 tys.). Na oddziałach neonatologicz-

9 Łącznie z łózkami i inkubatorami dla noworodków.

10 Obejmuje łóżka na oddziałach: chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, chirurgii szczękowo-twarzowej, chirurgiczny dla dzieci, kardiochirurgiczny, urologiczny, neurochirurgiczny.

11 Łącznie z ruchem międzyoddziałowym.

nych leczono 14,3 tys. pacjentów. Oddziały gruźlicy i chorób płuc to 12,2 tys. leczonych. Na pozostałych oddziałach w 2022 r. leczono 65,1 tys. chorych.

Przeciętne wykorzystanie łóżek¹² w szpitalach ogólnych w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. wyniosło 64,3% (w kraju 64,6%), tj. więcej niż w 2021 r. (o 3,0 p. proc.) i więcej niż w 2015 r. (o 1,4 p. proc.).

W 2022 r. jedna osoba chora przebywała średnio na oddziale szpitalnym 5,6 dni (w kraju 5,3 dni), tj. nieznacznie krócej niż w roku poprzednim (średnio o 0,2 dnia), a tyle samo ile w 2015 r. Przeciętnie najdłużej leczenie trwało na oddziałach psychiatrycznych (28,3 dni). Długotrwałe leczenie dotyczyło także pacjentów oddziałów terapii uzależnień (średni pobyt chorego to 26,3 dni) oraz oddziałów rehabilitacyjnych (21,7 dni).

Poza wspomnianymi wyżej oddziałami psychiatrycznymi oraz oddziałami terapii uzależnień w szpitalach ogólnych, stacjonarną opiekę psychiatryczną w 2022 r. w województwie świadczyły: 3 zakłady opiekuńczo-lecznicze typu psychiatrycznego, 3 szpitale psychiatryczne oraz 2 ośrodki leczenia odwykowego alkoholowego. Zakłady te dysponowały łącznie 997 łóżkami (3,6% wszystkich w kraju¹³), tj. o 2,9% więcej niż w roku poprzednim i o 12,3% więcej niż w 2015 r. W większości były to łóżka w szpitalach psychiatrycznych (55,4% wszystkich łóżek).

Z pomocy w zakresie leczenia psychiatrycznego w 2022 r. skorzystało w województwie 13,1 tys. osób, tj. o 8,0% więcej niż w roku poprzednim, ale o 0,9% mniej niż w 2015 r. Najwięcej pacjentów leczono w szpitalach psychiatrycznych oraz na oddziałach psychiatrycznych w szpitalach ogólnych (po 5,3 tys. osób). Leczeniem szpitalnym objętych było łącznie 88,5% wszystkich pacjentów leczonych psychiatrycznie w województwie. Najdłużej trwało leczenie w zakładach opiekuńczo-leczniczych typu psychiatrycznego (średnio 288 dni).

Opiekę długoterminową w ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w końcu 2022 r. w województwie świadczyły chorym (poza wspomnianymi już zakładami opiekuńczo-leczniczymi typu psychiatrycznego) także zakłady: opiekuńczo-lecznicze o profilu ogólnym, pielęgnacyjno-opiekuńcze, opieki paliatywnej oraz hospicja. Było to łącznie 47 placówek. Dysponowały one 1,9 tys. łóżek (5,6% wszystkich łóżek w kraju), tj. o 2,3% więcej niż w roku poprzednim i o 29,8% więcej niż w 2015 r.

W 2022 r. opieką długoterminową objętych było 5,6 tys. osób (6,4% wszystkich w kraju), tj. więcej w porównaniu z rokiem poprzednim (o 3,1%) i więcej w odniesieniu do 2015 r. (o 3,4%). W ramach tego rodzaju opieki przeciętnie pacjent przebywał w placówce 106 dni, tj. średnio o 2 dni dłużej niż w roku poprzednim i o 15 dni dłużej niż w 2015 r.

Najczęściej pacjentami objętymi opieką długoterminową w województwie w końcu 2022 r. były osoby w wieku 80 lat i więcej (44,0%). W strukturze wyróżniała się także grupa osób w wieku 65–74 lata (21,7%). Osoby nieopuszczające łóżek stanowiły 44,6% wszystkich pacjentów omawianych placówek.

Stacjonarna opieka zdrowotna realizowana jest także w województwie kujawsko-pomorskim przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, do których w końcu 2022 r. należały 24 sanatoria i 6 szpitale uzdrowiskowych. Do dyspozycji pacjentów i kuracjuszy w placówkach tych było 8,6 tys. łóżek (18,9% wszystkich łóżek w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim), tj. o 1,7% więcej niż w roku poprzednim i o 23,6% więcej niż w 2015 r. Większość z nich (76,1%) znajdowała się w sanatoriach uzdrowiskowych. Wszystkie łóżka w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych województwa skupione były w trzech powiatach, tj. w aleksandrowskim (62,3% łóżek w województwie), w inowrocławskim (24,1%) i we włocławskim (13,6% łóżek).

Z leczenia we wspomnianych placówkach w trybie stacjonarnym w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim skorzystało 153,2 tys. pacjentów i kuracjuszy (20,6% wszystkich w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim). Było to o 46,6% więcej osób niż w 2021 r. i o 18,0% więcej niż w 2015 r. Z leczenia uzdrowiskowego stacjonarnego w 2022 r. skorzystało 0,5 tys. cudzoziemców.

¹² Iloraz osobodni pobytu pacjenta i średniej liczby łóżek wyrażony w dniach lub przeliczony na udział % dni w roku.

¹³ W kraju działają także: Krajowe i Regionalne Ośrodki Psychiatrii Sądowej, Ośrodki rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych, Ośrodki MONAR oraz Zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze typu psychiatrycznego.

W 2022 r. w ramach opieki stacjonarnej oferowanej przez szpitale i sanatoria uzdrowiskowe wykonano 6,0 mln zabiegów (20,0% wszystkich w kraju). Było to wyraźnie więcej zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 37,7%), jak i niż w odniesieniu do 2015 r. (o 10,2%). Ze wszystkich zabiegów najczęściej zrealizowano zabiegów przyrodoleczniczych (27,4%). Do wiodących należały też zabiegi: kinezyterapii (18,2% udziału), elektrolecznictwo (12,2% udziału), masaże (11,2% udziału) i światłolecznictwo (9,4% udziału). Ofertę uzupełniały: krioterapia, wodolecznictwo, zabiegi parafinowe i inne. Warto dodać, że nie są to wszystkie zabiegi, jakich udzielono pacjentom i kuracjom przebywającym na leczeniu w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych, gdyż niejednokrotnie korzystają oni także z zabiegów wykonywanych w sąsiadujących placówkach, tj. przychodniach uzdrowiskowych, zakładach przyrodoleczniczych.

Poza szpitalami i sanatoriami uzdrowiskowymi, stacjonarną opiekę zdrowotną w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego realizowano także w 2 działających w województwie stacjonarnych zakładach rehabilitacji leczniczej. W końcu 2022 r. dysponowały one 292 łózkami (6,4% wszystkich w kraju), tj. o 16,8% więcej niż przed rokiem, jak i w 2015 r. Z leczenia w tych zakładach skorzystało 2,6 tys. osób.

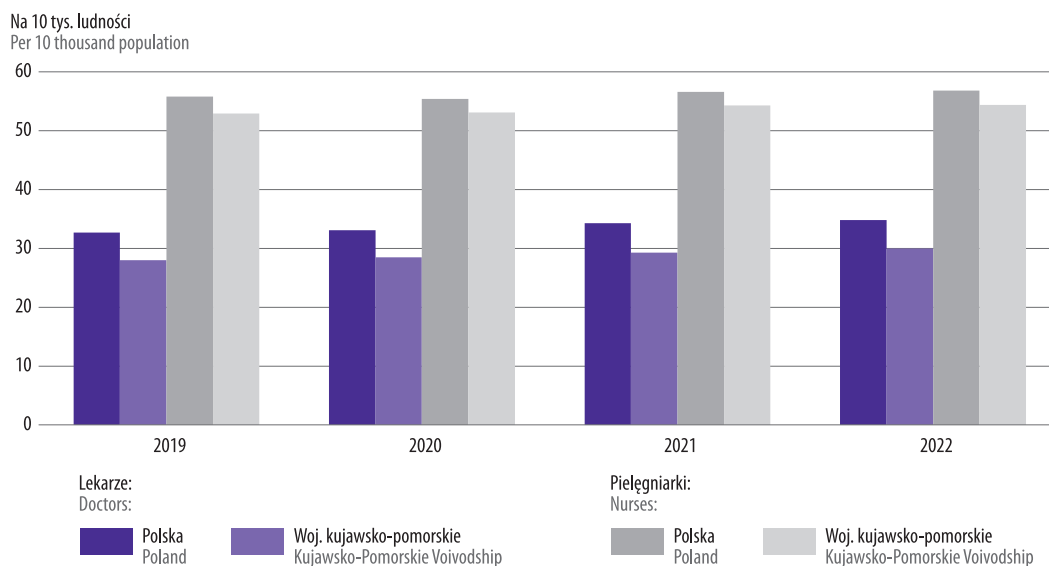
Od 2019 r. dane dotyczące **lekarzy, lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych** opracowywane są w oparciu o źródła administracyjne, w tym rejestry:

- posiadających prawo wykonywania zawodu (lekarzy i lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych),
- płatników składek ZUS,
- podmiotów wykonujących działalność leczniczą,
- praktyk lekarskich,
- praktyk pielęgniarek i położnych.

Dane dotyczą pracujących bezpośrednio z pacjentem, bez względu na główne miejsce pracy. W związku z przejściem na nowe źródło dane nie są porównywalne z danymi opublikowanymi w poprzednich edycjach Raportu, opartymi o metodę sprawozdawczości.

Wykres 33. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności Stan na 31 grudnia

Chart 33. Doctors and nurses per 10 thousand population
As of 31 December

Źródło: Opracowano w oparciu o źródła administracyjne.
Source: Compiled on the basis of administrative sources.

Podstawowym elementem sprawnie działającego systemu opieki zdrowotnej jest zapewnienie dostępu do kadry medycznej, a także dbanie o jakość oferowanych usług. Dostępność ludności do kadry medycznej wyraża liczba pracowników medycznych przypadająca na 10 tys. ludności. Analiza tego wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego za lata 2019–2022 wskazuje na utrzymanie poziomu lub poprawę dostępności mieszkańców do większości grup personelu medycznego.

W końcu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 30 lekarzy na 10 tys. mieszkańców (w kraju 35 lekarzy na 10 tys. ludności). Wskaźnik ten poprawił się zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, kiedy to przypadało 29 lekarzy na 10 tys. mieszkańców, jak i w odniesieniu do 2019 r. – wówczas było to 28 lekarzy na 10 tys. ludności.

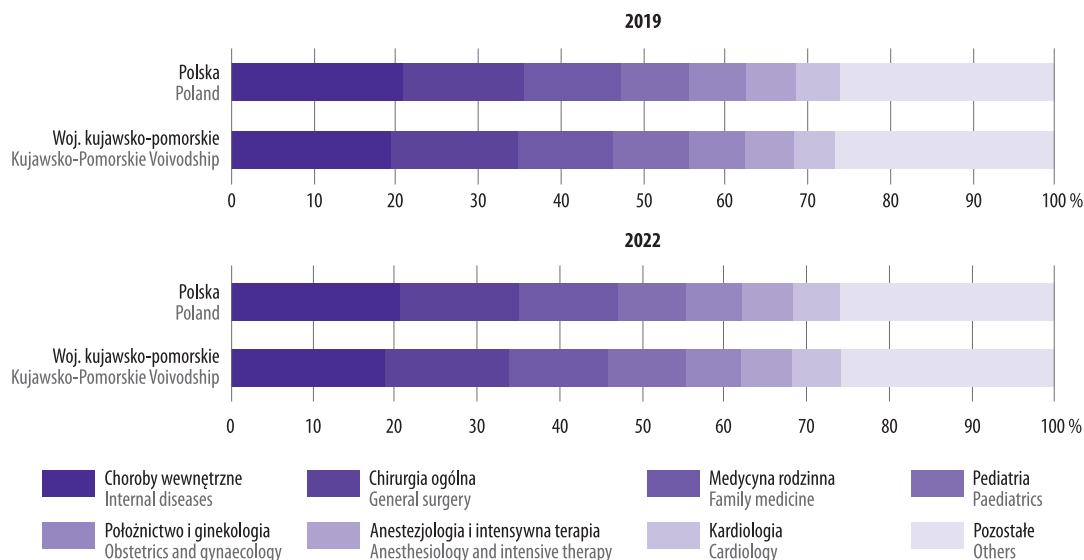
Ważnym aspektem wpływającym na dostępność lekarzy dla pacjenta jest ich rozmieszczenie terytorialne. Sytuacja pod tym względem jest zróżnicowana w województwie kujawsko-pomorskim. Podobnie jak w latach poprzednich, ze wszystkich powiatów i miast na prawach powiatu w 2022 r., najkorzystniejszej sytuacja przedstawiała się w Bydgoszczy, gdzie przypadało 76 lekarzy na 10 tys. mieszkańców. Wyższy wskaźnik niż średni notowany w województwie wystąpił także w pozostałych miastach na prawach powiatu oraz w powiecie bydgoskim. Najmniej lekarzy, bo 8 w przeliczeniu na 10 tys. ludności, odnotowano w 2022 r. w powiatach włocławskim i sępoleńskim.

W 2022 r. w porównaniu z 2019 r. poprawił się też dostęp mieszkańców w województwie do lekarzy specjalistów. Na koniec 2022 r. przypadało ich przeciętnie 21 na 10 tys. ludności (w kraju 23 lekarzy na 10 tys. ludności). Było to tyle samo ile w roku poprzednim, ale o 2 lekarzy specjalistów na 10 tys. ludności więcej niż w 2019 r. W porównywanych latach wartość tego wskaźnika nie zmieniła się znacząco, bądź utrzymała się na niezmiennym poziomie we wszystkich, najliczniej reprezentowanych grupach lekarzy specjalistów w województwie.

Lekarzy dentyistów przypadało w województwie w końcu 2022 r. średnio 6 na 10 tys. ludności (w kraju 9 na 10 tys. ludności). Taką samą wartość wskaźnika odnotowano zarówno w roku poprzednim, jak i w 2019 r.

Wykres 34. Struktura lekarzy specjalistów^a według specjalizacji Stan na 31 grudnia

Chart 34. Structure of specialist doctors^a by specialization
As of 31 December

Źródło: Opracowano w oparciu o źródła administracyjne.
Source: Compiled on the basis of administrative sources.

W omawianym roku w województwie kujawsko-pomorskim przypadały średnio 54 pielęgniarki na 10 tys. ludności (w kraju 57 pielęgniarek na 10 tys. ludności). Było to tyle samo ile w roku poprzednim, ale o 1 pielęgniarkę na 10 tys. ludności więcej niż w 2019 r. Ze wszystkich powiatów i miast na prawach powiatu najlepsza dostępność do usług pielęgniarskich występowała w Bydgoszczy, gdzie w końcu 2022 r., przypadało najwięcej, bo 117 pielęgniarek w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

Szczególnie ważny dla kobiet w wieku rozrodczym jest dostęp do położnych. W 2022 r. w województwie przypadało ich średnio 31 na 10 tys. kobiet w grupie wieku 15–49 lat (w kraju 33 położne na 10 tys. ludności), tj. tyle samo ile w roku poprzednim, ale o 1 położną więcej na 10 tys. kobiet w wieku 15–49 lat niż w 2019 r.

W latach 2019–2022 dostępność farmaceutów dla mieszkańców województwa była podobna. W każdym z tych lat przypadało średnio 7 farmaceutów na 10 tys. ludności (w kraju w 2022 r. było to 8 farmaceutów na 10 tys. ludności).

Poprawia się w województwie kujawsko-pomorskim dostęp mieszkańców do fizjoterapeutów. W 2022 r. średnio przypadało 12 przedstawicieli tego zawodu na 10 tys. mieszkańców (w kraju 9 fizjoterapeutów na 10 tys. ludności), tj. więcej o 1 fizjoterapeutę na 10 tys. ludności niż w 2021 r. i więcej o 3 fizjoterapeutów na 10 tys. ludności niż w 2019 r. Ze wszystkich fizjoterapeutów 80,2% posiadało wyższe wykształcenie.

W nagłych przypadkach pomoc medyczna zapewniana jest w ramach Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim działalność w tym zakresie prowadziły 93 zespoły ratownictwa medycznego (5,8% wszystkich w kraju), z których 12 to zespoły specjalistyczne, a 81 podstawowe. Było to tyle samo ile w roku poprzednim, ale więcej o 6,9% niż w 2015 r. Pomocy medycznej udzielał również 1 lotniczy zespół ratownictwa oraz 4 oddziały funkcjonujące w ramach centrum urazowego.

Dostępność świadczeń medycznych udzielanych przez zespoły ratownictwa medycznego obrazuje liczba zespołów (podstawowych i specjalistycznych) przypadająca na 100 tys. ludności. W 2022 r. wskaźnik ten dla województwa wyniósł 4,6 (w kraju 4,2). Było to tyle samo ile w 2021 r., ale o 0,4 osoby na 100 tys. ludności więcej niż w 2015 r.

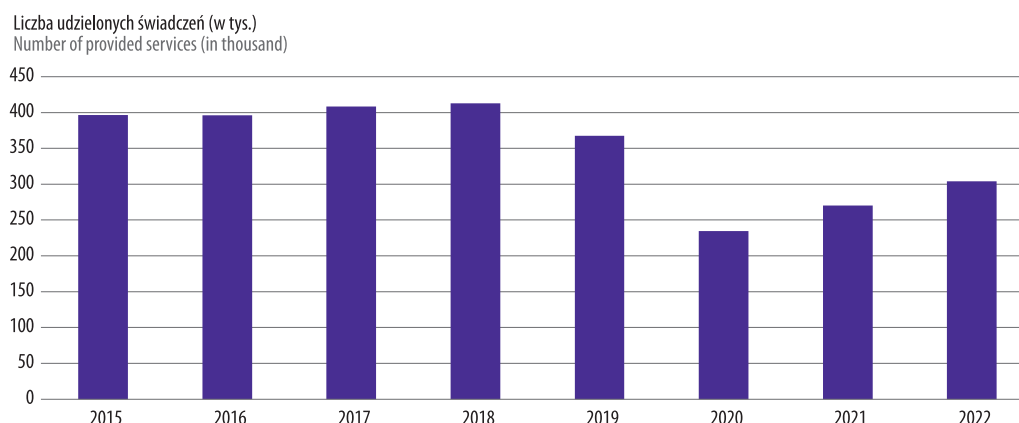
W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim zespoły ratownictwa medycznego zrealizowały 181,8 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia (5,9% wszystkich w kraju), tj. o 0,4% mniej niż rok wcześniej i o 3,1% mniej niż w 2015 r. Najczęściej pomocy udzielano w domu pacjenta (78,5% wszystkich pacjentów, którym udzielono pomocy w trakcie wyjazdów).

Ze świadczeń zdrowotnych realizowanych przez zespoły ratownictwa medycznego w omawianym roku skorzystało w województwie 183,3 tys. osób (5,9% wszystkich w kraju), tj. o 0,1% mniej niż w roku poprzednim i o 3,0% mniej niż w 2015 r. Nieco ponad połowa z nich (50,4%) udzielona została kobietom. Dzieciom i młodzieży do 18. roku życia udzielono 6,8% wszystkich świadczeń, a osobom w wieku 65 lat i więcej 48,2% wszystkich udzielonych świadczeń.

Kadra medyczna w zespołach ratownictwa medycznego w końcu 2022 r. liczyła 1020 osób (5,0% wszystkich w kraju), tj. o 0,2% więcej niż rok wcześniej, ale o 7,1% więcej niż w 2015 r. Dla 61,7% tych pracowników było to główne miejsce pracy. Wśród wszystkich pracowników tych zespołów dominują ratownicy medyczni. W 2022 r. stanowili oni 87,3% personelu medycznego, tj. o 1,8 p. proc. więcej niż w 2021 r. i o 17,7 p. proc. więcej niż w 2015 r. Skład zespołów uzupełniali: pielęgniarki systemu (5,5% pracujących w zespołach), lekarze systemu (5,1%) i pozostali pracownicy (2,2%).

Wykres 35. Świadczenia udzielone w trybie ambulatoryjnym w szpitalnych oddziałach ratunkowych i izbach przyjęć

Chart 35. Outpatient health services provided in hospital emergency wards and admission rooms

W 2022 r. w izbach przyjęć lub szpitalnych oddziałach ratunkowych¹⁴ (SOR) w województwie kujawsko-pomorskim doraźnej pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym udzielono 265,8 tys. osób (7,1% wszystkim w kraju), tj. o 6,8% większej liczbie osób niż w 2021 r. Ze wszystkich, którym w 2022 r. tej pomocy udzielono, kobiety stanowiły 48,6%. Wśród przyjętych pacjentów udział dzieci i młodzieży w wieku do 18. roku życia to 22,5%, tj. taki sam, jaki osób w wieku 65 lat i więcej.

Pacjenci leczeni ambulatoryjnie najczęściej korzystali w 2022 r. ze świadczeń w zakresie chirurgii urazowo-ortopedycznej (21,9% leczonych). Licznie udzielano porad z zakresu chorób wewnętrznych (15,9% leczonych) oraz porad chirurgicznych (14,0% leczonych).

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale Ochrona zdrowia wyniosły 402,0 mln zł (5,8% wszystkich wydatków w tym dziale w kraju). Kwota ta wrosła zarówno w porównaniu z 2021 r. (o 6,5%), jak i wyraźnie w odniesieniu do 2015 r. (o 52,9%). Na przestrzeni lat 2015–2022, rok 2022 był tym, w którym samorządy wydały najwięcej na ochronę zdrowia. Wydatki na ten cel stanowiły 2,2% ogólnej kwoty wydatków z budżetów samorządów w 2022 r. (w kraju 2,0%), tj. o 0,1 p. proc. mniej niż w roku poprzednim i o 0,3 p. proc. mniej niż w 2015 r.

Na kwotę zagregowanych wydatków zdrowotnych w 2022 r. w największym stopniu złożyły się wydatki budżetu województwa (z udziałem 45,0%). Łączny udział wydatków budżetów gmin i miast na prawach powiatu stanowił 31,5%, przy czym większość (61,5%) przypadła na miasta na prawach powiatu. Pozostałe samorządowe wydatki na ochronę zdrowia pochodziły z budżetu powiatowego (23,5% udziału). W skali roku wydatki te najbardziej zwiększyły się w budżecie powiatów (o 34,7%), a w odniesieniu do 2015 r. największy wzrost odnotowano w budżecie województwa (o 91,3%).

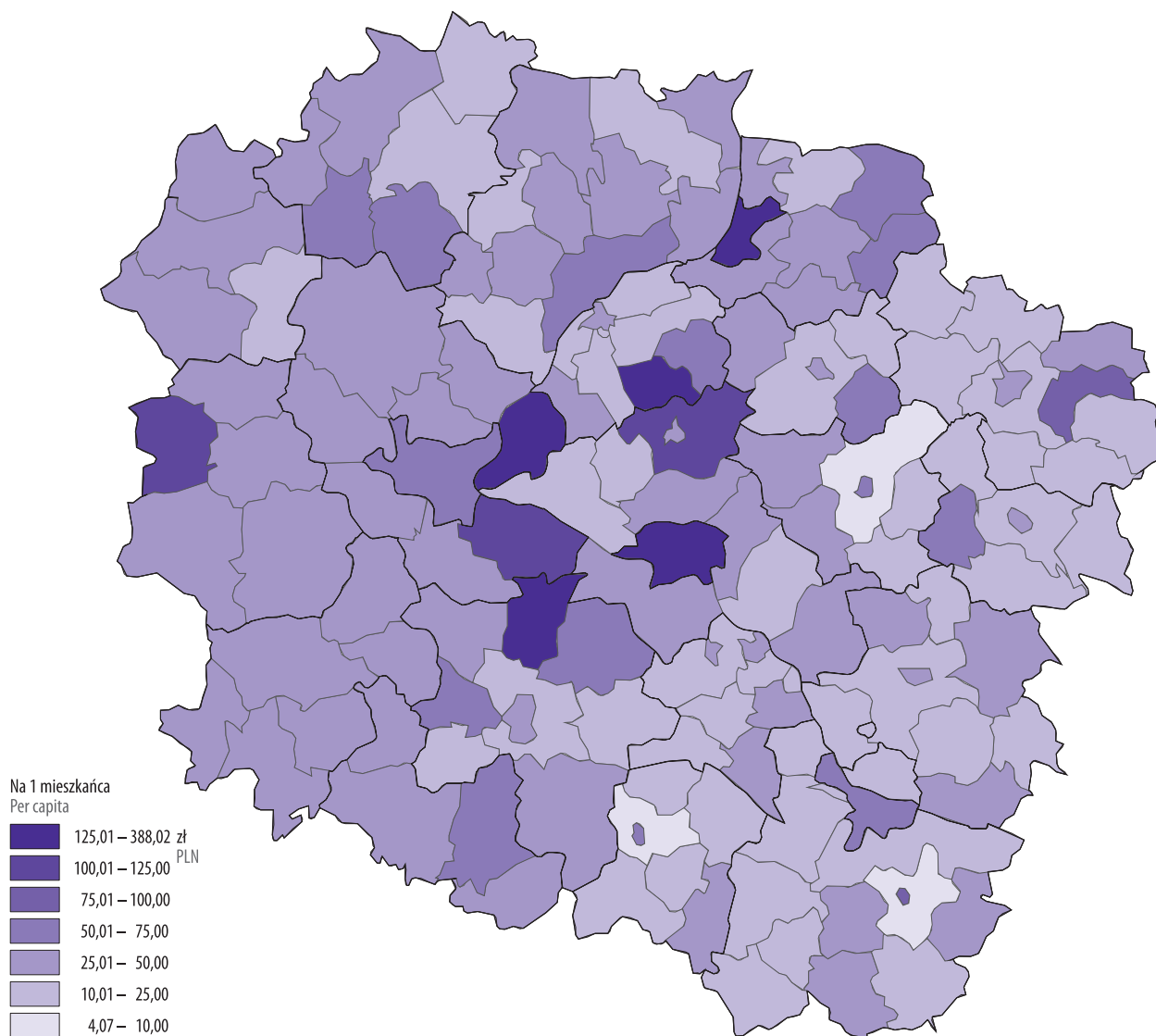
Samorządy łącznie przeznaczyły w 2022 r. na ochronę zdrowia średnio 199,86 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie (o 15,25 zł na 1 mieszkańca więcej niż średnio w kraju), tj. 13,30 zł na 1 mieszkańca więcej niż w 2021 r. i o 73,93 zł na 1 mieszkańca więcej niż w 2015 r. Na przestrzeni lat 2015–2022 wskaźnik ten był najwyższy właśnie w 2022 r.

W 2022 r. na ochronę zdrowia z budżetu województwa wydano średnio 89,91 zł na 1 mieszkańca. Łącznie z budżetów gmin i miast na prawach powiatu trafiło na ten cel 62,96 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przy czym większe kwoty przeznaczyły same miasta na prawach powiatu (średnio 108,04 zł na 1 mieszkańca). Ze wszystkich gmin w województwie, w 16 z budżetów tych jednostek samorządowych na

¹⁴ Od 2019 r. działalność stacjonarna obejmuje świadczenia udzielone pacjentom hospitalizowanym w szpitalnym oddziale ratunkowym, bez względu na czas leczenia na oddziale. Zrezygnowano z podziału na działalność dzienną i działalność stacjonarną powyżej 24 godzin.

ochronę zdrowia przeznaczono kwotę większą niż średnio w województwie. Najwięcej na ochronę zdrowia wydano w gminie wiejskiej Dąbrowa Chełmińska (388,02 zł na 1 mieszkańca). Z budżetów powiatów przeznaczono 46,99 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Mapa 35. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2022 r.
Map 35. Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2022

Kultura

Culture

Rok 2022 to na przestrzeni lat 2015–2022 drugi z kolei rok, w którym po okresie wprowadzonych ograniczeń w funkcjonowaniu placówek kultury związanych z pandemią COVID-19, odnotowano w odniesieniu do roku poprzedniego poprawę sytuacji w województwie kujawsko-pomorskim zarówno pod względem liczby imprez zorganizowanych przez instytucje kultury, jak i frekwencji wśród uczestników. W 2022 r. wydatki samorządów województwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim, ale też w odniesieniu do 2015 r. Pod względem udziału wydatków jednostek samorządu terytorialnego w wydatkach ogółem w 2021 r. województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 3. pozycji wśród wszystkich województw.

Podstawowym zadaniem instytucji kultury jest upowszechnianie kultury. Mieszkańcy mają możliwość korzystania ze zróżnicowanej oferty placówek funkcjonujących w tym obszarze w województwie kujawsko-pomorskim.

Do najliczniejszej grupy instytucji kultury w województwie kujawsko-pomorskim należą placówki biblioteczne, tj. biblioteki publiczne wraz z filiami oraz punkty biblioteczne. Ich liczba w ostatnich latach zmalała. W końcu grudnia 2022 r. działalność prowadziły łącznie 463 placówki biblioteczne (5,5% wszystkich w kraju), tj. o 2,3% mniej niż w roku poprzednim i o 15,4% mniej niż w 2015 r. Ponad połowa z nich (56,6%) to placówki na wsiach. W obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu, funkcjonowały łącznie 64 takie placówki.

Tablica 26. Instytucje kultury
Stan na 31 grudnia

Table 26. Culture institutions
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	547	487	474	463
Muzea i oddziały muzealne ^a Museums with branches ^a	38	48	46	46
Galerie i salony sztuki Art galleries	13	15	14	13
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	9	7	7	7
Centra, domy i ośrodki kultury Centre of culture and cultural centres establishments	124	126	129	131
Kluby i świetlice Clubs and community centres	97	92	98	89
Kina stałe Indoor cinemas	17	18	19	17
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	3814	4172	4257	4335
Zwiedzający muzea i oddziały muzealne ^{ab} na 1000 ludności Museums and exhibition visitors ^{ab} per 1,000 population	510	256	432	630
Liczba ludności na 1 instytucję kultury ^c Number of population per 1 culture institution ^c	9440	9319	8889	9122

^a Od 2020 r. do muzeów zaliczane są wyłącznie muzea działające w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach. ^b W ciągu roku. ^c Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.

^a Starting from 2020, museums include only museums operating on the basis of a statute or regulation agreed with the minister responsible for culture and protection of national heritage, pursuant to Art. 6 of the Act of 21 November 1996 on museums. ^b During the year. ^c Centre of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres.

W 2022 r. aktywnie korzystało z zasobów bibliotek publicznych 207,9 tys. zarejestrowanych czytelników (4,1% wszystkich w Polsce), tj. o 4,3% więcej niż w roku poprzednim, ale o 23,8% mniej niż w 2015 r. Podobnie jak w porównywanych latach, najliczniejszą grupą wśród wypożyczających w 2022 r. były osoby z grupy wieku 25–44 lata (21,7%, tj. o 2,7 p. proc. mniej niż w 2015 r.).

Wskaźnik wypożyczenia księgozbioru w 2022 r. w województwie wyniósł 20,6 woluminów na 1 czytelnika (w kraju 18,6 woluminów na 1 czytelnika). W omawianym roku na 1 bibliotekę publiczną przypadało średnio 546 czytelników. W miastach było to 1024 czytelników na 1 bibliotekę publiczną, tj. niemal 4-krotnie więcej niż na wsiach.

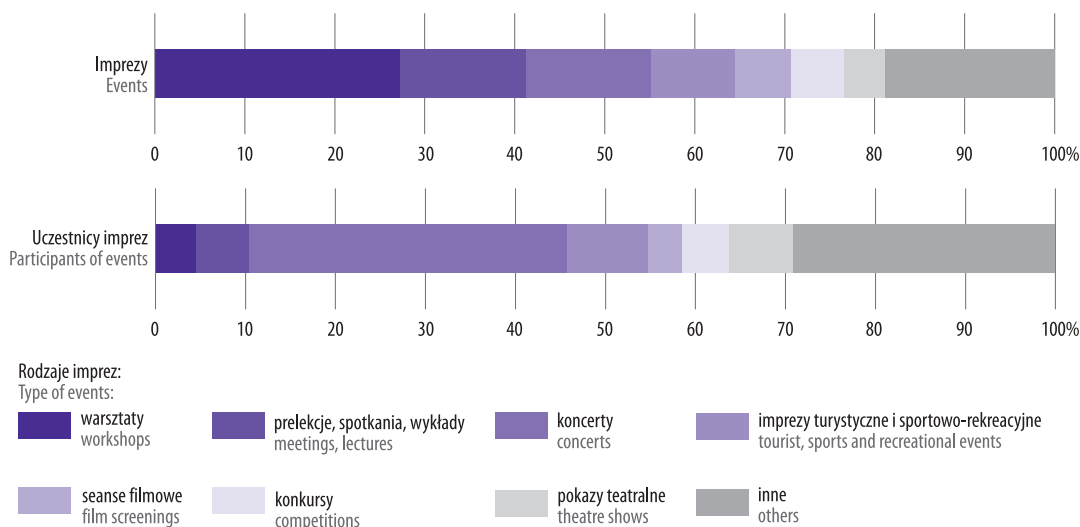
Działalność wystawienniczą w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim prowadziło 46 muzeów i oddziałów muzealnych, tj. 4,8% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Po wyraźnym spadku liczby zwiedzających w 2020 r. względem roku poprzedniego (o 58,8%), i ich wzroście 2021 r. (o 67,4%), w 2022 r. odnotowano kolejny wzrost. Wystawy muzealne obejrzało 1268,1 tys. osób, tj. o 44,9% więcej niż w roku poprzednim. Było to 3,5% wszystkich zwiedzających w kraju, tj. o 0,4 p. proc. więcej niż w 2020 r. i o 0,3 p. proc. więcej niż w 2015 r.

Galerie i salony sztuki prowadzące działalność wystawienniczą w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły 4,2% wszystkich tego rodzaju placówek w Polsce. Zorganizowane zostały przez nie we wspomnianym roku 169 wystawy (4,8% wszystkich wystaw w kraju), tj. o 1,7% mniej niż w 2021 r. i o 38,1% mniej niż w 2015 r. Zaprezentowano na nich 208 ekspozycji. Z oferty tych instytucji w 2022 r. skorzystało 121,3 tys. zwiedzających (4,1% wszystkich w kraju), tj. o 6,5% mniej niż rok wcześniej i o 24,1% mniej niż w 2015 r.

Działalność sceniczną w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. prowadziło 7 teatrów i instytucji muzycznych. Zorganizowały one na obszarze całego kraju łącznie 2582 przedstawień i koncertów, tj. 4,9% wszystkich spektakli w kraju. Było to o 130,5% więcej niż rok wcześniej (w 2021 r. więcej o 19,7% względem roku poprzedniego). Ze wszystkich przedstawień i koncertów 58,2% odbyło się w stałej sali siedziby teatru i instytucji muzycznej. We wszystkich imprezach uczestniczyło łącznie w województwie 420,0 tys. widzów (4,5% wszystkich w kraju), tj. o 115,9% więcej niż w 2021 r., ale o 31,5% mniej niż w 2015 r.

W omawianym roku działało w województwie kujawsko-pomorskim 17 kin stałych. Posiadały one 71 sal projekcyjnych. Obiekty te dysponowały 14,2 tys. miejsc na widowni (4,8% miejsc w kraju). W 2022 r. w kinach stałych odbyło się 112,4 tys. seansów (5,3% wszystkich w kraju). Rok 2022 był kolejnym po 2021 r., w którym po wyraźnym spadku względem roku poprzedniego (o 52,5%) wyświetlanych seansów z 2020 r., odnotowano ich wzrost o 59,2% więcej niż rok wcześniej i o 3,2% więcej niż w 2015 r. Filmy produkcji polskiej stanowiły 19,6% seansów. Wszystkie seanse w 2022 r. obejrzało łącznie 2026,5 tys. widzów (4,9% widzów kin stałych w Polsce), tj. o 50,3% więcej niż rok wcześniej, ale o 7,7% mniej niż w 2015 r. Polskie produkcje w 2022 r. obejrzało 22,2% widzów kin stałych.

Wykres 36. Struktura imprez oraz uczestników imprez organizowanych przez placówki kultury w 2022 r.
Chart 36. Structure of events organized by culture institutions and events participants in 2022

Ze wszystkich muzeów (wraz z oddziałami), galerii i salonów sztuki, kin stałych oraz teatrów i instytucji muzycznych działających w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim, 44,6% zlokalizowana była w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu.

Placówkami prowadzącymi wielokierunkową działalność w obszarze kultury są centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. Sieć tych instytucji w końcu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim liczyła łącznie 220 placówek (5,6% wszystkich w kraju), tj. o 3,1% mniej niż w roku poprzednim i o 0,5% mniej niż w 2015 r. Większość z nich prowadziła działalność na wsiach (67,7%), co wynika głównie z charakteru realizowanych zadań polegających m.in. na inicjowaniu, pobudzaniu i wspieraniu aktywności kulturalnej grup społecznych i środowisk lokalnych.

W placówkach tych w 2022 r. zorganizowano 10,2 tys. imprez (4,5% wszystkich w kraju), tj. o 39,3% więcej niż w roku poprzednim, ale o 1,6% mniej niż w 2015 r. Z urozmaiconej oferty imprez, najwięcej, bo blisko 1/3 stanowiły warsztaty (2,8 tys.).

W zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice imprezach uczestniczyło w 2022 r. 467 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (w kraju 722 osoby na 1000 mieszkańców), tj. więcej niż w 2021 r. (o 170 osób na 1000 mieszkańców), ale mniej w porównaniu z 2015 r. (o 292 osoby na 1000 mieszkańców). Największą popularnością wśród uczestników cieszyły się koncerty, które skupiły 35,3% wszystkich uczestników imprez w omawianych placówkach kultury w województwie.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” wyniosły 603,8 mln zł (5,4% wszystkich wydatków w tym dziale w kraju). Zwiększyły się one o zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (9,9%), jak i w odniesieniu do 2015 r. (84,5%).

Wydatki na kulturę w 2022 r. stanowiły 3,2% ogólnej kwoty wydatków samorządów (tyle samo w kraju). Ich udział względem roku poprzedniego zmniejszył się o 0,1 p. proc. i o tyle samo zwiększył się względem 2015 r.

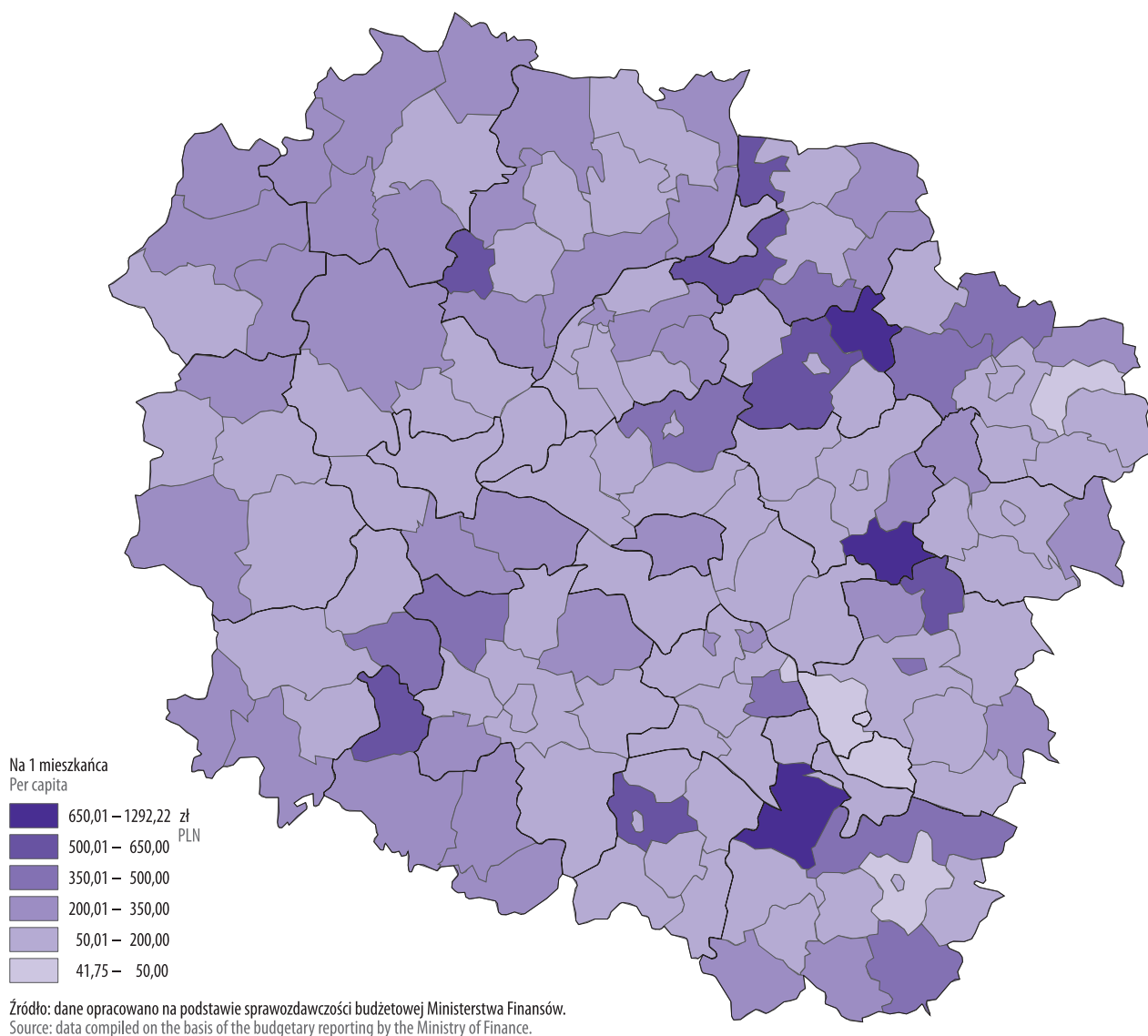
Na kwotę zagregowanych wydatków na kulturę w 2022 r. w największym stopniu (73,1%) złożyły się łączne wydatki gmin i miast na prawach powiatu. Udział wydatków budżetu województwa wyniósł 25,6%, a powiatowego 1,3%. Łącznie z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, tj. powiatów, gmin i miast na prawach powiatu oraz województwa na cele związane z kulturą i ochroną dziedzictwa narodowego przeznaczono w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim średnio 300,16 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa (o 3,46 zł na 1 mieszkańca więcej niż średnio w kraju), tj. więcej o 28,63 zł na 1 mieszkańca niż w 2021 r. i więcej o 143,40 zł na 1 mieszkańca niż w 2015 r.

W 2022 r. jedynie z budżetów gmin i miast na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego, przeciętnie na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wydano 219,30 zł na 1 mieszkańca. Spośród 144 gmin i miast na prawach powiatu w województwie średnio największą kwotę na omawiane cele przeznaczono w gminie miejsko-wiejskiej Brześć Kujawski (1292,22 zł na 1 mieszkańca). W 54 gminach przeznaczono w przeliczeniu na 1 mieszkańca kwotę większą niż średnio w województwie. W stolicach województwa na wspomniane cele wydano odpowiednio: w Bydgoszczy 188,57 zł na 1 mieszkańca, a w Toruniu 323,91 zł na 1 mieszkańca.

Mapa 36. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2022 r.

Map 36. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2022

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim polepszyła się sytuacja związana z bezpieczeństwem publicznym. Policja stwierdziła mniej przestępstw niż w poprzednim roku. Wzrósł wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw. Poprawiła się sytuacja związana z zachowaniem bezpieczeństwa na drogach województwa kujawsko-pomorskiego. Odnotowano mniej wypadków i kolizji drogowych razem. Region z wartością 39 wypadków znalazł się na drugim miejscu pod względem najmniejszej liczby wypadków drogowych przypadających na 100 tys. ludności.

Przestępstwo stwierdzone jest zdarzeniem, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Według kodeksu karnego to zbrodnia lub występki ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego, a według kodeksu karnego skarbowego jest przestępstwem skarbowym.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest stosunkiem liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

Bezpieczeństwo publiczne zapewniają m.in. służby policyjne. Rozpatrując zjawisko przestępczości, jakim jest liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych – bezpieczeństwo publiczne województwa kujawsko-pomorskiego w 2023 r. uległo polepszeniu, ponieważ Policja stwierdziła o 4,5% mniej przestępstw niż w 2022 r. (w porównaniu z 2015 r. więcej o 11,5%). Liczba przestępstw wyniosła 43,3 tys. i stanowiła 5,5% wszystkich w kraju. W miastach stwierdzono 76,2% przestępstw (mniej o 1,1 p. proc. niż w 2022 r. i o 0,8 p. proc. więcej niż w 2015 r.), a 51,4% w miastach na prawach powiatu. Rozmiar zjawiska przestępczości opisuje odniesienie liczby przestępstw stwierdzonych do liczby mieszkańców. W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim stwierdzono 22 przestępstwa w przeliczeniu na 1000 ludności (w kraju 21), tj. o 1 przestępstwo mniej niż w roku poprzednim i o 3 przestępstwa więcej niż w 2015 r. Pod względem rozmiaru przedstawianego wskaźnika województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na szóstym miejscu. Wyższe wartości wskaźnika w 2023 r. częściej notowano w miastach województwa (28 przestępstw) niż na wsiach (12 przestępstw na 1000 ludności). Spośród powiatów i miast na prawach powiatu, we Włocławku wystąpiła najwyższa wartość omawianego wskaźnika i stwierdzono tam 68 przestępstw na 1000 ludności. W 2022 r. wskaźnik był najwyższy w powiecie wąbrzeskim, 94 przestępstwa na 1000 mieszkańców, a w 2015 r. w Toruniu – 35 przestępstw na 1000 ludności. W 2023 r. w Bydgoszczy i Toruniu poziom przestępczości utrzymał się odpowiednio na 24 i 27 przestępstwach stwierdzonych przez Policję na 1000 mieszkańców. Najmniej przestępstw stwierdzono w powiecie grudziądzkim – 9 przestępstw na 1000 ludności (w 2022 r. – 10 i 2015 r. – 9).

Analizując miasta województwa kujawsko-pomorskiego zjawisko było najmniejsze w miastach powiatu grudziądzkiego i wyniosło 10 przestępstw na 1000 ludności. W 2022 r. w powiecie wąbrzeskim z wartością 221 przestępstw stwierdzonych na 1000 mieszkańców, a najmniejsze w grudziądzkim, gdzie wskaźnik wynosił 11. W 2015 r. najwyższą wartość analizowanego wskaźnika zanotowano w miastach powiatu golubsko-dobrzyńskiego – 39, a najniższą z wartością 15 w miastach powiatu grudziądzkiego. Analizując wsie województwa kujawsko-pomorskiego najwięcej przestępstw na 1000 ludności wystąpiło w powiecie aleksandrowskim (26 przestępstw), najmniej w powiecie brodnickim (7 przestępstw).

W latach 2015-2023 w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych przez Policję w województwie kujawsko-pomorskim dominowały przestępstwa o charakterze kryminalnym. W kategorii przestępstw kryminalnych znajduje się kradzież mienia, pojazdu, kradzież z włamaniem, rozbój i wymuszenie rozbójnicze, uszkodzenie ciała, bójka oraz pobicie. W 2023 r. sklasyfikowano 23,4 tys. przestępstw jako kryminalne, tj. 54,0% wszystkich w województwie (stanowiły 5,0% przestępstw o tym charakterze w Polsce) i mniej o 1,0% niż w 2022 r. oraz mniej o 8,0% niż w 2015 r. Liczba stwierdzonych przestępstw o charakterze kryminalnym uplasowała województwo kujawsko-pomorskie na dziewiątym miejscu. W całym analizowanym okresie liczba stwierdzonych przestępstw kryminalnych rok do roku wzrastała w latach 2018, 2019 i 2021. W 2023 r. w miastach Policja stwierdziła 77,6% ogółu przestępstw o charakterze kryminalnym, tj. o 1,2 p. proc. więcej niż w 2022 r. i o 0,1 p. proc. więcej niż w 2015 r. Najwięcej przestępstw sklasyfikowanych jako kryminalne Policja stwierdziła w Bydgoszczy (4,7 tys.), a najmniej w powiecie wąbrzeskim (153).

Przestępstw o charakterze gospodarczym w województwie w 2023 r. było 13,8 tys. i stanowiły 31,9% ogółu przestępstw. Z 6,1% odsetkiem przestępstw o tym charakterze w kraju umiejscowiły województwo kujawsko-pomorskie na siódmym miejscu. Przestępstw skategoryzowanych jako gospodarcze było w 2023 r. mniej o 11,5% niż w 2022 r. i więcej o 85,3% niż w 2015 r. Na przestrzeni lat 2015-2023 spadek ilości przestępstw o charakterze gospodarczym miał miejsce jeszcze w latach 2016 i 2019. W miastach zanotowano 82,9% przestępstw gospodarczych (mniej niż w 2022 r. i 2015 r., odpowiednio o 5,2 p. proc. i o 3,3 p. proc.). Najwięcej tego typu przestępstw było we Włocławku (ponad 30%), a najmniej – w powiecie grudziądzkim (0,4% ogółu przestępstw gospodarczych).

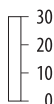
Stwierdzono 3,7 tys. przestępstw przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem (ósma lokata w kraju) i zmniejszyły się w porównaniu z rokiem poprzednim oraz z 2015 r. – odpowiednio: o 13,4% i o 15,6%. W miastach było 51,8% tego typu przestępstw i o 0,2 p. proc. mniej niż w 2022 r. oraz o 1,0 p. proc. więcej niż w 2015 r. Najwięcej stwierdzono ich w Bydgoszczy – 440, najmniej w powiecie tucholskim – 62 przestępstwa. Samych przestępstw drogowych Policja odnotowała 3,3 tys. Ilość ich zmniejszyła się w porównaniu z latami 2022 i 2015, odpowiednio o 13,2% i 15,0%. W miastach na prawach powiatu doszło do 25,5% z nich, w Bydgoszczy odnotowano najwięcej – 10,9% takich przestępstw. Najmniej w powiecie tucholskim – 1,7%.

W 2023 r. wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 79,1%, w kraju był o 7,6 p. proc. niższy. Jego wartość poprawiła się w porównaniu z tymi notowanymi w 2022 r. i 2015 r., kiedy to wykryto 77,2% i 66,2% przestępstw. Na przestrzeni lat 2015-2023 wskaźnik ten uległ pogorszeniu tylko w 2019 r. i zmniejszył się o 4,4 p. proc. Wykrywalność przestępstw kryminalnych, gospodarczych oraz przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem wyniosła odpowiednio 75,6%, 77,0% i 99,0%. Dla każdej z tych kategorii przestępstw w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano wyższe wartości niż w Polsce, większe odpowiednio o: 10,2 p. proc., 3,5 p. proc. i 0,8 p. proc. Spośród 19 powiatów i 4 miast na prawach powiatu w województwie najwyższą wartość wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw w 2023 r. odnotowano w powiecie brodnickim – 89,8%. Najniższą wykrywalność w powiecie grudziądzkim – 66,5%. Dla przestępstw kryminalnych największa wykrywalność wystąpiła w powiecie nakielskim – 90,3%. Najmniejsza zaś w powiecie grudziądzkim z wartością 57,3%. W przestępstwach o charakterze gospodarczym najwyższą wykrywalność odnotowano we Włocławku – 95,5%, a najniższą w powiecie włocławskim z wartością 34,0%. W przestępstwach sklasyfikowanych przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem wykrycie sprawców przestępstw było prawie 100% (najniższe – 96,9% w powiecie sępoleńskim, najwyższe, ale nie stuprocentowe wynoszące 99,2% w powiatach brodnickim, bydgoskim, inowrocławskim i świeckim), a dla siedmiu powiatów i dla Grudziądza stuprocentowe.

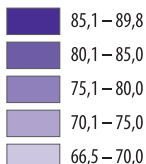
Mapa 37. Zagrożenie przestępczością^a w 2023 r.

Map 37. Crime risk^a in 2023

Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 ludności
Ascertained crimes by the Police in completed preparatory proceedings per 1000 population

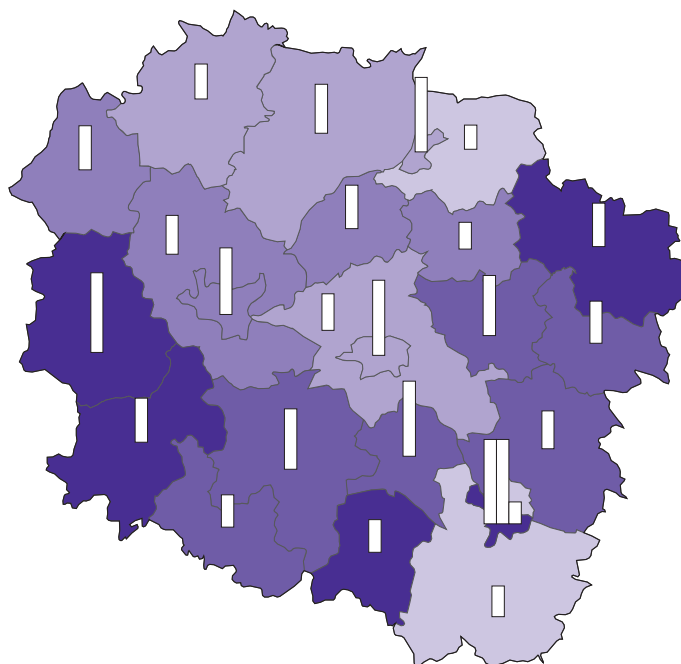
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w %
Rates of detectability of delinquents in ascertained crimes by the Police in %

^a Bez czynów karalnych popełnionych przez nieletnich.
^a Excluding punishable acts committed by juveniles.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

Source: data of the National Police Headquarters.

Dane o **wypadkach drogowych** pochodzą z Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWiK) prowadzonego przez Komendę Główną Policji i obejmują zdarzenia mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku których nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała osób.

Za **śmiertelną ofiarę wypadku drogowego** uważa się osobę zmarłą w wyniku doznanych obrażeń na miejscu wypadku lub w ciągu 30 dni. Za ranną ofiarę wypadku drogowego uznaje się osobę, która doznała obrażeń ciała i otrzymała pomoc lekarską.

Bezpieczeństwo publiczne, w kategorii bezpieczeństwa na drogach zapewnia m.in. Policja, rejestrując liczbę kolizji, wypadków drogowych, ofiar śmiertelnych, rannych czy zniszczenia mienia. Wypadek drogowy jest zdarzeniem w ruchu lądowym, w którym bierze udział co najmniej jedna osoba i jest nią kierowca, pasażer lub pieszy. W wyniku tego zdarzenia uczestnik zostaje ranny lub umiera. Kolizja drogowa jest zdarzeniem, w skutek którego nikt nie ponosi śmierci, ani nie doznaje urazu, a szkodzie ulega jedynie mienie.

Tablica 27. Wypadki drogowe^a oraz ich skutki
Table 27. Road accidents^a and their results

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Wypadki Accidents	1008	827	770	785
Ofiary śmiertelne Fatalities	153	134	103	108
na 100 wypadków per 100 road accidents	15	16	13	14
Ranni Injured	1135	859	857	857
na 100 wypadków per 100 road accidents	113	104	111	109

^a Zarejestrowane przez Policję.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

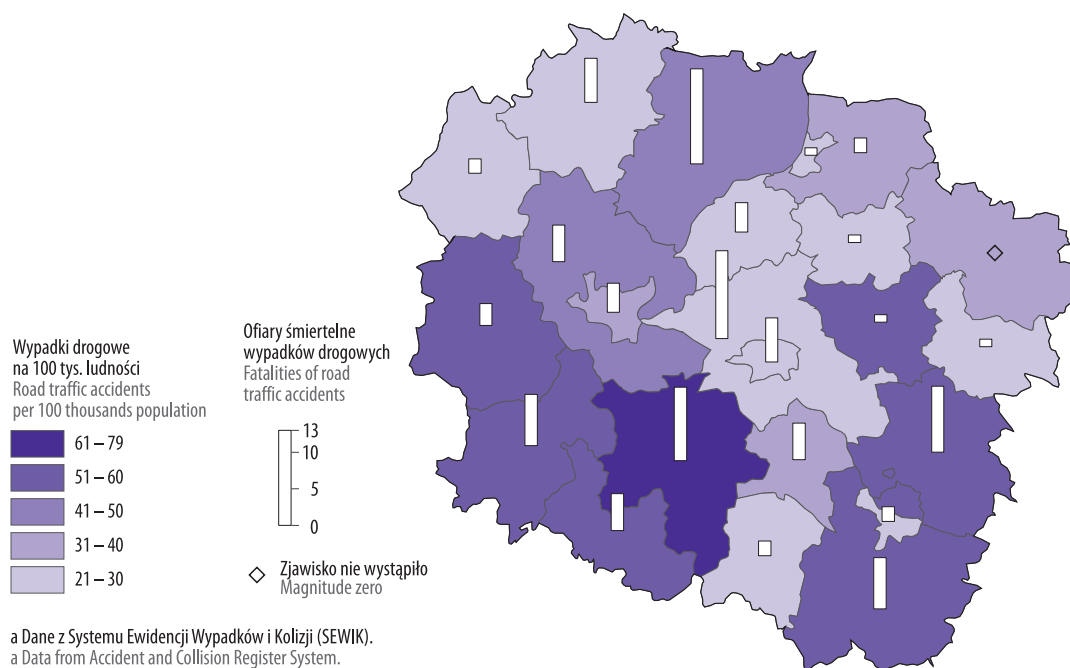
^a Registered by the Police.

Source: data of the National Police Headquarters.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim doszło do 785 wypadków drogowych (3,7% wypadków drogowych w kraju – 10. lokata w Polsce), tj. o 1,9% więcej niż w 2022 r. i 22,1% mniej niż w 2015 r. Średnia wypadków w województwie w 2023 r. wyniosła 2 wypadki dziennie. W latach 2015-2023 jeszcze w 2016 r. i 2018 r. zwiększyła się liczba wypadków drogowych. Najwięcej wypadków drogowych odnotowano we wrześniu (87), najmniej w lutym (39). W lutym, lipcu, październiku i grudniu zarejestrowano mniej wypadków drogowych niż w miesiącach wcześniejszych. W 2023 r. Policja stwierdziła 21,5 tys. kolizji drogowych i mniej o 0,8% niż w 2022 r. oraz o 5,5% mniej niż w 2015 r. W Bydgoszczy doszło do 21,2% kolizji drogowych regionu.

W wyniku wypadków drogowych w województwie ucierpiało 965 osób, więcej o 0,5% osób niż w 2022 r. i mniej o 25,1% niż w 2015 r. W okresie od 2015 r. do 2022 r. zmniejszyła się liczba osób, które w wyniku wypadku drogowego zostały ranne lub poniosły śmierć. Ofiary śmiertelne stanowiły 11,2% wszystkich osób poszkodowanych w wyniku wypadku drogowego i było ich o 4,9% więcej niż w 2022 r. i o 29,4% mniej niż w 2015 r. W całym analizowanym okresie, tj. 2015-2023, liczba rannych wzrosła w 2015 r. i 2021 r., odpowiednio o: 2,1% oraz 0,8%. W 2023 r., jak i w 2022 r., spośród powiatów i miast na prawach powiatu województwa najwięcej ofiar śmiertelnych wypadków drogowych odnotowano w powiecie świeckim – 13 ofiar śmiertelnych. W 2023 r. do największej liczby wypadków drogowych doszło w powiecie inowrocławskim (120 wypadków). Najmniej wypadków drogowych i kolizji, tj. 8 wypadków i 127 kolizji Policja zarejestrowała w powiecie radziejowskim.

Mapa 38. Bezpieczeństwo na drogach^a w 2023 r.
 Map 38. Road safety^a in 2023

Stan bezpieczeństwa na drogach obrazuje liczba wypadków drogowych przypadająca na 100 tys. ludności. W 2023 r. było nieco mniej bezpiecznie niż w 2022 r. (odpowiednio 39 i 38 wypadków na 100 tys. ludności), ale zdecydowanie lepiej niż w 2015 r. (48 wypadków na 100 tys. ludności). Wartość tego wskaźnika przedstawia województwo kujawsko-pomorskie jako najbardziej bezpieczne województwo w Polsce po województwie podlaskim (30 wypadków na 100 tys. ludności). W 2023 r. najbardziej bezpiecznym powiatem był powiat radziejowski (21 wypadków na 100 tys. ludności), a najmniej – powiat inowrocławski (79 wypadków na 100 tys. ludności). Innym wskaźnikiem obrazującym stan bezpieczeństwa na drogach jest ilość ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych. W województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik ten wyniósł 14, rok wcześniej 13, a w 2015 r. – 15. Najwięcej ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych przypadało w powiecie tucholskim z wartością 46, a najbardziej bezpiecznym powiatem był powiat brodnicki, gdzie nie odnotowano żadnej ofiary śmiertelnej. Kolejnym wskaźnikiem obrazującym stan bezpieczeństwa na drogach jest liczba rannych na 100 wypadków. W 2023 r. w województwie było 109 osób rannych na 100 wypadków drogowych, co oznacza poprawę stanu bezpieczeństwa na drogach w relacji do 2022 r. (111 osób), jak i 2015 r. (113 osób rannych na 100 wypadków). W 2023 r. najmniej bezpiecznym powiatem był powiat mogileński (138 osób rannych na 100 wypadków), a najbardziej bezpiecznym – powiat toruński (81 osób rannych na 100 wypadków).

Społeczeństwo informacyjne

Information society

W 2023 r. zmniejszył się odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu, w szczególności z niego korzystających (w tym regularnie). Zwiększył się udział osób korzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu. Zmniejszyło się zainteresowanie zamawianiem towarów lub usług do użytku prywatnego.

W 2023 r. dostęp do Internetu w województwie kujawsko-pomorskim posiadało 93,7% gospodarstw domowych (w Polsce o 0,4 p. proc. mniej), w których mieszkała co najmniej jedna osoba w wieku 16–74 lata. Oznacza to mniej o 0,1 p. proc. w odniesieniu do 2021 r., ale więcej o 27,7 p. proc. w porównaniu z 2015 r.

W 2023 r. w województwie zmalał odsetek osób korzystających z Internetu w odniesieniu do 2022 r. do wartości 85,5% (o 7,2 p. proc.), natomiast wzrósł w porównaniu z 2015 r. (o 21,6 p. proc.). Odsetek osób regularnie korzystających z Internetu również zmalał z 87,9% w 2022 r. do 83,6% w 2023 r., co i tak stanowiło większą wartość od notowanej w 2015 r. (o 27,7 p. proc.). W 2023 r. oba wskaźniki były niższe od notowanych w Polsce (odpowiednio: o 4,7 p. proc. i o 1,7 p. proc.).

Tablica 28. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu
Table 28. Households with access to the Internet at home and Internet users

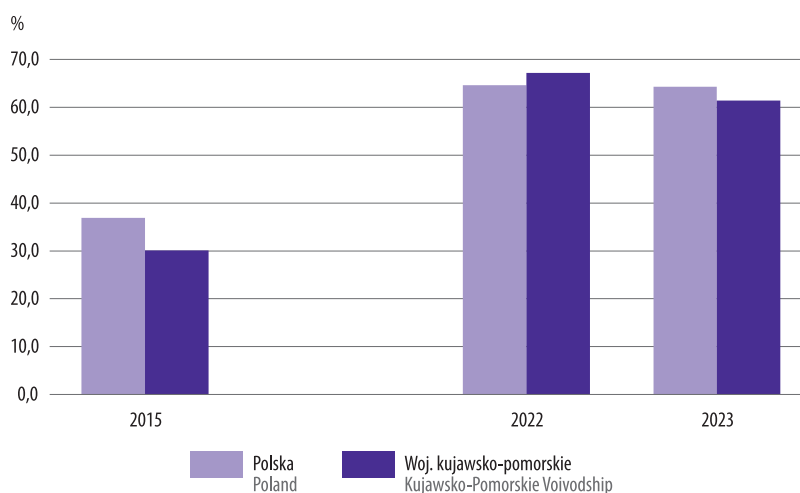
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Odsetek gospodarstw domowych ^a posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households ^a with access to the Internet at home	66,0	90,6	93,8	93,7
Odsetek osób ^b korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the internet	63,9	88,9	92,7	85,5
Odsetek osób ^b regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the Internet regularly (at least once a week)	55,9	84,1	87,9	83,6

a Dane dotyczą gospodarstw domowych z osobami w wieku 16–74 lata. b Osoby w wieku 16–74 lata.

a Data concern households with persons aged 16–74. b Persons aged 16–74.

Wykres 37. Osoby^a zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 37. Individuals^a ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

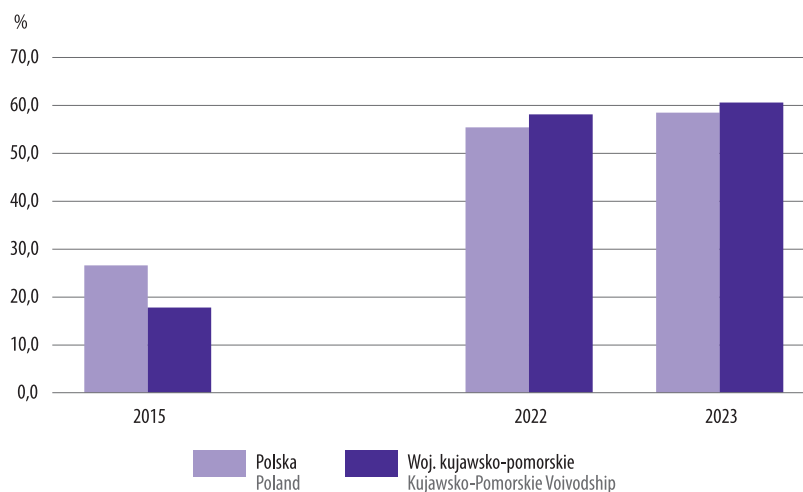
a Osoby w wieku 16–74 lata.
a Persons aged 16–74.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy stanowiły 61,4% ogólnej liczby osób w wieku 16–74 lata (w Polsce – 64,3%). Wskaźnik ten był niższy w odniesieniu do 2022 r. (o 5,8 p. proc.). W porównaniu z 2015 r. odsetek osób korzystających z Internetu w tym celu wzrósł w województwie o 31,3 p. proc. (w Polsce wzrost o 27,4 p. proc.).

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim osoby korzystające w ciągu ostatnich 12 miesięcy od momentu przeprowadzenia badania z usług administracji publicznej przez Internet stanowiły 60,6% ogólnej liczby osób w wieku 16–74 lata (w Polsce – 58,5%). Wskaźnik ten wzrósł zarówno w odniesieniu do 2022 r., jak i do 2015 r. (odpowiednio o 2,5 p. proc. i o 42,8 p. proc.). W Polsce w odniesieniu do 2022 r. nastąpił wzrost o 3,1 p. proc. a w porównaniu z 2015 r. odnotowano wzrost o niższej niż w województwie dynamice przyrostu, tj. o 31,9 p. proc. W przypadku osób korzystających z Internetu w celu wyszukiwania informacji na stronach administracji publicznej – w województwie w porównaniu z 2022 r. nastąpił wzrost zainteresowania tą usługą o 1,4 p. proc., do wartości 31,9%, podczas gdy w Polsce odsetek osób korzystających z tej dziedziny e-administracji wyniósł 32,8%, o 3,5 p. proc. więcej względem poprzedniego roku.

Wykres 38. Osoby^a korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 38. Individuals^a using e-government services during the last 12 months

^a Osoby w wieku 16–74 lata.
^a Persons aged 16–74.

Aktywność społeczna Social activity

W województwie kujawsko-pomorskim w latach 2015–2023 zwiększała się liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON. W 2023 r. było ich o 565 więcej niż w roku poprzednim. Wskaźnik liczby podmiotów na 10 tys. ludności wyniósł 41,7.

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 8,3 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON (4,9% wszystkich w kraju), tj. o 7,3% więcej niż w roku poprzednim i o 29,2% więcej niż w 2015 r. Pod względem liczby omawianych organizacji województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 10. pozycji w kraju.

Średnio w województwie przypadało 41,7 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności (38,7 w 2022 r., a 30,9 w 2015 r.). W Polsce wskaźnik liczby podmiotów na 10 tys. ludności wyniósł 45,6 (w 2022 r. wyniósł 42,6, natomiast w 2015 r. 35,1).

**Tablica 29. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON
Stan na 31 grudnia**

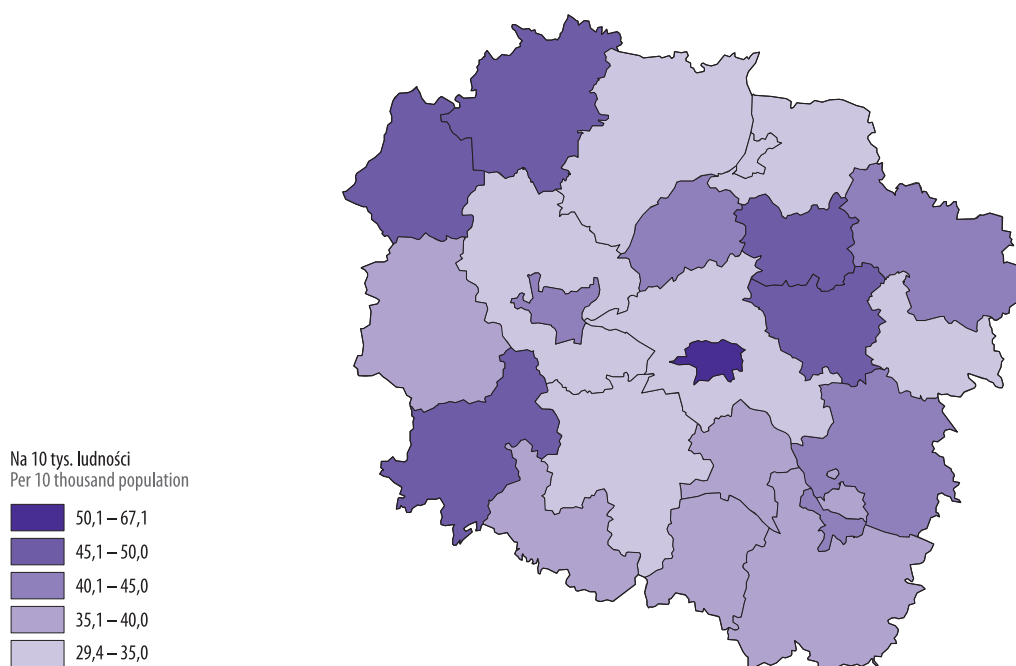
Table 29. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Ogółem Total	6448	7285	7766	8331
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	30,9	35,9	38,7	41,7

Spośród powiatów i miast na prawach powiatów najwięcej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności działało w Toruniu (67,1). Mniejsze wartości wystąpiły w powiatach tucholskim (48,0), golubsko-dobrzyńskim (47,6) i wąbrzeskim (47,5). Najmniej omawianych organizacji na 10 tys. mieszkańców było w Grudziądzu (29,4) oraz w powiatach rypińskim (30,6), świeckim (32,0) i bydgoskim (33,2).

**Mapa 39. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 39. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2023
As of 31 December

Dane o **organizacjach non-profit** opracowano na podstawie dwóch badań statystyki publicznej:

- SOF-1 – Sprawozdania z działalności fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych,
- SOF-4s – Sprawozdania z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego.

W 2022 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego liczba organizacji non-profit wyniosła 5,1 tys., stanowiąc 5,0% wszystkich w kraju¹⁵. W przeliczeniu na 10 tys. ludności na terenie województwa kujawsko-pomorskiego były 25,6 organizacje non-profit. Według danych na koniec 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim organizacje non-profit zrzeszały 351,9 tys. członków (4,2% wszystkich w kraju).

¹⁵ Dane wstępne.

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

Według wstępnych szacunków w województwie kujawsko-pomorskim produkt krajowy brutto w 2022 r. wzrósł w stosunku do 2021 r., ale w mniejszym stopniu niż w kraju. Wartość PKB przypadająca na 1 mieszkańca województwa stanowiła 82,1% PKB przypadającego średnio na mieszkańca Polski. W 2021 r. zróżnicowanie PKB na 1 mieszkańca pomiędzy podregionami zmniejszyło się w porównaniu z 2015 r. Największy wkład (47,3%) w tworzeniu PKB województwa miał podregion bydgosko-toruński. W podregionie tym odnotowano najwyższą wartość PKB na 1 mieszkańca (70631 zł). W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. największą część wartości dodanej brutto (29,7%) wygenerowały jednostki z sekcji Przemysł. Wydajność pracy wyniosła 140805 zł; było to mniej o 9,2% niż w kraju i więcej o 38,2% niż w 2015 r.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Na podstawie wstępnego szacunku w 2022 r. wartość produktu krajowego brutto (PKB) wyniosła w województwie kujawsko-pomorskim 133869 mln zł. Oznacza to w stosunku do 2021 r. wzrost w cenach bieżących o 16,5%, a w stosunku do 2015 r. – wzrost o 68,0% (w Polsce wzrost odpowiednio o 16,6% i o 70,6%). Produkt krajowy brutto wytworzony w województwie kujawsko-pomorskim stanowił 4,4% wartości PKB wytworzonego w Polsce (tyle samo co w 2021 r. i w 2015 r.).

Jednym z podstawowych mierników wykorzystywanych do określania rozwoju społeczno-ekonomicznego danego obszaru jest PKB przeliczony na 1 mieszkańca. W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim PKB na 1 mieszkańca (66547 zł) według wstępnych szacunków wzrósł w cenach bieżących o 17,2% w stosunku do roku poprzedniego. Wartość PKB na 1 mieszkańca województwa stanowiła 82,1% PKB przypadającego na 1 mieszkańca Polski (w 2021 r. było to 82,0%, a w 2015 r. 81,6%). W województwie kujawsko-pomorskim PKB był niższy o 47,9% od wartości najwyższego PKB odnotowanego w województwie mazowieckim.

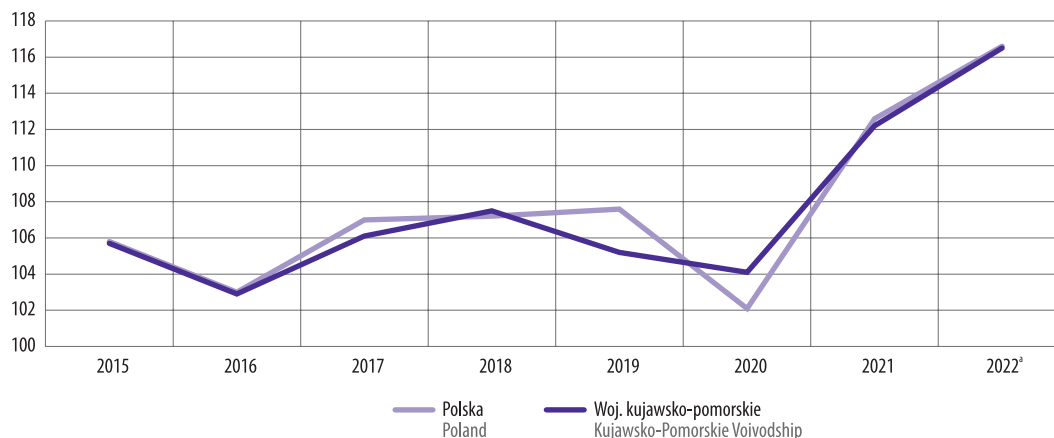
Wartość PKB na 1 mieszkańca w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. wyrażona w PPS (standardzie siły nabywczej)¹ stanowiła 63% średniej w Unii Europejskiej² (UE 28; w 2015 r. stanowiła 57%), w 2020 r. było to 62% średniej w Unii Europejskiej.

¹ Dane będą przedmiotem dalszej rewizji, zgodnie z rekomendacjami Zharmonizowanej Europejskiej Polityki Rewizji (HERP).

² W 2015 r. UE 28, w 2020 i 2021 r. UE 27.

Wykres 39. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące) Rok poprzedni=100

Chart 39. Indices of gross domestic product (current prices)
Previous year=100

a Wstępny szacunek.
a Preliminary estimate.

W 2021 r. widoczne było zróżnicowanie w tworzeniu produktu krajowego wewnątrz województwa kujawsko-pomorskiego. Największy wkład (47,3%) w tworzeniu PKB województwa miał podregion bydgosko-toruński (w 2015 r. 47,1%). W 2021 r. udział podregionu bydgosko-toruńskiego w tworzeniu krajowej wartości PKB wyniósł 2,1%, tj. tyle samo co w 2015 r.

W tworzeniu PKB województwa zwiększył się w porównaniu z 2015 r. udział podregionów grudziądzkiego (w 2021 r. wzrost o 0,9 p. proc., tj. do 16,2%) i świeckiego (wzrost o 0,5 p. proc., tj. do 8,8%). W analizowanym okresie odnotowano zaś spadek w podregionach włocławskim (spadek o 1,1 p. proc., tj. do 14,0%) oraz inowrocławskim (o 0,3 p. proc., tj. do 13,8%).

W 2021 r. najwyższą wartość PKB na 1 mieszkańca odnotowano w podregionie bydgosko-toruńskim (70631 zł). Produkt krajowy brutto wytworzony w tym podregionie był wyższy od wytworzonego w województwie o 24,4% (w 2015 r. o 26,9%).

Poniżej średniej wartości PKB na 1 mieszkańca w województwie znalazły się pozostałe podregiony:

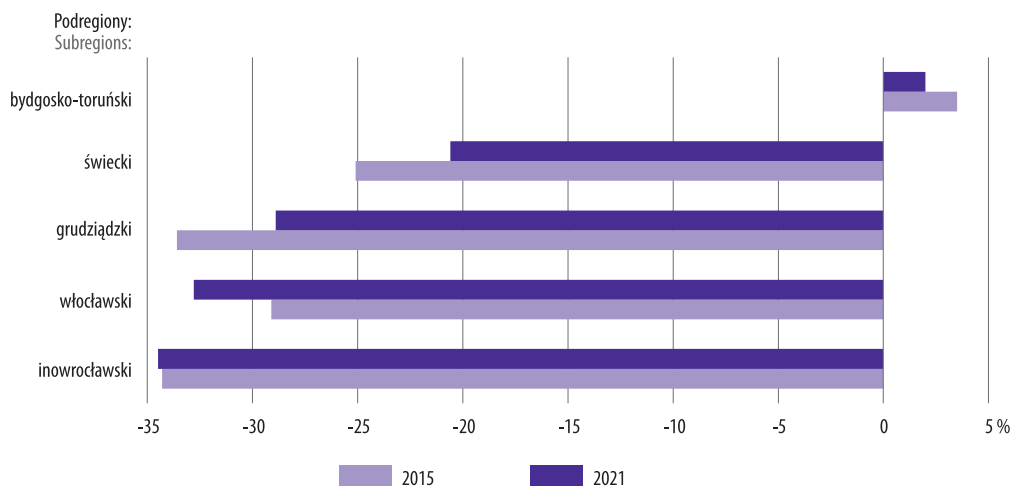
- świecki, z wartością 55029 zł – niższy o 3,1% niż w województwie (w 2015 r. niższy o 8,2%),
- grudziądzki, z wartością 49263 zł – niższy o 13,2% niż w województwie (w 2015 r. niższy o 18,6%),
- włocławski, z wartością 46562 zł – niższy o 18,0% (w 2015 r. niższy o 13,2%),
- inowrocławski, z wartością 45366 zł – niższy o 20,1% (w 2015 r. niższy o 19,5%).

Jedynym podregionem w województwie kujawsko-pomorskim, którego PKB na 1 mieszkańca był wyższy w stosunku do średniej krajowej był podregion bydgosko-toruński (wyższy o 2,0%, w 2015 r. wyższy o 3,5%). Odchylenie od średniej krajowej w pozostałych podregionach wahało się od 34,5% poniżej średniej krajowej w podregionie inowrocławskim do 20,6% w podregionie świeckim (w 2015 r. wahało się odpowiednio od 34,3% do 25,1% poniżej krajowego PKB).

Zróżnicowanie produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca województwa pomiędzy podregionami zmniejszyło się w odniesieniu do 2015 r. Świadczy o tym wskaźnik dyspersji PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów dla województwa kujawsko-pomorskiego, który zmniejszył się z 19,9% w 2015 r. do 18,6% w 2021 r.

Wykres 40. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów (ceny bieżące)
Odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

Chart 40. Gross domestic product per capita by subregions (current prices)
 Relative deviations from the national average value

Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

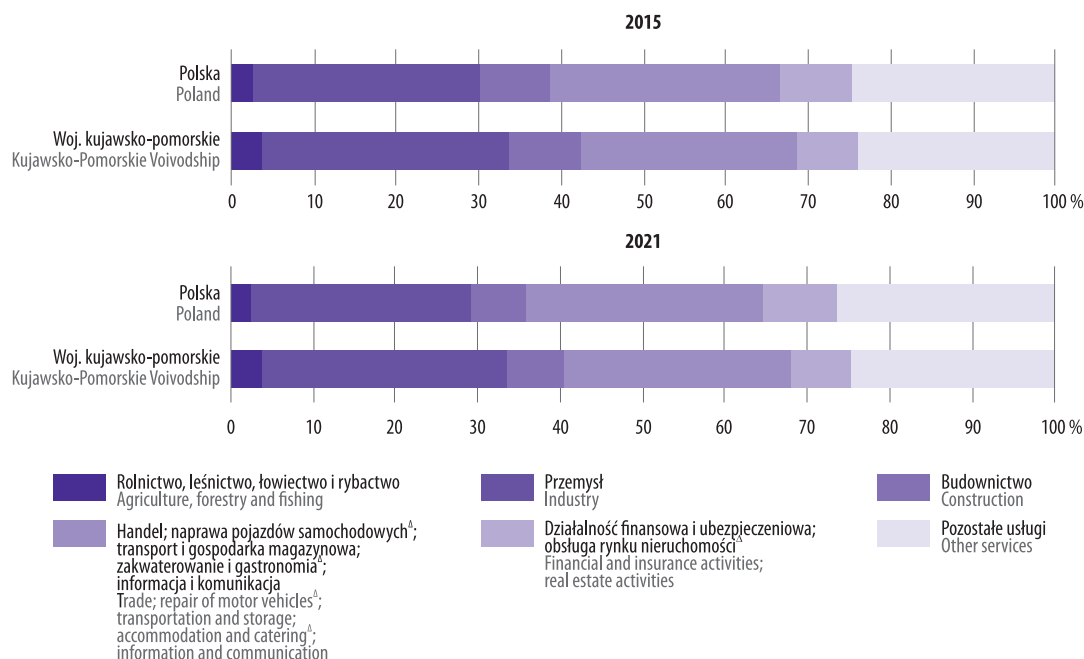
Wartość dodana brutto (WDB) mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim, jest wyrażona w cenach bazowych.

W 2021 r. wartość dodana brutto (WDB) wygenerowana w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 99991 mln zł. Największą część WDB województwa, tj. 29,7% wygenerowały jednostki przemysłowe. Udział grupy tych sekcji zwiększył się o 1,0 p. proc. w skali roku, ale zmniejszył o 0,3 p. proc. w porównaniu z 2015 r. W tworzeniu WDB województwa niemal tak samo duże znaczenie miały jednostki z sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja (ich udział wyniósł 27,5%, przy wzroście udziału w skali roku o 0,6 p. proc., i o 1,3 p. proc. a w porównaniu z 2015 r.). Duże znaczenie odgrywały również jednostki zajmujące się pozostałymi usługami (24,7% udziału, przy wzroście w skali roku o 0,1 p. proc. i o 0,9 p. proc. względem 2015 r.).

W 2021 r. udział sekcji Budownictwo w tworzeniu wartości dodanej brutto wyniósł 7,0% i zmniejszył się o 0,9 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego i o 1,7 p. proc. względem 2015 r. Udział sekcji Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Obsługa rynku nieruchomości w 2021 r. wyniósł 7,3%, co oznacza spadek o 0,4 p. proc. w porównaniu z 2020 r. i o 0,1 p. proc. w porównaniu z 2015 r. Udział sekcji Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (3,8%) zmniejszył się w stosunku do roku 2020 r. o 0,5 p. proc., a w odniesieniu do 2015 r. nie uległ zmianie.

Poziom wydajności pracy można określić wyliczając wartość dodaną brutto na 1 pracującego w gospodarce narodowej. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wydajność pracy wyniosła 140805 zł na 1 pracującego. Było to więcej niż w 2015 r. i w 2020 r., odpowiednio o 38,2% i o 9,7%. WDB przypadająca na 1 osobę pracującą w województwie była o 9,2% niższa niż WBD na 1 pracującego w kraju, podobnie jak w 2020 r. (niższa o 9,6%) i w 2015 r. (niższa o 10,2%).

Wykres 41. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
Chart 41. Structure of gross value added by kind of activity (current prices)

W 2021 r. w podregionach bydgosko-toruńskim oraz grudziądzkim, których WDB łącznie stanowiła 63,5% ogólnej wartości osiągniętej w województwie kujawsko-pomorskim, przeważającym rodzajem działalności były: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja. W podregionie bydgosko-toruńskim działalność ta skupiała 32,0% WDB podregionu (udział wyższy o 1,8 p. proc. niż w 2015 r.), a w podregionie grudziądzkim 26,8% (wyższy o 3,1 p. proc.). W podregionach tych znaczące udziały w tworzeniu WDB miały również sekcje Pozostałe usługi oraz Przemysł, i w 2021 r. wyniosły odpowiednio:

- w podregionie bydgosko-toruńskim 27,3% (więcej o 1,4 p. proc. niż w 2015 r.) i 24,8% (mniej o 1,7 p. proc.),
- w podregionie grudziądzkim 21,0% (mniej o 1,1 p. proc.) i 33,0% (więcej o 1,2 p. proc.).

W pozostałych podregionach dominującą rolę w tworzeniu WDB w 2021 r. odegrały jednostki przemysłowe, a największy ich udział odnotowano w podregionie świeckim (48,4%, w 2015 r. 44,3%). W podregionie włocławskim sekcja Przemysł wygenerowała 31,2% WDB podregionu (w 2015 r. 33,3%), a w inowrocławskim 28,9% (w 2015 r. 28,0%). Ponadto w podregionach tych znaczący wkład w tworzeniu WDB miała grupa sekcji: Pozostałe usługi oraz Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja, gdzie udziały wyniosły odpowiednio:

- w podregionie włocławskim 25,8% (więcej o 1,9 p. proc. niż w 2015 r.) i 21,7% (więcej o 0,8 p. proc.),
- w podregionie inowrocławskim 23,3% (więcej o 0,9 p. proc.) i 26,0% (mniej o 0,1 p. proc.),
- w podregionie świeckim 17,5% (więcej o 0,1 p. proc.) i 16,1% (mniej o 1,9 p. proc.).

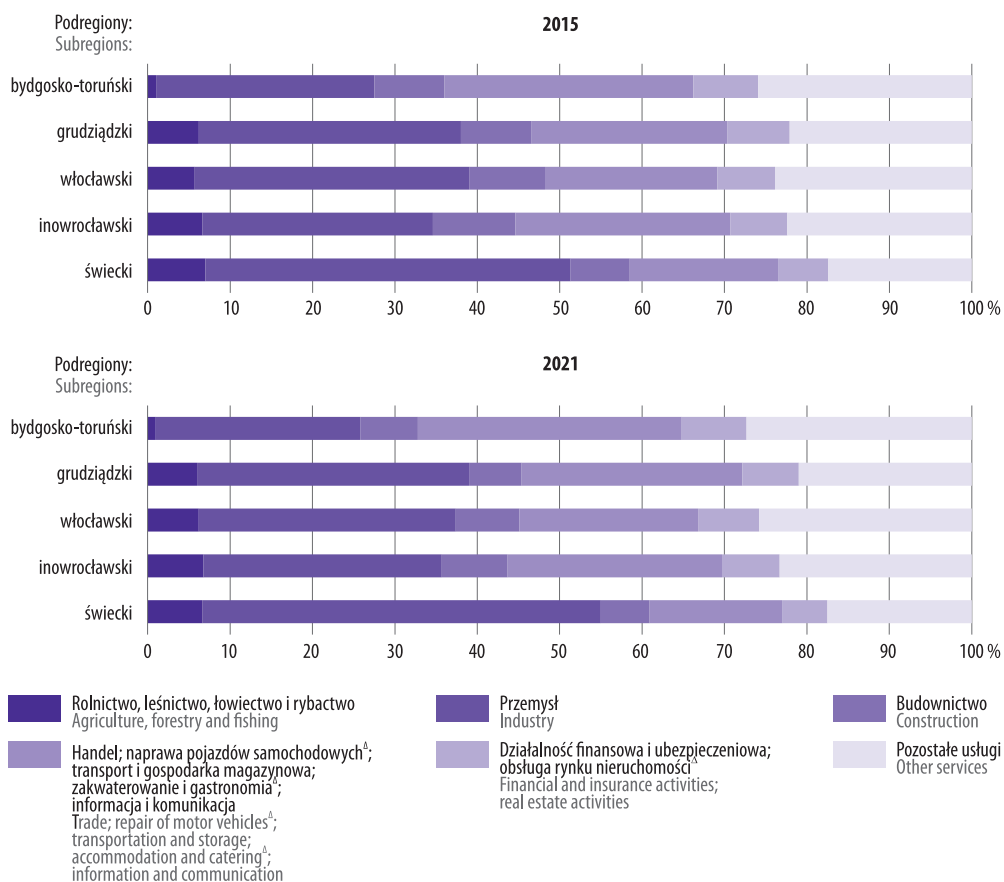
W układzie podregionów najwyższą wydajność pracy odnotowano w podregionie świeckim, gdzie na 1 pracującego przypadało 151069 zł wartości dodanej brutto (wydajność o 9,9% wyższa niż w 2020 r. i o 42,1% wyższa niż w 2015 r.). WDB na 1 pracującego w podregionie świeckim stanowiła 97,4% analogicznej wartości dla kraju (93,6% w 2015 r.). Zbliżoną wydajność pracy do notowanej w podregionie świeckim odnotowano w podregionie bydgosko-toruńskim (149741 zł na 1 pracującego), w którym wydajność pra-

cy wzrosła w skali roku (o 9,6%). W porównaniu z 2015 r. wydajność pracy zwiększyła się o 34,3%, co stanowiło najniższy wzrost wśród wszystkich podregionów województwa kujawsko-pomorskiego. Najwyższy wzrost wśród podregionów zanotowano w podregionie grudziądzkim (49,9% w odniesieniu do 2015 r.).

W pozostałych podregionach wartość dodana brutto na 1 pracownika wyniosła:

- w grudziądzkim – 132770 zł (więcej o 49,9% niż w 2015 r.) i stanowiła 85,6% krajowej WDB (78,0% w 2015 r.),
- w inowrocławskim – 129585 zł (więcej o 36,8%) i stanowiła 83,5% krajowej WDB (83,4%),
- we wrocławskim – 129290 zł (więcej o 35,4%) i stanowiła 83,3 % krajowej WDB (84,1%).

Wykres 42. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
Chart 42. Structure of gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

6.2. Przedsiębiorczość

6.2. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W końcu 2023 r. w porównaniu z końcem 2015 r. odnotowano wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie kujawsko-pomorskim o 16,0%. W omawianym okresie o 15,1% zwiększyła się liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na koniec 2023 r. dominowały podmioty należące do sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ, jednak ich udział w ogólnej liczbie podmiotów stopniowo malał i w grudniu 2023 r. był o 5,9 p. proc. niższy niż w końcu 2015 r.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu grudnia 2023 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 224,5 tys. podmiotów. Stanowiło to 4,4% podmiotów wpisanych do rejestru w Polsce.

W końcu 2023 r. w województwie przypadają 1125 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Było to o 31 podmiotów na 10 tys. mieszkańców więcej niż w 2022 r. Wskaźnik ten był znacznie niższy niż w kraju (1368) i podobnie jak w roku poprzednim, sytuował województwo kujawsko-pomorskie na 11. miejscu w Polsce.

W porównaniu z końcem 2015 r. odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON o 16,0%. Był on o 7,1 p. proc. niższy niż w Polsce i należał do najniższych wśród województw, sytuując kujawsko-pomorskie na 13. miejscu w Polsce. W porównaniu z końcem 2022 r. liczba podmiotów w województwie zwiększyła się o 2,2%.

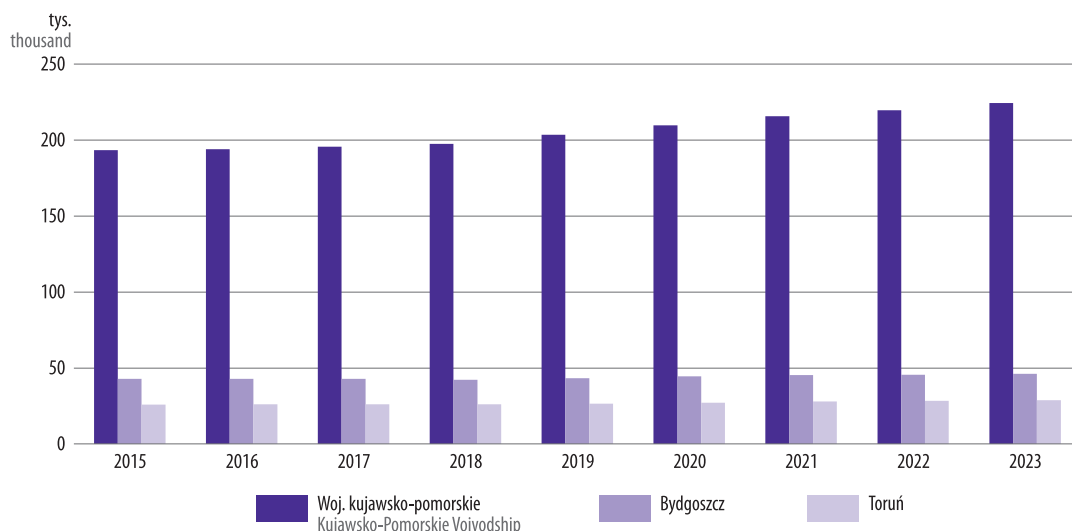
**Tablica 30. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
Stan na 31 grudnia**

Table 30. Entities of national economy in the REGON register
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2022	2023	2023 w odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	193470	219607	224470	4,4
sektor publiczny public sector	5815	5298	5271	4,7
sektor prywatny private sector	186702	211547	216129	4,4
Z liczby ogółem: of total number:				
Spółki Companies	29103	34559	35684	3,7
Fundacje Foundations	775	1257	1393	3,8
Stowarzyszenia i organizacje społeczne Associations and social organizations	5673	6509	6938	5,2
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	141983	160541	163366	4,5

Wykres 43. Podmioty gospodarki narodowej Stan na 31 grudnia

Chart 43. Entities of the national economy
As of 31 December

W końcu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim 64,3% podmiotów zarejestrowanych było w miastach. Występowała ich wyraźna koncentracja w centralnej części województwa, czyli w Bydgoszczy i Toruniu oraz w powiatach bydgoskim i toruńskim (47,0% podmiotów z województwa). Oba miasta skupiały 53,6% wszystkich spółek handlowych z województwa i 57,4% tych z udziałem kapitału zagranicznego.

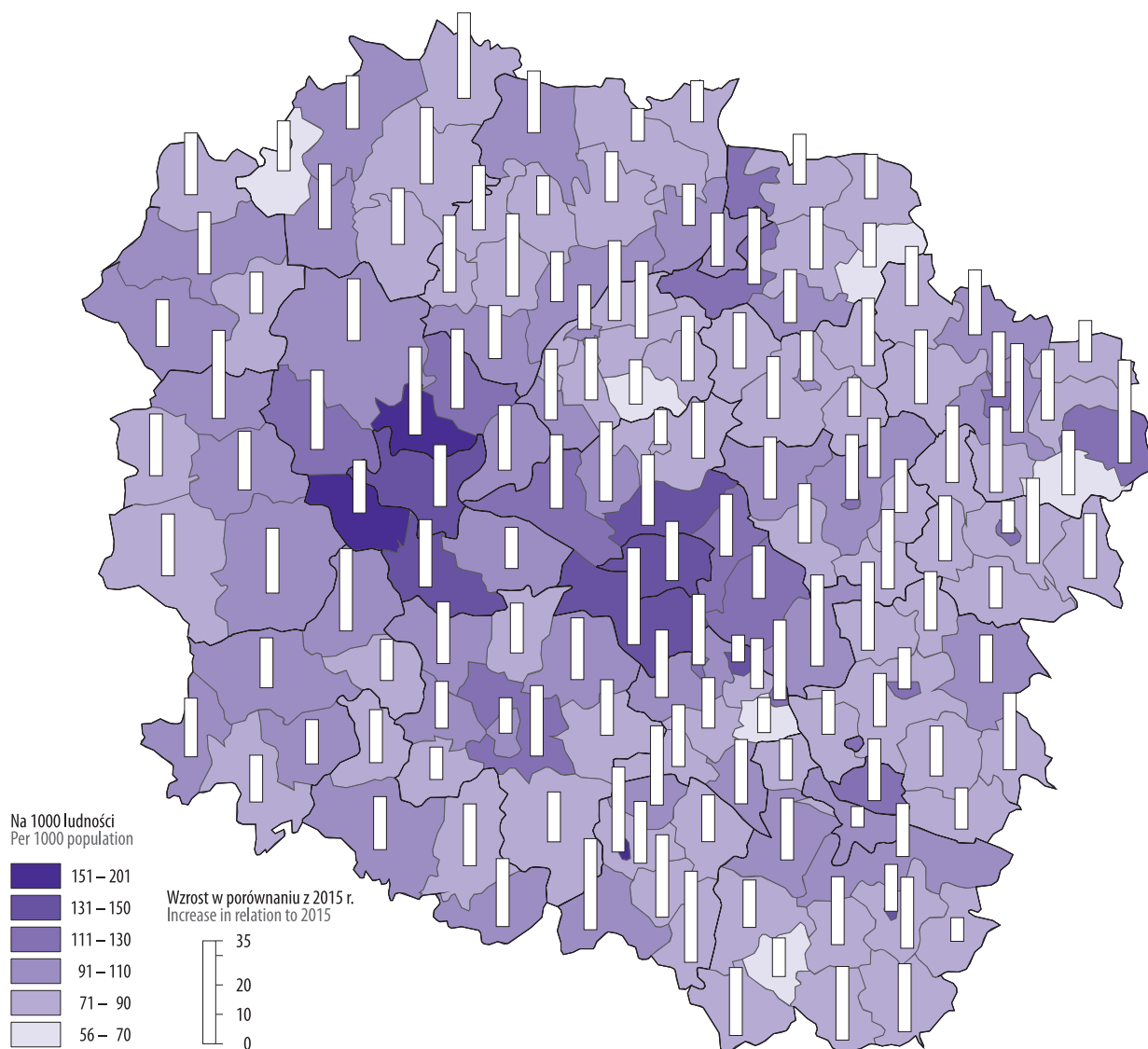
Według stanu na 31 grudnia 2023 r. gminą o największej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców była gmina Osielsko (201 podmiotów). Wysoki wskaźnik odnotowano także w gminach Białe Błota i Radziejów, w których na 1 tys. mieszkańców przypadały odpowiednio po 169 i 155 podmiotów. W Bydgoszczy wskaźnik ten wynosił 141 podmiotów na 1 tys. mieszkańców, a w Toruniu 148. Najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano natomiast w gminie Świecie nad Osą (56 podmiotów).

Najbardziej, o 8,7%, względem końca 2022 r., wzrosła liczba podmiotów w gminie Świekatowo. Największy spadek tej liczby odnotowano natomiast w gminie Bobrowniki (o 3,2%). Poza Bobrownikami liczba podmiotów zmniejszyła się w porównaniu z 31 grudnia 2022 r. w 11 gminach. W Bydgoszczy i Toruniu względem końca grudnia 2022 r. liczba podmiotów wzrosła (odpowiednio o 1,4% i 1,9%).

W porównaniu z końcem 2015 r. tylko w 1 gminie odnotowano spadek liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Było to miasto Włocławek (o 4,7%). Najbardziej zwiększyła się natomiast liczba podmiotów w gminie Brodnica i Osielsko, odpowiednio o 70,6% i 68,0%.

**Mapa 40. Podmioty gospodarki narodowej w 2023 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 40. Entities of the national economy in 2023
As of 31 December

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowano 17,2 tys. nowych podmiotów. Było to o 1,1% więcej niż w 2022 r. i o 0,7% więcej niż w 2015 r. Przez cały 2023 r. zlikwidowanych zostało 12,0 tys. podmiotów. Ich liczba względem 2022 r. spadła o 6,2%, a w porównaniu do 2015 r. spadła o 22,6%. Utrzymała się przewaga podmiotów nowo zarejestrowanych nad zlikwidowanymi. W 2023 r. wyniosła ona 144 podmioty nowo zarejestrowane do 100 wykreślonych. W 2015 r. wskaźnik ten wyniósł 111 podmiotów.

Zdecydowaną większość podmiotów nowo zarejestrowanych (81,3%) i zlikwidowanych (90,2%) w 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Więcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowało się w 2023 r. w rejestrze REGON niż wykreśliło swoją działalność (14,0 tys. wobec 10,8 tys.). Nowo zarejestrowanych osób fizycznych było o 1,0% mniej niż w 2022 r., a zlikwidowanych – o 7,4%.

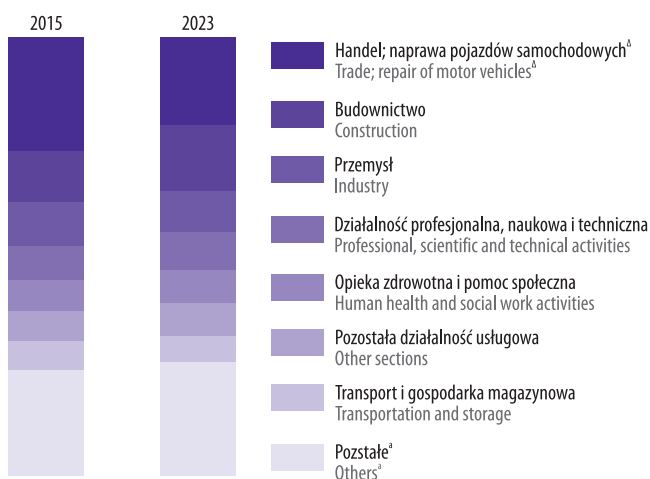

Spółki handlowe stanowiły 10,8% podmiotów nowo zarejestrowanych i 6,2% wykreślonych. W 2023 r. zarejestrowano ich 1,9 tys., czyli o 1,3% więcej niż w poprzednim roku i 44,2% więcej niż w 2015 r. Wykreślono natomiast 0,7 tys. spółek handlowych. Spółki handlowe z wyłącznym kapitałem zagranicznym i z udziałem tego kapitału stanowiły 17,5% zlikwidowanych spółek handlowych, a takich nowych spółek w ogóle nie zarejestrowano w województwie kujawsko-pomorskim.

W 2023 r. powstało ponadto m.in.: 0,2 tys. spółek cywilnych, 0,5 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych i 0,2 tys. fundacji.

Wykres 44. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD Stan na 31 grudnia

Chart 44. Structure of entities of the national economy by PKD sections
As of 31 December

a W 2023 r. łącznie z podmiotami, dla których informacja o rodzaju wykonywanej działalności nie występuje w rejestrze REGON.
a In 2023, including entities for which the information on the kind of predominant activity or form of ownership is not present in the REGON register.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2023 r. najwięcej podmiotów należało do sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych^a – 20,0%. Jednak od grudnia 2015 r. ich udział w ogólnej liczbie podmiotów w województwie spadł o 5,9 p. proc., a od końca 2022 r. o 0,6 p. proc. Kolejną sekcją, w której działalność prowadziła duża liczba podmiotów, zarówno w 2015 r., jak i w 2022 i 2023 r., było Budownictwo. W końcu 2023 r. należało do niej 15,0% podmiotów, czyli więcej o 3,2 p. proc. niż w grudniu 2015 r. i o 0,1 p. proc. niż w końcu 2022 r. Działalnością profesjonalną, naukową i techniczną zajmowało się 8,7% podmiotów.

W końcu 2023 r., podobnie jak w latach poprzednich, najliczniejszą grupę podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie stanowiły osoby fizyczne. Ich udział w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 72,8%. Od końca 2015 r. liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 15,1%, a od końca 2022 r. o 1,8%. Od 2015 r. o 0,6 p. proc. a od 2022 r. o 0,3 p. proc. spadł jednak ich udział w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim.

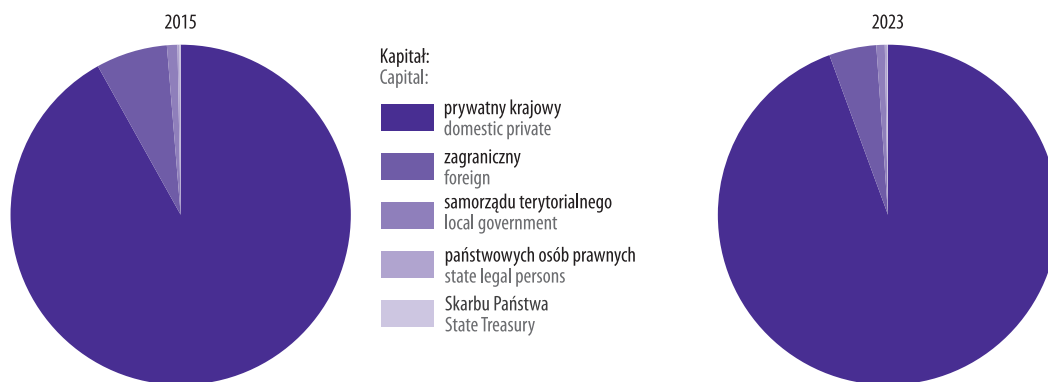
Wśród spółek 61,1% stanowiły spółki handlowe a 38,2% spółki cywilne. W końcu grudnia 2023 r. udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim wzrósł od końca 2015 r. i 2022 r. (odpowiednio o 1,7 p. proc. i 0,3 p. proc.) i wyniósł 9,7%.

W końcu 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych było 6,9 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych, czyli o 22,3% więcej niż w grudniu 2015 r. i o 6,6% więcej niż w grudniu 2022 r. W końcu 2023 r. ich udział w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 3,1%. W porównaniu z końcem 2015 r. liczba fundacji wzrosła o 79,7% (do 1,4 tys. w końcu 2023 r.).

Zarejestrowanych było ponadto m.in.: 558 spółdzielni (spadek o 42,5% od końca 2015 r.)³ i 3 przedsiębiorstwa państwowe (spadek o 50,0%).

Wykres 45. Struktura spółek handlowych o kapitale jednorodnym według rodzaju kapitału Stan na 31 grudnia

Chart 45. Structure of commercial companies by type of capital As of 31 December

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. wśród spółek handlowych odnotowano wysoki udział podmiotów z wyłącznym kapitałem prywatnym krajowym (94,5). Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa stanowiły 0,1%, spółek o jednorodnym kapitale państwowych osób prawnych było 0,2%, a o kapitale samorządu terytorialnego – 0,8%. Spółek handlowych z wyłącznym kapitałem zagranicznym było 793 (3,6% ogólnej liczby spółek handlowych). W porównaniu ze stanem na koniec poprzedniego roku struktura spółek handlowych według rodzaju kapitału nie uległa znaczącym zmianom.

Działalność spółek handlowych koncentrowała się w trzech sekcjach (47,7%): Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (19,6%), Przetwórstwo przemysłowe (14,5%) oraz Budownictwo (13,6%). Względem 2015 r. największy wzrost liczby spółek handlowych odnotowano w sekcjach: Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (o 337,1%) i Edukacja (o 250,4%). Liczba spółek handlowych w porównaniu do 2015 r. spadła w trzech sekcjach: Górnictwo i wydobywanie (o 12,8%), Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (o 4,2%), Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (o 0,7%). Najmniejszy przyrost tych podmiotów nastąpił w Przetwórstwie przemysłowym (o 7,0%)⁴. W porównaniu do końca 2022 r. najbardziej wzrosła liczba spółek handlowych w sekcji Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (o 200,0%), a spadek o 0,8% nastąpił w sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ.

³ W lipcu 2018 r. wykreślono z rejestru REGON podmioty (osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej), które utraciły zdolność prawną na mocy art. 3 ustawy z dnia 28.11.2014 r. o zmianie ustawy o KRS i niektórych innych ustaw (Dz.U.poz.1924).

⁴ Przy wskazaniu sekcji o największym wzroście/spadku liczby podmiotów w opracowaniu nie uwzględniono sekcji, w której zarejestrowano mniej niż 10 podmiotów. Jest to: Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development as well as innovation activity

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim zachowana została tendencja wzrostowa (od 2015 r.) nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową (B+R). Sektor przedsiębiorstw był głównym źródłem finansowania nakładów wewnętrznych na działalność B+R, które pochodziły w większości ze środków wewnętrznych. Zwiększył się, względem poprzedniego okresu, poziom innowacyjności tak dla przedsiębiorstw przemysłowych, jak i z sektora usług.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

W 2022 r. nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową (B+R) w województwie kujawsko-pomorskim wyniosły 1218,1 mln zł i stanowiły 2,7% nakładów wewnętrznych na działalność B+R w Polsce. W porównaniu z 2021 r. nakłady te zwiększyły się o 4,8%, a z 2015 r. – blisko 3,5-krotnie.

Tablica 31. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według źródeł finansowania (ceny bieżące)

Table 31. Intramural expenditure^a on R&D by source of funds (current prices)

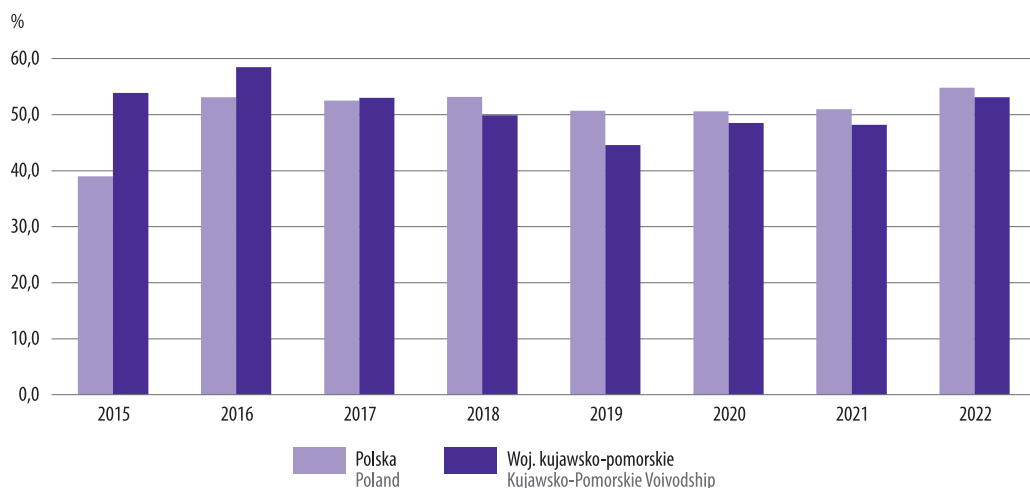
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	364,4	893,2	1162,1	1218,1
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	126,4	314,8	430,4	433,0
Przedsiębiorstw Business enterprise	196,3	432,9	560,6	647,3
Szkołnictwa wyższego Higher education	12,3	27,5	42,2	33,7
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	0,6	1,0	0,7	1,2
Reszta świata Rest of the world	28,8	116,9	128,2	102,9

^a Bez amortyzacji środków trwałych.
a Excluding depreciation of fixed assets.

Biorąc po uwagę sektory finansujące, w 2022 r., podobnie jak w Polsce, w województwie kujawsko-pomorskim dominowały nakłady wewnętrzne na działalność B+R pochodzące z sektora przedsiębiorstw, których udział wyniósł 53,1% (o 1,7 p. proc. mniej niż w Polsce). Udział ten był wyższy w porównaniu z 2021 r. (o 4,8 p. proc.), a z 2015 r. – niższy (o 0,8 p. proc.). Kolejnym, dominującym sektorem finansującym nakłady wewnętrzne na działalność B+R, były nakłady pochodzące z sektora rządowego stanowiące w 2022 r. 35,5%, tj. mniej zarówno w odniesieniu do 2021 r. (o 1,5 p. proc.), jak i do 2015 r. (o 0,8 p. proc.).

Wykres 46. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R

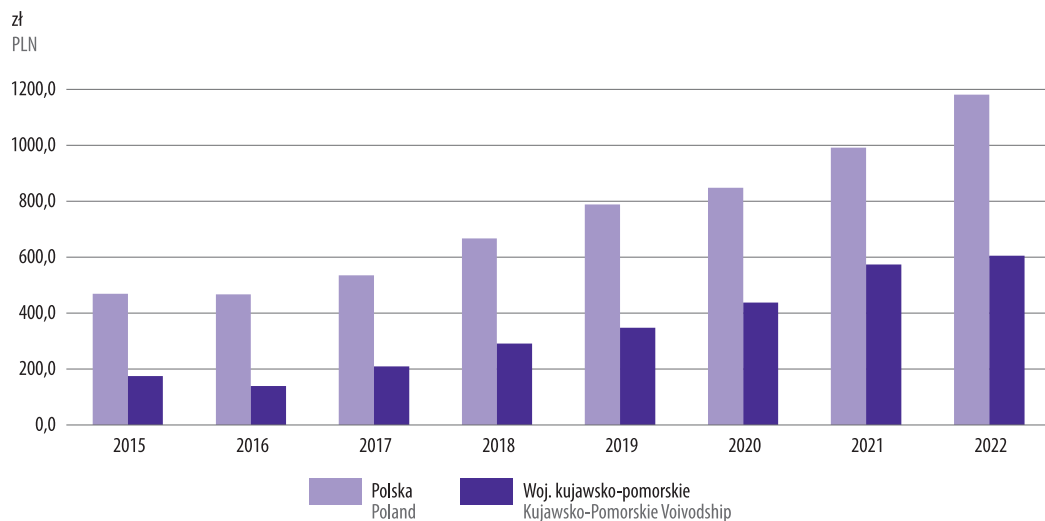
Chart 46. Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D

Wartość nakładów wewnętrznych na działalność B+R przypadająca na 1 mieszkańca w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 606 zł w 2022 r. i wzrosła zarówno wobec roku poprzedniego (o 5,5%), jak i 2015 r. (blisko 3,5-krotnie). Natomiast w Polsce w 2022 r. nakłady wewnętrzne na działalność B+R wzrosły z odniesieniu do 2021 r. o 19,2% oraz były prawie 2-krotnie wyższe od notowanych w województwie kujawsko-pomorskim i wyniosły 1182 zł na 1 mieszkańca.

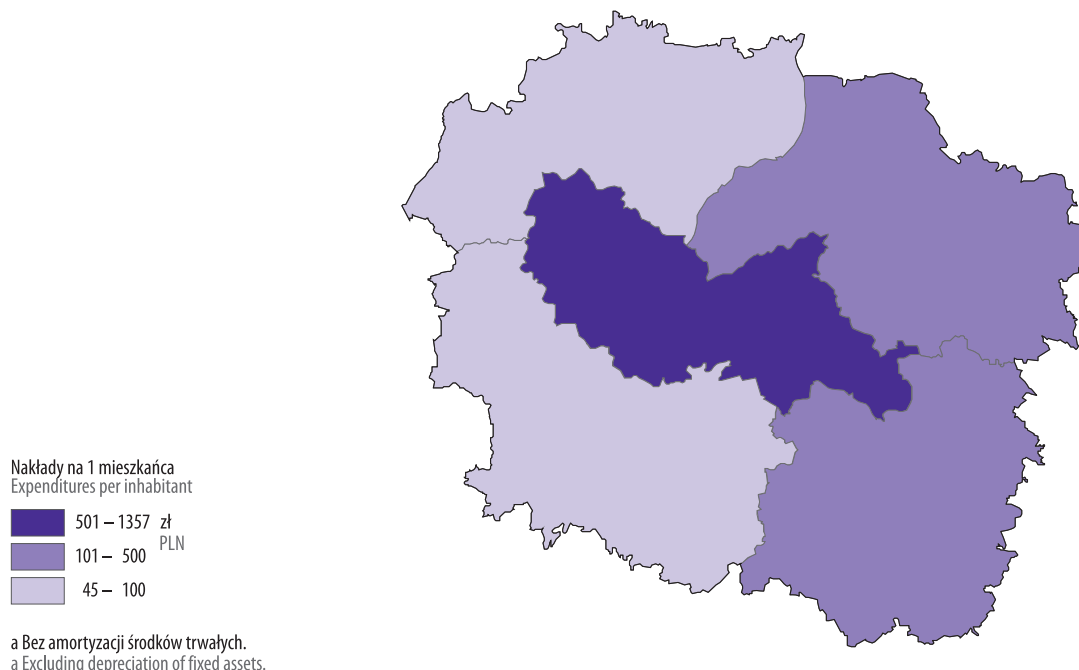
Wykres 47. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R na 1 mieszkańca

Chart 47. Intramural expenditure^a on R&D per capita

^a Bez amortyzacji środków trwałych.
^a Excluding depreciation of fixed assets.

Mapa 41. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R na 1 mieszkańca według podregionów w 2022 r.
Map 41. Intramural expenditure^a on R&D per capita by subregions in 2022

W 2022 r. w nakładach wewnętrznych na działalność B+R w województwie kujawsko-pomorskim przeważało finansowanie ze środków wewnętrznych (54,6%), podobnie jak w Polsce (56,3%) i w 2021 r. (50,4%).

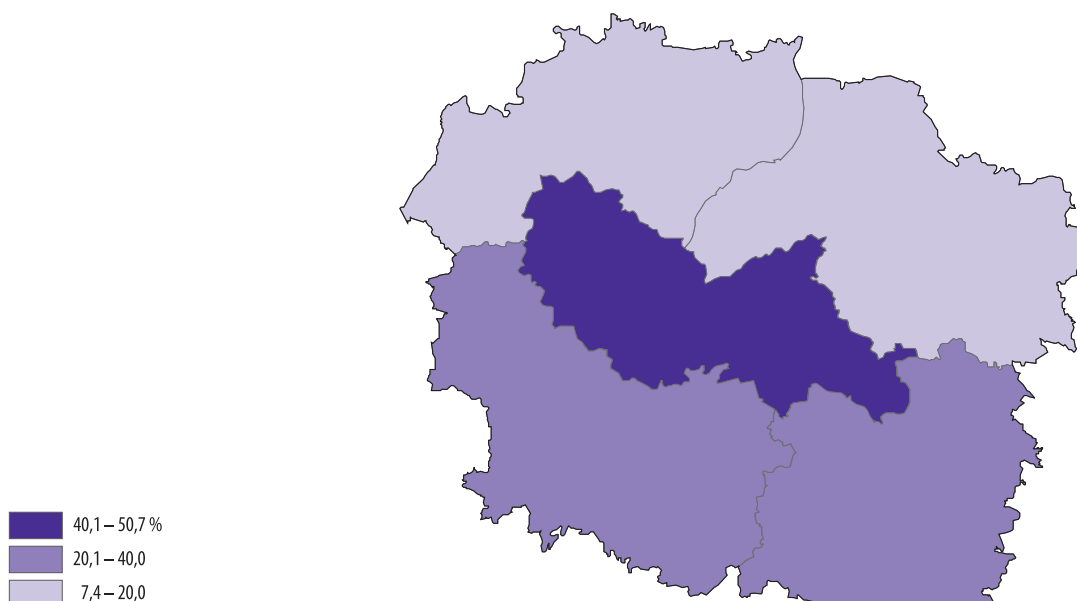
Tablica 32. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według pochodzenia środków (ceny bieżące)
Table 32. Intramural expenditures^a on R&D by origin of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022	2022 Polska=100 Poland=100
	w mln zł in million PLN					
Ogółem Total	606,3	721,5	893,2	1162,1	1218,1	2,7
nakłady finansowane ze środków: expenditures financed by:						
Wewnętrznych Internal funds	363,5	376,9	439,4	586,1	664,5	2,6
Zewnętrznych External funds	242,7	344,6	453,9	575,9	553,6	2,8
w tym od instytucji rządowych i samorządowych of which funds from general government	186,2	277,0	311,8	.	430,0	2,9

^a Bez amortyzacji środków trwałych.
^a Excluding depreciation of fixed assets.

Mapa 42. Udział środków zewnętrznych w nakładach wewnętrznych^a na działalność B+R według podregionów w 2022 r.

Map 42. Share of external funds in intramural expenditures^a on R&D by subregions in 2022

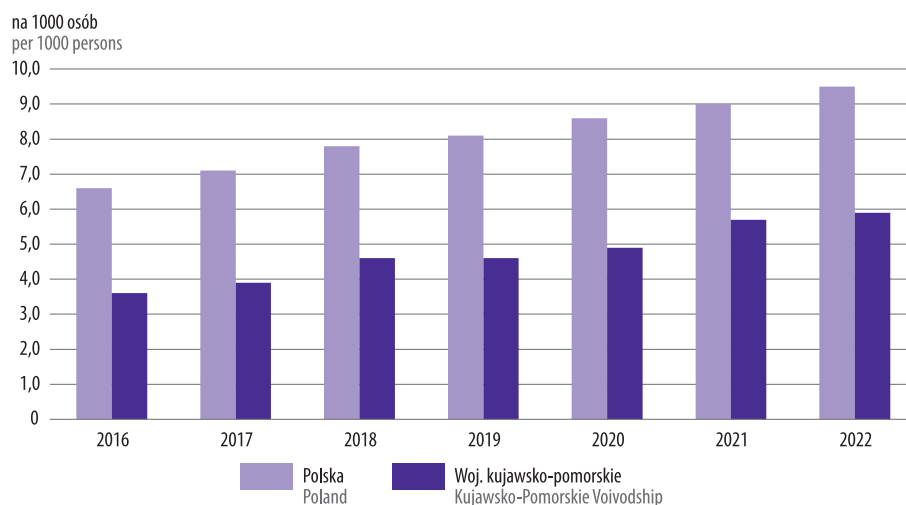
^a Bez amortyzacji środków trwałych.
^a Excluding depreciation of fixed assets.

Personel wewnętrzny B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

W 2022 r. personel wewnętrzny B+R wyrażony w EPC osiągnął wartość 5561,8 i wzrósł o 5,6% w odniesieniu do 2021 r. (w Polsce wzrost o 5,8%). Natomiast na 1000 osób aktywnych zawodowo w województwie kujawsko-pomorskim przypadało 5,9 osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R (w Polsce – o 3,6 osób więcej), co oznacza wzrost o 0,2 osoby w porównaniu z 2021 r.

Wykres 48. Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b
Chart 48. Internal R&D personnel^a per 1,000 economically active persons^b

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) – przeciętne w roku.
 a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) – annual averages.

Badacze (pracownicy naukowo-badawczy) są to osoby prowadzące badania naukowe oraz ulepszające lub rozwijające koncepcje, teorie, modele, techniki, oprzyrządowanie, oprogramowanie lub metody operacyjne.

W 2022 r. w strukturze personelu wewnętrznego wyrażonego w EPC przeważali badacze, którzy stanowili 71,0% zbiorowości (w Polsce – 72,5%). Ich udział w personelu wewnętrznym B+R zmniejszył się w porównaniu z 2021 r. zarówno w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w Polsce (odpowiednio o 3,3 p. proc. i o 0,2 p. proc.).

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych wyniósł 29,2%, natomiast przedsiębiorstw usługowych – 30,5%. W porównaniu z 2021 r. odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw zarówno przemysłowych, jak i usługowych był wyższy odpowiednio o 10,6 p. proc. i o 17,4 p. proc. Poziom innowacyjności w obu sektorach w 2022 r. był niższy w odniesieniu do kraju – w sektorze przemysłowym o 3,0 p. proc., a w sektorze usługowym o 1,6 p. proc.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, wśród przedsiębiorstw przemysłowych z województwa kujawsko-pomorskiego, w 2022 r. najczęściej przedsiębiorstw innowacyjnych odnotowano w następujących działach PKD: Produkcja metali (66,7%), Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana (62,7%) oraz Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (54,0%).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. innowacyjne przedsiębiorstwa z sektora usług najczęściej wystąpiły w działach PKD: Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana (79,5%), Badania naukowe i prace rozwojowe (75,0%) oraz Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport (57,6%).

W 2022 r. nakłady na działalność innowacyjną poniosło 20,3% kujawsko-pomorskich przedsiębiorstw przemysłowych przeznaczając łącznie na ten cel 827,2 mln zł. Wśród przedsiębiorstw usługowych tylko 6,7% z nich poniosło nakłady na działalność innowacyjną i wartość tych nakładów wyniosła 414,9 mln zł. W porównaniu z 2021 r. zwiększył się udział przedsiębiorstw ponoszących nakłady na działalność innowacyjną o 2,2 p. proc. w sektorze przemysłowym, natomiast zmniejszył się o 1,7 p. proc. w sektorze usług.

Tablica 33. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
Table 33. Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2013–2015	2019–2021	2020–2022	2020–2022 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises			
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	16,1	18,6	29,2	32,2
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	11,5	11,8	17,4	15,2
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	11,0	16,1	24,2	28,1
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	8,9	13,1	30,5	32,1
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	4,4	4,0	4,0	8,2
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	6,5	12,7	29,3	30,1

a W latach 2013–2015 dane dotyczą innowacji procesowych.
a In the years 2013–2015 the data relate to process innovations.

W 2022 r. w odniesieniu do roku poprzedniego w przedsiębiorstwach przemysłowych zmniejszył się, zarówno w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w Polsce, udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w wartości przychodów ze sprzedaży ogółem.

Udział ten w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. w przedsiębiorstwach przemysłowych wyniósł 4,8%, tj. mniej o 0,5 p. proc. w odniesieniu do 2021 r. i o 2,1 p. proc. w porównaniu z Polską.

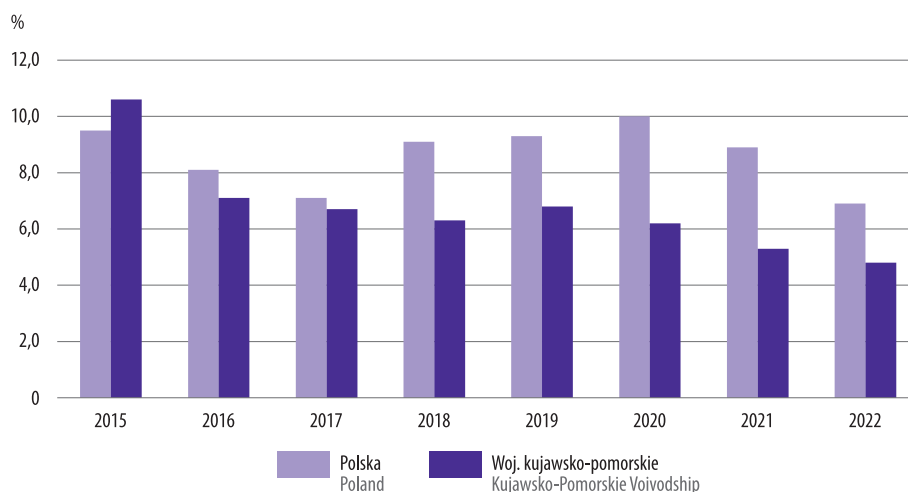
W przedsiębiorstwach usługowych województwa kujawsko-pomorskiego powyższy udział zwiększył się 0,7 p. proc. zarówno w odniesieniu do 2021 r., jak i 2015 r. i wyniósł 1,5%. W porównaniu z Polską jego wartość była niższa o 1,2 p. proc.

Natomiast w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych zachowana została w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. w relacji do 2015 r. tendencja zmniejszania się udziału przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w wartości przychodów ze sprzedaży ogółem (udział niższy o 5,8 p. proc.).

Wykres 49. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

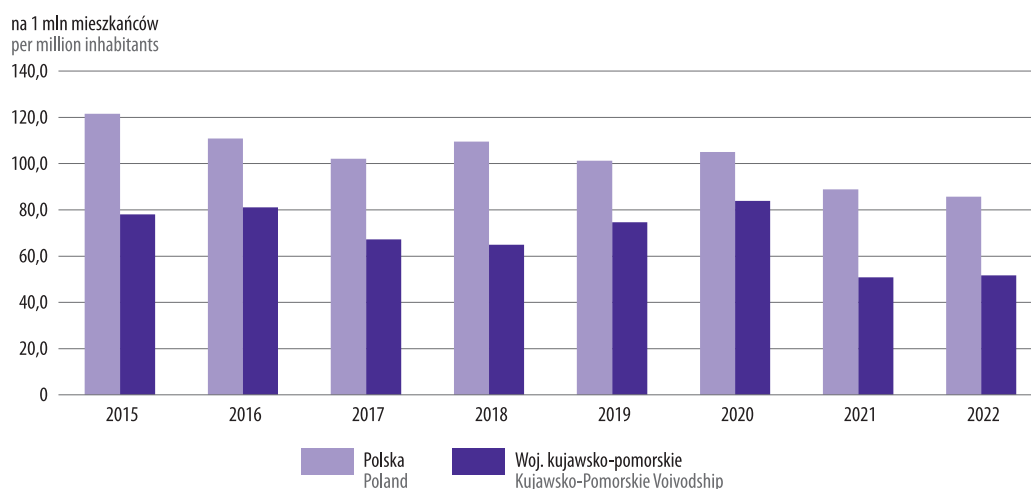
Chart 49. Share of revenues of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales

Według danych Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. podmioty krajowe dokonały 104 zgłoszeń wynalazków (3,2% udziału w Polsce), co oznacza wzrost o 1 zgłoszenie w porównaniu z 2021 r., a w odniesieniu do 2015 r. odnotowano spadek o 59 zgłoszeń wynalazków. Zgłoszeń wzorów użytkowych przez podmioty krajowe z województwa kujawsko-pomorskiego w 2022 r. było 31 (5,1% wszystkich zgłoszeń w Polsce) i była to wartość niższa w odniesieniu zarówno do 2021 r. (o 17 zgłoszeń), jak i do 2015 r. (o 1 zgłoszenie). W 2022 r. udzielono 92 patentów podmiotom krajowym z województwa kujawsko-pomorskiego (4,1% wszystkich patentów udzielonych w Polsce). W porównaniu z 2021 r. było to mniej o 9 patentów, a w odniesieniu do 2015 r. o 12 patentów więcej.

Wykres 50. Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe^a na 1 mln mieszkańców

Chart 50. Patent applications filed by domestic entities^a per million inhabitants

^a Zgłoszone w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej.
^a Filed at the Patent Office of the Republic of Poland.

Źródło: dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.
 Source: data of the Patent Office of the Republic of Poland.

Wskaźnik liczby zgłoszeń wynalazków złożonych przez podmioty krajowe w Urzędzie Patentowym RP na 1 milion mieszkańców w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. wyniósł 51,7, co oznacza wyższą wartość w porównaniu z 2021 r. (o około 1 zgłoszenie), a w odniesieniu do 2015 r. niższą (o około 26 zgłoszeń na 1 milion mieszkańców). W relacji do Polski omawiany wskaźnik był niższy zarówno w 2022 r., jak i w 2021 r. i 2015 r., odpowiednio o 34, o 28 oraz o prawie 44 zgłoszenia na 1 milion mieszkańców.

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

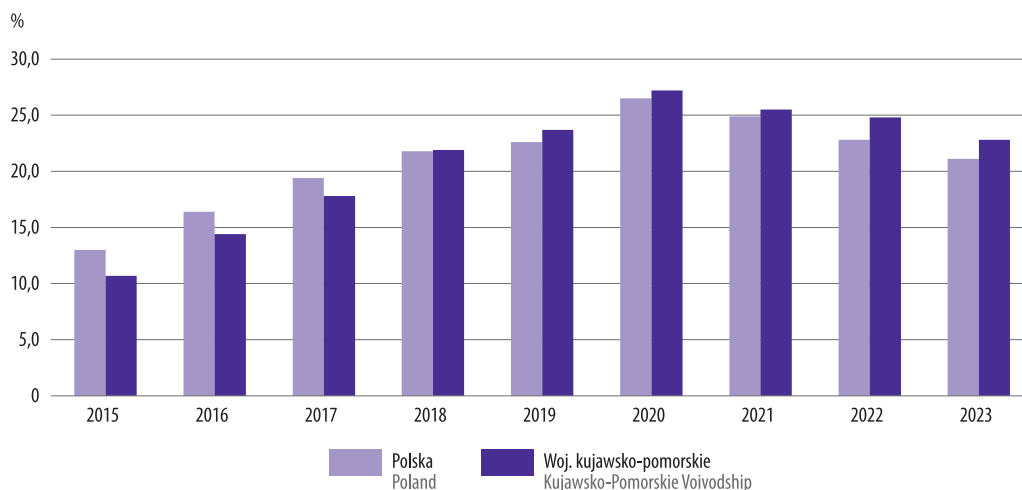
Using of information and communication technologies in enterprises

W województwie kujawsko-pomorskim odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu był bliski 100%. Zmniejszyła się ilość przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż elektroniczną oraz ilość firm korzystających z otwartych danych publicznych.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej. Badanie dotyczące wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach (SSI-01) obejmuje podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2023 r., podobnie jak rok wcześniej, odsetek przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego posiadających dostęp do Internetu był bliski 100%, tj. 98,9% (więcej zarówno w odniesieniu do 2022 r., do 2015 r., jak i do Polski, odpowiednio o 1,3 p. proc., o 6,8 p. proc. i o 0,2 p. proc.).

Wykres 51. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a
Chart 51. Enterprises with Internet access^a

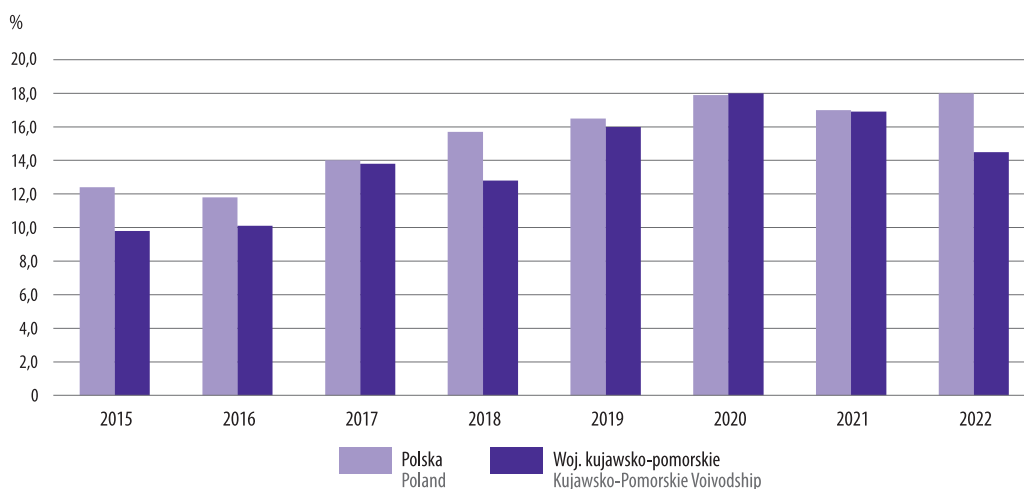
^a Dostęp do Internetu o prędkości 30–100 Mbit/s.
^a Internet access at a speed of 30–100 Mbit/s.

Do **sprzedaży elektronicznej** zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

W 2022 r. 14,5% przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego prowadziło sprzedaż elektroniczną. W porównaniu z 2021 r. odsetek ten obniżył się o 2,4 p. proc., natomiast w relacji do 2015 r. wzrósł o 4,7 p. proc. W Polsce natomiast wskaźnik ten w 2022 r. był wyższy od notowanego w 2021 r. o 1,0 p. proc. i wyniósł 18,0%, a w porównaniu z 2015 r. wzrósł o 5,6 p. proc.

Wykres 52. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe

Chart 52. Enterprises receiving orders via computer networks

Otwarte dane publiczne – dane wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

W 2022 r. z otwartych danych publicznych w celach biznesowych korzystało 14,6% (tyle samo co w Polsce) przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego (o 3,3 p. proc. mniej niż w 2021 r.).

Przedsiębiorstwa w 2022 r. w największym stopniu korzystały z otwartych danych publicznych z kategorii gospodarka i finanse (12,5%), dane przestrzenne (5,9%) oraz dotyczących transportu (5,5%).

Odsetek przedsiębiorstw identyfikujących dane publiczne, które mogłyby być wykorzystane w celach biznesowych, lecz nie zostały udostępnione w ramach otwartych danych publicznych wyniósł w 2022 r. 3,3% (o 2,6 p. proc. mniej niż w 2021 r. oraz o 0,7 p. proc. więcej niż w Polsce).

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

Wyniki finansowe brutto i netto przedsiębiorstw niefinansowych w 2023 r. były niższe niż przed rokiem. Pogorszyły się w większości podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe. Po 7. latach wzrostu w skali roku, odnotowano spadek przychodów ze sprzedaży na eksport.

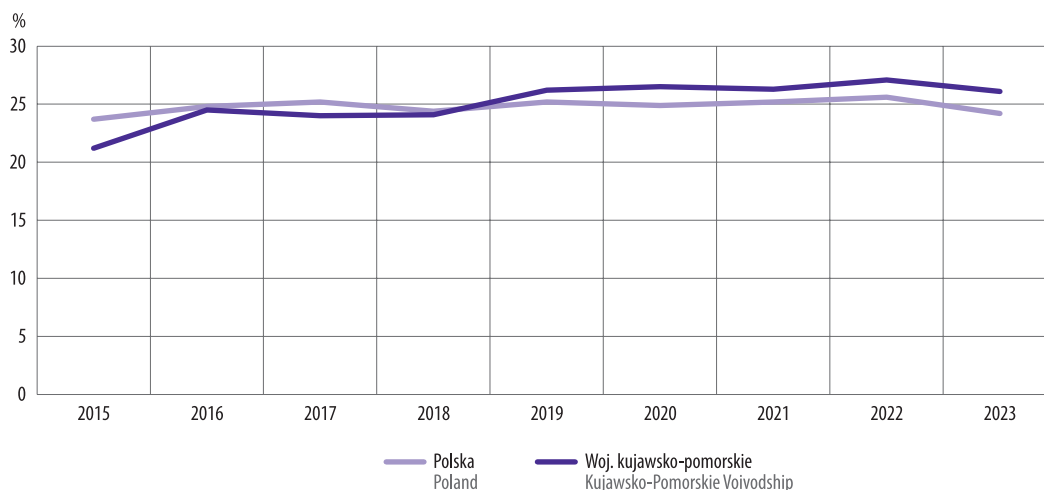
Dane dotyczą **przedsiębiorstw niefinansowych** (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują Rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007), Działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007), szkół wyższych, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Przychody z całokształtu działalności badanych przedsiębiorstw niefinansowych z województwa kujawsko-pomorskiego w 2023 r. wyniosły 162017,2 mln zł i były niższe niż przed rokiem o 4,6% (w kraju wyższe o 4,8%), natomiast wyższe niż w 2015 r. o 79,3%. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosły 156981,2 mln zł, tj. zmniejszyły się o 5,6% (w kraju wzrosły o 4,7%), ale wzrosły o 77,5% w porównaniu z 2015 r. W ujęciu wartościowym spośród wszystkich sekcji PKD największy spadek tych przychodów, odnotowano w największej z sekcji PKD, tj. w Przetwórstwie przemysłowym (w poprzednich 6. latach notowano największy wzrost tych przychodów). W 2023 r. w odniesieniu do roku poprzedniego przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w tej sekcji zmalały o 9346,8 mln zł. Ponadto spadek wystąpił w sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A (o 2902,8 mln zł mniej niż w 2022 r.) oraz Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^A (spadek o 44,3 mln zł).

Wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przeznaczonych na eksport wyniosła 41044,9 mln zł. Po 7. latach wzrostu w skali roku, w 2023 r. odnotowano jej spadek o 9,0% (w kraju spadek o 1,2% w porównaniu z 2022 r.). Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów towarów i materiałów ogółem zmniejszył się z 27,1% w 2022 r. do 26,1% w 2023 r. (w kraju zmniejszył się z 25,6% do 24,2%). Większą część sprzedaży na eksport stanowiły przychody ze sprzedaży produktów niż na towary i materiały. Ich udział stanowił 83,2% i był większy niż w roku poprzednim o 0,7 p. proc.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport (eksport) obejmują wewnątrzspółnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Wykres 53. Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem
Chart 53. Share of export in total revenue from sale of products, goods and materials

Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem;
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

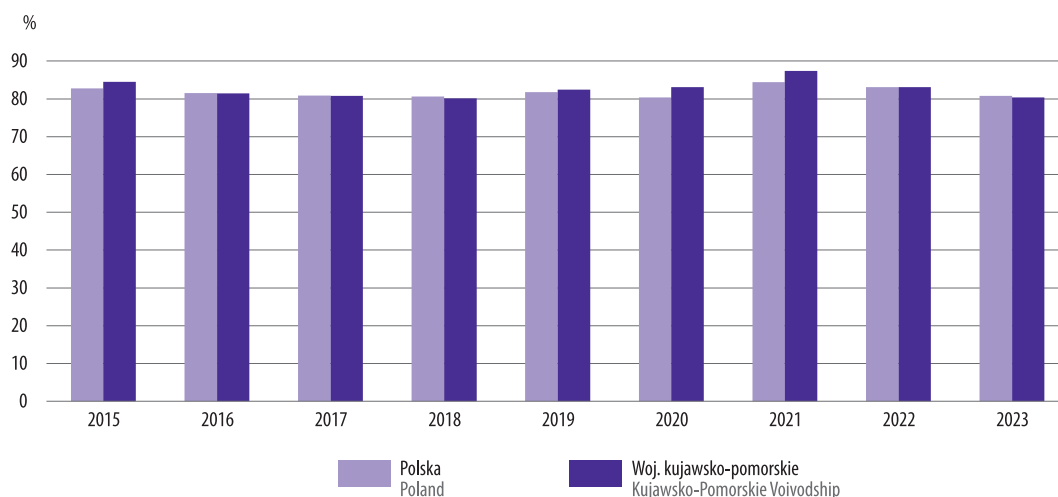
Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności w 2023 r. wyniosły 153456,5 mln zł i były o 2,9% niższe od osiągniętych rok wcześniej (w kraju o 5,5% wyższe), ale o 78,3% wyższe w porównaniu z 2015 r. W strukturze rodzajowej kosztów zmniejszył się w skali roku udział zużycia materiałów i energii (o 5,9 p. proc. do 55,4% w 2023 r.). Zwiększył się natomiast udział: usług obcych i wynagrodzeń (po 2,1 p. proc. do odpowiednio 19,1% i 14,7%), amortyzacji (o 0,7 p. proc. do 4,2%), ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń (o 0,6 p. proc. do 3,4%), pozostałych kosztów rodzajowych usług (o 0,3 p. proc. do 1,5%), a także udział podatków i opłat (wzrost o 0,1 p. proc. do 1,7%). Na koszty uzyskania przychodów ogółem wpłynęły przede wszystkim koszty własne sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów, które wyniosły łącznie 148525,8 mln zł. Koszty tej działalności były o 3,6% niższe niż w 2022 r. (w kraju o 5,3% wyższe). W ujęciu wartościowym w skali roku spadek tych kosztów odnotowano w dwóch sekcjach PKD, przy czym największy wystąpił w Przetwórstwie przemysłowym (o 6213,4 mln zł). Wyższe koszty tej działalności odnotowano natomiast m.in. w Wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^A (o 646,3 mln zł więcej niż w 2022 r.).

Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniósł 8455,5 mln zł i był niższy o 30,1% niż w 2022 r. (w kraju niższy o 4,5%), ale o 89,1% wyższy niż w 2015 r. Polepszył się wynik na operacjach finansowych (z minus 732,1 mln zł przed rokiem do minus 539,9 mln zł) oraz wynik na pozostałej działalności operacyjnej (o 316,2 mln zł do 645,2 mln zł w 2023 r.). Wynik finansowy brutto był o 26,8% niższy niż przed rokiem (w kraju o 6,8% niższy) i wyniósł 8560,7 mln zł. Zysk brutto był niższy o 12,0% (poprzednio wzrost o 12,1%), a strata brutto była wyższa o 58,1% (poprzednio wyższa o 56,4%). W wyniku obciążenia podatkiem dochodowym na poziomie 1374,5 mln zł (wobec 1957,0 mln zł przed rokiem) wynik finansowy netto wyniósł 7186,2 mln zł, tj. był o 26,2% niższy niż w 2022 r. (w kraju o 9,1% niższy). Pogorszenie wyniku finansowego netto odnotowano m.in. w sekcjach: Przetwórstwo przemysłowe (o 2240,3 mln zł do 4218,4 mln zł w 2023 r.), Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A (o 420,9 mln zł do 1806,5 mln zł), Budownictwo (o 144,2 mln zł do 340,1 mln zł). Największy wzrost wyniku finansowego netto zanotowano w Transporcie i gospodarce magazynowej (o 242,3 mln zł do 233,6 mln zł).

Zysk netto badanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2023 r. wyniósł 8190,0 mln zł i był o 21,7% niższy od uzyskanego w roku poprzednim, a strata netto wyniosła 1003,8 mln zł, tj. zwiększyła się w skali roku o 40,7%. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych wyniósł 80,4% (83,1% w 2022 r.). Natomiast udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności wyniósł 86,6% (92,7% poprzednio). W największej sekcji, w Przetwórstwie przemysłowym, zysk netto odnotowało 79,9% przedsiębiorstw tej sekcji (84,9% w roku poprzednim), a udział uzyskanych przez nie przychodów wykazujących zysk netto w przychodach wszystkich podmiotów tej sekcji stanowił 83,2% (rok wcześniej 90,9%).

Wykres 54. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 54. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności sprzedaży brutto to relacja wyniku finansowego ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W 2023 r. odnotowano pogorszenie większości podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych badanych przedsiębiorstw niefinansowych z województwa kujawsko-pomorskiego. W skali roku wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności pogorszył się o 1,6 p. proc. do poziomu 94,7% (w kraju pogorszył się o 0,6 p. proc. do 94,6% w 2023 r.). Wskaźnik najbardziej zwiększył się w Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 9,2 p. proc. do 101,9%). Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto obniżył się o 1,9 p. proc. do 5,4% w 2023 r. (w kraju zmniejszył się o 0,5 p. proc. do 5,5%). Wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto zmniejszyły się odpowiednio o 1,6 p. proc. do 5,3% i o 1,3 p. proc. do 4,4% (w kraju zmalały odpowiednio 0,6 p. proc. do 5,4% i o 0,7 p. proc. do 4,3%).

Najbardziej opłacalnym rodzajem działalności w 2023 r. było Zakwaterowanie i gastronomia^Δ (wskaźnik rentowności obrotu netto wyniósł 7,6%). Kolejne wskaźniki rentowności dotyczyły sekcji: Transport i gospodarka magazynowa (6,8%), Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (5,5%) oraz Przetwórstwo przemysłowe (5,2%). Poprawę wskaźnika rentowności obrotu netto w stosunku do analogicznego okresu 2022 r. odnotowano m.in. w sekcji Transport i gospodarka magazynowa (o 7,1 p. proc.) oraz Administrowanie i działalność wspierająca^Δ (o 2,5 p. proc. do 4,3%). Spadek wskaźnika rentowności obrotu netto zanotowano m. in. w Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej^Δ (o 6,2 p. proc. do minus 1,0%), Opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (o 3,5 p. proc.), Budownictwie oraz Dostawie wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacji (po 2,5 p. proc. do odpowiednio 4,9% i 4,1%).

W odniesieniu do 2022 r. wskaźniki płynności finansowej I i II stopnia były wyższe, odpowiednio o 4,9 p. proc. i o 1,9 p. proc. (w kraju wyższe odpowiednio 0,7 p. proc. i o 1,8 p. proc.).

Analizując lata 2015–2023, najwyższy wskaźnik poziomu kosztów w województwie (tj. 95,6%) wystąpił w 2017 r., natomiast w kraju w 2015 r. (wówczas wyniósł 95,7%). Najwyższe wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto wystąpiły w 2021 r. (zarówno w województwie, jak i w kraju). Od 2018 r. wskaźnik rentowności obrotu netto był wyższy dla województwa niż dla kraju. Od 9 lat wskaźniki płynności finansowej (I i II stopnia) są niższe dla województwa, niż dla kraju.

Tablica 34. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 34. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022		2023	2023 Polska Poland
			w %	in %		
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	95,3	94,0	93,1	94,7	94,6	
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	5,1	5,8	7,3	5,4	5,5	
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	4,7	6,0	6,9	5,3	5,4	
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	3,8	5,0	5,7	4,4	4,3	
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	33,4	33,4	29,7	34,6	39,7	
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	91,3	98,0	90,2	92,1	107,2	

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Wartość aktywów obrotowych badanych przedsiębiorstw na koniec grudnia 2023 r. wyniosła 57499,9 mln zł i była o 0,9% niższa niż w końcu grudnia 2022 r., przy czym zmalała wartość zapasów – o 6,3% oraz należności krótkoterminowych – o 5,4%, natomiast wzrosła wartość krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych – o 18,5% i inwestycji krótkoterminowych – o 16,3%. W rzeczowej strukturze aktywów obrotowych zwiększył się w skali roku udział inwestycji krótkoterminowych (o 3,2 p. proc. do 22,0% w końcu grudnia 2023 r.) oraz krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (o 0,6 p. proc. do 3,8%). Natomiast zmalał w skali roku udział zapasów do aktywów obrotowych (o 2,1 p. proc. do 37,6%) i udział należności krótkoterminowych (o 1,7 p. proc. do 36,6%).

W strukturze zapasów wzrósł w skali roku udział towarów (z 33,7% do 35,7%), produktów gotowych (z 18,9% do 20,8%) oraz półproduktów i produktów w toku (z 9,7% do 9,8%). Zmalał natomiast w skali roku udział materiałów do ogółu zapasów (z 35,9 do 32,3% na koniec grudnia 2023 r.).

Zobowiązania długo- i krótkoterminowe (bez funduszy specjalnych) w końcu grudnia 2023 r. wyniosły 47215,1 mln zł i były o 0,4% wyższe niż przed rokiem. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 22,4% ogółu zobowiązań (wobec 21,9% w grudniu 2022 r.). Wartość zobowiązań długoterminowych wyniosła 10585,1 mln zł i była o 2,8% wyższa niż rok wcześniej. Zobowiązania krótkoterminowe badanych przedsiębiorstw wyniosły 36630,0 mln zł i w skali roku zmniejszyły się o 0,3%, w tym zmalały zobowiązania z tytułu dostaw i usług – o 6,8%. Wzrosły natomiast zobowiązania z tytułu kredytów bankowych i pożyczek – o 1,4% oraz podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów – o 0,1%.

Relacja zobowiązań z tytułu dostaw i usług do należności z tego tytułu w końcu grudnia 2023 r. ukształtowała się na poziomie 104,6%, tj. wyższym niż w tym samym czasie 2022 r. (100,8%). W porównaniu z 2022 r. cykl rotacji zapasów oraz cykl spłaty zobowiązań z tytułu dostaw i usług nie zmienił się i wyniósł odpowiednio 50 i 42 dni. Natomiast skrócił się cykl rotacji należności krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług o 2 dni do 40 dni w 2023 r.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

Investment outlays of enterprises

Nakłady inwestycyjne poniesione przez przedsiębiorstwa z województwa kujawsko-pomorskiego w 2023 r. były wyższe niż przed rokiem o 24,3%. Liczba inwestycji rozpoczętych zmniejszyła się w skali roku o 6,7%, a wartość kosztorysowa zmalała o 32,5%.

Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

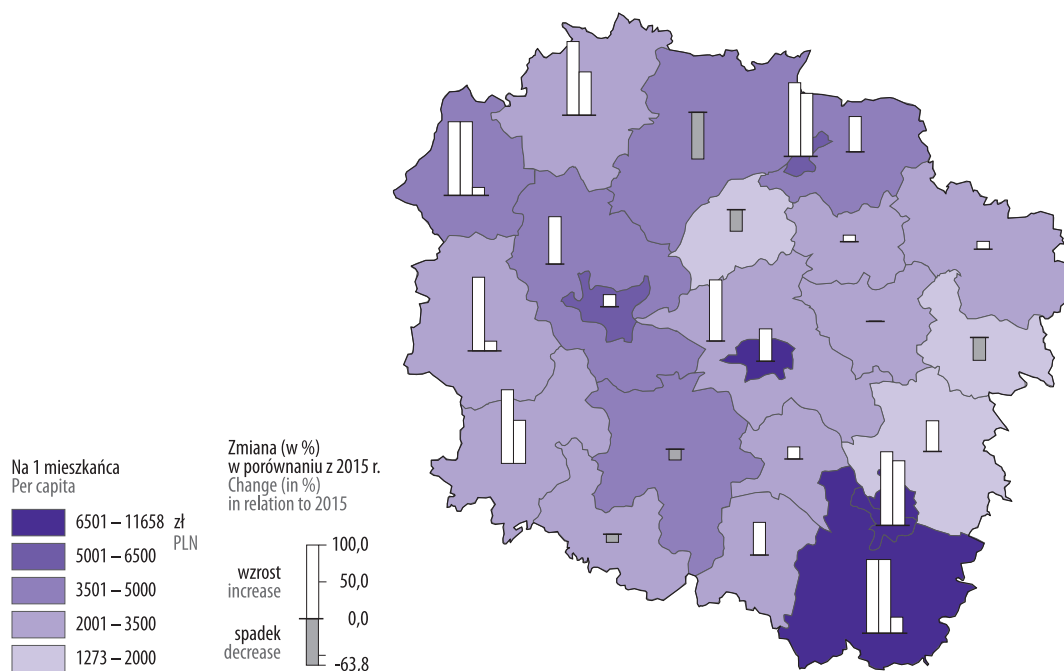
W pierwszej części analizy dane o **nakładach inwestycyjnych** dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (na podstawie rocznych sprawozdań: SP, F-03, F-02/dk, SP-3); dane prezentowane są zgodnie z lokalizacją inwestycji.

W 2022 r. nakłady inwestycyjne poniesione w województwie kujawsko-pomorskim przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniosły 9417,0 mln zł, tj. były o 16,7% większe niż w roku poprzednim i o 28,1% większe niż w 2015 r. (w kraju większe odpowiednio o 20,8% i o 49,2%). Udział poniesionych nakładów w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w latach 2015–2022 oscylował między 3,4% a 4,4%, przy czym w 2022 r. wyniósł 3,8%, tj. o 0,1 p. proc. mniej niż w roku poprzednim. Biorąc pod uwagę strukturę poniesionych nakładów inwestycyjnych w województwie według sekcji, najwięcej nakładów ponosiły przedsiębiorstwa z sekcji Przetwórstwo przemysłowe. Ich udział w inwestycjach ogółem w 2022 r. w województwie wyniósł 47,1% (o 2,6 p. proc. mniej niż w roku poprzednim oraz o 0,9 p. proc. mniej niż w 2015 r.).

Wartość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2022 r. wyniosła w województwie 4681 zł, tj. była o 1911 zł niższa niż średnio w kraju. W nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących stosunkowo najwięcej zainwestowano w powiecie włocławskim (11658 zł na 1 mieszkańca, poprzednio 2941 zł). Ponownie najniższą wartość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie lipnowskim (1273 zł, poprzednio 1183 zł).

Mapa 43. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach^a na 1 mieszkańca w 2022 r. (ceny bieżące)
 Map 43. Investment outlays in enterprises^a per capita in 2022 (current prices)

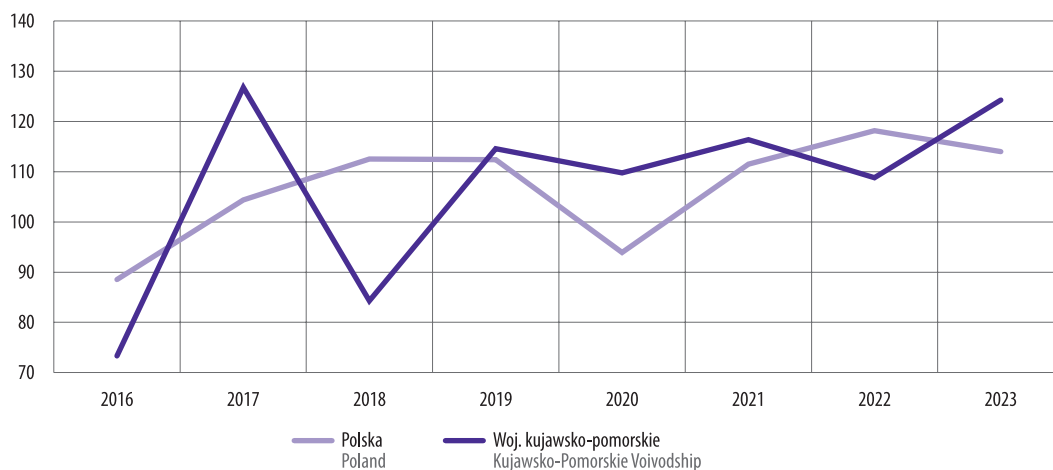

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

W drugiej części analizy dane o **nakładach inwestycyjnych** dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób (na podstawie kwartalnego sprawozdania F-01/I-01⁵); dane prezentowane są zgodnie z siedzibą inwestora.

Wykres 55. Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)
Rok poprzedni=100

Chart 55. Indices of investment outlays of non-financial enterprises (current prices)
 Previous year=100

⁵ Dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują Rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); Działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w 2023 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe powyżej 49 pracujących, mające siedzibę na terenie województwa, wyniosła 6340,1 mln zł (w cenach bieżących). Oznacza to wzrost o 24,3% w stosunku do roku poprzedniego. W kraju wartość nakładów inwestycyjnych zwiększyła się w mniejszym stopniu niż w województwie, bo o 14,0%.

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Tablica 35. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)

Table 35. Investment outlays of non-financial enterprises (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Ogółem: w milionach złotych Total: in million PLN	4089,4	4029,0	5102,5	6340,1
Polska=100 Poland=100	3,0	2,7	2,6	2,8
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
budynki i budowle buildings and structures	30,2	40,3	33,7	37,3
zakupy purchases	68,7	59,5	66,0	62,5
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	59,1	52,6	54,6	52,2
środków transportu transport equipment	9,5	6,9	11,4	10,3

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim z ogólnej kwoty nakładów inwestycyjnych, na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia wydatkowano 3309,8 mln zł (o 18,8% więcej niż rok wcześniej), na budynki i budowle – 2363,5 mln zł (o 37,3% więcej), a na środki transportu – 651,1 mln zł (o 11,8% więcej). Zakupy inwestycyjne osiągnęły wartość 3960,8 mln zł i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyły się o 17,6%, natomiast udział w nakładach ogółem (62,5%) zmniejszył się w skali roku o 3,5 p. proc.

Wzrost nakładów inwestycyjnych w stosunku do 2022 r. wystąpił m.in. w sekcjach: Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (o 136,3%), Budownictwo (o 56,1%), Transport i gospodarka magazynowa^Δ (o 37,6%), Przetwórstwo przemysłowe (o 13,6%), Obsługa rynku nieruchomości^Δ (wzrost o 12,4%) oraz Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (o 1,1%).

Wartość kosztorysowa inwestycji dotyczy nakładów na budowę środków trwałych zarówno rozpoczętą i zakończoną, jak również rozpoczętą i niezakończoną w roku sprawozdawczym, przyjmując wartość w cenach bieżących wynikającą z dokumentacji projektowo-kosztorysowej, z uwzględnieniem ewentualnych zmian w wartości kosztorysowej dokonanych do końca roku sprawozdawczego. Przez **inwestycje nowo rozpoczęte** rozumie się te budowy środków trwałych, których realizację faktycznie rozpoczęto w roku sprawozdawczym.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim inwestorzy rozpoczęli realizację 1,4 tys. nowych inwestycji (o 6,7% mniej niż w roku poprzednim) o łącznej wartości kosztorysowej 1342,2 mln zł (spadek o 32,5%). W kraju w omawianym okresie liczba inwestycji rozpoczętych zmniejszyła się o 5,4%, a wartość kosztorysowa zmalała się o 9,5%. Na ulepszenie (tj. przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję lub modernizację) istniejących środków trwałych przypadają 16,9% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji rozpoczętych w województwie (przed rokiem 17,9%). W kraju udział wyniósł 44,4% (32,2% w 2022 r.). Wartość inwestycji rozpoczętych w 2023 r. najbardziej zmalała w skali roku w Budownictwie (o 84,0%), a następnie w Przetwórstwie przemysłowym (o 68,9%) i w Obsłudze rynku nieruchomości^a (o 64,0%). Wzrost wartości kosztorysowej w odniesieniu do 2022 r. odnotowano m.in. w sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^a (o 218,7%).

6.3. Produkcja i usługi

6.3. Production and services

Rolnictwo Agriculture

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się produkcja zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi, rzepaku i rzepiku oraz ziemniaków, natomiast wzrosła produkcja buraków cukrowych. Według danych z czerwca 2023 r. w odniesieniu do analogicznego okresu poprzedniego roku zmniejszyło się pogłowie trzody chlewnej i bydła oraz owiec. W 2023 r. w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano w skupie wzrost cen ziemniaków i żywca wieprzowego, natomiast spadły ceny pszenicy, żyta, żywca wołowego i drobiowego oraz mleka.

W województwie kujawsko-pomorskim powierzchnia uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2023 r. wyniosła 432,7 tys. ha i była o 1,5% większa niż w roku poprzednim oraz o 18,1% mniejsza w porównaniu z notowaną w 2015 r. Plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2023 r. osiągnęły poziom 50,1 dt z 1 ha i zmniejszyły się w stosunku do uzyskanych w roku poprzednim o 2,0%, a w porównaniu z 2015 r. wzrosły o 30,5%. W odniesieniu do średnich plonów w kraju uzyskanych w 2023 r. były o 9,9% wyższe. W omawianym roku zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w regionie oszacowano na 2169,4 tys. ton, czyli mniej niż przed rokiem o 0,5% i więcej niż w 2015 r. o 7,0%.

Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2023 r. wynosiła 101,1 tys. ha i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 0,6%, a w stosunku do 2015 r. zmniejszyła się o 13,9%. W omawianym roku plony wyniosły 32,9 dt z ha i osiągnęły poziom o 2,9% niższy niż średnie plony tej uprawy w kraju. W porównaniu z plonami uzyskanymi rok wcześniej zmniejszyły się o 3,8%, a w porównaniu z 2015 r. wzrosły o 15,0%. Zbiory rzepaku i rzepiku w województwie w omawianym roku oszacowano na 332,5 tys. ton i były niższe od uzyskanych w 2022 r. i w 2015 r. odpowiednio o 3,4% i o 1,0%.

Uprawa ziemniaków w 2023 r. była prowadzona na obszarze 15,8 tys. ha, czyli o 4,3% większym niż rok wcześniej. W omawianym roku z 1 ha zebrano 285 dt ziemniaków, czyli o 13,6% mniej niż w poprzednim roku i o 14,0% więcej niż w 2015 r. Uzyskane w województwie kujawsko-pomorskim plony były o 3,7% niższe niż średnie plony tej uprawy w Polsce. Produkcja ziemniaków w regionie w 2023 r. wyniosła 448,2 tys. ton i była niższa o 10,1% niż w 2022 r., ale o 3,6% wyższa w porównaniu z 2015 r.

Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2023 r. wyniosła 54,7 tys. ha. Była większa o 12,9% niż w roku poprzednim i o 47,4% niż w 2015 r. Plony tej uprawy osiągnęły poziom 569 dt z ha i zmniejszyły się w stosunku do uzyskanych w 2022 o 9,3% r. ale zwiększyły się o 20,6% w 2015 r. Uzyskane plony w porównaniu ze średnimi w kraju były o 12,5% niższe. Zbiory buraków cukrowych w województwie w 2023 r. oszacowano na 3113,5 tys. ton. Były one wyższe o 2,5% od uzyskanych w 2022 r. i o 77,8% wyższe od uzyskanych w 2015 r.

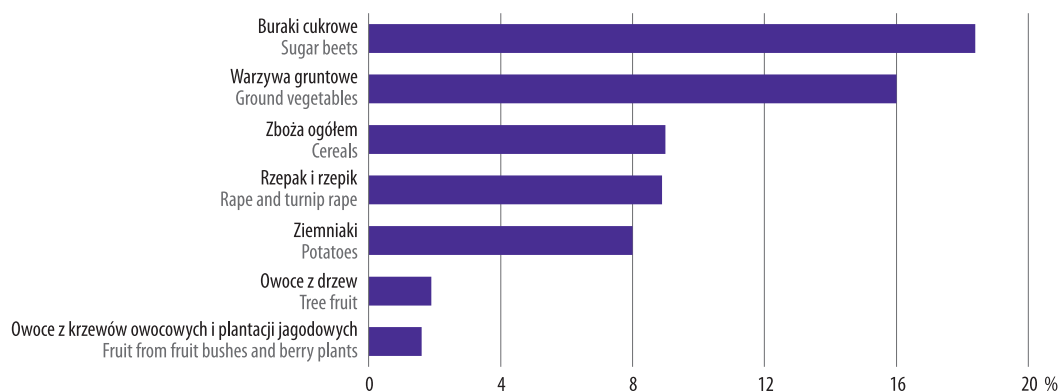
Tablica 36. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych
Table 36. Yields of selected agricultural crops

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	2023 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Cereals in total	39,6	54,4	57,6	55,5	49,9
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	38,4	49,6	51,1	50,1	45,6
w tym: of which:					
pszenica wheat	45,4	57,4	56,3	55,5	53,8
żyto rye	27,0	35,7	41,0	39,8	35,5
jęczmień barley	32,0	44,0	44,5	43,9	44,9
owies oats	27,1	37,3	36,4	32,9	30,8
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	28,6	33,3	34,2	32,9	33,9
Ziemniaki ^a Potatoes ^a	250*	337	330	285	296
Buraki cukrowe Sugar beets	472	647	627	569	650

a Bez ogrodów przydomowych.
a Excluding kitchen gardens.

Wykres 56. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnicych w 2023 r.

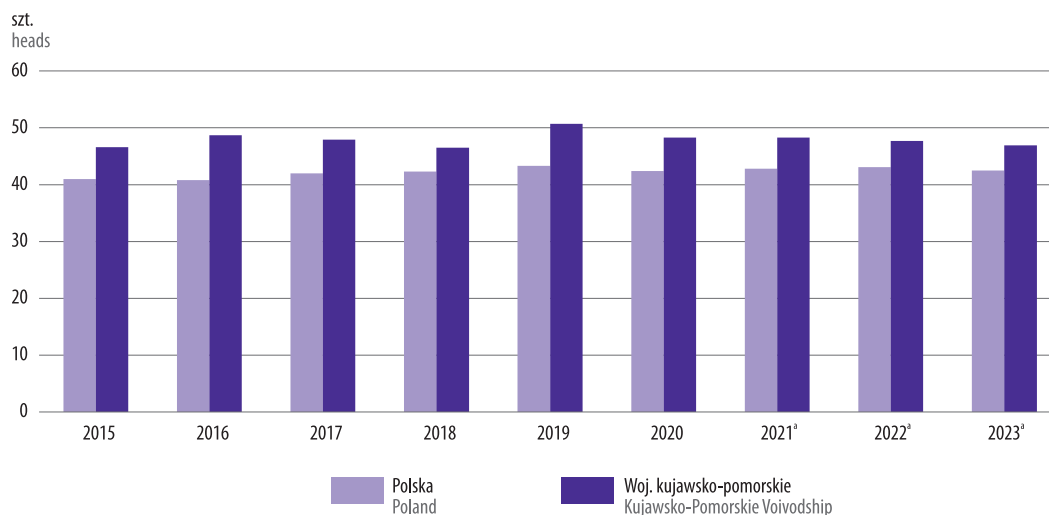
Chart 56. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2023

Pogłowie bydła w województwie kujawsko-pomorskim według stanu na 1 czerwca 2023 r. liczyło 495,2 tys. sztuk, co stanowiło 7,8% ogólnego pogłowia w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim liczebność stada spadła o 1,6% (w Polsce spadek o 1,3%). W skali roku obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim zmniejszyła się o 0,8 szt. i wyniosła 46,9 szt., a w kraju o 0,6 szt. W czerwcu 2023 r. w ogólnym pogłowiu bydła krowy stanowiły 28,0%, w tym 96,1% to krowy mleczne (dla Polski udziały te wyniosły odpowiednio 34,1% i 93,6%).

**Wykres 57. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych
Stan na 1 czerwca**

Chart 57. Cattle density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

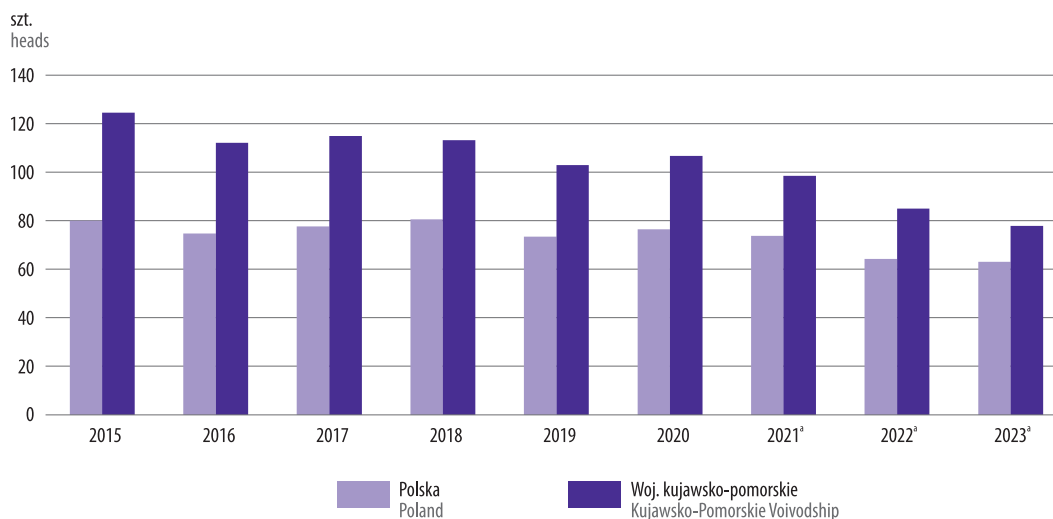

a Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich dla lat 2021, 2022 i 2023 przyjęto powierzchnię użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r.
a The area of agricultural land as at 1 June 2020 was used as the basis for the livestock head counts for 2021, 2022 and 2023.

Udział krów mlecznych w stadzie bydła w 2023 r. osiągnął poziom niższy niż w poprzednim roku i wyniósł 26,9%. W produkcji bydła nadal dominował kierunek mleczny.

**Wykres 58. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych
Stan na 1 czerwca**

Chart 58. Pigs density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

a Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich dla lat 2021, 2022 i 2023 przyjęto powierzchnię użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r.
a The area of agricultural land as at 1 June 2020 was used as the basis for the livestock head counts for 2021, 2022 and 2023.

Według danych z czerwca 2023 r., pogłowie trzody chlewnej w województwie ukształtowało się na poziomie 822,2 tys. sztuk (w tym 61,4 tys. szt., tj. 7,5% stanowiły lochy). Udział regionu w ogólnokrajowym pogłowie świń wyniósł 8,7%. W skali roku odnotowano spadek obsady trzody na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim o 8,4%, tj. do poziomu 77,9 szt. oraz w kraju spadek o 1,8% do poziomu 63,1 szt. W porównaniu z 2015 r. zanotowano spadek pogłowia trzody na 100 ha użytków rolnych o 37,4% w województwie oraz o 21,1% w kraju.

Pogłowie owiec w analizowanym roku liczyło 9,9 tys. sztuk, co stanowiło 3,6% pogłowia krajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem jego stan zmniejszył się o 2,7% (w Polsce odnotowano spadek o 4,1%). W odniesieniu do czerwca 2015 r. pogłowie owiec w regionie zwiększyło się o 28,5% (w kraju wzrosło o 22,1%).

W skali roku odnotowano spadek obsady owiec na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim do poziomu 0,9 szt., natomiast w Polsce obsada nie zmieniła się i wyniosła 1,9 szt. na 100 ha.

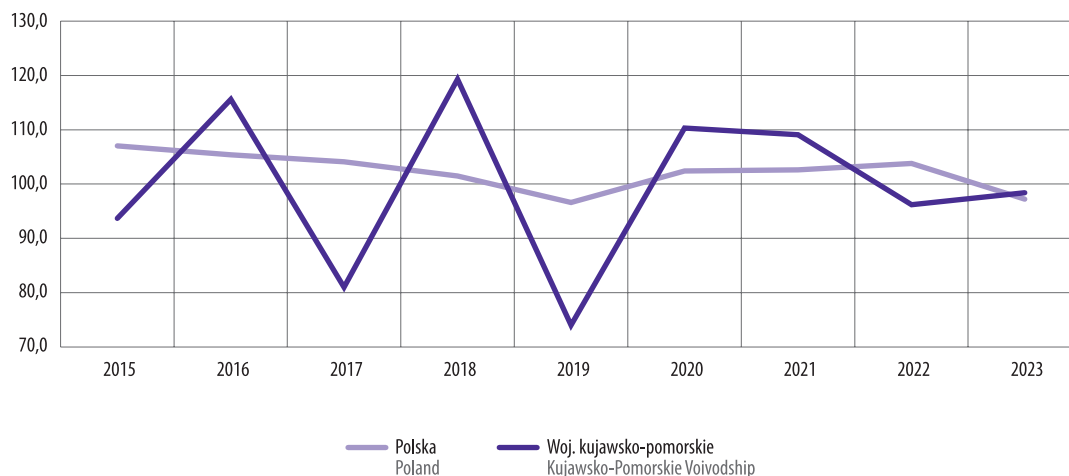
W 2023 r. skupiono 1104,2 tys. ton ziarna zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszkankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 10,5% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego skup był wyższy o 20,4% oraz w porównaniu z 2015 r. wyższy o 17,6% (w kraju zanotowano wzrost odpowiednio o 24,1% i o 7,7%). W omawianym roku w regionie skupiono 964,2 tys. ton pszenicy (12,7% skupu krajowego), tj. o 29,9% więcej niż w poprzednim roku (w kraju więcej o 32,6%), oraz o 30,3% więcej niż w 2015 r. (w Polsce więcej o 12,7%). Skup żyta wyniósł 40,1 tys. ton, co stanowiło 5,6% skupu krajowego. W województwie skupiono o 11,4% mniej żyta niż w 2022 r. i o 36,0% mniej niż w 2015 r. (w kraju więcej o 9,0% niż w 2022 r. i mniej o 18,9% niż w 2015 r.).

Skup ziemniaków w 2023 r. ukształtował się na poziomie 280,2 tys. ton, co stanowiło 15,8% ogólnego skupu w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim w województwie skupiono o 7,0% więcej ziemniaków, a w stosunku do 2015 r. był to wzrost aż o 76,2%. W kraju skupiono o 8,9% ziemniaków więcej niż w 2022 r., oraz o 16,1% więcej w stosunku do 2015 r.

W 2023 r. skupiono 2981,2 tys. ton buraków cukrowych (18,3% skupu krajowego), tj. o 3,9% mniej niż w poprzednim roku, ale o 57,6% więcej niż w 2015 r. Dla Polski było to więcej zarówno w stosunku do 2022 r. oraz 2015 r., odpowiednio o 10,2% i 52,1%. W 2023 r. skup żywca wieprzowego (w wadze żywej) wyniósł 214,0 tys. ton (9,1% skupu krajowego), tj. o 3,1% mniej niż w roku poprzednim i o 16,6% mniej niż w 2015 r. W kraju skupiono o 1,0% żywca wieprzowego mniej niż w roku poprzednim, ale o 4,6% więcej niż w 2015 r. Skup żywca wołowego ukształtował się na poziomie 45,6 tys. ton (6,4% skupu krajowego) i był o 11,7% mniejszy niż przed rokiem i o 31,7% mniejszy niż w 2015 r. W Polsce spadł o 3,7% w stosunku do 2022 r. i o 13,9% do 2015 r. żywca drobiowego skupiono 181,0 tys. ton, czyli o 3,1% więcej niż w roku poprzednim i o 26,4% więcej w porównaniu z 2015 r. Stanowiło to 5,1% skupu krajowego, który w odniesieniu do 2022 r. spadł o 3,8% a w odniesieniu do 2015 r. wzrósł o 31,3%.

Wykres 59. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)
Rok poprzedni=100

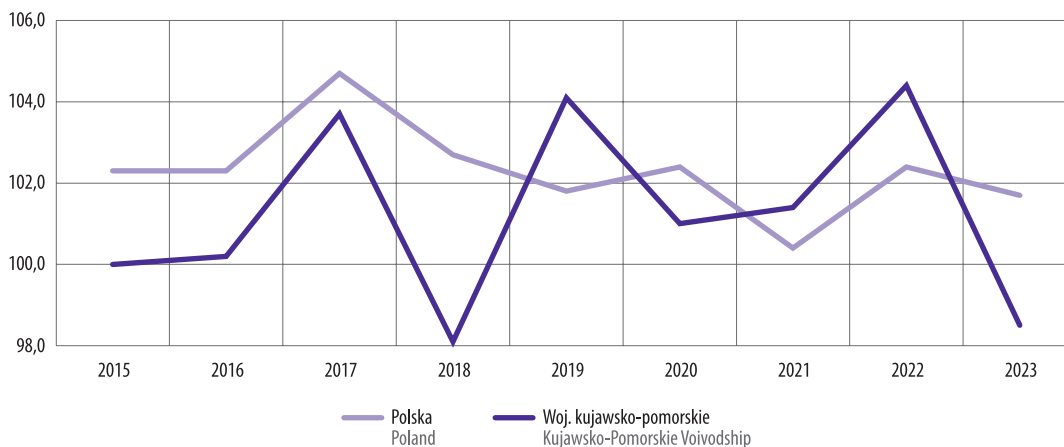
Chart 59. Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)
 Previous year=100

W 2023 r. skup mleka krowiego wyniósł 874,6 mln litrów (co stanowiło 6,9% ogółu mleka skupionego w kraju) i był na niższym poziomie w porównaniu z 2022 r. o 1,5%, natomiast na wyższym niż w 2015 r. o 11,8% (w skali kraju zanotowano wzrost odpowiednio o 1,7% i o 19,8%).

Wykres 60. Dynamika skupu mleka
Rok poprzedni=100

Chart 60. Indices of procurement of cows' milk
 Previous year=100

Średnia cena skupu pszenicy w województwie w 2023 r. wyniosła 104,15 zł za 1 dt (w kraju – 98,79 zł) i była o 34,2% niższa niż przed rokiem, natomiast o 50,6% wyższa niż w 2015 r.

W analizowanym roku cena żyta w skupie ukształtowała się na poziomie 72,49 zł za dt (w kraju – 72,47 zł), tj. o 39,3% niższym w porównaniu z zanotowanym w 2022 r., ale o 37,3% wyższym niż w 2015 r.

W 2023 r. cena ziemniaków jadalnych w skupie wyniosła 118,82 zł za dt (w kraju – 114,50 zł), tj. więcej niż przed rokiem i w 2015 r., odpowiednio o 26,19% i o 114,17%.

W województwie kujawsko-pomorskim w omawianym roku cena skupu 1 kg żywca wołowego wyniosła 9,86 zł (w kraju – 10,39 zł), tj. spadła w stosunku do uzyskanej w poprzednim roku o 5,0%, natomiast wzrosła w odniesieniu do 2015 r. o 59,3%.

Cena żywca wieprzowego w skupie osiągnęła wartość 8,33 zł za kg (w kraju – 8,34 zł) i była wyższa niż przed rokiem i w 2015 r., odpowiednio o 25,5% i o 90,2%.

W 2023 r. cena skupu drobiu rzeźnego osiągnęła poziom 5,68 zł za kg (w kraju – 5,79 zł) i była niższa w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku o 5,3%, natomiast wyższa niż w 2015 r. o 47,9%.

Za 1 litr mleka w omawianym roku płacono 1,99 zł (w kraju – średnio 2,08 zł/l), tj. o 11,2% mniej niż przed rokiem ale o 86,0% więcej niż w 2015 r.

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

W 2023 r. średnia cena pszenicy na targowiskach wynosiła 129,69 zł za dt (w kraju – 134,91 zł), tj. mniej o 22,9% w porównaniu z 2022 r., natomiast o 76,8% więcej względem 2015 r.

Targowiskowa cena żyta wyniosły 95,08 zł za dt (w kraju – 106,64 zł), tj. spadła w stosunku do uzyskanej w 2022 r. o 24,9%, ale wzrosła w odniesieniu do 2015 r. o 81,6%.

W województwie kujawsko-pomorskim w omawianym roku cena skupu 1 dt ziemniaków jadalnych (bez wczesnych) na targowiskach wyniosła 222,34 zł (w kraju – 203,34 zł). Było to więcej zarówno w stosunku do ubiegłego roku jak i 2015r., odpowiednio o 30,4% i 152,1%.

W 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano wzrost produkcji globalnej o 8,7%, o czym zdecydowała o 17,8% wyższa produkcja roślinna i o 3,6% niższa produkcja zwierzęca. W analizowanym roku udział województwa kujawsko-pomorskiego w ogólnokrajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 7,5%, w produkcji roślinnej ukształtował się na poziomie 8,9%, natomiast w produkcji zwierzęcej – 6,1%.

W 2022 r. w wartości końcowej produkcji rolniczej w województwie kujawsko-pomorskim 57,0% stanowiła produkcja roślinna, a na produkcję zwierzęcą przypadało 43,0%. W analizowanym roku w towarowej produkcji rolniczej wartość produkcji roślinnej wyniosła 52,3%, a zwierzęcej 47,7%.

W 2022 r. udział naszego województwa w ogólnokrajowej produkcji końcowej wyniósł podobnie jak towarowej 7,7%. W obu przypadkach odnotowano wzrost udziałów w skali roku, odpowiednio o 0,7 p. proc. i o 0,5 p. proc.

Przemysł Industy

Produkcja sprzedana przemysłu w województwie przypadająca na 1 mieszkańca zwiększyła się (w cenach bieżących) w porównaniu z 2021 r. Województwo kujawsko-pomorskie pod względem produkcji sprzedanej przemysłu przypadającej na 1 mieszkańca znalazło się na 9. miejscu w rankingu województw. Największą wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca osiągniętą w 2022 r. odnotowano w mieście na prawach powiatu Włocławek. Spośród powiatów województwa kujawsko-pomorskiego najwyższy udział produkcji sprzedanej przemysłu w produkcji notowanej w województwie w 2022 r. wystąpił w mieście na prawach powiatu Bydgoszcz.

Produkcja sprzedana przemysłu osiągnięta w 2023 r. była niższa niż przed rokiem (pierwszy spadek notowany od 2017 r.). W skali roku zmalała wydajność pracy w Przemysle, przy jednoczesnym zmniejszeniu się przeciętnego zatrudnienia.

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: B – „Górnictwo i wydobywanie”, C – „Przetwórstwo przemysłowe”, D – „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz E – „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

W pierwszej części analizy dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** oraz **przeciętnym zatrudnieniu w Przemysle** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana przemysłu dla 1,9 tys. podmiotów gospodarczych wyniosła (w cenach bieżących) 96249,6 mln zł. Oznacza to wzrost (w cenach stałych) w skali roku o 6,8%, a w odniesieniu do 2015 r. o 40,2%. Udział produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w województwie w skali kraju pozostał na tym samym poziomie co rok wcześniej, tj. 4,1%. Pod względem udziału w produkcji krajowej, województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 8. miejscu w rankingu województw.

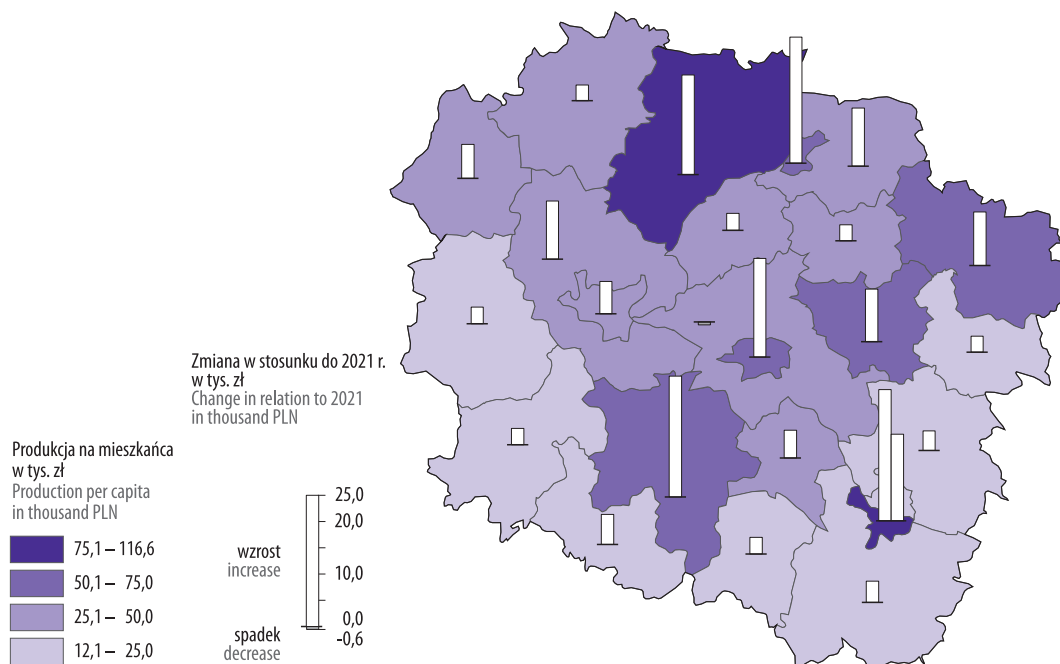
W przekroju powiatów i miast na prawach powiatu w 2022 r. największy udział w produkcji sprzedanej przemysłu województwa kujawsko-pomorskiego miało miasto na prawach powiatu Bydgoszcz (16,0% udziału w województwie, tj. spadek udziału o 2,4 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku). Udziały w odniesieniu do produkcji wojewódzkiej przekraczające 10,0% odnotowano ponadto w miastach na prawach powiatu Włocławek i Toruń oraz w powiatach inowrocławskim i świeckim. Największe wzrosty udziału w produkcji sprzedanej przemysłu województwa w stosunku do 2021 r. wystąpiły w miastach na prawach powiatu Włocławek (o 1,9 p. proc.) oraz Toruń (o 1,5 p. proc.).

W województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana przemysłu przypadająca na 1 mieszkańca osiągnięta w 2022 r. wyniosła 47846 zł, co stanowiło 76,8% produkcji krajowej (przed rokiem 77,2%). Produkcja przemysłowa na 1 mieszkańca zwiększyła się (w cenach bieżących) w porównaniu z 2021 r. o 31,1% (w kraju zwiększyła się o 31,8%). Województwo kujawsko-pomorskie pod względem produkcji sprzedanej przemysłu przypadającej na 1 mieszkańca znalazło się na 9. miejscu w rankingu województw.

W przekroju powiatów największą wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca osiągniętą w 2022 r. odnotowano w mieście na prawach powiatu Włocławek (116648 zł na 1 mieszkańca, tj. niemal dwu i półkrotnie więcej niż przeciętnie w województwie kujawsko-pomorskim na 1 mieszkańca). Przeszło dwa razy większa produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca niż w województwie wystąpiła także w powiecie świeckim (102364 zł na 1 mieszkańca). Najniższe takie wartości wystąpiły w powiatach radziejowskim (w 2022 r. 12130 zł produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca) i nakielskim (12379 zł na 1 mieszkańca).

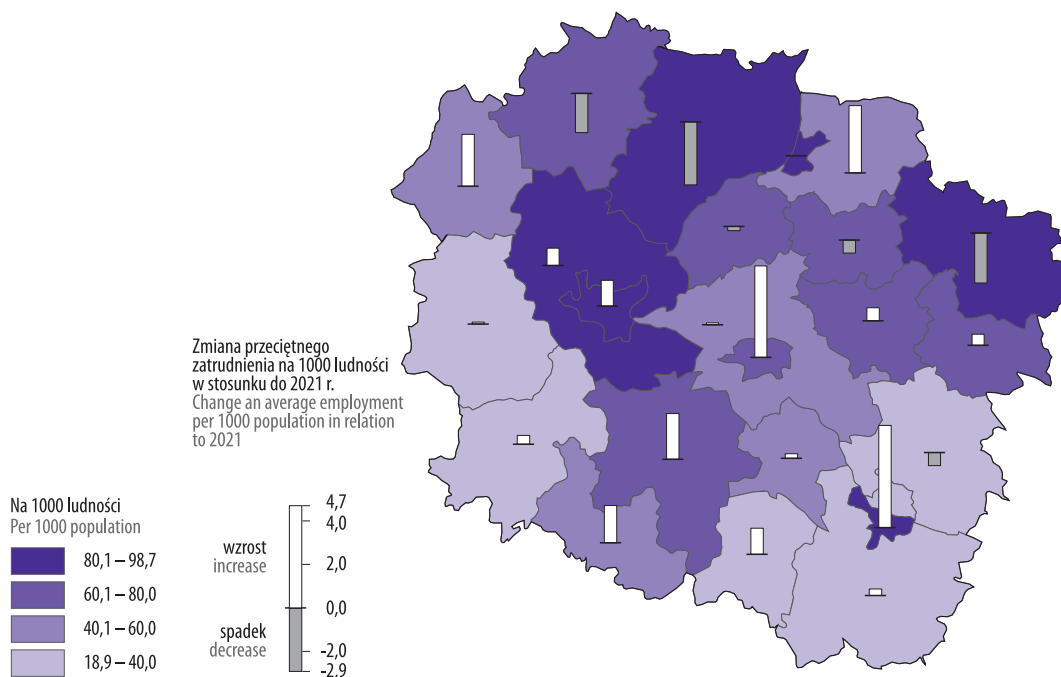
Mapa 44. Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) w 2022 r.

Mapa 44. Sold production of industry (current prices) in 2022 r.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. przeciętne zatrudnienie wyniosło 135,9 tys. osób. W porównaniu z poprzednim rokiem przeciętne zatrudnienie wzrosło o 0,8%. Największy udział w ogólnej liczbie przeciętnego zatrudnienia w województwie odnotowano w mieście na prawach powiatu Bydgoszczy (19,7%, tj. o 0,1 p. proc. mniej niż w 2021 r.). W powiecie grudziądzkim, gdzie przeciętne zatrudnienie w Przemśle w stosunku do poprzedniego roku wzrosło o 6,0% (w 2021 r. w skali roku wzrosło o 74,6%), udział przeciętnego zatrudnienia pozostał na poziomie z poprzedniego roku tj. 1,5%. Znaczny wzrost zatrudnienia odnotowano także w mieście na prawach powiatu Toruń oraz w powiecie radziejowskim (odpowiednio o 5,4% i o 5,2%).

Mapa 45. Przeciętne zatrudnienie w Przemysle w 2022 r.
Map 45. Average employment in Industry in 2022

Miarę efektywności produkcji przemysłowej stanowi wydajność pracy, mierzona wartością produkcji sprzedanej w Przemysle na 1 zatrudnionego, która w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. zwiększyła się w skali roku o 160,4 tys. zł i wyniosła 708,3 tys. zł. Analizując sytuację na niższym poziomie podziału terytorialnego, najwyższą wydajność pracy w Przemysle, podobnie jak przed rokiem, zaobserwowano w powiecie świeckim (1246,9 tys. zł na 1 zatrudnionego). W mieście na prawach powiatu Włocławek na 1 zatrudnionego przypadło 1181,9 tys. zł produkcji sprzedanej w Przemysle i tutaj odnotowano największy wzrost wydajności pracy w skali roku (o 382,5 tys. zł na 1 zatrudnionego). Spadek wydajności w porównaniu z 2021 r. wystąpił jedynie w powiecie toruńskim (o 15,0 tys. zł na 1 zatrudnionego).

W drugiej części analizy dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** oraz **przeciętnym zatrudnieniu w Przemysle** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; opracowane zostały na podstawie danych krótkookresowych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

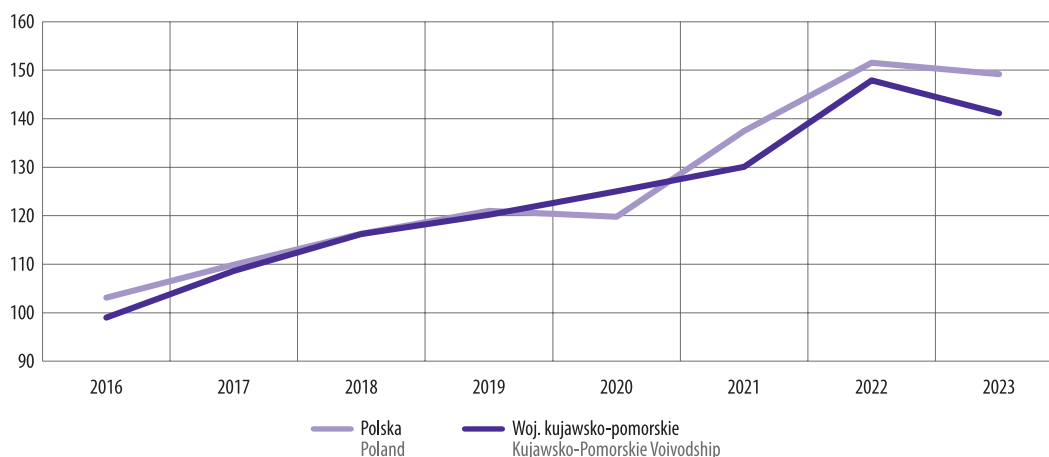
W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana przemysłu wyniosła (w cenach bieżących) 95429,7 mln zł i stanowiła 3,9% produkcji w kraju (tj. o 0,3 p. proc. mniej niż w 2022 r.). Produkcja sprzedana przemysłu wzrastała rok do roku (w cenach stałych) począwszy od 2017 r. W 2023 r. nastąpił spadek produkcji sprzedanej przemysłu o 4,6% (w kraju w tym czasie spadła o 1,5%). W analizowanym roku produkcja przemysłowa w odniesieniu do 2015 r. zwiększyła się o 41,4% (w kraju zwiększyła się o 49,2%). W 2023 r. we wszystkich miesięcznych okresach narastających produkcja sprzedana przemysłu była niższa (w cenach stałych) od notowanej w analogicznych okresach 2022 r.

Tablica 37. Przemysł
Table 37. Industry

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)				
w milionach zł in million PLN	52450,0	66660,1	105063,8	95429,7
Polska=100 Poland=100	4,4	4,4	4,2	3,9
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	95,8	95,2	96,3	95,0
Przeciętne zatrudnienie w Przemysle w tys. Average paid employment in Industry in thousands	126,4	135,8	137,6	134,6

Wykres 61. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)
2015=100

Chart 61. Indices of sold production of industry (constant prices)
2015=100

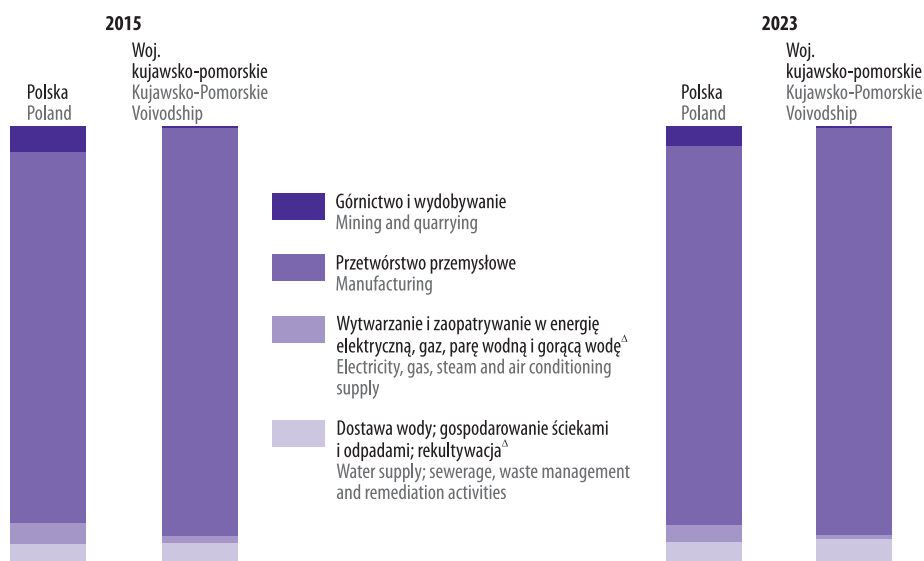
Na ogólną wartość produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w 2023 r. wpłynęła przede wszystkim największa z sekcji PKD, tj. Przetwórstwo przemysłowe. Produkcja sprzedana przemysłu w tej sekcji osiągnęła wartość 90674,7 mln zł, tj. o 5,1% niższym (w cenach stałych) niż w 2022 r. Dla pozostałych sekcji produkcja kształtowała się następująco: Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ – 2463,3 mln zł (była niższa o 2,0% niż w 2022 r.), Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ – 1832,7 mln zł (wyższa o 28,6%), a Górnictwo i wydobywanie – 459,1 mln zł (niższa o 2,6%).

Największa zmiana w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu dotyczyła sekcji Przetwórstwo przemysłowe – spadek udziału tej sekcji zmniejszył się z 96,3% w 2022 r. do 95,0% w 2023 r. W skali roku wzrost natomiast udział pozostałych sekcji, i tak: Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ – o 0,9 p. proc. (do 1,9%), Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ – o 0,3 p. proc. (do 2,6%), a w sekcji Górnictwo i wydobywanie udział wzrósł o 0,1 p. proc. (do 0,5% w 2023 r.).

Uwzględniając działy Przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. w odniesieniu do poprzedniego roku najbardziej zwiększył się w strukturze Przemysłu udział Produkcji artykułów spożywczych, tj. z 25,9% w 2022 r. do 27,2% w analizowanym roku. Zwiększenie udziału odnotowano także w Produkcji komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (o 0,9 p. proc., tj. do 2,3%) oraz w Wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (o 0,9 p. proc., tj. do 1,9%). Spadek udziału w porównaniu z 2022 r. wystąpił m. in. w Produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych (o 2,0 p. proc., tj. do 10,1% udziału) oraz Produkcji papieru i wyrobów z papieru (o 1,5 p. proc., tj. do 11,9%).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. w 22 działach Przemysłu zaobserwowano spadek produkcji sprzedanej przemysłu w odniesieniu do roku poprzedniego. Wśród działów o udziale przekraczającym 10% w produkcji sprzedanej przemysłu największy spadek (w cenach stałych) wystąpił w Produkcji artykułów spożywczych (spadek produkcji o 6,3% w stosunku rocznym) oraz w Produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych (o 6,2%). Spadek odnotowano ponadto w Produkcji wyrobów z metali^Δ (o 4,5% w stosunku do 2022 r.) oraz w Produkcji papieru i wyrobów z papieru (o 4,2%).

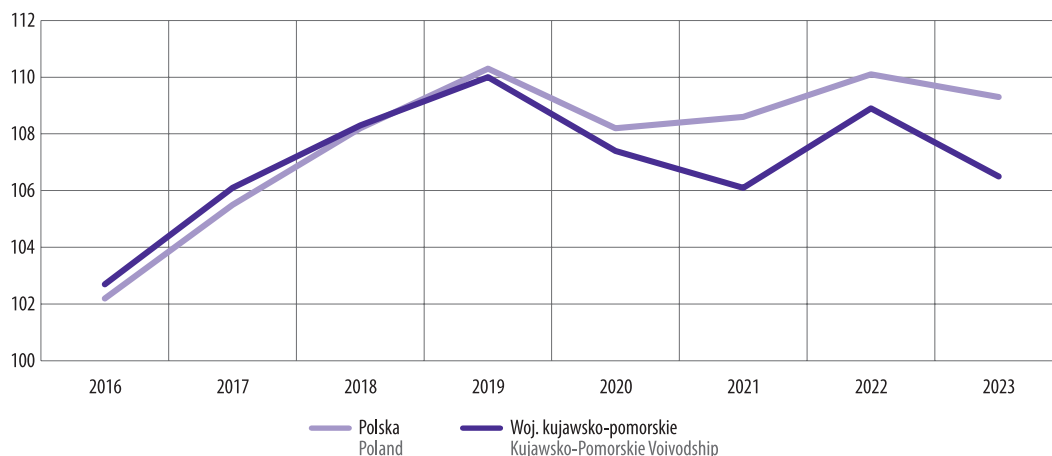
Wykres 62. Struktura produkcji sprzedanej przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)
Chart 62. Structure of sold production of industry by PKD sections (current prices)

W województwie kujawsko-pomorskim przeciętne zatrudnienie w Przemśle w 2023 r. wyniosło 134,6 tys. osób i zmniejszyło się o 2,2% w odniesieniu do 2022 r. (w kraju zmniejszyło się o 0,7%). Przeciętne zatrudnienie w Przemśle w porównaniu z 2015 r. wzrosło o 6,5% (w kraju wzrosło o 9,3%). W największej sekcji Przemysłu (92,7% zatrudnionych), tj. w Przetwórstwie przemysłowym przeciętne zatrudnienie wyniosło 124,8 tys. osób. W porównaniu z 2022 r. zatrudnienie w tej sekcji zmniejszyło się o 2,4%. Największy spadek przeciętnego zatrudnienia odnotowano w Górnictwie i wydobywaniu (o 6,1% w porównaniu z 2022 r.). Przeciętne zatrudnienie zmalało także w sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (o 2,6%). W sekcji Dostawa wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ odnotowano wzrost przeciętnego zatrudnienia o 0,8%, tj. do 7,7 tys. osób w 2023 r.).

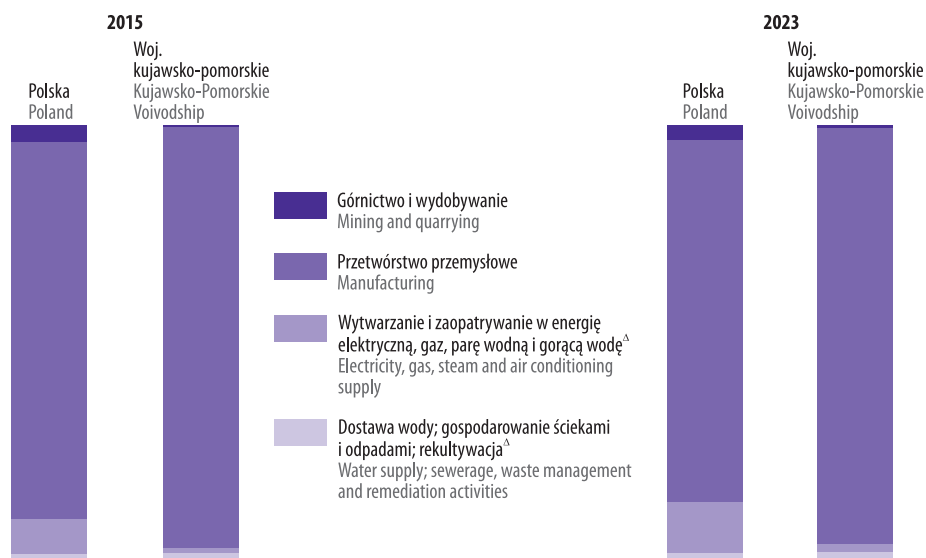
Wykres 63. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Przemysle 2015=100

Chart 63. Indices of average employment in Industry 2015=100

Wykres 64. Przeciętne zatrudnienie w Przemysle według sekcji PKD

Chart 64. Average paid employment in Industry by PKD sections

W 2023 r. wydajność pracy w Przemysle wyniosła (w cenach bieżących) 709,1 tys. zł i była o 2,5% niższa (w cenach stałych) w porównaniu z 2022 r. (w Polsce wyniosła 896,4 tys. zł, tj. niższa o 0,8%). W sekcji Przetwórstwo przemysłowe wydajność pracy wyniosła 726,7 tys. zł, tj. o 2,9% mniej niż przed rokiem. Spadek w stosunku do 2022 r. odnotowano także w sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (niższa wydajność o 2,8%, tj. 319,0 tys. zł na 1 zatrudnionego w 2023 r.). Wzrost wydajności o 32,0% odnotowano w sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (1200,2 tys. zł na 1 zatrudnionego).

Budownictwo

Construction

Po sześciu latach wzrostu produkcji sprzedanej budownictwa, w 2023 r. odnotowano jego spadek w województwie kujawsko-pomorskim, natomiast w kraju jego tempo wzrostu zdecydowanie zmalało. W 2023 r. odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w sekcji Budownictwo, po zanotowanym wzroście w roku poprzednim. Największy wzrost sprzedaży produkcji budowlano-montażowej wystąpił w podmiotach, w których głównym rodzajem działalności są roboty budowlane specjalistyczne. W województwie, po czterech latach wzrostu liczby mieszkań oddanych do użytkowania, w 2023 r. w skali roku nastąpił ich spadek, który był słabszy niż w kraju. Drugi rok z rzędu, zarówno w województwie, jak i kraju, w odniesieniu do poprzedniego roku odnotowano spadek rozpoczętych budów oraz wydano mniej pozwoleń na budowę mieszkań.

Dane zarówno o **produkcji sprzedanej budownictwa, jak i sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; opracowane zostały na podstawie danych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 16130,1 mln zł, czyli niższym niż w roku poprzednim o 0,4%, natomiast wyższym w odniesieniu do 2015 r., bo o 146,3%. W kraju wartość produkcji wyniosła 417833,6 mln zł, a w odniesieniu do powyższych okresów była wyższa odpowiednio o 6,4% i o 129,4%. Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej w 2023 r. obniżył się o 0,2 p. proc. do 3,9%, ale tak jak w roku poprzednim województwo uplasowało się na 8. pozycji w kraju (spośród 16 województw).

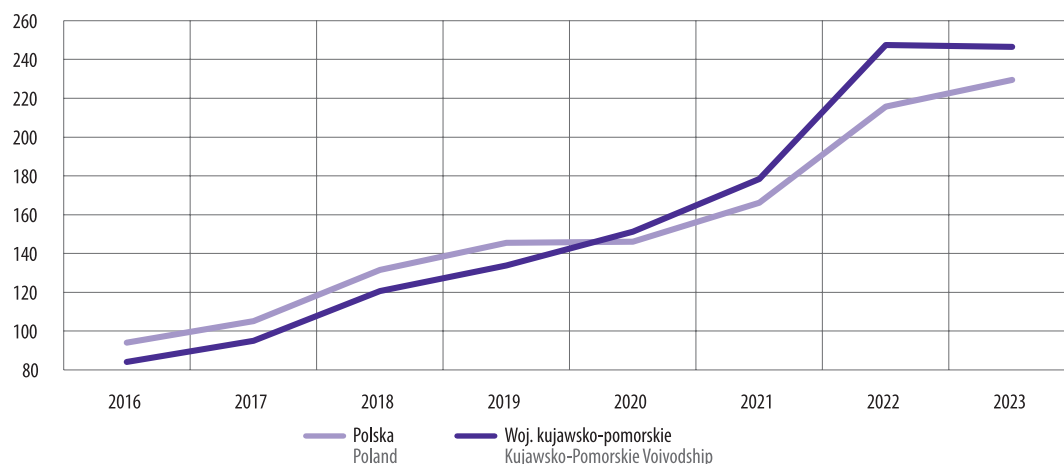
Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”.

Tablica 38. Budownictwo
Table 38. Construction

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące): Sold production of construction (current prices):				
w milionach złotych in million PLN	6549,7	9900,3	16192,5	16130,1
Polska=100 Poland=100	3,6	3,7	4,1	3,9
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	60,2	51,0	45,1	47,9
Przeciętne zatrudnienie w Budownictwie w tys. Average paid employment in Construction in thousands	18,8	20,2	20,8	20,2

Wykres 65. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) 2015=100

Chart 65. Indices of sold production of construction (current prices) 2015=100

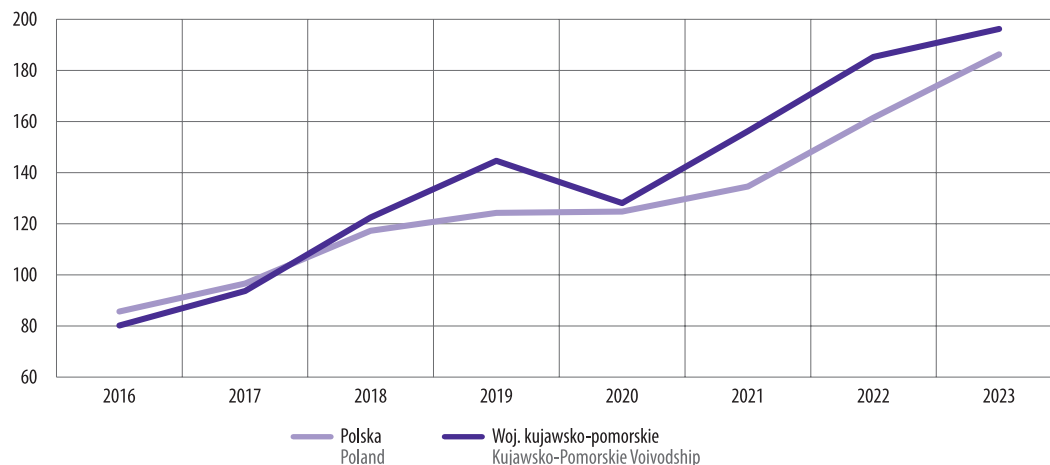

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów.

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2023 r. wyniosła (w cenach bieżących) 7727,4 mln zł, tj. wzrosła o 5,9% w stosunku do roku poprzedniego (poprzednio wzrost o 18,6%), a w odniesieniu do 2015 r. wzrosła o 96,2%. W kraju produkcja budowlano-montażowa w skali roku wzrosła o 15,4% (w 2022 r. wzrost o 19,9%), a w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 86,3%. Udział produkcji budowlano-montażowej w przychodach ogółem w województwie zwiększył się w skali roku o 2,8 p. proc. do 47,9% w 2023 r. Pod względem wartości sprzedaży produkcji budowlano-montażowej województwo uplasowało się na 9. miejscu w kraju (w 2022 na 8. miejscu), natomiast pod względem dynamiki sprzedaży w skali roku zajęło 12 pozycję (poprzednio 10. lokatę) spośród 16 województw.

Wykres 66. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące) 2015=100

Chart 66. Indices of construction and assembly production (current prices) 2015=100

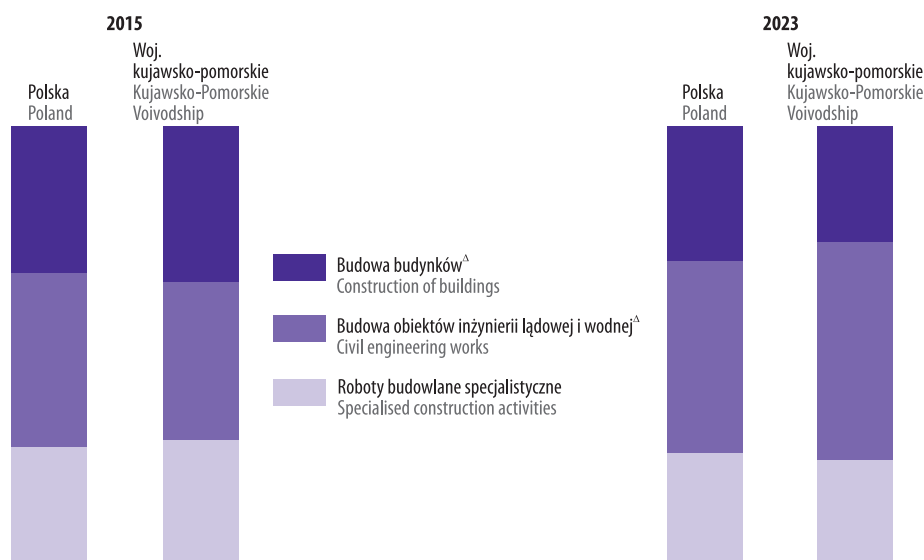

W 2023 r. wzrost produkcji budowlano-montażowej w odniesieniu do roku poprzedniego wystąpił w jednostkach, w których głównym rodzajem działalności są roboty budowlane specjalistyczne (o 13,2%) oraz specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej^Δ (o 9,6%), natomiast spadek odnotowano w podmiotach zajmujących się budową budynków^Δ (o 5,5%).

W analizowanym okresie wśród przedsiębiorstw budowlanych największy udział sprzedaży produkcji budowlano-montażowej posiadały podmioty specjalizujące się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej^Δ – 49,8%. W porównaniu z 2022 r. udział ten wzrósł o 1,7 p. proc., a w odniesieniu do 2015 r. wzrósł o 13,6 p. proc. W podmiotach zajmujących się budową budynków^Δ udział wyniósł 26,4%, tj. zmalał o 3,2 p. proc. w skali roku, a w odniesieniu do 2015 r. obniżył się o 9,0 p. proc. W przedsiębiorstwach wykonujących głównie roboty budowlane specjalistyczne udział wyniósł 23,8%, tj. odpowiednio wzrósł o 1,5 p. proc. i zmalał o 4,6 p. proc.

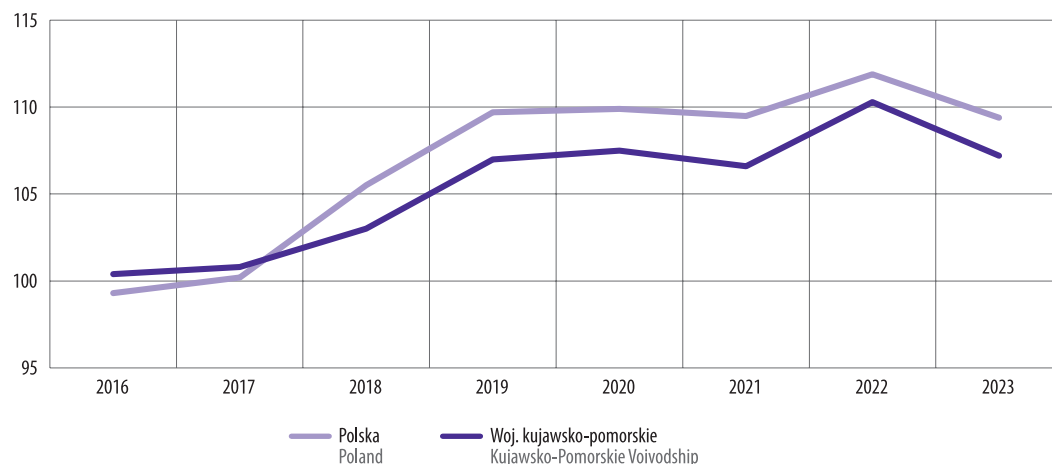
Wykres 67. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD (ceny bieżące)
Chart 67. Structure of construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

W 2023 r. przeciętne zatrudnienie w sekcji Budownictwo wyniosło 20,2 tys. osób, natomiast w kraju 422,4 tys. osób. Po wzroście przeciętnego zatrudnienia w 2022 r., zarówno w województwie jak i w Polsce, w 2023 r. odnotowano jego spadek, odpowiednio o 2,8% i o 2,2%. W ciągu ostatnich 8 lat był to największy zanotowany spadek przeciętnego zatrudnienia w Budownictwie w skali roku w województwie, jak i w kraju.

Wykres 68. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Budownictwie 2015=100

Chart 68. Indices of average employment in Construction 2015=100

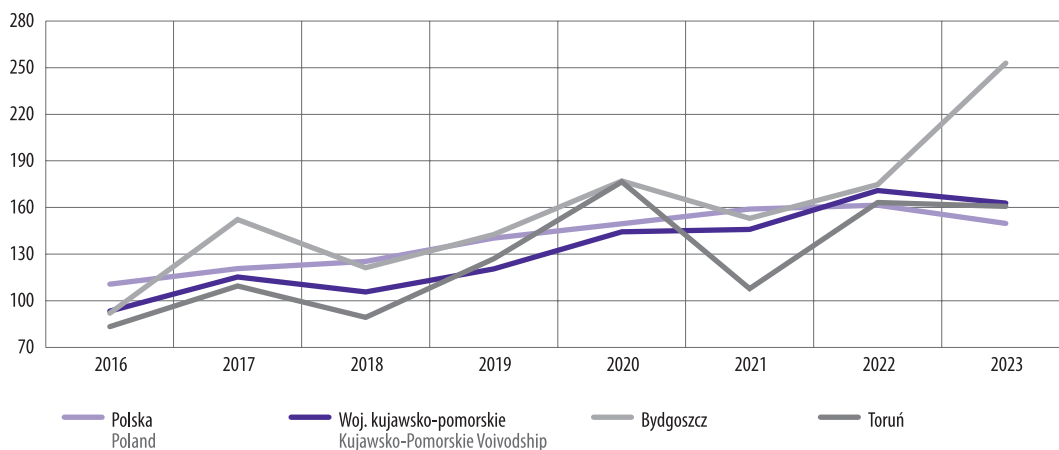

Wydajność pracy w Budownictwie, mierzona produkcją sprzedaną na jednego zatrudnionego w 2023 r., wyniosła 799,9 tys. zł, tj. wzrosła (w cenach bieżących) o 2,5% (w roku poprzednim wzrosła o 34,1%).

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim według wstępnych danych oddano do użytkowania 10936 mieszkań (w kraju 221282) o łącznej powierzchni 943,2 tys. m² (w kraju 19886,8 tys. m²). Po czterech latach wzrostu liczby mieszkań oddanych do użytkowania, w 2023 r. nastąpił jej spadek o 4,8% (w 2022 r. wzrost o 17,2%). Większy spadek w skali roku zanotowano w kraju, bo o 7,2% (poprzednio wzrost o 1,6%). W odniesieniu do 2015 r. wzrosła liczba mieszkań oddanych do użytkowania o 62,9%, a w Polsce o 49,8%. Pod względem liczby mieszkań oddanych do użytkowania, podobnie jak rok wcześniej województwo kujawsko-pomorskie zajęło 8. pozycję w kraju.

Wykres 69. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania 2015=100

Chart 69. Indices of the number of dwellings completed 2015=100

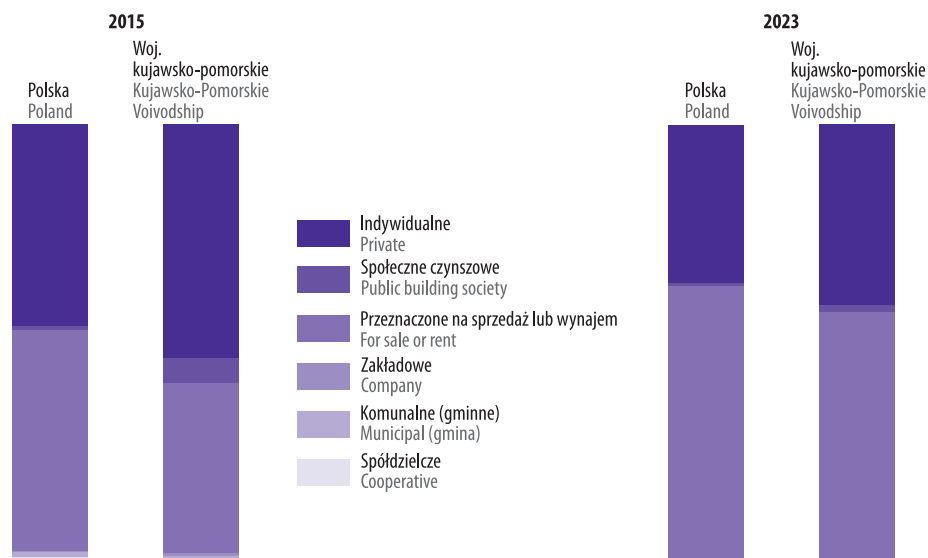

Tablica 39. Budownictwo mieszkaniowe
Table 39. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	2023 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	3,2	4,8	5,7	5,5	5,9
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	98,2	92,0	92,5	86,2	89,9
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings for which permits were granted or which were registered with a construction project per 1000 population	4,1	7,2	6,3	4,8	6,4
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings started per 1000 population	3,2	5,7	4,3	3,9	5,0

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim najwięcej mieszkań oddanych do użytkowania dotyczyło mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, tj. 6266. Stanowiły one 4,6% tego typu mieszkań oddanych w kraju. W odniesieniu do 2022 r. oddano ich więcej o 8,5% (w kraju mniej o 4,4%). Drugie, pod względem liczebności stanowiły mieszkania indywidualne, tj. 4487 (5,6% udziału w kraju). W odniesieniu do roku poprzedniego liczba tych mieszkań w województwie zmalała o 17,6% (w kraju zmniejszyła się o 12,5%). Poza tym oddano do użytkowania 157 mieszkań społecznych czynszowych (7,9% efektów krajowych), tj. mniej niż w roku poprzednim o 0,6% (w kraju więcej o 23,6%). W pozostałych formach budownictwa, oddano 22 mieszkania komunalne i 4 zakładowe (odpowiednio 1,8% i 7,1% efektów krajowych). W mieszkaniach komunalnych zanotowano największą dynamikę (157,1) w odniesieniu do 2022 r. W 2023 r. nie oddano do użytkowania mieszkań spółdzielcze.

Wykres 70. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa
Chart 70. Dwellings completed by forms of construction

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania oddanego do użytkowania w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. wyniosła 86,2 m² (w kraju 89,9 m²), co plasuje województwo na 13. pozycji w kraju (w roku poprzednim na 10.). Powierzchnia ta zmniejszyła się o 6,3 m² w porównaniu z 2022 r. (w kraju zmniejszyła się o 2,4 m²), natomiast w odniesieniu do 2015 r. zmniejszyła się o 12,0 m² (w kraju zmniejszyła się o 9,9 m²).

Analizując lata 2015–2023, więcej mieszkań oddawano do użytkowania w miastach niż na wsiach (z wyjątkiem 2016 r., kiedy oddano mniej). W 2023 r. odsetek mieszkań w miastach wyniósł 60,8% (w kraju 63,9%). W odniesieniu do 2015 r. odsetek ten relatywnie zwiększył się na korzyść miast o 6,4 p. proc. (w kraju wzrost o 2,3 p. proc.).

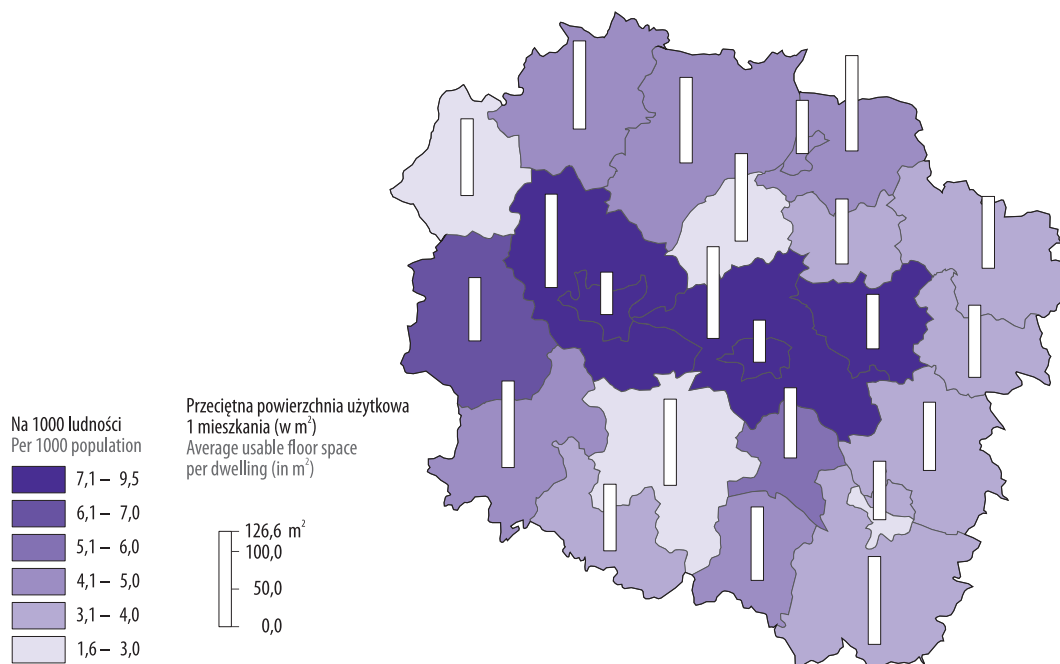
W 2023 r., średnio w 1 mieszkaniu znajdowało się 3,8 izb (tak samo w kraju), na wsiach – 5,0 izb, w miastach – 3,0 (w kraju odpowiednio 5,0 i 3,1).

Wszystkie mieszkania oddane do użytkowania w 2023 r. były wyposażone w podstawowe urządzenia techniczno-sanitarne (wodociąg, kanalizację oraz centralne ogrzewanie). Wodociąg z sieci posiadało 97,6% mieszkań, a kanalizację z odprowadzeniem do sieci 74,2%. W gaz z sieci wyposażonych było 17,9% mieszkań (poprzednio 25,7%), natomiast w ciepłą wodę dostarczaną z elektrociepłowni, ciepłowni lub kotłowni osiedlowej – 44,4%. Do centralnej sieci grzewczej podłączonych było 44,4% mieszkań, a pozostałe mieszkania miały indywidualne centralne ogrzewanie, tj. 55,6%. W tych mieszkaniach dominowały instalacje wyposażone w piece/kotły na paliwo gazowe, które stanowiły 18,7% mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie oraz w kotły/piece na paliwo stałe – 16,0%.

Wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego, wyrażony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności, w 2023 r. wyniósł 5,5 (w kraju 5,9), tj. o 0,2 mniej niż w roku poprzednim (w kraju o 0,4 mniej). Spadek wskaźnika w skali roku zanotowano w większości powiatów województwa kujawsko-pomorskiego, a największy w powiecie bydgoskim o 3,3 mieszkania na 1000 ludności, tj. w 2023 r. wskaźnik wyniósł 9,5. Jednocześnie był to najwyższy wskaźnik odnotowany w województwie. W następnej kolejności uplasował się Toruń (9,1; wobec 9,2 w roku poprzednim), powiat golubsko-dobrzyński (8,2; wobec 3,3 – największy wzrost wskaźnika), Bydgoszcz (7,2; wobec 4,9) oraz powiaty toruński (7,1; wobec 8,3) i nakielski (6,4; wobec 5,9). Najmniej mieszkań oddanych do użytkowaniu w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w powiecie inowrocławskim (1,6; wobec 2,5 w 2022 r.).

W 2023 r. największe mieszkania powstały w powiecie grudziądzkim, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wyniosła 126,6 m², tj. o 0,5 m² mniej niż w roku poprzednim. Duże mieszkania powstały także w powiatach: bydgoskim (124,2 m²; wobec 121,7 m² w 2022 r.), toruńskim (121,9 m²; wobec 125,2 m²) oraz w powiatach tucholskim i włocławskim (po 117,1 m²; wobec odpowiednio 108,0 m² i 135,0 m²). Najmniejsze mieszkania oddano do użytkowania w miastach na prawach powiatu, tj. w Toruniu (55,9 m²; wobec 57,9 m² w 2022 r.), w Bydgoszczy (56,7 m²; wobec 55,9 m²) oraz w Grudziądzu (70,5 m²; wobec 71,1 m²). Następnie najmniejsze mieszkania zlokalizowano w powiecie golubsko-dobrzyńskim (72,3 m²; wobec 111,6 m² w 2022 r.), w którym odnotowano największy spadek przeciętnej powierzchni (o 39,3 m²) wybudowanych mieszkań w województwie.

Mapa 46. Mieszkania oddane do użytkowania w 2023 r.
Map 46. Dwellings completed in 2023

W województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. według wstępnych danych wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszenia budowy z projektem budowlanym dla 9600 mieszkań (w kraju dla 241569 mieszkań), tj. o 24,5% mniej niż w roku poprzednim (w kraju spadek o 18,9%), natomiast w odniesieniu do 2015 r. było to więcej o 12,0% (w kraju więcej o 27,9%). Wydane pozwolenia lub dokonane zgłoszenia budowy z projektem budowlanym dotyczyły głównie mieszkań budowanych z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem, tj. 5201 mieszkań (54,2% ogółu) oraz indywidualnych – 3432 mieszkań (35,8%). Ponadto uzyskano pozwolenia na realizację 799 mieszkań społecznych czynszowych oraz 168 komunalnych.

We wszystkich miastach na prawach powiatu oraz w 10 powiatach zanotowano mniejszą niż przed rokiem liczbę mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym. Spadek w skali roku większy niż w województwie zanotowano we Włocławku (o 68,9% do 173 pozwoleń i zgłoszeń w 2023 r.), a następnie w Bydgoszczy (o 52,8% do 1498) oraz w powiatach: włocławskim (o 41,4% do 255), bydgoskim (35,9% do 975), świeckim (o 31,5% do 408), chełmińskim (o 30,4% do 103), grudziądzkim (o 29,3% do 164), toruńskim (o 28,9% do 614) i w Grudziądzu (o 25,3% do 284). Połowę bądź więcej wydanych pozwoleń na budowę lub dokonanych zgłoszeń budowy mieszkań niż w roku poprzednim zaobserwowano w powiatach: wąbrzeskim (o 64,7% do 219 w 2023 r.), rypińskim (o 51,1% do 334), golubsko-dobrzyńskim (o 50,4% do 182) oraz radziejowskim (wzrost o 50,0% do 114).

W 2023 r. rozpoczęto budowę 7784 mieszkań (4,1% udziału w kraju), tj. o 9,2% mniej niż w 2022 r. (w kraju o 5,6% mniej), a w stosunku do 2015 r. – więcej o 17,4% (w kraju więcej o 12,3%). Mieszkania realizowane z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem (3442) stanowiły 44,2% ogółu mieszkań w województwie (w 2022 r. było to 49,9%), zaś mieszkania w budownictwie indywidualnym (3407) – 43,8% (poprzednio 50,1%). Pozostałe formy budownictwa, które wystąpiły w województwie, stanowiły łącznie 12,0%, tj. mieszkania społeczne czynszowe, komunalne i spółdzielcze.

Spadek w skali roku zanotowano w większości powiatów województwa i w 3 miastach na prawach powiatu. O ponad połowę mniej rozpoczętych budów mieszkań niż w 2022 r. odnotowano we Włocławku – 154 (tj. spadek o 72,7%), w powiecie radziejowskim – 57 (najmniej budów w województwie; spadek o 66,3%)

oraz w Grudziądzu – 60 (spadek o 64,3%). Zdecydowanie największy wzrost (blisko 4-krotny) budowanych mieszkań w 2023 r. wystąpił w Toruniu, w którym odnotowano 1864 mieszkania (najwięcej w województwie). Wzrost w skali roku wystąpił ponadto w 5 powiatach, w tym w powiecie rypińskim (o 60,0%) do 312 mieszkań w 2023 r. Rozpoczęto budowę także 1327 mieszkań w Bydgoszczy, ale tutaj zanotowano spadek w odniesieniu do roku poprzedniego o 12,8%).

Rynek wewnętrzny

Internal market

W przedsiębiorstwach województwa kujawsko-pomorskiego w 2023 r. sprzedaż detaliczna spadła o 4,8%. W 2022 r. wzrosła o 10,0%, natomiast w 2015 r. o 7,1%. W 2023 r. największy udział w sprzedaży detalicznej w regionie miały przedsiębiorstwa realizujące sprzedaż z grupy pojazdy samochodowe, motocykle, części. Mieszkaniec województwa kujawsko-pomorskiego w 2022 r. na towary i usługi w handlu detalicznym przeciętnie przeznaczył 16,9 tys. zł.

Dane zarówno o **sprzedaży detalicznej**, jak i **hurtowej** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, opracowane zostały na podstawie danych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

W 2023 r. w województwie kujawsko-pomorskim wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) realizowanej w przedsiębiorstwach handlowych i niehandlowych w porównaniu do roku ubiegłego spadła o 4,8%. W 2023 r. według podmiotowego grupowania jednostek, te z największym udziałem sprzedaży były podmioty detaliczne, następnie hurtowe, niehandlowe (produkcyjne) i gastronomiczne. W kraju sprzedaż detaliczna wzrosła o 5,0% rok do roku. Dynamika sprzedanych towarów i usług detalicznych uplasowała województwo na trzynastym miejscu w kraju. Największy udział w sprzedaży detalicznej w regionie miały przedsiębiorstwa z grupy pojazdy samochodowe, motocykle, części (22,0%), rok wcześniej te w sprzedaży produktów działalności pozostałej (22,1%). Firmy z najmniejszym udziałem to te specjalizujące się w sprzedaży z grupy prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (1,3%). W roku poprzednim, tj. 2022 te z grupy sprzedaży tekstyliów, odzieży i obuwia (1,3%). W zeszłym roku sprzedaż detaliczna towarów w kujawsko-pomorskim wzrosła o 10,0%. Wtedy województwo pod względem wzrostu było na trzynastym miejscu. Nie zarejestrowano wówczas tendencji spadkowej ze sprzedaży w żadnym z województw. W 2015 r. sprzedaż detaliczna rok do roku wzrosła o 7,1%.

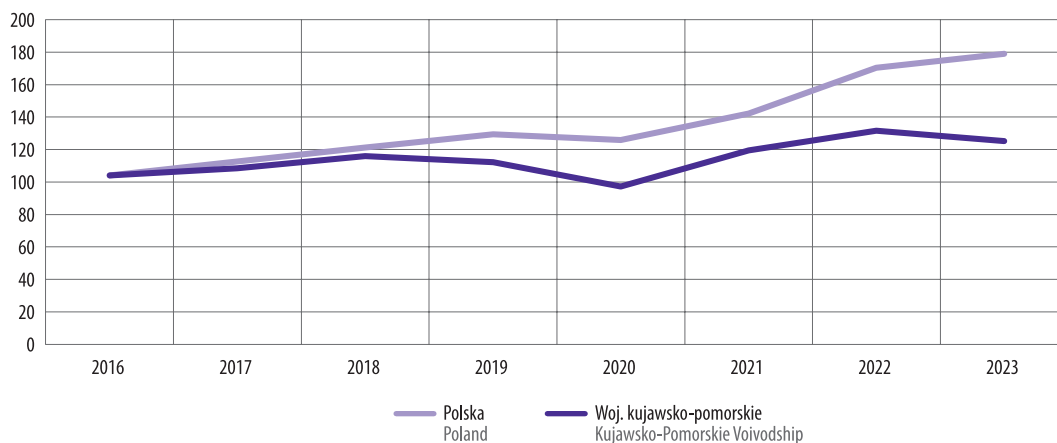
Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

W Bydgoszczy sprzedaż detaliczna w ujęciu rocznym wzrosła o 9,2%, w 2022 r. – o 11,2%. Najwyższy wzrost odnotowały przedsiębiorstwa, z największym udziałem sprzedaży – z grupy pojazdy samochodowe, motocykle, części. W Toruniu wartość sprzedaży detalicznej także wzrosła, o 11,8%, a w 2022 r. – o 21,9%. Przedsiębiorstwa z największą dynamiką wzrostu sprzedaży to te z grupy farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny, z 3,0% udziałem w wartości sprzedaży. W nich sprzedaż wzrosła 9-krotnie.

Mieszkaniec województwa kujawsko-pomorskiego na towary i usługi w handlu detalicznym wydał przeciętnie 16,9 tys. zł w ciągu 2022 roku. Co uplasowało województwo na dwunastym miejscu (w Polsce 31,3 tys. zł). Rok wcześniej mieszkańcy kujawsko-pomorskiego przeznaczyli prawie 2,0 tys. zł mniej na zakup towarów oferowanych w obrocie detalicznym, a w zestawieniu z 2015 rokiem więcej o 5,6 tys. zł.

Wykres 71. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące) 2015=100

Chart 71. Indices of retail sales of goods (current prices) 2015=100

Tablica 40. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)

Table 40. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	2023 Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Ogółem Total	107,1	86,7	110,0	95,2	105,0
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	116,8	77,6	104,3	128,2	111,3
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquids and gaseous fuels	.	99,9	103,8	87,5	89,1
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	109,8	65,6	95,1	116,8	110,8
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	139,3	89,7	162,9	55,0	.
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics and orthopedical equipment	.	134,3	95,1	89,5	110,3
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	118,1	72,7	100,2	106,4	102,6
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	129,4	136,3	121,1	126,2	95,1
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	57,3	85,2	128,2	53,8	92,2
Pozostałe Others	89,2	84,2	119,8	68,6	100,5

^a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

^a Enterprises were grouped on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included in a specific category by predominating kind of activity and according to its present organisational status. The retail sales index results, inter alia, from a change in both the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Sprzedaż detaliczna w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. spadła w następujących grupach: prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 46,2%), pozostała sprzedaż detaliczna w nie-

wyspecjalizowanych sklepach (o 45,0%), pozostałe (o 31,4%), paliwa stałe, ciekłe i gazowe (o 12,5%) oraz farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny (o 10,5%). Sprzedaż detaliczna w grupie prasy, książek, pozostałej sprzedaży w wyspecjalizowanych sklepach w Polsce zmalała o 7,8%. Województwo kujawsko-pomorskie było na pierwszym miejscu pod względem wielkości spadku sprzedaży detalicznej z tej grupy. W 2022 r. sprzedaż detaliczna w tej grupie wzrosła o 28,2%, a w 2015 r. spadła o 42,7%. Dla grupy sprzedaży zakwalifikowanej do pozostałej sprzedaży detalicznej w niewyspecjalizowanych sklepach spadek sprzedaży był czwartym co do wielkości wśród sześciu województw, które go odnotowały. W 2022 r. przedsiębiorstwa oferujące sprzedaż z tej grupy odnotowały wzrost o 62,9%, a w roku 2015 – o 39,3%. W grupie sprzedaży pozostałe w większości województw sprzedaż detaliczna zmniejszyła się w porównaniu z rokiem 2022, w Polsce natomiast wzrosła o 0,5%. Kujawsko-pomorskie uplasowało się na trzecim miejscu pod względem spadku. W 2022 r. odnotowano wzrost o 19,8%, a w 2015 r. spadek o 10,8%. Przedsiębiorstwa sprzedające towary i usługi z działu paliwa stałe, ciekłe i gazowe w większości kraju odnotowały w 2023 r. spadek sprzedaży detalicznej. W Polsce sprzedaż spadła o 10,9%. W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. sprzedaż wzrosła o 3,8%. W firmach specjalizujących się w sprzedaży z grupy produktów i usług farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny kujawsko-pomorskie było na piątym miejscu pod względem wielkości spadku sprzedaży detalicznej i siedem innych województw także zarejestrowało spadek. Dla kraju ogółem sprzedaż w tej grupie wzrosła o 10,3%. W 2022 r. dla tej grupy dynamika sprzedaży była ujemna i wyniosła 95,1%. W województwie kujawsko-pomorskim największy wzrost w sprzedaży odnotowano w grupie pojazdy samochodowe, motocykle, części – większy niż w Polsce o 16,9 p. proc. W 2022 r. wystąpił wzrost o 4,3%, a w 2015 – o 16,8%.

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 w przedsiębiorstwach handlowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r. stanowiła 85,2% sprzedaży hurtowej ogółem i zmalała w stosunku rocznym o 9,8% (w Polsce o 18,1%). Od roku 2015 do 2022 roku sprzedaż hurtowa w jednostkach handlowych miała tendencję wzrostową. Rok wcześniej w województwie kujawsko-pomorskim sprzedaż hurtowa wzrosła o 18,8%, a w 2015 r. dynamika sprzedaży wyniosła 101,1%. W 2023 r. w Bydgoszczy w sprzedaży hurtowej przedsiębiorstw odnotowano wzrost o 0,1%, w Toruniu natomiast spadek o 8,6%.

Wśród prowadzonych działalności handlowych najmniejszy spadek ze sprzedaży odniosły firmy prowadzące działalność z działu handlu hurtowego i detalicznego pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów, później handlu detalicznego, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi a następnie handlu hurtowego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi. Sprzedaż w jednostkach hurtowych w dziale handlu hurtowego z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi w stosunku do 2022 r. spadła o 10,1%. W 2022 r. wzrosła o 18,8%, a w 2015 r. spadła o 2,1%.

W kujawsko-pomorskim w omawianym dziale według grupowania rodzaju działalności odnotowano spadek sprzedaży w grupie realizujących usługi na zlecenie, rzędu 31,0% w stosunku rocznym (w latach 2022 oraz 2021 zauważalny był wzrost odpowiednio o: 37,7% i 26,3%). W 2015 r. dynamika w tej grupie wyniosła 101,0%. Spadła także sprzedaż zaklasyfikowana do sprzedaży hurtowej półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu, o 28,0% (rok wcześniej wartość osiągniętej sprzedaży wzrosła o 18,5%). W 2015 r. natomiast spadła o 2,7%. Najwyższy wzrost odnotowały przedsiębiorstwa w grupie sprzedaż wyrobów tytoniowych – o 143,1%. Największy udział w wartości miały przedsiębiorstwa zajmujące się sprzedażą hurtową półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (30,3%), najmniejszy zaś hurtową sprzedażą wyrobów włókienniczych, odzieży i obuwia (0,6%).

W 2022 r. wartość sprzedanych towarów nieżywnościowych w hurcie wyniosła 71,6 mld zł (4,3% kraju), co stanowiło 92,9% w sprzedaży ogółem w województwie kujawsko-pomorskim. Z tych żywnościowych i napojów bezalkoholowych przedsiębiorstwa osiągnęły udział rzędu 5,6% sprzedaży w przedsiębiorstwach, a w sprzedaży napojów alkoholowych – 1,5%. W 2021 r. w regionie zarejestrowano 2040 zbiorników, silosów i budynków magazynowych. Stanowiły 5,0% wszystkich w Polsce. Zamkniętych i zadaszonych było 62,2%, zadaszonych 7,1%. Przeciętna powierzchnia zamkniętych ogółem wyniosła 1336,8 tys. m².

Transport

Transport

W 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim nie odnotowano istotnych zmian w strukturze dróg publicznych, poza wzrostem długości dróg ekspresowych. Wzrosła natomiast długość i gęstość dróg dla rowerów. Zmniejszyła się liczba oraz długość krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej. Wzrosła liczba i długość linii komunikacji miejskiej. W porcie lotniczym w Bydgoszczy nastąpił 2,5-krotny wzrost liczby pasażerów.

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój przemysłu i miast, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego.

Według stanu na koniec 2022 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 27,9 tys. km dróg publicznych (wzrost zarówno w porównaniu z 2021 r., jak i 2015 r. – odpowiednio o 613,6 km i o 921,7 km). Drogi o nawierzchni twardej stanowiły 71,7% wszystkich dróg (w 2021 r. – 71,0% a w 2015 r. – 64,0%). Spośród nich, 89,5% posiadało nawierzchnię ulepszoną (w 2021 r. – 90,0%, w 2015 r. – 88,6%).

W 2022 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 111,4 km dróg o nawierzchni twardej (o 3,6 km więcej niż w 2021 r. i o 15,3 km więcej niż w 2015 r.), podczas gdy w kraju wskaźnik ten wyniósł 101,5 km na 100 km².

Wśród dróg gminnych w 2022 r. 42,6% stanowiły drogi gruntowe, a wśród powiatowych 3,9%. W Polsce wyniosło to odpowiednio 39,8% i 7,0%.

Przez województwo kujawsko-pomorskie przechodził fragment autostrady A1 o długości 165,5 km (tyle samo co w 2021 r. i o 0,5 km więcej niż w 2015 r.). Drogi ekspresowe stanowiły sieć dróg o długości 150,4 km (więcej o 42,4 km niż w 2021 r. i więcej o 115,4 km niż w 2015 r.). W 2022 r. na 1000 km² powierzchni województwa przypadało 17,6 km dróg ekspresowych i autostrad oraz 9,2 km autostrad (w Polsce odpowiednio 15,6 km i 5,8 km).

W 2022 r. autostrady w województwie stanowiły 9,2% tego rodzaju dróg w Polsce (5. lokata wśród województw). Udział dróg ekspresowych wyniósł natomiast 4,9% (10. lokata).

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 1693) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Tablica 41. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni
Stan na 31 grudnia

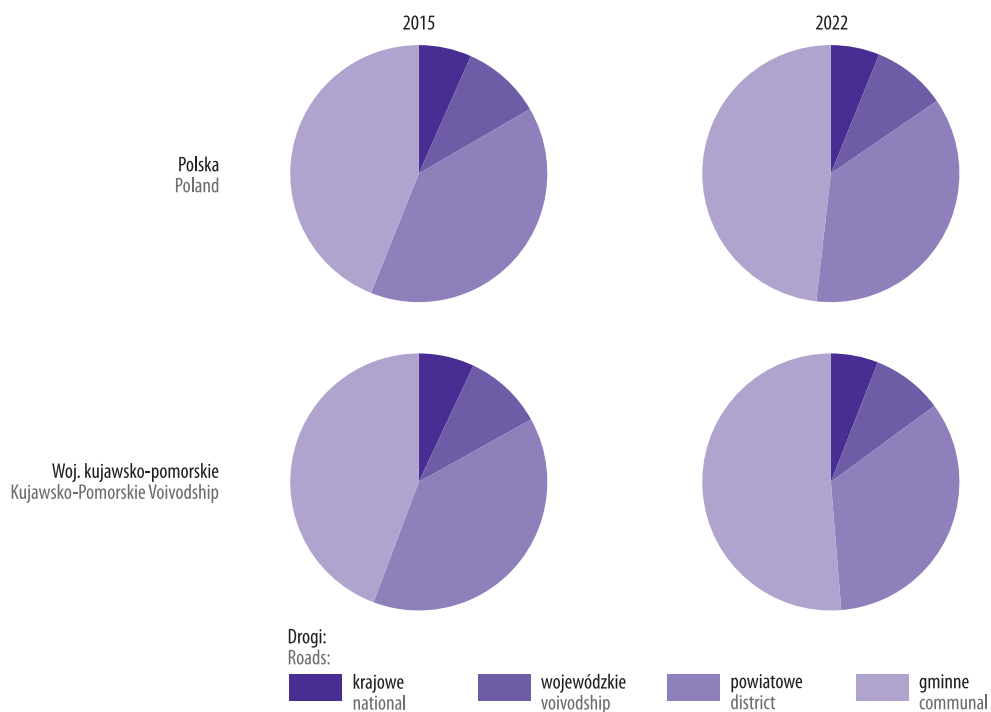
Table 41. Public roads by type of surface
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Ogółem w km Total in km	26989,9	27440,3	27298,0	27911,6
O nawierzchni twardej Hard surface	17263,1	19060,3	19375,2	20013,0
ulepszonej improved	15289,0	17108,4	17430,5	17915,4
O nawierzchni gruntowej Unsurfaced	9726,8	8380,0	7922,8	7898,6

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

**Wykres 72. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni
Stan na 31 grudnia**

Chart 72. Structure of hard surface public roads
As of 31 December

**Tablica 42. Drogi publiczne o twardej nawierzchni
Stan na 31 grudnia**

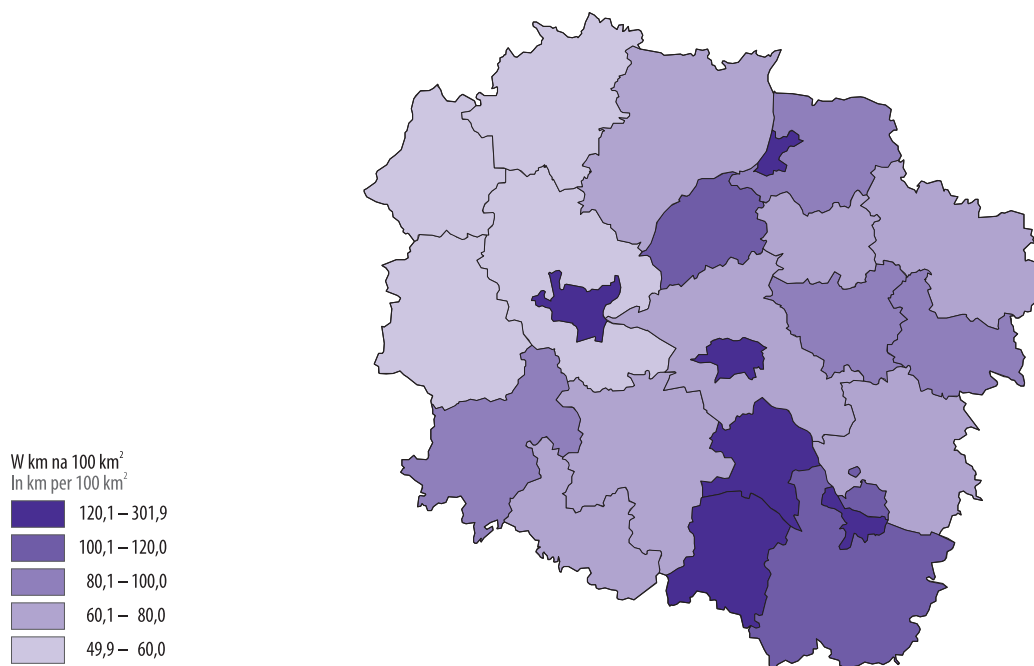
Table 42. Hard surface public roads
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Ogółem w km Total in km	17263,1	19060,3	19375,2	20013,0
na 100 km ² per 100 km ²	96,1	106,1	107,8	111,4
W tym o nawierzchni ulepszonej Of which with improved surface	15289,0	17108,4	17430,5	17915,4
ekspresowe expressways	35,0	108,0	108,0	150,4
autostrady motorways	165,0	165,0	165,5	165,5

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

**Mapa 47. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 47. Improved hard surface communal and district roads in 2022
As of 31 December

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. długość ścieżek rowerowych wyniosła 1471,0 km (4. miejsce w kraju) i było ich więcej zarówno w odniesieniu do 2021 r. (o 6,4%, w Polsce o 6,7%), jak i do 2015 r. (o 62,7%, w Polsce o 83,0%).

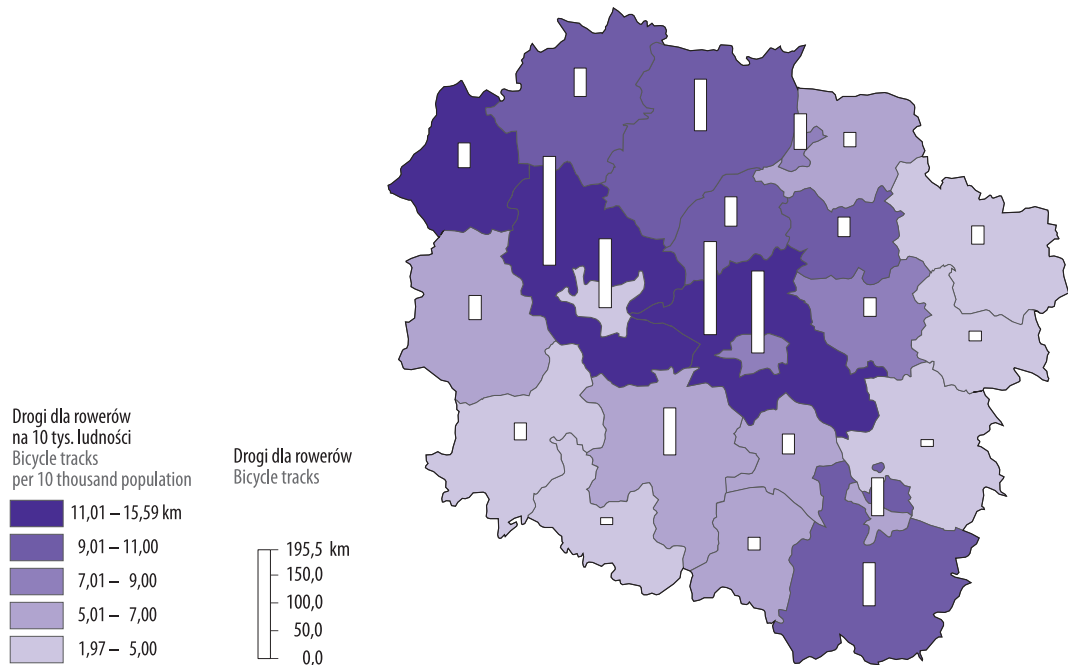
W przeliczeniu na 10 tys. ludności długość ścieżek rowerowych w 2022 r. (7,33 km) uplasowała województwo kujawsko-pomorskie na 3. miejscu w Polsce i była o 2,10 km wyższa niż w kraju. W porównaniu z 2021 r., jak i z 2015 r., nastąpił wzrost wskaźnika (odpowiednio o 0,48 km i o 3,00 km).

W 2022 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 8,19 km (w 2021 r. było to 7,69 km) ścieżek rowerowych, co na tle kraju (6,32 km w 2022 r.) uplasowało województwo kujawsko-pomorskie na 4. miejscu. Wskaźnik ten od 2015 r. niezmiennie rośnie, kiedy to zanotowano 5,03 km dróg rowerowych na 100 km² powierzchni województwa.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim do powiatów i miast na prawach powiatu o najdłuższej sieci ścieżek rowerowych należały powiaty: bydgoski (195,5 km), toruński (167,5 km) oraz miasto Toruń (147,0 km), a o najkrótszych powiaty: lipnowski (12,4 km), mogileński (12,7 km) oraz rypiński (17,3 km). W porównaniu z 2015 r. w większości powiatów nastąpił wzrost długości dróg dla rowerów, a największy odnotowano w powiatach: świeckim (o 63,1 km), włocławskim (o 60,3 km) i bydgoskim (o 55,3 km). Spadek odnotowano tylko w powiecie golubsko-dobrzyńskim (o 1,6 km).

**Mapa 48. Ścieżki rowerowe w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 48. Cycle paths in 2022
As of 31 December

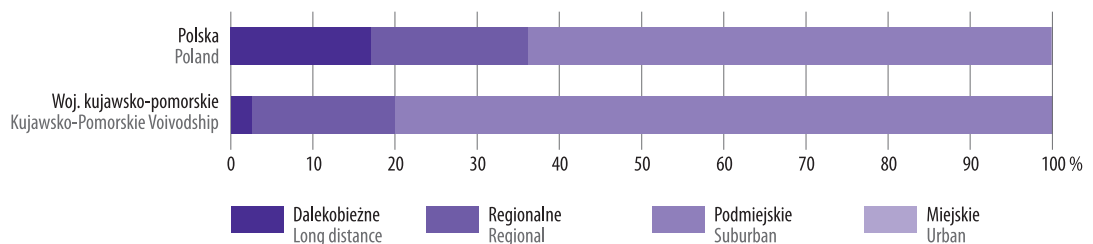
W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 777 linii regularnej komunikacji autobusowej. Było to mniej zarówno w odniesieniu do 2021 r. (o 127 linii, tj. o 14,0%), jak i do 2015 r. (o 902 linii, tj. o 53,7%). Pod względem liczby linii województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 5. miejscu w Polsce.

Długość linii regularnych komunikacji autobusowej wyniosła 28,9 tys. km. Było to mniej w porównaniu z 2021 r. (o 6,4 tys. km, tj. o 18,0%), jak i z 2015 r. (o 52,8 tys. km, tj. o 64,6%). Biorąc pod uwagę długość linii, województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 7. miejscu wśród wszystkich województw.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. (podobnie jak w 2021 r. i w 2015 r.) linie regularnej komunikacji autobusowej obsługiwały wyłącznie teren Polski.

**Wykres 73. Krajowe linie regularnej komunikacji autobusowej w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 73. National lines of scheduled bus transport in 2022
As of 31 December

W 2022 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego komunikacja miejska obsługiwała 6 miast i prowadzona była na 136 liniach autobusowych (w 2021 r. – 134, w 2015 r. – 132) i 16 tramwajowych (tyle samo co w 2021 r., a w 2015 r. – 14) o łącznej długości 2047,4 km (wzrost zarówno w stosunku do 2021 r. – o 75,9 km, jak i do 2015 r. – o 286,9 km).

Komunikacja miejska dysponowała mniejszą niż rok wcześniej liczbą autobusów, tj. 525 sztuk (mniej o 15 sztuk niż w 2021 r. i mniej o 1 sztukę niż w 2015 r.). Tramwajów było 207 (o 10 sztuk więcej niż w 2021 r. i o 5 sztuk mniej niż w 2015 r.). 524 (99,8%) z tych autobusów i 61 (29,5%) z tramwajów było przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych. W ciągu roku przewieziono 149,7 mln pasażerów (w 2021 r. – 119,2 mln, w 2015 r. – 181,8 mln). Było to 74,4 przewozów (w 2021 r. – 58,9, w 2015 r. – 87,1) na 1 mieszkańca, co uplasowało województwo kujawsko-pomorskie na 10. miejscu w kraju.

Tablica 43. Komunikacja miejska^a
Stan na 31 grudnia

Table 43. Urban transport^a
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	1760,5	2120,4	1971,5	2047,4
w tym: of which:				
linii autobusowych bus lines	1633,7	1950,3	1799,3	1878,9
linii tramwajowych tram lines	126,8	170,1	172,2	168,5
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	526	531	540	525
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	411	512	530	524
tramwaje trams	212	204	197	207
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	19	40	42	61
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	67041	56794	57972	55293
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	52916	54683	56773	55253
Liczba miejsc w tramwajach Number of seats in trams	27813	27118	27463	31221
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	3510	7477	7947	13511
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	181,8	113,8	119,2	149,7
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	87,10	55,83	58,90	74,40

^a Dane dotyczą przedsiębiorstw i zakładów komunikacji miejskiej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

^a Data concern entities and urban transport enterprises in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Długość sieci kolejowej w końcu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim w odniesieniu do 2021 r. była taka sama osiągając 1199 km i stanowiła (podobnie jak w 2021 r. i 2015 r.) 6,2% krajowej sieci kolejowej. Gęstość linii kolejowych ogółem w 2022 r. ukształtowała się na poziomie 6,7 km na 100 km² powierzchni województwa (o 0,5 km więcej niż w Polsce), tyle samo co w 2021 r. i 2015 r.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajduje się port lotniczy w Bydgoszczy, który obsługuje loty krajowe i międzynarodowe.

Ruch samolotów w województwie w 2022 r. był wyższy o 22,2% w odniesieniu do 2021 r. Loty krajowe stanowiły w 2022 r. 73,9% wszystkich połączeń w porcie lotniczym w Bydgoszczy. Udział polskich samolotów w realizacji ruchu lotniczego w odniesieniu do 2021 r. zmniejszył się o 6,9 p. proc. osiągając 74,6%.

Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Tablica 44. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz
Table 44. Passenger traffic at Bydgoszcz Airport

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :	169946	62491	49889	125323
krajowych domestic	3837	4020	5240	11957
zagranicznych foreign	166109	58471	44649	113366
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	158522	58129	43689	112148
Pasażerowie odprawieni do portów ^a : Passenger departures to airports ^a :	170585	64322	49318	127796
krajowych domestic	3339	4282	5172	12757
zagranicznych foreign	167246	60040	44146	115039
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	160959	59569	43257	114395

a W lotach komunikacyjnych.
a In transport flights.

Ruch pasażerów w porcie lotniczym w Bydgoszczy (bez tranzytu) w 2022 r. zwiększył się ponad 2,5-krotnie w porównaniu z 2021 r., natomiast w odniesieniu do 2015 r. zmalał o 25,7%. Stanowił on 0,6% ruchu pasażerskiego w Polsce (w 2021 r. – 0,5%, w 2015 r. – 1,1%).

Krajowa komunikacja lotnicza stanowiła jedynie 9,8% (w 2021 r. 10,5%) ruchu pasażerskiego w porcie lotniczym w Bydgoszczy.

Polskie samoloty obsłużyły 99,3% pasażerów (w 2021 r. 98,7%) w ruchu krajowym i 3,9% pasażerów (w 2021 r. 0,8%) w ruchu międzynarodowym.

Wykres 74. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz
Chart 74. Passenger traffic at Bydgoszcz Airport

Energia Energy

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. odnotowano w porównaniu z 2015 r. wzrost mocy zainstalowanej w elektrowniach (o 90,3%) i mocy osiągalnej (o 111,6%). Wzrosła również w tym okresie produkcja energii elektrycznej (o 92,1%). Znaczna część produkcji energii elektrycznej (w 2022 r. 38,2%) pochodziła z elektrowni wodnych i na paliwa odnawialne.

W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. odnotowano wzrost o 52,9% produkcji energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii. W województwie kujawsko-pomorskim odnotowano wyższy niż w Polsce udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem (54,6%). Udział wojewódzkiej produkcji energii elektrycznej z odnawialnych nośników źródeł energii w produkcji krajowej wyniósł 10,4%.

W województwie w 2022 r. w stosunku do 2015 r. wzrosła o 10,3% liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych, a zużycie energii wzrosło o 3,6% (w przeliczeniu na 1 odbiorcę zmalało o 6,0%). Zużycie energii na 1 odbiorcę w miastach w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. było niższe niż na 1 odbiorcę w Polsce, zaś zużycie na 1 odbiorcę na wsiach było wyższe.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. moc zainstalowana w elektrowniach wyniosła 2900,4 MW i stanowiła 4,8% mocy krajowej. W porównaniu z 2015 r. zwiększyła się o 90,3%, a w porównaniu z rokiem poprzednim o 14,4% (w Polsce odnotowano wzrost w obu porównywanych okresach, odpowiednio o 49,8% i o 7,9%).

W 2022 r. moc osiągalna elektrowni zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim (2878,6 MW), tj. maksymalna trwała moc, z jaką elektrownia może pracować przy dobrym stanie urządzeń i w normalnych warunkach w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się o 111,6% (w Polsce o 47,1%). Moc osiągalna stanowiła 99,2% mocy zainstalowanej (w Polsce 97,2%). W 2015 r. w województwie moc osiągalna elektrowni wyniosła 89,2% mocy zainstalowanej, a w 2021 r. 96,7%, (w Polsce odpowiednio 99,0% i 94,9%).

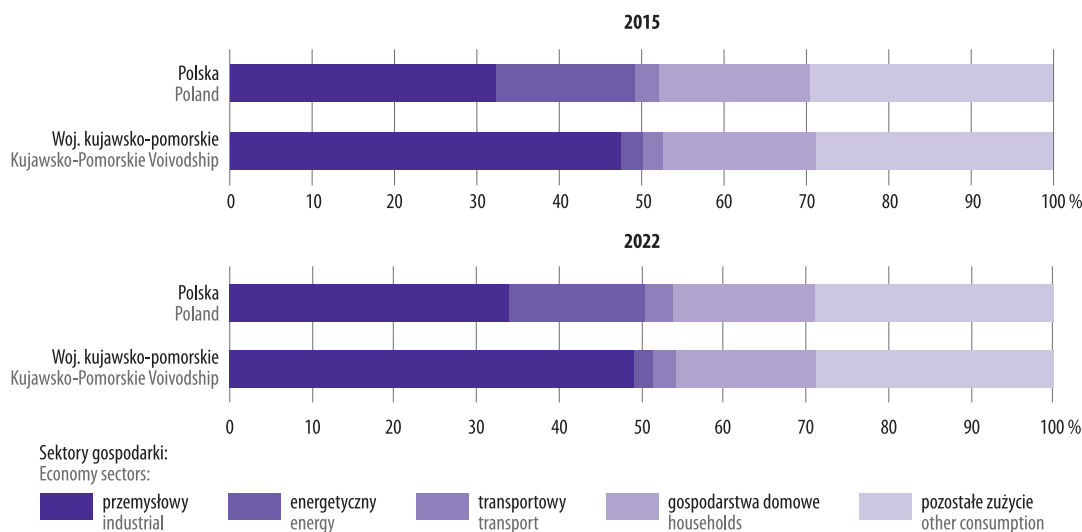
W 2022 r. w elektrowniach zawodowych była zainstalowana moc 583,2 MW i było to więcej o 4,4% niż w 2021 r. W innych elektrowniach powyżej 0,5 MW była zainstalowana moc 2317,2 MW, tj. wyższa o 17,2% w porównaniu z 2021 r. Biorąc pod uwagę moc osiągalną, w elektrowniach zawodowych wyniosła 580,5 MW (w porównaniu z 2021 r. więcej o 5,1%), a w innych elektrowniach powyżej 0,5 MW wyniosła 2298,1 MW (więcej niż w 2021 r. o 21,0%).

W województwie kujawsko-pomorskim produkcja energii elektrycznej w 2022 r. wyniosła 7168,4 GWh i stanowiła 4,0% produkcji krajowej (w 2015 r. 2,3%, a w 2021 r. 4,5%). W porównaniu z 2015 r. produkcja energii w województwie wzrosła o 92,1%, a w stosunku do 2021 r. spadła o 12,0% (w Polsce wzrosła odpowiednio o 9,0% i o 0,1%).

W 2022r. znaczna część produkcji energii elektrycznej (38,2%, w 2021 r. 31,3%) pochodziła z elektrowni wodnych i na paliwa odnawialne (w Polsce było to odpowiednio 17,8% i 13,4%).

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyprodukowano 3912,6 GWh energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii, co stanowiło 10,4% produkcji krajowej (w 2015 r. 11,3%, a w 2021 r. 12,5%). W porównaniu z 2015 r. produkcja wzrosła o 52,9%, a w stosunku do 2021 r. wzrosła o 3,1% (w kraju odpowiednio o 66,1% i o 23,7%).

Wykres 75. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 75. Structure of electricity consumption by economy sectors

Informacje o liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tablica 45. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
Table 45. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Odbiorcy (stan na 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	724,1	785,6	784,3	798,4
miasta urban areas	489,0	531,3	515,1	522,9
wieś rural areas	235,2	254,3	269,2	275,5
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
w GWh in GWh	1465,8	1634,9	1597,2	1519,2
miasta urban areas	818,2	860,1	817,1	786,9
wieś rural areas	647,6	774,8	780,1	732,3
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a				
miasta urban areas	1673,3	1618,7*	1586,2	1504,8
wieś rural areas	2753,8	3047,6	2898,2	2658,6

a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu na 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Energii.

a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.

Source: data of Ministry of Energy.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wyniosła 798,4 tys. osób, co oznacza wzrost o 10,3% w stosunku do 2015 r. i o 1,8% do 2021 r.). W Polsce liczba odbiorców energii elektrycznej (16 270,3 tys. osób) wzrosła o 12,5% w stosunku

do 2015 r. i o 1,8% względem 2021 r. Odbiorcy energii elektrycznej z województwa kujawsko-pomorskiego stanowili 4,9% odbiorców w Polsce, czyli o 0,1 p. proc. mniej niż w 2015 r. i tyle samo ile w 2021 r.

Odbiorcy, będący mieszkańcami miast (522,9 tys.) stanowili 65,5% wszystkich odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w województwie, czyli mniej niż w 2015 r. (67,5%) i w 2021 r. (65,7%). W Polsce liczba odbiorców energii elektrycznej w miastach stanowiła 66,5% ogólnej liczby odbiorców (w 2015 r. 66,3% i w 2021 r. 66,5%). Odbiorcy energii elektrycznej z województwa kujawsko-pomorskiego w miastach stanowili 4,8% odbiorców w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano wzrost liczby odbiorców zarówno w miastach (o 1,5%) jak i na wsiach (o 2,3%).

W 2022 r. zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 1519,2 GWh, co oznacza wzrost o 3,6% w porównaniu z 2015 r. i spadek o 4,9% w stosunku do 2021 r. W Polsce zużycie energii elektrycznej w stosunku do 2015 r. wzrosło o 6,2% oraz spadło o 5,0% względem 2021 r. Zużycie energii elektrycznej w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. stanowiło 5,1% zużycia krajowego (o 0,1 p. proc. mniej niż w 2015 r. i o 0,1 p. proc. więcej niż 2021 r.).

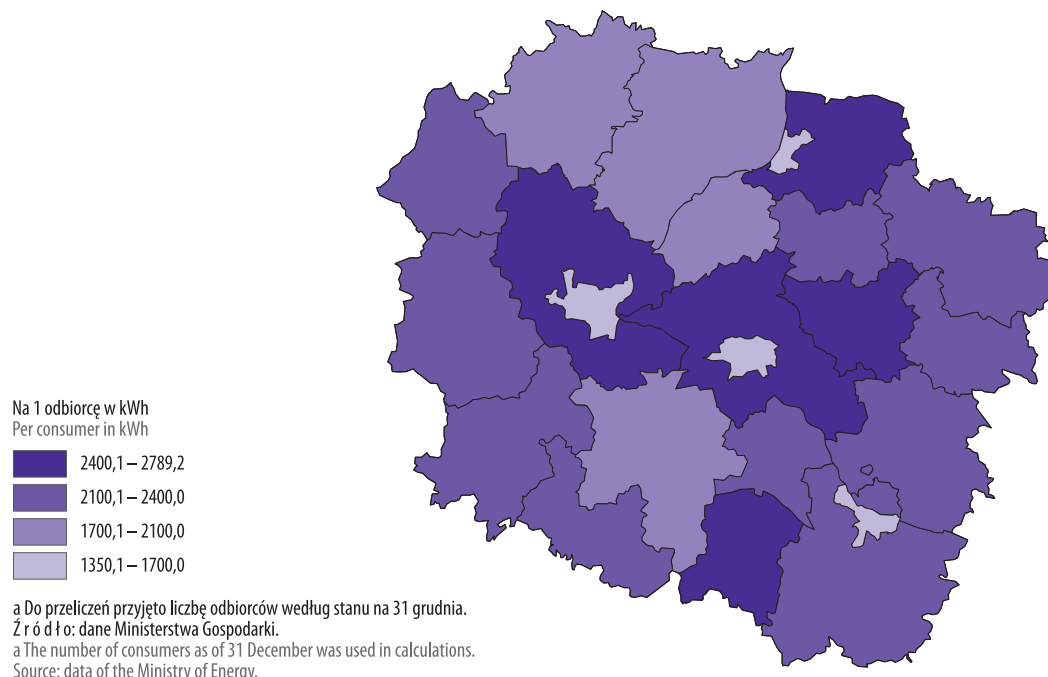
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w miastach (786,9 GWh) stanowiło 51,8% zużycia wojewódzkiego (w 2021 r. 51,2%; w Polsce w 2022 r. 59,4%). W stosunku do 2021 r. zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej zarówno na wsiach (o 6,1%) jak i w miastach (o 3,7%).

W 2022 r. na 1 odbiorcę zużyto 1902,9 kWh energii elektrycznej, tj. mniej o 6,0% niż w 2015 r. i o 6,6% niż w 2021 r. Zużycie energii na 1 odbiorcę w województwie kujawsko-pomorskim było większe o 3,0% od zużycia krajowego (1847,7 kWh). Wyższe średnie zużycie na 1 odbiorcę odnotowano na wsiach, gdzie na 1 odbiorcę zużyto 2658,6 kWh energii elektrycznej (o 18,5% więcej niż w Polsce). W miastach w 2022 r. na 1 odbiorcę zużyto 1504,8 kWh (mniej o 8,7% niż w Polsce).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca wyniosło 755,2 kWh, czyli o 5,0% mniej niż w kraju. Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca w miastach (671,3 kWh) było o 15,2% niższe niż w kraju, natomiast na wsiach o 9,1% wyższe.

Mapa 49. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych^a w 2022 r.

Map 49. Consumption of electricity in households^a in 2022

Rozdział 7

Chapter 7

Zarządzanie rozwojem

Development management

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

Dochód osiągnięty przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) województwa kujawsko-pomorskiego w 2022 r. był wyższy niż przed rokiem, a największy wzrost odnotował samorząd województwa. W większości typów JST głównym źródłem dochodów były dochody własne (w miastach na prawach powiatu stanowiły połowę ich dochodu). W porównaniu z 2021 r. odnotowano także wzrost wartości dotacji. Przeszło 80% dotacji stanowiły dotacje celowe. Wyższe niż w roku poprzednim były dotacje na cele inwestycyjne.

W 2022 r. jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego zrealizowały dochód w wysokości 18537,9 mln zł. W porównaniu z rokiem poprzednim dochód JST zwiększył się o 7,3% (w odniesieniu do 2015 r. zwiększył się o 73,3%). Dochód uzyskany przez JST w 2022 r. w 50,0% wygenerowały samorządy gmin, a ich dochód zwiększył się w skali roku o 9,6% (w porównaniu z 2015 r. zwiększył się o 98,5%). Z budżetów miast na prawach powiatu pochodziło 30,7% dochodu JST, a kwota tego dochodu wzrosła w stosunku do 2021 r. o 0,5% (w stosunku do 2015 r. wzrosła o 48,8%). W 2022 r. najbardziej zwiększył się porównaniu z poprzednim rokiem dochód samorządu województwa (o 19,3%, w porównaniu z 2015 r. zwiększył się o 63,5%). W odniesieniu do poprzedniego roku zwiększył się także dochód samorządów powiatów (o 9,6%, w porównaniu z 2015 r. wzrósł o 61,5%).

JST z województwa kujawsko-pomorskiego wygenerowały w 2022 r. dochód 9215,27 zł na 1 mieszkańca, z czego dochód własny wyniósł 4071,19 zł na 1 mieszkańca. W porównaniu z 2021 r. dochód ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca zwiększył się, odpowiednio o 683,10 zł i o 385,66 zł. Najwyższy dochód, bo 7905,22 zł na 1 mieszkańca, uzyskały samorządy miast na prawach powiatu (wzrost w porównaniu z 2021 r. o 137,94 zł). Na drugim miejscu pod względem osiągniętego dochodu na 1 mieszkańca znalazły się samorządy gmin (7178,13 zł, tj. więcej o 644,35 zł na 1 mieszkańca). Samorządy powiatów wygenerowały dochód 1549,05 zł na 1 mieszkańca, a województwa – 782,59 zł na 1 mieszkańca. Oznacza to w stosunku do 2021 r. wzrost dochodu na 1 mieszkańca, odpowiednio o 138,95 zł i o 130,64 zł.

Tablica 46. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 46. Revenue of budgets of local government units

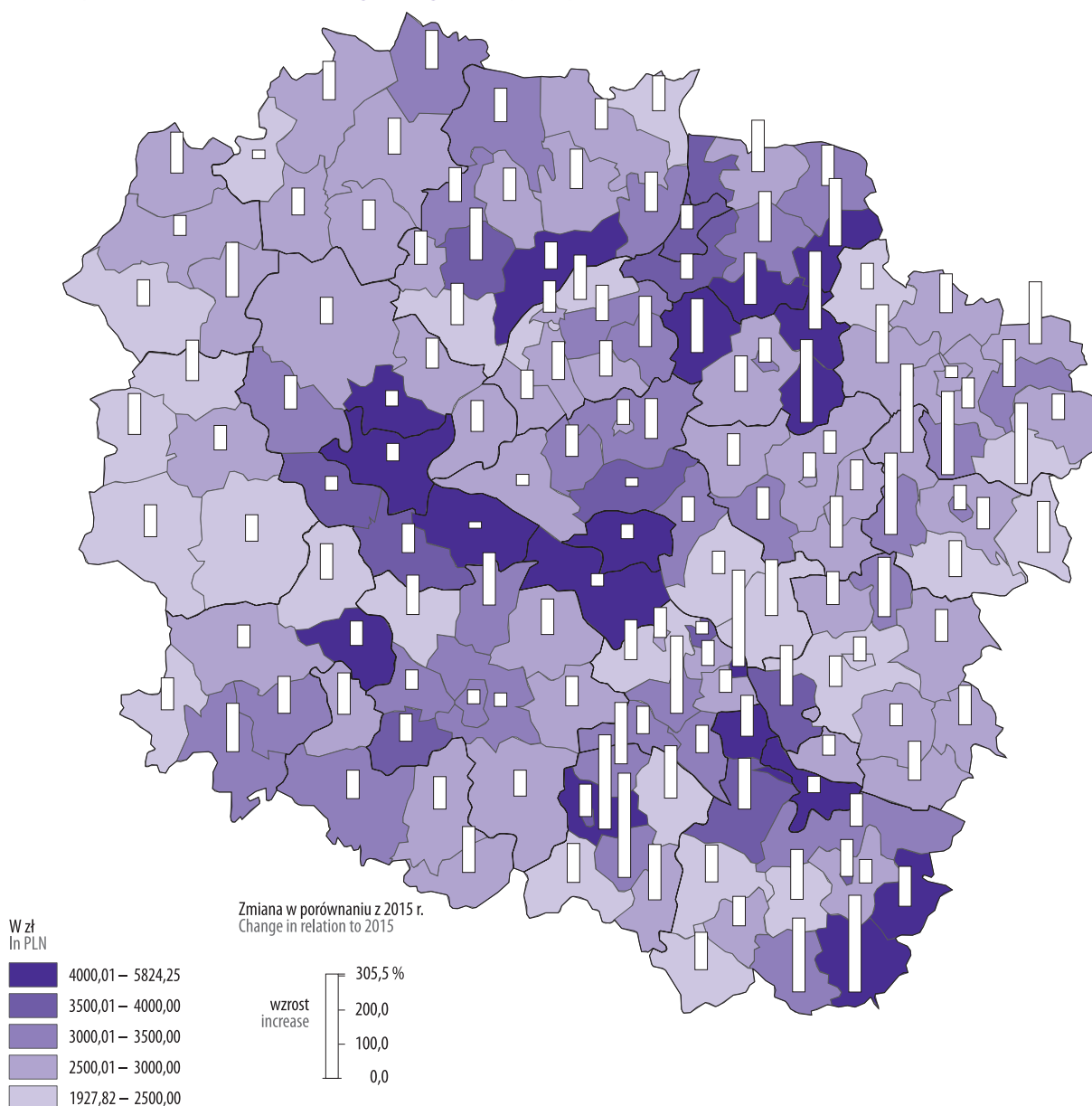
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	udział dochodów własnych w % dochodów ogółem share of own revenue in % of total revenue
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				
Ogółem Total	5123,63	7738,96	8532,17	9215,27	44,2
Gminy ^a Gminas ^a	3542,79	5832,06	6533,78	7178,13	42,2
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4970,41	7088,52	7767,28	7905,22	51,8
Powiaty Powiats	939,60	1413,35	1410,10	1549,05	37,8
Województwo Voivodship	461,20	550,55	651,95	782,59	36,0

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

W 2022 r. w ujęciu gminnym najwyższe dochody na 1 mieszkańca odnotowano w gminach wiejskich: Baruchowo (10599,40 zł na 1 mieszkańca), Świecie nad Osą (10500,40 zł na 1 mieszkańca) i Dębowa Łąka (10247,79 zł na 1 mieszkańca). W gminie miejskiej Nieszawa dochód ten wyniósł 10209,78 zł na 1 mieszkańca, przy czym dochód własny przypadający na 1 mieszkańca tej gminy był najwyższy spośród wszystkich gmin w województwie kujawsko-pomorskim (5824,25 zł na 1 mieszkańca). Dochód własny na 1 mieszkańca przekraczający 5000,00 zł odnotowano ponadto w gminie wiejskiej Osielsko i gminie miejsko-wiejskiej Radzyn Chełmiński. Najniższe dochody na 1 mieszkańca osiągnęła gmina miejska Chełmno (5588,98 zł na 1 mieszkańca), a najniższy dochód własny odnotowała gmina wiejska Skrwilno (1927,82 zł na 1 mieszkańca). Spośród miast na prawach powiatu najwyższy dochód na 1 mieszkańca odnotowano w Grudziądzu (8640,08 zł), a w Bydgoszczy odnotowano najwyższy dochód własny na 1 mieszkańca (4241,64 zł).

Mapa 50. Dochody własne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2022 r.

Map 50. Own revenue of budgets of gminas^a per capita in 2022

a Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.
a Own revenue of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywnien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

W przypadku większości typów JST głównym rodzajem dochodów były dochody własne. W 2022 r. dochody własne JST w województwie kujawsko-pomorskim wyniosły 8189,8 mln zł i stanowiły 44,2% dochodów ogółem. W porównaniu z rokiem poprzednim dochody własne zwiększyły się o 9,8%, a w odniesieniu do 2015 r. – zwiększyły się o 66,3%. W 2022 r. dochody budżetowe w największym stopniu generowane były z dochodu własnego w przypadku budżetów:

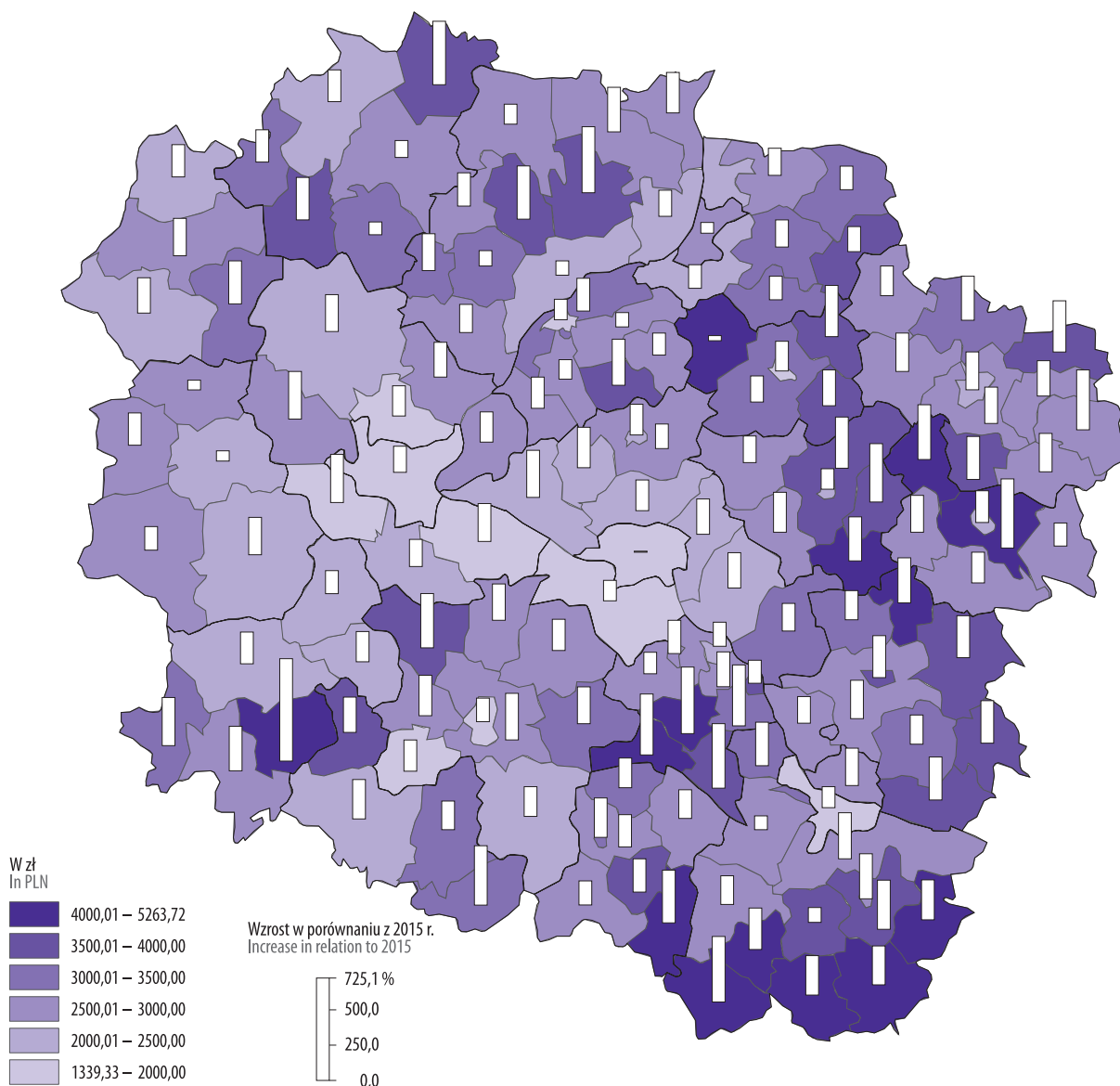
- miast na prawach powiatu (stanowiły 51,8% dochodów ogółem). Samorzady te odnotowały w skali roku wzrost dochodów własnych o 3,7%, a w stosunku do 2015 r. wzrost o 40,7%,
- gmin (42,2%). Dochody gmin wzrosły odpowiednio o 14,3% i o 80,5%,
- powiatów (37,8%). Dochody powiatów wzrosły odpowiednio o 18,3% i 99,3%.

Dochody własne samorządu województwa w 2022 r. stanowiły 36,0%. W porównaniu z rokiem poprzednim kwota dochodów własnych wzrosła o 3,3% (w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 104,0%).

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim dotacje (5960,3 mln zł) stanowiły 32,2% dochodów JST ogółem i w porównaniu z 2021 r. zwiększyły się o 15,6% (w porównaniu z 2015 r. zwiększyły się o 117,3%). Głównym źródłem dochodów samorządu województwa w 2022 r. były dotacje (38,5% dochodów). W skali roku kwota dotacji w budżecie województwa wzrosła o 34,3% (w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 18,7%). W strukturze dotacji większość, bo 80,1%, to dotacje celowe (4775,8 mln zł). W samorządach gmin dotacje celowe stanowiły 91,6% dotacji ogółem. Na 1 mieszkańca województwa przypadło 2374,06 zł dotacji celowych JST ogółem. Dotacje ze środków unijnych w 2022 r. wyniosły 1184,5 mln zł, co oznaczało 588,84 zł na 1 mieszkańca województwa. Dotacje ogółem uzyskane przez JST na cele inwestycyjne zwiększyły się w odniesieniu do 2021 r. o 72,4%, tj. do 1385,13 mln zł. W 2022 r. dotacje na wydatki inwestycyjne wyniosły 688,6 zł na 1 mieszkańca. Na wydatki inwestycyjne przeznaczono 23,2% wszystkich dotacji, a większość z nich (59,2%) pochodziła ze środków europejskich.

Na poziomie gmin najwyższą dotację na 1 mieszkańca w 2022 r. pozyskała gmina wiejska Topólka (5263,72 zł, w tym również najwyższą dotację inwestycyjną na 1 mieszkańca, tj. 2432,48 zł). Wysokie dotacje na 1 mieszkańca notowano również w gminach wiejskich Gąsawa i Koneck (odpowiednio 4884,37 zł i 4669,44 zł). Najniższą dotację na 1 mieszkańca uzyskała gmina wiejska Osielesko (1339,33 zł), a także niskie dotacje uzyskały gmina miejsko-wiejska Solec Kujawski (1513,85 zł) i gmina miejska Inowrocław (1563,15 zł). Spośród miast na prawach powiatu najwyższą dotację na 1 mieszkańca uzyskał Grudziądz, tj. 2544,28 zł. W Grudziądzu na 1 mieszkańca przypadła najwyższa kwota dotacji inwestycyjnych (657,45 zł).

Mapa 51. Dotacje^a otrzymane przez gminy na 1 mieszkańca w 2022 r.
 Map 51. Grants^a for gminas per capita in 2022

a Dane dotyczą dotacji celowych oraz dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej; w 2022 r. wraz z dotacjami z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 (w tym z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych) i dotacjami z Funduszu Pomocy lub z innych środków na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań w zakresie pomocy obywatelom Ukrainy.
 a Data concerning targeted grants and grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification; in 2022 with grants from the COVID-19 Prevention Fund (including Local Government Investment Fund) and grants from the Assistance Fund or other funds for financing or subsidising the implementation of tasks in the field of helping Ukrainian citizens.

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

W 2022 r. w jednostkach samorządu terytorialnego z województwa kujawsko-pomorskiego miał miejsce wzrost wydatków budżetowych w porównaniu z rokiem poprzednim, a najbardziej zwiększyły się wydatki samorządu województwa. Większość z nich stanowiły wydatki bieżące. Wydatki majątkowe zwiększyły się w skali roku, w tym również wydatki inwestycyjne. Samorządy JST najczęściej środków przeznaczają na wydatki z działów: Oświata i wychowanie, Transport i łączność oraz Rodzina.

Jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego w 2022 r. wydatkowały ogółem 18624,0 mln zł. W tej kwocie największy udział miały wydatki samorządów gmin (50,2% ogółu wydatków). Mniejszy udział odnotowano w przypadku samorządów: miast na prawach powiatu (30,8%), powiatów (10,8%) i samorządu województwa (8,2%). W porównaniu z 2021 r. odnotowano wzrost wydatków o 13,3% (względem 2015 r. wzrost o 78,5%), a najbardziej zwiększyły się wydatki samorządu województwa, tj. o 24,9% (w porównaniu z 2015 r. o 58,3%). W pozostałych typach JST wydatki zwiększyły się w skali roku, i tak: w gminach wzrosły o 15,8%, w powiatach – o 14,0%, a w miastach na prawach powiatu – o 6,8% (w porównaniu z 2015 r. wzrost odpowiednio: o 102,9%, o 65,6% i o 57,3%).

Większość wydatków w 2022 r. stanowiły wydatki bieżące (81,3% wydatków ogółem). Pozostałą część, tj. 3487,0 mln zł, stanowiły wydatki majątkowe (w tym 17,3% wydatków ogółem przeznaczono na inwestycje). W porównaniu z 2021 r. wydatki majątkowe zwiększyły się o 24,0% (z czego na cele inwestycyjne zwiększyły się o 30,8%). Wzrost wydatków majątkowych w skali roku odnotowały wszystkie typy JST, a największy wystąpił w samorządach powiatów (wzrost o 34,1%).

W 2022 r. JST z województwa kujawsko-pomorskiego wydatkowały 9258,04 zł na 1 mieszkańca, tj. więcej o 14,0% niż przed rokiem i o 85,2% więcej niż w 2015 r. Wydatki samorządów miast na prawach powiatu wyniosły 7970,94 zł na 1 mieszkańca i było to o 8,1% więcej niż przed rokiem i o 68,1% więcej niż w 2015 r. Na 1 mieszkańca gminy przypadło 7237,14 zł wydatków budżetowych samorządów gmin, czyli o 16,1% więcej niż przed rokiem i o 107,1% więcej niż w 2015 r. W 2022 r. z budżetu samorządów powiatów wydatkowano 1563,73 zł na 1 mieszkańca i było to w stosunku do roku poprzedniego o 14,3% więcej, a w stosunku do 2015 r. o 69,0% więcej. Najmniej na 1 mieszkańca wydatkował samorząd województwa, tj. 754,53 zł (wzrost wydatków w skali roku o 25,6%, a w porównaniu z 2015 r. wzrost o 64,3%).

W województwie kujawsko-pomorskim na wydatki majątkowe przeznaczono 1733,38 zł na 1 mieszkańca, w tym na cele inwestycyjne 1603,39 zł na 1 mieszkańca. Najwięcej takich wydatków przypadło w budżetach gmin (1272,64 zł na 1 mieszkańca, w tym na cele inwestycyjne wydatkowano 1242,30 zł na 1 mieszkańca). W miastach na prawach powiatu przypadało 1121,31 zł wydatków majątkowych na 1 mieszkańca, w tym na cele inwestycyjne przeznaczono 947,28 zł na 1 mieszkańca. Z budżetu samorządu województwa na wydatki majątkowe przeznaczono 326,47 zł na 1 mieszkańca (w tym 282,31 zł na 1 mieszkańca z przeznaczeniem na inwestycje). Natomiast z budżetu samorządów powiatów przeznaczono najmniej, bo 293,72 zł na 1 mieszkańca (w tym na cele inwestycyjne przeznaczono 287,49 zł na 1 mieszkańca).

Tablica 47. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 47. Expenditure of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN			udział wydatków inwestycyjnych w % ogółem wydatków share of investment expenditure in % of total expenditure	
Ogółem Total	4998,19	7579,65	8118,88	9258,04	17,3
Gminy ^a Gminas ^a	3494,53	5666,52	6232,76	7237,14	17,2
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4742,74	7171,48	7371,10	7970,94	11,9
Powiaty Powiats	925,32	1329,21	1368,60	1563,73	18,4
Województwo Voivodship	459,22	520,07	600,53	754,53	37,4

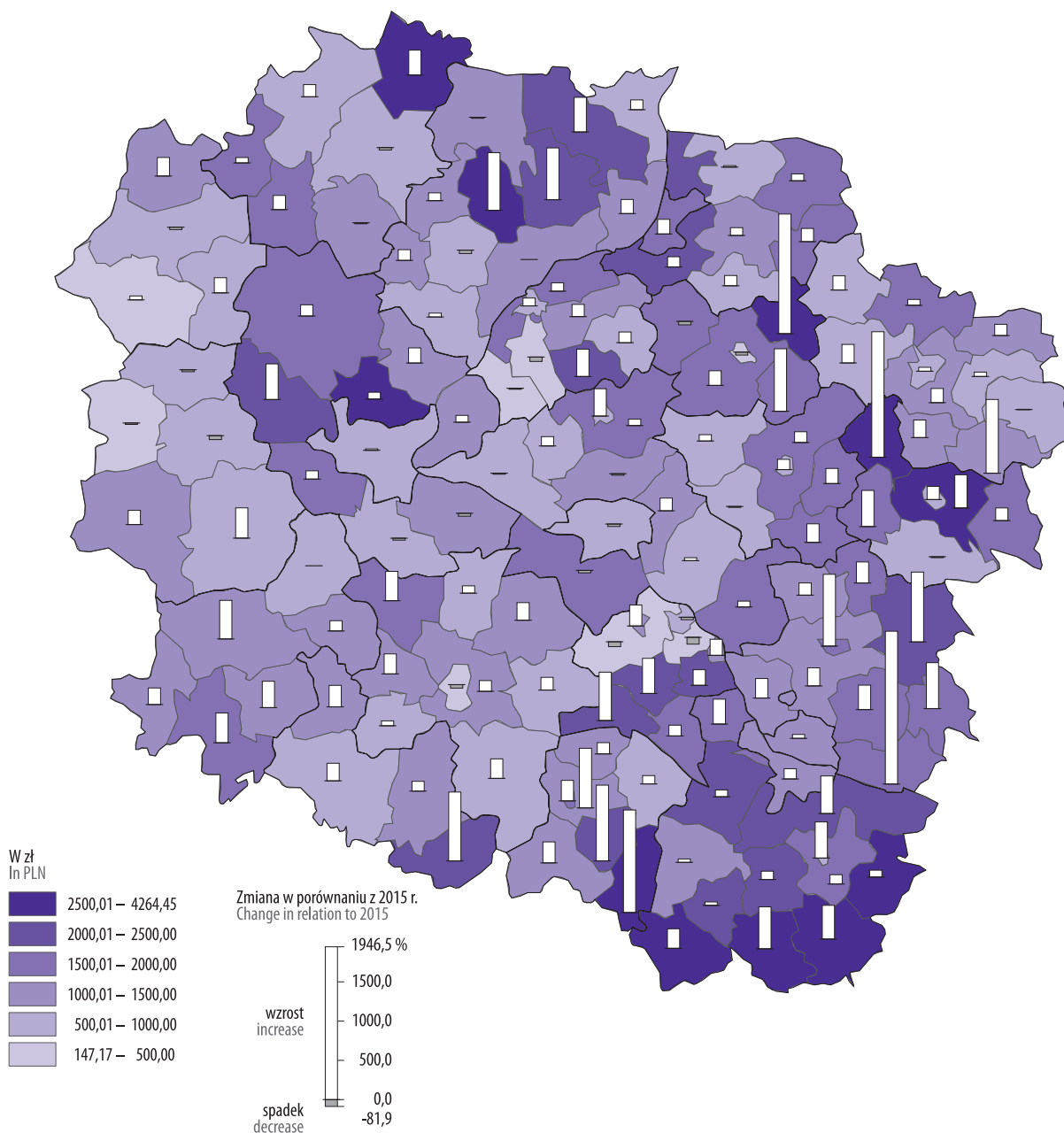
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2022 r. najwyższe wydatki na cele inwestycyjne na 1 mieszkańca poniósł samorząd gminy wiejskiej Baruchowo, tj. 4264,45 zł. Wydatki inwestycyjne powyżej 3000,00 zł na 1 mieszkańca poniesiono także w gminie wiejskiej Wąpielsk i gminie miejsko-wiejskiej Lubien Kujawski. Najmniej natomiast takich wydatków poniesiono w gminie miejskiej Raciążek (147,17 zł na 1 mieszkańca). Spośród miast na prawach powiatu najwyższe wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca odnotowano w Grudziądzu (1632,20 zł).

Mapa 52. Wydatki inwestycyjne gmin^a na 1 mieszkańca w 2022 r.
 Map 52. Investment expenditure of gminas^a per capita in 2022

^a Wydatki miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.
^a Expenditure of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

Analizując przeznaczenie wydatków JST z województwa kujawsko-pomorskiego w 2022 r., w strukturze wyróżniły się wydatki na: Oświatę i wychowanie (26,7% ogółu wydatków JST, w Polsce było to 27,8%), Transport i łączność (14,8%, w Polsce 14,5%) oraz Rodzinę (11,6%, w Polsce 10,5%). Samorzady gmin najczęściej wydatków przeznaczały na Oświatę i wychowanie (26,2% ogółu wydatków gmin, w Polsce 29,1%) oraz na dział Rodzina (14,5% środków, w Polsce 13,7%). Samorzady gmin na dział Transport i łączność przeznaczyły 9,6% ogółu swoich wydatków (w Polsce 8,9%). Z budżetu miast na prawach powiatu na dział Oświata i wychowanie przeznaczono 32,2% ogółu ich wydatków (w Polsce 30,1%), a ponadto środki prze-

znaczono m.in. na dział Transport i łączność – 15,8% (w Polsce 17,3%) i na dział Rodzina 11,6% (w Polsce 9,7%). Wydatki samorządów powiatów przeznaczone były m.in. na: Oświatę i wychowanie (29,8% wydatków ogółem, w Polsce 29,1%), Transport i łączność (15,5%, w Polsce 16,4%), Administrację publiczną (13,4%, w Polsce 11,7%) i na Pomoc społeczną (11,0%, w Polsce 10,2%). W 2022 r. z budżetu samorządu województwa kujawsko-pomorskiego na Transport i łączność przeznaczono 42,8% środków (w Polsce 38,8%). Wydatki samorządu województwa zostały ponadto przeznaczone m.in. na: Ochronę zdrowia (11,9%, w Polsce 12,3%), Administrację publiczną (11,8% wydatków ogółem, w Polsce 13,3%) oraz Kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (10,2%, w Polsce 9,9%).

Wykres 76. Struktura wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2022 r.
Chart 76. Structure of expenditure of local government units budgets by divisions in 2022

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

W 2022 r. JST odnotowały ujemny wynik finansowy, a najwyższy deficyt wystąpił w budżetach samorządów gmin. Jedynie samorząd województwa zamknął rok budżetowy z nadwyżką. Obniżyła się w skali roku relacja wyniku finansowego ogółu JST do ich dochodu. Najwyższa relacja wystąpiła w przypadku samorządu województwa kujawsko-pomorskiego.

Zwiększyło się zadłużenie JST w porównaniu z 2021 r. Najwyższą wartość zadłużenia odnotowały samorzady miast na prawach powiatu. Najbardziej zmniejszyło się zadłużenie samorządu województwa.

W 2022 r. budżet jednostek samorządu terytorialnego z województwa kujawsko-pomorskiego został zamknięty ujemnym wynikiem finansowym, tj. 86,0 mln zł (w poprzednim roku odnotowano nadwyżkę budżetową 836,5 mln zł, w 2015 r. 261,9 mln zł). Największy ujemny wynik finansowy wystąpił w budżecie samorządów gmin (minus 76,2 mln zł, w 2021 r. nadwyżka budżetowa wyniosła 389,6 mln zł). Wynik finansowy gmin przypadający na 1 mieszkańca wyniósł minus 59,01 zł. Miasta na prawach powiatu zamknęły rok 2022 deficytem budżetowym w wysokości 47,4 mln zł (w 2021 r. wynik finansowy wyniósł 289,1 mln zł), co dało stratę minus 65,73 zł na 1 mieszkańca. W analizowanym roku samorzady powiatów uzyskały wynik finansowy minus 18,9 mln zł, co daje wynik minus 14,68 zł na 1 mieszkańca (samorzady powiatów zamknęły rok budżetowy 2021 wynikiem 53,7 mln zł). Jedynie samorząd województwa zamknął rok budżetowy z nadwyżką (56,4 mln zł, w 2021 r. nadwyżka budżetowa wyniosła 104,1 mln zł). W 2022 r. na 1 mieszkańca przypadło 28,06 zł z budżetu samorządu województwa).

Do oceny efektywności działania JST może posłużyć relacja wyniku finansowego do osiągniętego dochodu. W 2022 r. relacja ta wśród ogółu JST województwa kujawsko-pomorskiego wyniosła minus 0,5% (w 2021 r. było to 4,8%, a w 2015 r. 2,4%). Wśród samorządów powiatów relacja ta wyniosła minus 0,9%. Najwyższą natomiast relacja wystąpiła w przypadku samorządu województwa (3,6%).

Tablica 48. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 48. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	
	w mln zł / in million PLN				relacja wyniku finansowego do dochodów ogółem w % relation of budget result to total revenue in %
Ogółem Total	261,9	324,8	836,5	-86,0	-0,5
Gminy ^a Gminas ^a	63,6	214,9	389,6	-76,2	-0,8
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	175,4	-61,5	289,1	-47,4	-0,8
Powiaty Powiats	18,8	109,2	53,7	-18,9	-0,9
Województwo Voivodship	4,1	62,2	104,1	56,4	3,6

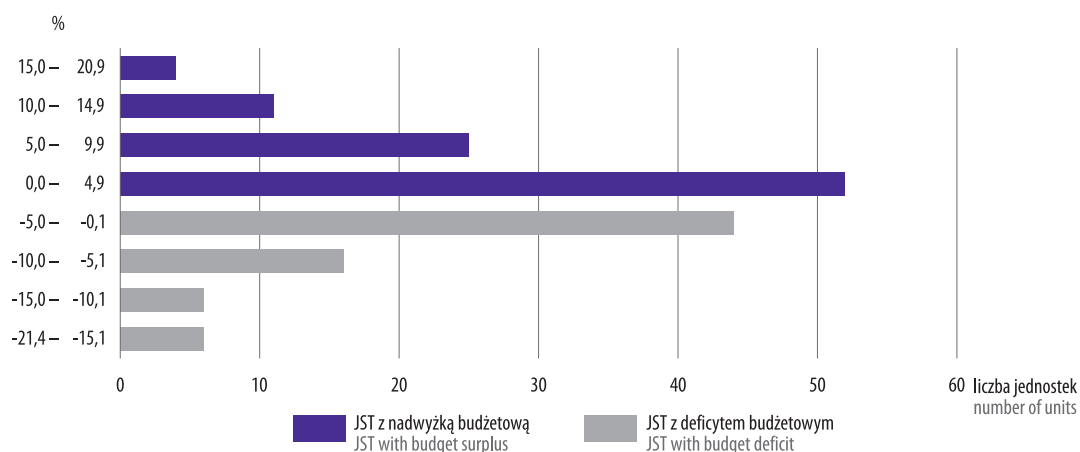
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W analizowanym roku w województwie kujawsko-pomorskim w większości JST wystąpiła nadwyżka budżetowa (55,5% spośród 164 JST, wobec 86,6% w 2021 r.). Dodatni wynik finansowy uzyskały samorządy: 80 gmin spośród 140 gmin, 1 spośród 4 miast na prawach powiatu, 9 spośród 19 powiatów oraz samorząd województwa. Najwięcej było JST (51 jednostek), których relacja wyniku finansowego do dochodu wyniosła od 0,0% do 4,9%.

Wykres 77. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2022 r.

Chart 77. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2022

W 2022 r. zadłużenie JST zwiększyło się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,7% i wyniosło 4951,1 mln zł. Najbardziej wzrosło zadłużenie samorządów miast na prawach powiatu (wzrost o 3,1%) i wyniosło 2727,4 mln zł (tj. 3802,41 zł na 1 mieszkańca). Największy spadek zadłużenia odnotował samorząd województwa (spadek w skali roku o 5,0%), tj. do 230,7 mln zł (114,93 zł na 1 mieszkańca).

Zadłużenie JST z województwa kujawsko-pomorskiego stanowiło 26,7% ich dochodów ogółem uzyskanych w 2022 r. (w 2021 r. 28,2%). Najwyższa relacja zadłużenia do dochodów wystąpiła w przypadku samorządów miast na prawach powiatu (47,9%, przed rokiem 46,7%).

Tablica 49. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2022 r. Stan na 31 grudnia

Table 49. Debt of local government units in 2022
As of 31 December

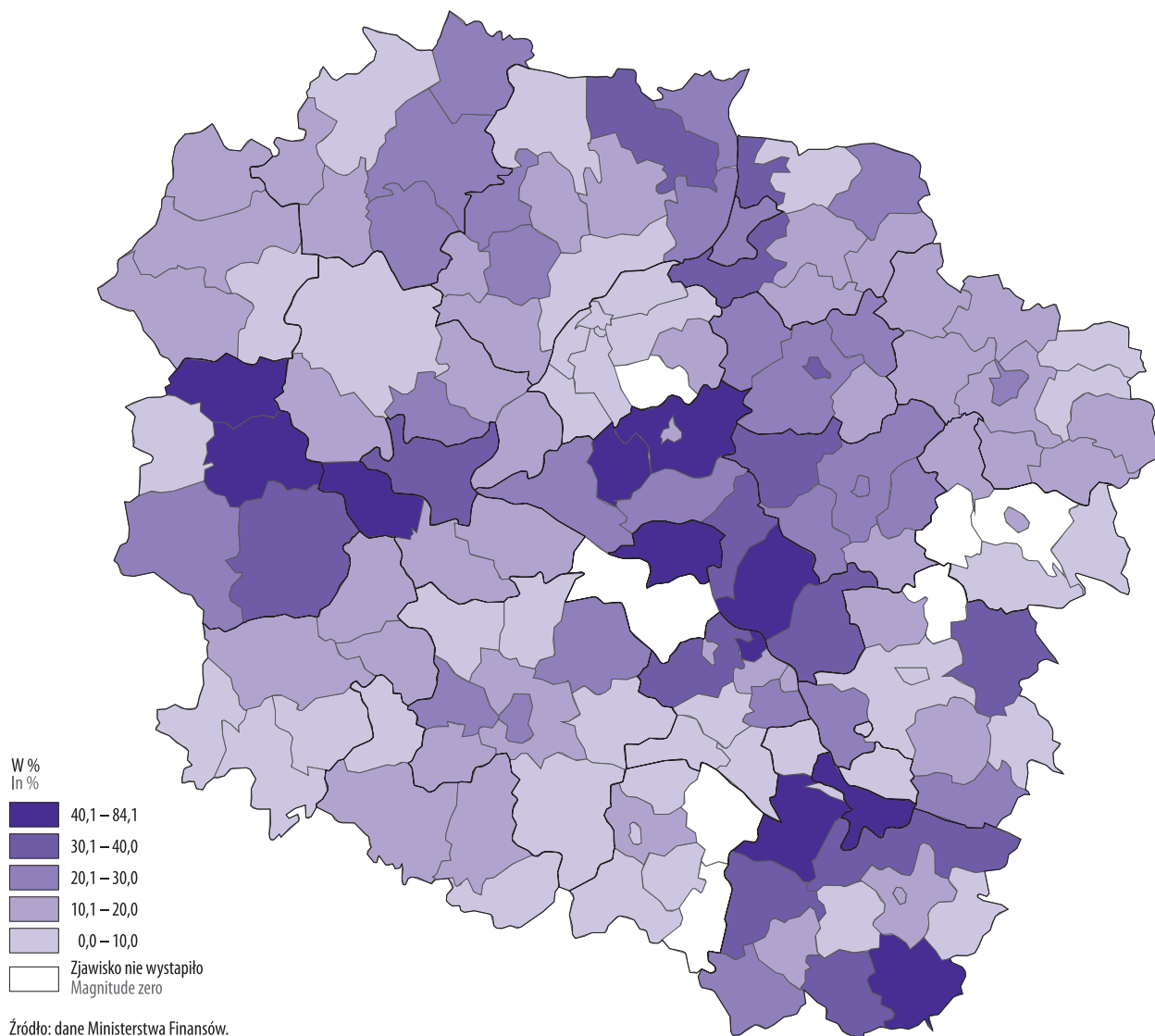
Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2021=100
Ogółem Total	4951,1	2467,09	26,7	101,7
Gminy ^a Gminas ^a	1778,5	1379,09	19,2	100,9
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	2727,4	3802,41	47,9	103,1
Powiaty Powiats	214,6	166,43	10,7	98,1
Województwo Voivodship	230,7	114,93	14,7	95,0

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2022 r. w ujęciu gminnym najwyższe zadłużenie w relacji do dochodów JST miała gmina miejsko-wiejska Brześć Kujawski (84,1% dochodów). Zadłużenie sięgające 74,7% dochodów wystąpiło w gminie miejskiej Toruń. Wysokie zadłużenie notowano także w gminach wiejskich Łubianka (53,5%) i Chełmża (49,2% dochodów tych gmin). Samorzady gmin wiejskich: Brzuze, Chrostkowo, Osiećciny, Papowo Biskupie, Ry-pin, Topólka i Wielka Nieszawka nie wykazały na koniec 2022 r. zadłużenia. Spośród samorządów powiatów najwyższa relacja zobowiązań do dochodu w 2022 r. wystąpiła w powiecie golubsko-dobrzyńskim (37,9%).

**Mapa 53. Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

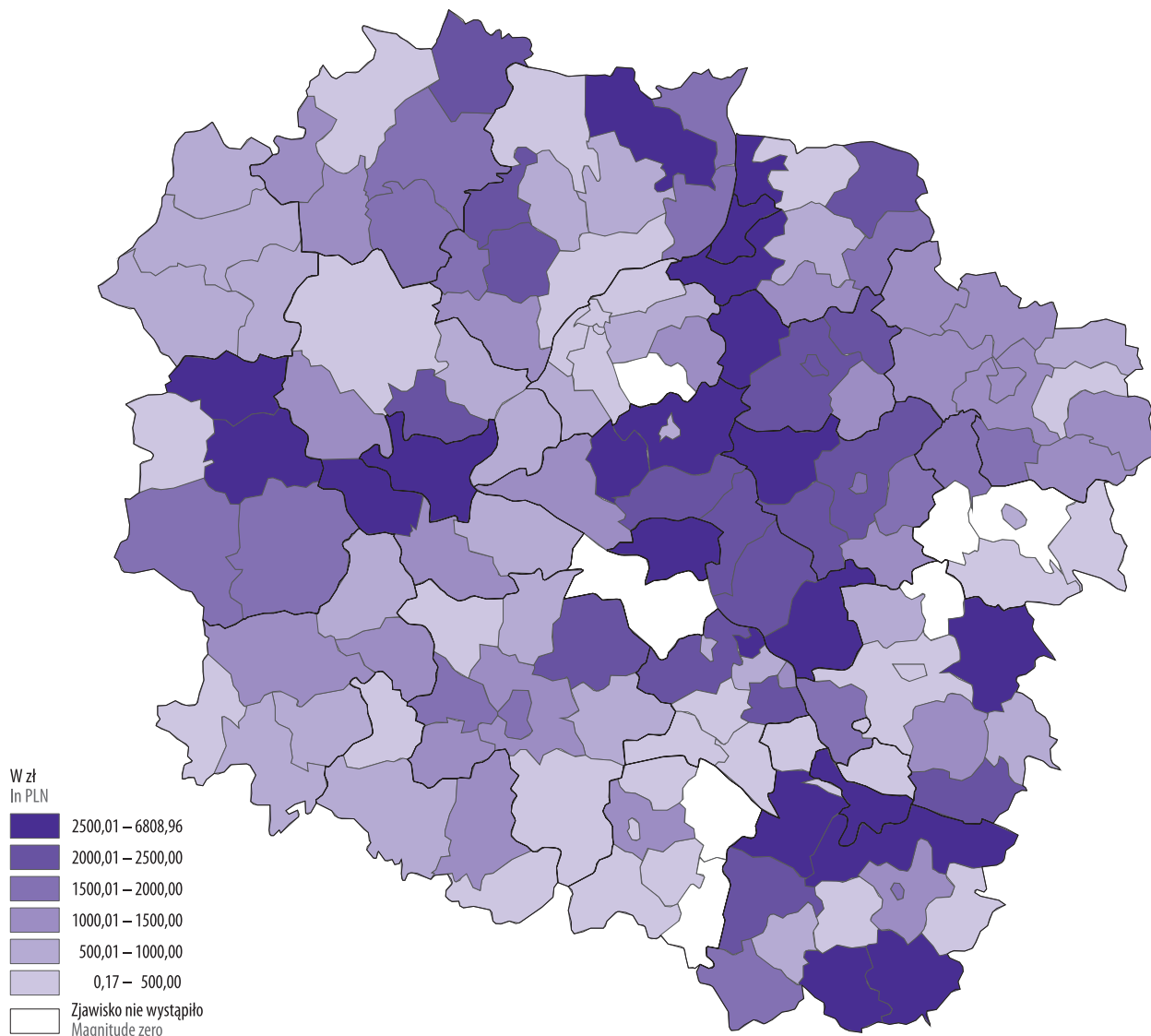
Map 53. Debt of gminas in % of total revenue in 2022
As of 31 December

Spośród samorządów gmin województwa kujawsko-pomorskiego najwyższe zadłużenie w 2022 r. przypadające na 1 mieszkańca (6808,96 zł) miała gmina miejsko-wiejska Brześć Kujawski. Zadłużenie gmin miejskich Toruń i Bydgoszcz wyniosło odpowiednio 5710,26 zł na 1 mieszkańca i 3033,70 zł na 1 mieszkańca. Spośród gmin, które wykazały zadłużenie na koniec 2022 r. najniższe wystąpiło w gminie wiejskiej Jeziora Wielkie (0,17 zł na 1 mieszkańca).

**Mapa 54. Zadłużenie gmin na 1 mieszkańca w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 54. Debt of gminas per capita in 2022
As of 31 December

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of Ministry of Finance.

7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich

7.4. Projects co-financed by the European funds

Udział kwoty dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego według stanu na koniec grudnia 2023 r. wyniósł 4,6% całkowitej wartości w kraju. Niemal połowa łącznej wartości tych projektów pochodziła z regionalnych programów operacyjnych.

Wartość dotacji przekazanych JST w 2022 r. w ramach programów finansowanych z udziałem środków unijnych była wyższa niż rok wcześniej. Blisko połowę tej kwoty pozyskał samorząd województwa. Większość dotacji unijnych to dotacje na cele inwestycyjne.

Umowa Partnerstwa 2014–2020 jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014–2020. Instrumentami realizacji Umowy Partnerstwa są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO).

Do końca 2023 r. całkowita wartość dofinansowania w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na projekty realizowane w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła łącznie 19130,35 mln zł, w tym 76,5% pochodziło ze środków unijnych. Oznacza to, iż na 1 mieszkańca województwa przypadło 9584,33 zł dofinansowania (o 12,5% mniej niż na 1 mieszkańca w Polsce). Wartość projektów realizowanych ze środków wspólnotowych przypadająca na 1 mieszkańca (7334,69 zł) również była niższa od notowanej w kraju (o 14,2% niższa). Wartość projektów zrealizowanych w województwie stanowiła 4,5% takich projektów w Polsce.

W województwie kujawsko-pomorskim nieco ponad połowa (50,2%) wartości projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 pochodziła z regionalnych programów operacyjnych (9601,42 mln zł, w tym 78,1% pochodziła z funduszy unijnych). Dofinansowanie realizowane w ramach regionalnych programów operacyjnych wyniosło 4810,32 zł na 1 mieszkańca województwa. Projekty realizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko do końca 2023 r. opiewały na kwotę 5681,30 mln zł (29,7% wartości projektów ogółem). W województwie kujawsko-pomorskim środki wspólnotowe pokryły 76,5% łącznej kwoty tego Programu. Dofinansowanie z Programu Operacyjnego: Inteligentny Rozwój stanowiło 14,7% łącznej wartości dofinansowania, Wiedza Edukacja Rozwój – 3,7% a z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa – 1,7%.

Wartości projektów europejskich opisane powyżej nie stanowią wszystkich środków europejskich wykorzystywanych w województwie kujawsko-pomorskim. Projekty te nie obejmują:

- funduszy z formalnie już zakończonych poprzednich ram finansowych 2007–2013, lecz jeszcze później w niewielkim stopniu wykorzystywanych,
- środków pozaunijnych z Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF; tzw. Funduszu Norweskiego), Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy (SPPW) i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG),
- projektów unijnych na lata 2014–2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności, czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęcią Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (np. realizowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – EFRROW).

Tablica 50. Wartość całkowita oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa do końca czerwca 2023 r.^a

Table 50. The total value and the value of EU co-financing of projects implemented under the Partnership Agreement 2014–2020 in the Voivodship by the end of June 2023^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	W odsetkach ^b (Polska=100) In percent ^b (Poland=100)	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	19130,35	14640,06	4,6	9584,33
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	5681,30	4699,06	3,9	2846,34
Inteligentny Rozwój Smart Growth	2812,39	1548,30	5,0	1409,01
Polska Cyfrowa Digital Poland	318,70	267,32	2,6	159,67
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	716,53	625,15	3,2	358,98
Regionalny Program Operacyjny Regional Operational Programme	9601,42	7500,22	5,8	4810,32

^a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. ^b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschódnia.

Źródło: dane Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

^a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. ^b For Poland, together with the funds of the Operational Programme Eastern Poland.

Source: data of the Ministry of Funds and Regional Policy.

Tylko część publicznych środków przekazanych na realizację wymienionych programów operacyjnych jest wydatkowana przez samorządy. Pozostałe środki trafiają bezpośrednio do sektora małych i średnich przedsiębiorstw, fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp. Całkowita wartość realizowanych przez samorządy projektów europejskich obejmuje publiczne środki europejskie uzyskiwane w formie dotacji oraz wkład własny pochodzący z dochodów własnych samorządów lub z kredytów i pożyczek.

Wartość dotacji przekazanych JST z województwa kujawsko-pomorskiego w ramach programów finansowanych z udziałem środków unijnych w 2022 r. wyniosła 1 184,54 mln zł. Było to o 43,0% więcej niż w roku poprzednim i o 24,3% więcej niż w 2015 r. Najwyższą kwotę tych dotacji pozyskał samorząd województwa, tj. 517,3 mln zł (43,7% wartości ogółem). Było to o 31,2% więcej niż przed rokiem i o 40,2% więcej niż w 2015 r. Samorządy miast na prawach powiatu pozyskały 300,4 mln zł dotacji na realizację projektów europejskich (o 88,6% więcej niż w 2021 r., ale o 22,0% mniej niż w 2015 r.). W 2022 r. samorządy gmin województwa kujawsko-pomorskiego uzyskały takich dotacji 289,7 mln zł, tj. o 45,3% więcej niż przed

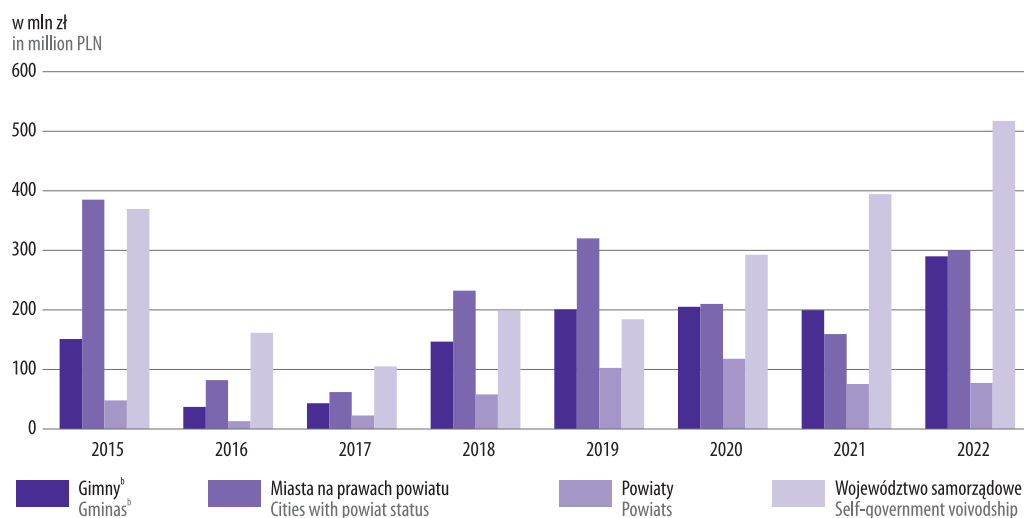
rokiem i o 92,1% więcej niż w 2015 r. Najmniejszą wartość tych dotacji, bo 77,1 mln zł, odnotowano wśród samorządów powiatów. Wartość dotacji przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich samorządowi powiatów w 2022 r. była o 2,2% wyższa od uzyskanej rok wcześniej i o 61,2% wyższa niż w 2015 r.

Dotacje z funduszy europejskich (nie tylko z budżetu Unii Europejskiej, ale także ze środków pochodzących z Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy) oznaczone są w klasyfikacji dochodów budżetowych czterema paragrafami:

- §§ 200 i 620 dotyczą ram finansowych okresu 2007–2013 oraz źródeł pozaunijnych,
- §§ 205 i 625 dotyczą ram finansowych okresu 2014–2020.

Dotacje z tytułu §§ 200 i 205 odnoszą się do projektów i zadań o charakterze nieinwestycyjnym, a dotacje z §§ 620 i 625 – do zadań inwestycyjnych. Dotacje te wchodzi do budżetów jednostek samorządu terytorialnego, gdy jednostki te skutecznie aplikują o ich przyznanie.

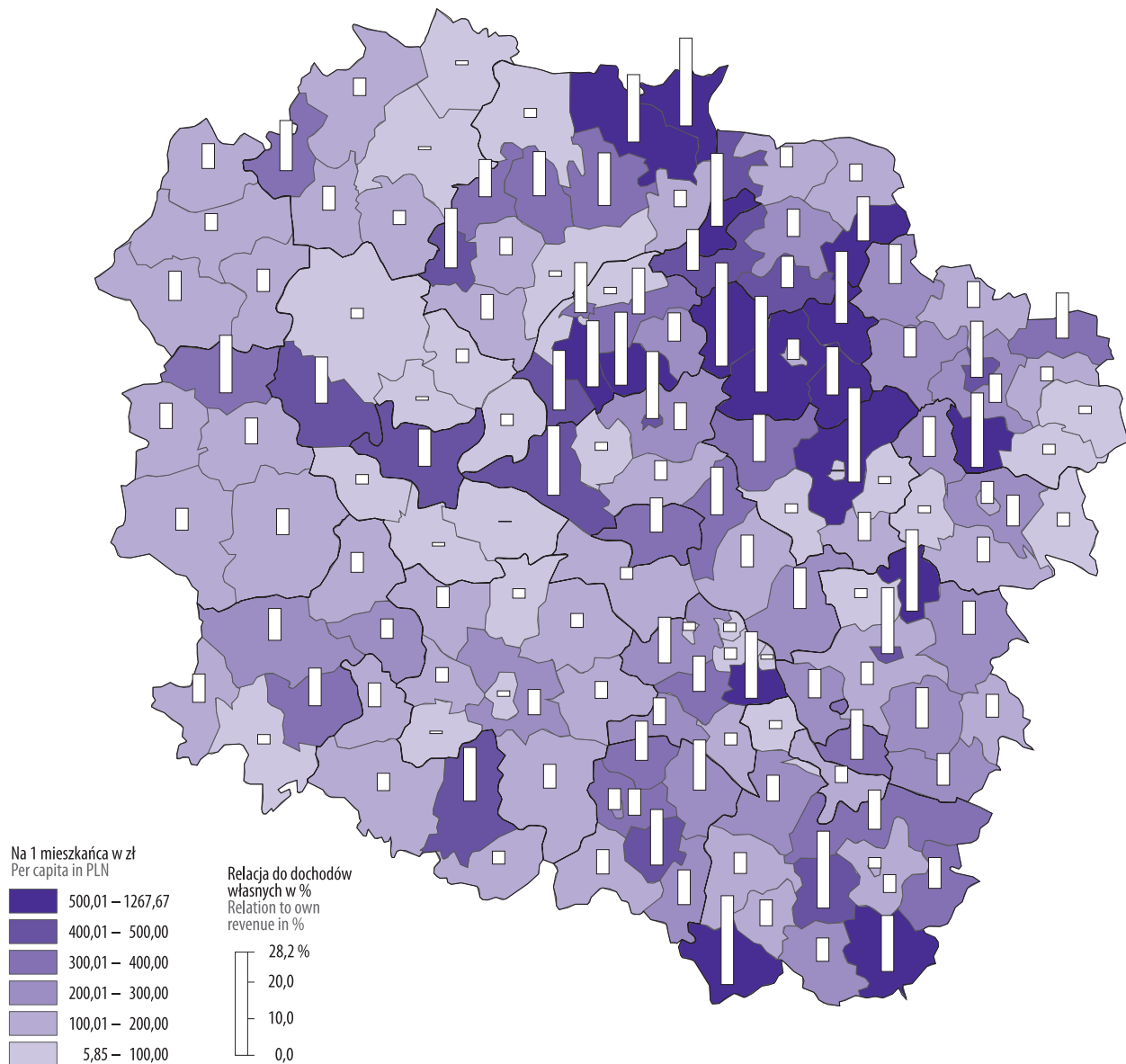
Wykres 78. Dotacje otrzymane przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację projektów europejskich^a
Chart 78. Grants received by local government units for the implementation of European projects^a

a Dane dotyczą dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej. b Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Data relate to grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification. b Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Wartość dotacji dla JST z województwa kujawsko-pomorskiego na realizację projektów europejskich otrzymanych w 2022 r. wyniosła 588,84 zł na 1 mieszkańca (przed rokiem było to 409,25 zł na 1 mieszkańca, a w 2015 r. – 456,36 zł na 1 mieszkańca). Najwięcej takich dotacji uzyskały samorzady miast na prawach powiatu (416,78 zł na 1 mieszkańca). W 2022 r. pozostałe typy jednostek samorządowych uzyskały dotacje na finansowanie projektów europejskich: samorząd województwa – 257,16 zł na 1 mieszkańca, samorzady gmin – 224,43 zł na 1 mieszkańca a samorzady powiatów – 59,73 zł na 1 mieszkańca.

Mapa 55. Dotacje otrzymane przez gminy^a na realizację projektów europejskich^b w 2022 r.
 Map 55. Grants received by gminas^a for the implementation of European project^b in 2022

a Dotacje dla miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej. b Dane dotyczą dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej.
 a Grants for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts. b Data relate to grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification.

W województwie kujawsko-pomorskim kwota dotacji otrzymanych przez JST na realizację projektów europejskich w odniesieniu do dochodów własnych była wyższa niż rok wcześniej (wzrost wskaźnika z 11,1% w 2021 r. do 14,5% w 2022 r.). Najwyższa relacja wystąpiła w samorządzie województwa (91,4%). W 2022 r. relacja dotacji otrzymanych przez samorzady powiatów, jak również miast na prawach powiatu na realizację projektów europejskich do ich dochodów własnych wyniosła po 10,2%, a w samorządach gmin było to 7,4%.

W 2022 r. JST uzyskały dotacje z UE z przeznaczeniem na zadania inwestycyjne w wysokości 820,6 mln zł. Było to o 55,5% więcej niż przed rokiem i o 4,8% więcej niż w 2015 r. Dotacje na zadania inwestycyjne stanowiły 69,3% ogólnej wartości dotacji europejskich (63,7% w 2021 r.). Najwyższą wartość dotacji europejskich na cele inwestycyjne, bo 345,3 mln zł, uzyskał samorząd województwa (42,1% dotacji inwe-

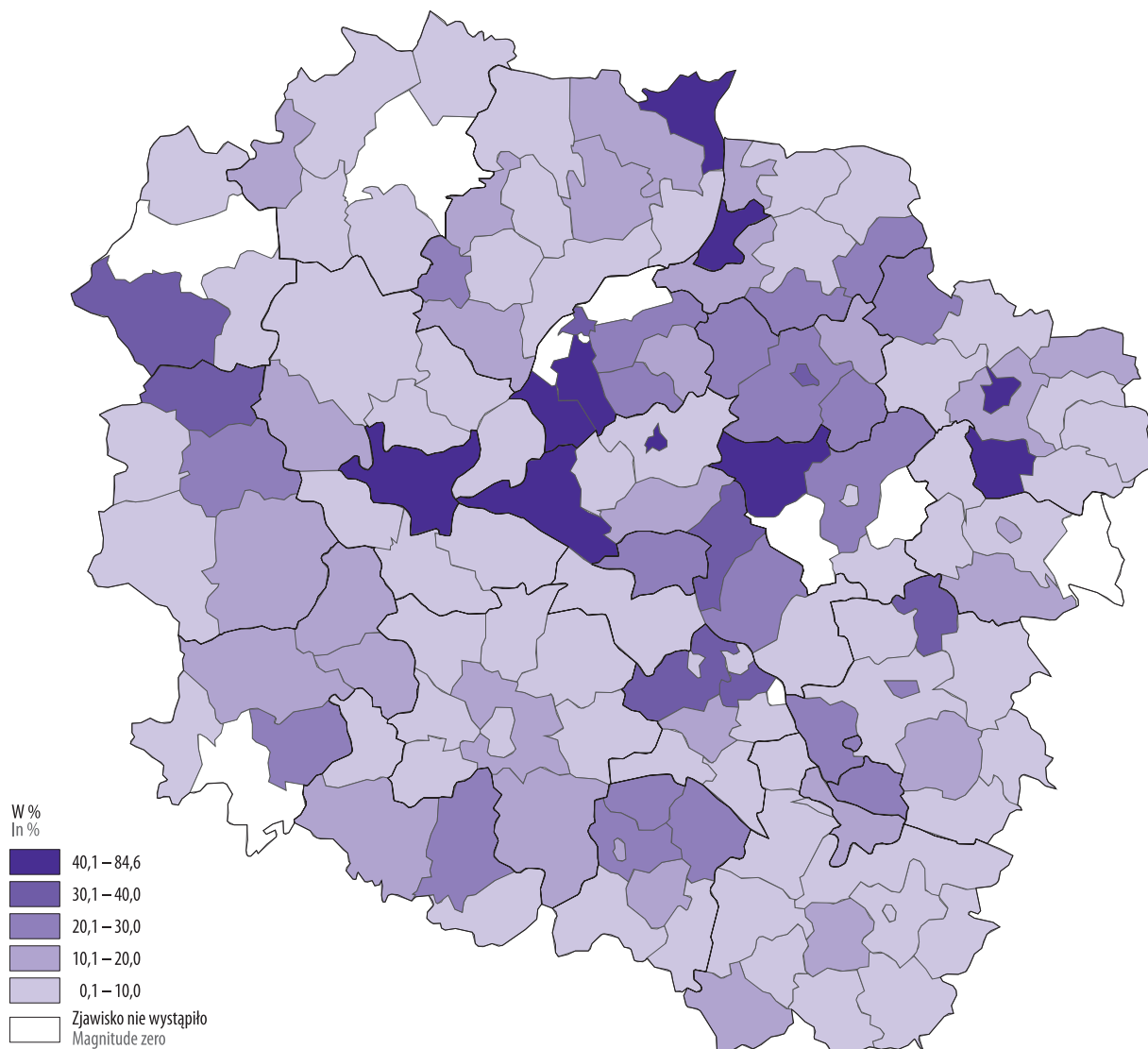
stycyjnych). Było to o 44,1% więcej niż w 2021 r. Samorządy gmin uzyskały takich dotacji 188,0 mln zł, samorządy miast na prawach powiatu – 245,7 mln zł, a samorządy powiatów – 41,5 mln zł.

Dotacje europejskie na cele inwestycyjne stanowiły 25,4% wydatków inwestycyjnych realizowanych przez JST województwa kujawsko-pomorskiego w 2022 r. Najwyższy udział odnotowano w budżecie samorządu województwa (60,8%). W pozostałych typach JST udział ten kształtował się od 11,2% (w samorządach powiatów) do 36,0% wydatków inwestycyjnych (w samorządach miast na prawach powiatu).

W 2022 r. w przekroju gmin najwyższy udział dotacji inwestycyjnych pozyskanych ze środków unijnych do wydatków inwestycyjnych wystąpił w gminie wiejskiej Kijewo Królewskie (84,6%). Udział takich dotacji przekraczający 50,0% wydatków inwestycyjnych odnotowano ponadto w gminach Unisław (gmina wiejska), Nowe (gmina miejsko-wiejska) oraz Chełmża (gmina miejska).

Mapa 56. Udział europejskich dotacji inwestycyjnych^a otrzymanych przez gminy^b w wydatkach inwestycyjnych ogółem w 2022 r.

Map 56. Share of the European investment grants^a received by gminas^b in total investment expenditure in 2022

a Dotacje dla miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej. b Dane dotyczą dotacji z §§ 620 i 625 klasyfikacji budżetowej.
a Grants for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts. b Data relate to grants from §§ 620 and 625 of the budget classification.

7.5. Planowanie przestrzenne

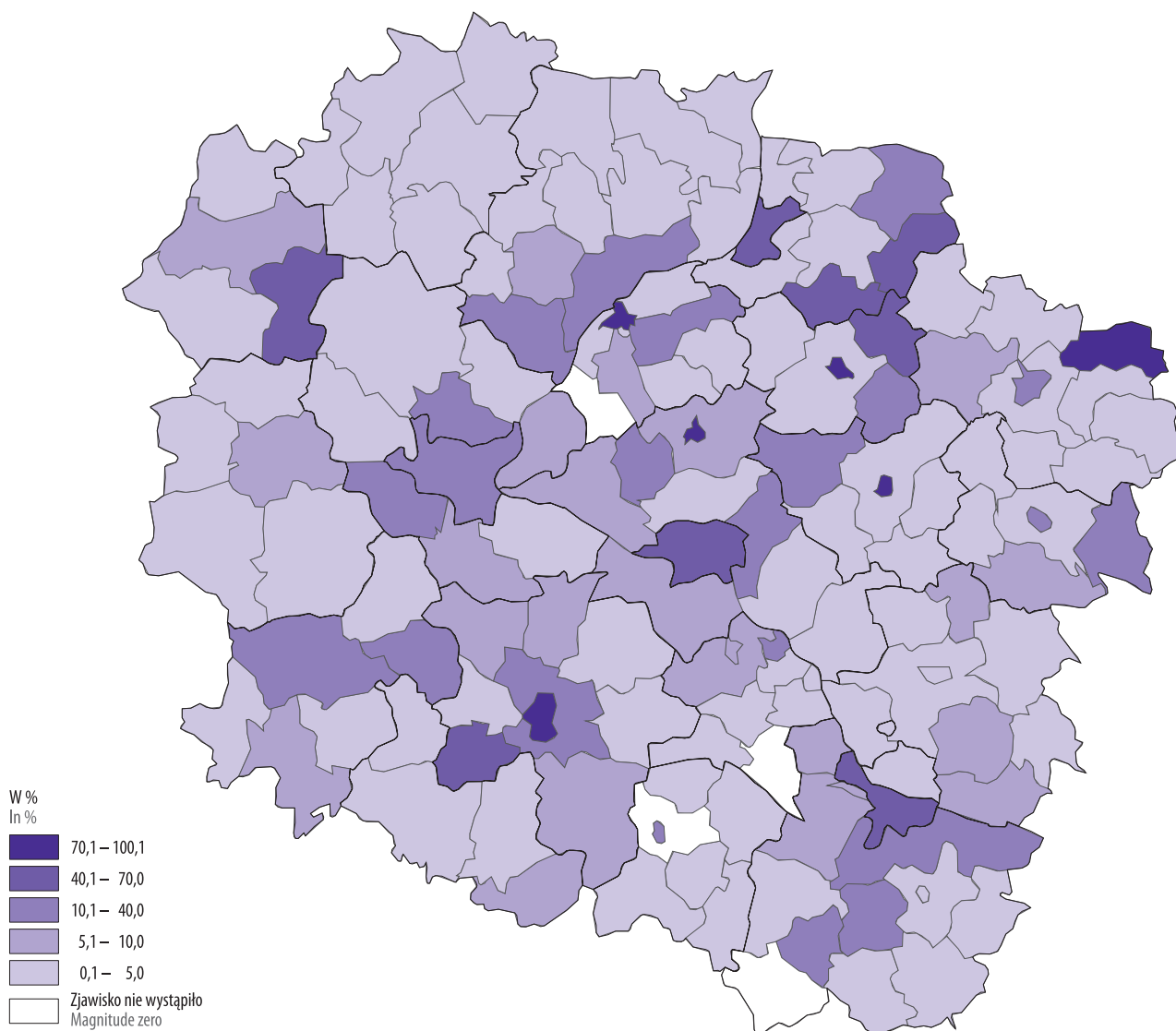
7.5. Spatial planning

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim obowiązywało 4,3 tys. planów zagospodarowania przestrzennego, co stanowiło 6,9% wszystkich planów zagospodarowania przestrzennego w kraju. Liczba tych planów zwiększyła się o 3,6% względem roku poprzedniego.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem wyniósł 8,7% (w kraju 32,3%) i wzrósł o 0,8 p. proc. w odniesieniu do 2021 r. (w kraju o 0,6 p. proc.).

Mapa 57. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem^a w 2022 r.

Map 57. Share of the area covered by binding local spatial management plans in total area^a in 2022

^a Wartość wskaźnika większa od 100% wynika z rozbieżności zapisów w dokumentacji planistycznej gmin w stosunku do powierzchni geodezyjnej publikowanej przez GUGIK z uwzględnieniem prowadzonej od 2006 rewizji granic jednostek terytorialnych.

^a The index value greater than 100% results from the discrepancy in the planning documentation of the municipalities in relation to the geodetic area published by GUGIK, taking into account the revision of territorial units' borders since 2006.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 0,6 tys. projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie ustawy z 27 marca 2003 r. Było to 5,7% ogólnej liczby tych projektów w Polsce. Liczba planów w trakcie sporządzania zmniejszyła się w porównaniu do 2021 r. o 65 projektów (w kraju zwiększyła się o 3 projekty).

Podobnie jak w kraju, ponad połowę projektów planów zagospodarowania przestrzennego stanowiły te, których sporządzanie trwa krócej niż dwa lata. Istotny odsetek (35,2%) stanowiły także projekty planów, których sporządzanie trwa dłużej niż trzy lata (w kraju ponad 1/3).

W 2022 r. powierzchnia terenów wskazanych w studium do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyniosła 201,7 tys. ha i zwiększyła się w stosunku do 2021 r. o 15,7%.

Rewitalizacja stanowi jeden z obszarów działań władz lokalnych skierowanych na poprawę stanu zagospodarowania i jakości życia na obszarach będących w stanie kryzysowym. Potrzeba rewitalizacji wynika z narastających problemów o charakterze przestrzennym i infrastrukturalnym, jak i społecznym oraz gospodarczym. Jej efektem powinno być przywrócenie funkcji danego obszaru z uwzględnieniem nowych uwarunkowań i potrzeb poprzez np. likwidację zagrożeń środowiska naturalnego, przywrócenie wartości użytkowych terenu, stwarzanie nowych miejsc pracy, spadek zagrożenia przestępczością, zachowanie dziedzictwa kulturowego, poprawę dostępu do usług kulturalnych lub edukacyjnych, przeciwdziałanie trudnościom gospodarczym tych terenów oraz złemu stanowi technicznemu budynków.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem wyniósł 8,7% i był niższy niż w kraju o 23,6 p. proc. Działania rewitalizacyjne prowadziło blisko 88,2% gmin, a ich odsetek zmniejszył się rok do roku o 0,8%. Największą powierzchnię obszaru rewitalizacji zajmowały tereny mieszkaniowe łącznie z towarzyszącymi terenami usługowymi i komunikacyjnymi (121,6 tys. ha).

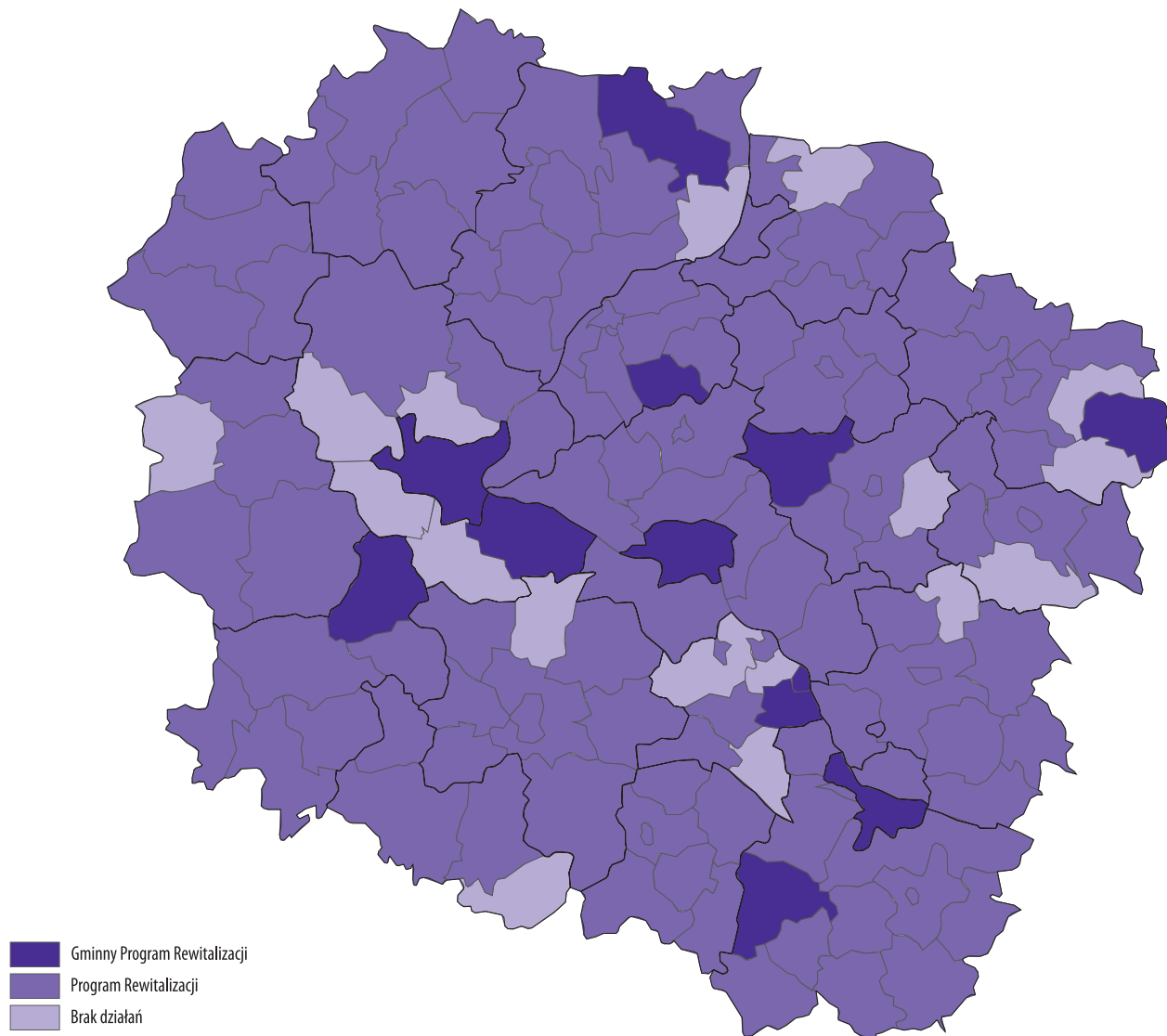
Rewitalizacja to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji, na podstawie działań przygotowanych przez gminy i prowadzonych na podstawie dokumentu strategicznego (gminnego programu rewitalizacji, programu rewitalizacji lub innego dokumentu strategicznego).

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim działania rewitalizacyjne prowadziło 127 gmin, co stanowiło 88,2% ogółu gmin w województwie i 8,8% w kraju. W porównaniu z 2021 r. liczba gmin prowadzących takie działania zmniejszyła się o 1, czyli o 0,8%.

Działania rewitalizacyjne w 2022 r., podobnie jak rok wcześniej, prowadziły wszystkie miasta na prawach powiatu i gminy miejsko-wiejskie. W tym okresie liczba gmin miejskich prowadzących działania rewitalizacyjne pozostała taka sama w porównaniu z 2021 r. Spośród 92 gmin wiejskich działania rewitalizacyjne w 2022 r. prowadziło 80,4% z nich, co oznacza spadek rok do roku o 2,2 p. proc.

Spośród wszystkich gmin prowadzących działania rewitalizacyjne w województwie kujawsko-pomorskim 90,6% z nich prowadziło je na podstawie Programu Rewitalizacji (PR), natomiast 9,4% na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR). Ponad 60% gmin prowadzących działania na podstawie programu PR stanowiły gminy wiejskie.

Mapa 58. Aktywność gmin w zakresie rewitalizacji w 2022 r.
Map 58. Activity of the gminas in the field of revitalization in 2022

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych (m.in.: niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- środowiskowych (m.in.: przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska),
- przestrzenno-funkcjonalnych (m.in.: niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych),
- technicznych (m.in.: degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, niefunkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego stanowi pierwszy etap działań prowadzących do wskazania terytorium gminy, na którym będzie prowadzona rewitalizacja.

W 2022 r. informacje o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego podało 127 gmin, co stanowiło 88,2% ogółu gmin w województwie kujawsko-pomorskim. Ich liczba zmniejszyła się w stosunku do 2021 r. o 1 gminę. Co ciekawe, wszystkie gminy, które w 2022 r. nie podały informacji o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (12,5%) były gminami wiejskimi.

Powierzchnia obszaru zdegradowanego wyniosła 278011 ha i zmniejszyła się o 0,1% w porównaniu z 2021 r. Stanowiła 15,5% tej powierzchni w Polsce. Ponad 99% tej powierzchni znajdowało się w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne.

Tablica 51. Obszary zdegradowane w gminach

Table 51. Degraded area in gminas

Wyszczególnienie Specification	2021		2022		2021		2022	
	liczba gmin, które wyznaczyły obszar zdegradowany number of gminas which have designated degraded area				powierzchnia obszaru zdegradowanego area of degraded area			
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w % gmin ogółem in % of total gminas		w ha in ha		w % gmin ogółem in % of total gminas	
Ogółem Total	128	127	88,2		278158	278011	15,5	
gminy miejskie urban gminas	13	13	100		4078	3931	25,3	
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	4	4	100		9713	9713	22,4	
gminy wiejskie rural gminas	76	74	80,4		171845	170925	15,5	
gminy miejsko-wiejskie urban-rural gminas	35	36	100		92522	93442	14,7	

W 2022 r. obszar zdegradowany w momencie jego wyznaczenia zamieszkiwało 457,5 tys. osób i liczba ta zmalała o 0,3% w stosunku do poprzedniego roku. Prawie cała ludność (99,3%) zamieszkiwała tego typu obszary w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne i stanowiła 22,8% ludności województwa kujawsko-pomorskiego.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz co najmniej jednego o charakterze gospodarczym lub środowiskowym lub technicznym lub przestrzenno-funkcjonalnym, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji powinien być wyznaczony na podstawie zapisów uchwały rady gminy lub przynajmniej wskazany w dokumentach strategicznych uchwalonych przez radę gminy.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim powierzchnia obszarów rewitalizacji w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR wyniosła 159,0 tys. ha, co w skali Polski dało 2. miejsce po województwie lubelskim. W porównaniu z 2021 r. powierzchnia ta zmniejszyła się o 0,3% i w 2022 r. wyniosła 8,8% powierzchni województwa.

Według stanu na koniec 2022 r. obszar rewitalizacji w gminach prowadzących działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR zamieszkiwało 330,1 tys. osób i było to o 1,6% mniej niż w roku poprzednim. Osoby te stanowiły 16,4% mieszkańców województwa, czyli o 0,2 p. proc. mniej niż w 2021 r.

W 2022 r. w gminach prowadzących działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR największą powierzchnią obszaru rewitalizacji – 112,7 tys. ha przeznaczono na tereny mieszkaniowe łącznie z towarzyszącymi terenami usługowymi i komunikacyjnymi na wsi. Udział tego rodzaju terenów w powierzchni obszaru rewitalizacji ogółem wyniósł 70,9% i stanowił 6,3% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego. Natomiast tego typu tereny w miastach stanowiły jedynie 5,6% powierzchni obszaru rewitalizacji. Tereny niezamieszkałe zabudowane oraz pozostałe tereny niezamieszkałe stanowiły po niespełna 12% ogólnej powierzchni rewitalizacji w województwie. Najmniej, bo 0,2 tys. ha stanowiła powierzchnia terenów zieleni. Parki, zieleńce i cmentarze zajmowały 0,1% powierzchni rewitalizacji.

Przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji to sformalizowana i zdefiniowana w programach rewitalizacji forma aktywności podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacji służąca realizacji celów rewitalizacji. Przedsięwzięcia realizowane mogą być przez gminę (jej jednostki organizacyjne) lub inny podmiot publiczny lub prywatny. Przedsięwzięcia podstawowe to takie, dla których zawarto: nazwy przedsięwzięć i podmioty je realizujące, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość środków finansowych, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji. Przedsięwzięcia, dla których nie ma możliwości wskazania powyższych informacji – zgodnie z ustawą o rewitalizacji – stanowią przedsięwzięcia dopuszczalne.

W gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR w 2022 r. zaplanowano na cały okres obowiązywania programu 1,7 tys. przedsięwzięć. Było to o 1,3% mniej niż rok wcześniej. Spośród zaplanowanych przedsięwzięć 61,1% stanowiły te, dla których dominowały interwencje w obszarze społecznym. Było to o 0,1% więcej niż w 2021 r. Odsetek przedsięwzięć z interwencjami tego rodzaju w ogólnej liczbie przedsięwzięć wahał się od 50,9% w miastach na prawach powiatu do 65,0% w gminach miejskich i 64,3% w gminach wiejskich.

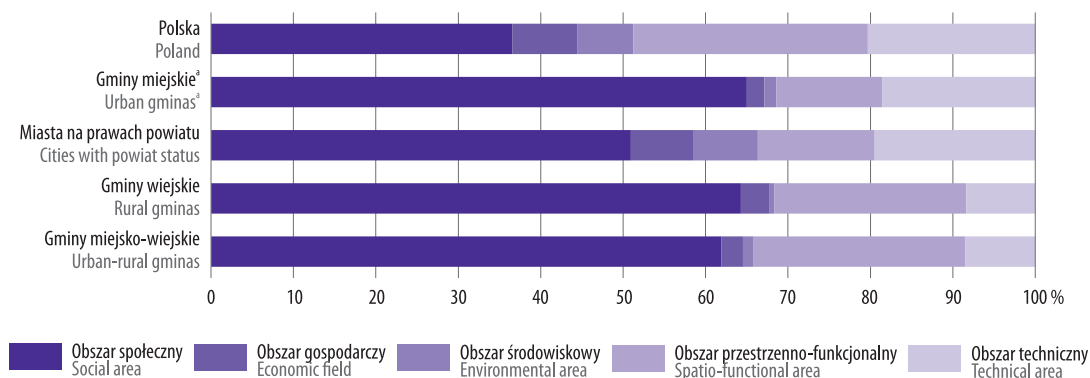
Ponad 1/5 stanowiły przedsięwzięcia, dla których dominowały interwencje w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym, co oznacza wzrost o 0,3% względem 2021 r. Ten rodzaj przedsięwzięć rewitalizacyjnych dominował w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich (po ok. 25%).

W 2022 r. przedsięwzięcia, dla których dominowały interwencje w obszarze technicznym stanowiły 11,3% obszaru rewitalizacji, było to o 35 gmin mniej niż rok wcześniej. Ten rodzaj zaplanowanych działań rewitalizacyjnych dominował w miastach na prawach powiatu i gminach miejskich (po ok. 20%).

Spośród gmin prowadzących działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR zaplanowanych na cały okres obowiązywania najmniej było przedsięwzięć, dla których dominowały interwencje w obszarze gospodarczym i środowiskowym (odpowiednio 3,9% i 2,2%).

Wykres 79. Struktura przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji zaplanowanych w programach rewitalizacji GPR/PR według obszaru interwencji w % w 2022 r.

Chart 79. Structure of revitalisation undertakings planned of revitalisation in programme GPR/PR by intervention areas in % in 2022

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2022 r. w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR rozpoczęto lub realizowano 465 przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji, czyli o 9,9% mniej niż w 2021 r. W tym okresie liczba rozpoczętych i realizowanych projektów w gminach wiejskich wyniosła 186, co stanowiło 40,0% przedsięwzięć w województwie kujawsko-pomorskim. O 42,6% zmalała w stosunku do 2021 r. liczba projektów rozpoczętych i realizowanych w miastach na prawach powiatu.

W województwie kujawsko-pomorskim w roku sprawozdawczym 2022 zakończono 285 przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji, czyli o 10,5% więcej niż rok wcześniej. Blisko 60% z nich została zakończona w gminach wiejskich, a po ponad 20% w gminach miejskich (łącznie z miastami na prawach powiatu) i gminach miejsko-wiejskich.

Rozdział 8

Chapter 8

Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim

Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące) Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN	807104,0	317955,2	300927,6	418859,8	418383,2	460768,2	482193,8	534880,1	.
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące) Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN	125375,1	57746,5	70796,2	76648,3	97029,4	71536,9	101213,1	129128,6	.
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dam ³ Industrial wastewater discharged per capita in dam ³	0,031	0,032	0,033	0,033	0,033	0,032	0,034	0,034	.
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w % Share of waste municipal collected separately in total municipal waste in %	21,6	23,8	25,8	28,6	30,2	35,8	37,2	36,2	.
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	-0,64	-0,33	-0,17	-1,33	-1,33	-3,65	-5,71	-4,54	-4,40
Urodzenia żywe na 1000 ludności Live births per 1000 population	9,19	9,52	10,03	9,55	9,32	8,83	8,26	7,49	6,76
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population	-1,36 ^a	-0,78	-0,63	-1,18	-1,29	-0,99	-1,08	-0,91	-1,01
Wskaźnik starości demograficznej w % Old age ratio in %	15,3	15,9	16,5	17,1	17,7	18,4	18,9	19,6	20,2
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6	.	738	797	832	853	820	851	894	.
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL ^a w % w 4 kwartale Employment rate by LFS ^a in % in the 4 quarter	51,6	51,3	51,6	52,3	53,2	54,4	55,3	56,0	55,9
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL ^a w % w 4 kwartale Activity rate by LFS ^a in % in the 4 quarter	55,7	55,1	54,3	54,7	55,2	55,7	57,6	58,3	58,3
Stopa bezrobocia według BAEL ^a w % w 4 kwartale Unemployment rate by LFS ^a in % in the 4 quarter	7,3	7,0	4,9	4,4	3,5	2,2	3,9	4,0	4,2
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	36	30	26	24	27	25	22	23	37
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w zł Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^b in PLN	3459,49	3583,99	3867,60	4135,08	4503,13	4765,04	5227,97	5861,17	6553,34
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys. Annual average number of retirees and pensioners in thousand	457,8	460,9	464,1	478,3	482,3	485,1	482,9	482,6	486,4
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1826,08	1860,33	1911,46	2000,37	2098,49	2219,07	2373,17	2597,62	3051,02
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł Average monthly per capita available income in households in PLN	1245,69	1308,63	1456,55	1611,33	1770,82	1845,34	1932,22	2140,49	.
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^c w % At-risk-of-poverty rate after social transfers ^c in %	.	.	.	.	19,7	16,6	20,4	17,7	.

a Wyniki badania od 2021 r. zostały uogólnione przy wykorzystaniu danych o ludności rezydującej w mieszkaniach, pochodzących z bilansów opracowanych na podstawie NSP 2021. W związku z tym nie są w pełni porównywalne z danymi prezentowanymi za wcześniejsze lata. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c Na podstawie danych z Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności (EU-SILC).

a Since 2021 the survey results have been generalized using data on resident population of Poland living in households, coming from the balances compiled on the basis of the National Census 2021. As a result, they are not fully comparable to the data presented for previous years. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. c Based on data from the European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC).

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim (dok.)
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w % Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in %	9,7	8,8	8,0	7,2	6,6	6,0	5,6	5,2	.
Dzieci przebywające w żłobkach ^a i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 Children staying in nurseries ^a and children's clubs per 1000 children up to the age of 3	49	56	65	81	100	108	137	157	.
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Dwelling stocks per 1000 population (as of 31 December)	351,2	354,4	358,1	362,1	366,6	382,3	388,3	295,6	.
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m ³ Consumption of water from water supply system in households per capita in m ³	34,0	34,1	32,6	35,3	35,4	35,9	35,7	36,2	.
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita	7,4	7,4	7,5	7,6	7,6	6,8	7,5	7,9	.
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (stan na 31 grudnia) Population per out-patient health care unit (as of 31 December)	1794	1787	1758	1726	1739	1763	1786	1702	.
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^b in %	95,3	94,8	95,6	94,4	95,1	94,0	92,3	93,1	94,7
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w % Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^b in %	3,8	4,6	3,8	4,7	4,0	5,0	6,5	5,7	4,4
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^b w mln zł (ceny bieżące) Investment outlays of non-financial enterprises ^b in million PLN (current prices)	4089,4	2998,3	3801,2	3203,1	3670,2	4029,0	4688,5	5102,5	6340,1
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^b (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Investment outlays of non-financial enterprises ^b (previous year=100; current prices)	115,6	73,3	126,8	84,3	114,6	109,8	116,4	108,8	124,3
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca ^c w zł (ceny bieżące) Intramural expenditures on research and development ^c per capita in PLN (current prices)	174,6	139,1	209,9	291,5	347,8	438,1	574,2	605,5	.
Sprzedaż detaliczna towarów ^d (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Retail sale of goods ^d (previous year=100; current prices)	107,1	104,2	104,0	107,1	96,7	86,7	122,9	110,0	95,2
Drogi powiatowe i gminne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej District and communal roads with hard surface per 100 km ² of total area	79,8	81,8	85,4	87,0	90,3	89,6	91,2	94,8	.
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w % Share of renewable energy sources in production of electricity in %	68,6	58,7	51,4	48,7	45,5	45,4	46,6	54,6	.
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %: Share of own revenue in total revenue of local government units in %:									
ogółem total	46,0	44,6	44,5	44,6	44,4	43,3	43,2	44,2	.
gminy ^e gminas ^e	46,5	40,1	39,3	40,5	41,0	41,0	40,5	42,2	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	54,8	55,3	55,5	54,5	51,7	49,3	50,3	51,8	.
powiaty powiats	30,7	32,3	33,4	33,3	36,8	36,8	35,0	37,8	.
województwo voivodship	28,8	41,0	42,8	40,5	43,8	41,5	41,5	36,0	.

a W latach 2015-2021 łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017-2021 łącznie ze żłobkami przykładowymi. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. c Bez amortyzacji środków trwałych. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. e Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.
b In 2015-2021 including nursery wards as well as in 2017-2021 workplace nurseries. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. c Excluding depreciation of fixed assets. d Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. e Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim (dok.)
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %: Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %:									
ogółem total	18,7	10,3	12,5	18,4	16,9	14,9	15,0	17,3	.
gminy ^a gminas ^a	17,5	10,2	13,0	19,2	14,8	13,0	14,5	17,2	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	16,8	9,2	11,2	15,8	17,8	14,7	11,2	11,9	.
powiaty powiats	13,4	11,3	14,1	19,9	18,2	18,3	15,8	18,4	.
województwo voivodship	38,0	16,5	13,7	23,2	25,4	23,6	34,2	37,4	.
Dotacje inwestycyjne ogółem^b dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł: Total investment grants ^b for local government units in milion PLN:									
ogółem total	1023,9	376,9	291,4	669,8	679,5	582,3	803,6	1385,1	.
gminy ^a gminas ^a	226,8	111,3	117,9	231,7	210,0	184,4	333,6	556,8	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	389,6	95,1	57,1	207,4	283,3	173,6	162,2	335,8	.
powiaty powiats	79,8	57,3	69,9	135,7	103,9	119,4	61,6	132,4	.
województwo voivodship	327,6	113,2	46,6	95,0	82,3	104,9	246,2	360,1	.
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł: Result of budgets of local government units in milion PLN:									
ogółem total	261,9	457,7	67,4	-400,0	-125,7	324,8	836,5	-86,0	.
gminy ^a gminas ^a	63,6	206,0	-4,7	-350,9	-7,9	214,9	389,6	-76,2	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	175,4	129,0	51,8	7,0	-173,6	-61,5	289,1	-47,4	.
powiaty powiats	18,8	53,6	18,6	-33,1	53,5	109,2	53,7	-18,9	.
województwo voivodship	4,1	69,1	1,7	-23,0	2,3	62,2	104,1	56,4	.

a Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu. b Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status. b Sum of all types of investment grants.

Rozdział 9

Chapter 9

Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu

Selected data on Bydgoszcz and Toruń

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu
Table II. Selected data on Bydgoszcz nad Toruń
A. Bydgoszcz

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in tonnes/year:									
gazowych gaseous	843993	827969	825874	803512	789295	920901	988966	985371	.
pyłowych particulates	215	126	133	180	137	117	162	188	.
Odpady wytworzone ^a w tys. t Waste generated ^a in thousand tonnes	137,2	140,2	110,7	129,2	91,1	114,7	80,9	135,3	.
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg Mixed municipal waste collected per capita in kg	287,5	244,7	238,9	217,3	225,1	206,9	182,1	206,0	.
Ludność (stan na 31 grudnia) Population (as of 31 December)	355645	353938	352313	350178	348190	339068	334026	330038	326434
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	-1,73	-1,30	-1,26	-2,50	-2,76	-5,43	-6,90	-5,84	-5,94
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population	-3,10 ^b	-2,28	-2,52	-3,01	-2,83	-4,98	-5,89	-5,47	-4,81
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan na 31 grudnia) Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)	635	657	681	704	722	720	730	742	752
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^c na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments ^c per 1000 children aged 3–6	.	860	922	953	968	959	1013	1053	.
Stopa bezrobocia rejestrowanego ^d (stan na 31 grudnia) w % Registered unemployment rate ^d (as of 31 December) in %	5,4	4,8	3,9	3,6	2,9	3,6	2,5	2,3	2,2
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (stan na 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons (as of 31 December) in %	50,8	49,1	49,8	48,5	45,6	43,0	47,5	36,8	32,6
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	16	11	13	9	10	8	8	6	26
Liczba osób na 1 przychodnię ^e (stan na 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments ^e (as of 31 December)	2068	2023	1874	1692	1619	1638	1561	1369	.
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^e na 1 mieszkańca Medical consultations provided in out-patient health care ^e per capita	10,7	10,9	11,0	11,3	11,4	10,1	11,5	12,6	.
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %	3,9	3,3	2,9	2,7	2,9	2,5	2,5	1,9	.

a W ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Do obliczenia ogólnego salda migracji w przypadku migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r. c Łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. d Dane za lata 2015-2020 wyszacowane na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 natomiast od 2021 r. w oparciu o Powszechny Spis Rolny 2020. Dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie. e Łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji.

a During the year; excluding municipal waste. b In calculating the total net migration in case of the international migration data for 2014 was adopted. c Including children in units performing health care activities throughout the school year. d Data for 2015-2020 estimated on the basis of the Agricultural Census 2010 and from 2021 onwards on the basis of the Agricultural Census 2020. Data from 2021 onwards are not fully comparable with data for previous years. e Data have included health care of the Ministry of National Defence, the Ministry of Interior and Administration.

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu (cd.)

Table II. Selected data on Bydgoszcz nad Toruń (cont.)

A. Bydgoszcz

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^a i klubach dziecięcych w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^a and children's club in %	10,9	11,5	11,5	13,7	18,0	21,2	23,9	29,9	.
Miejsca w żłobkach ^a i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 31 grudnia) Places in nurseries ^a and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 (as of 31 December)	114	115	116	143	187	242	270	361	.
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan na 31 grudnia) Population per 1 dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)	2,40	2,38	2,34	2,31	2,28	2,18	2,14	2,09	.
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population (as of 31 December)	121	121	122	121	125	132	136	138	141
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31 December)	82	81	81	83	85	88	90	91	93
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population (as of 31 December)	14	15	17	14	15	18	20	20	22
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w % Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^b in %	2,5	2,9	0,2	3,5	1,6	5,0	5,0	5,2	5,3
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^c na 1 mieszkańca w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^c per capita in PLN	5115	3537	3660	4579	4051	4613	4850	5965	.
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	2,6	2,4	4,1	3,2	3,8	4,9	4,3	4,9	7,2
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Own revenue of the city budget per capita in PLN	2809	3001	3202	3462	3654	3590	3976	4242	.
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Property expenditure of the city budget per capita in PLN	676	534	658	1161	1695	1195	774	822	.

a W latach 2015-2021 łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017-2021 żłobkami przykładowymi. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

a In 2015-2021 including nursery wards as well as in 2017-2021 workplace nurseries. b Data concern economic entities employing more than 49 persons. c Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu (cd.)
Table II. Selected data on Bydgoszcz and Toruń (cont.)
B. Toruń

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in tonnes/year:									
gazowych gaseous	302320	311094	259814	283089	302714	288089	298747	251835	.
pyłowych particulates	127	104	49	41	29	28	29	27	.
Odpady wytworzone ^a w tys. t Waste generated ^a in thousand tonnes	60,9	49,8	32,6	24,9	22,5	22,7	32,4	56,0	.
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg Mixed municipal waste collected per capita in kg	299,1	312,6	309,4	307,1	297,1	283,0	261,7	290,4	.
Ludność (stan na 31 grudnia) Population (as of 31 December)	202689	202521	202562	202074	201447	198801	197112	195690	194771
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	0,19	0,91	0,75	-0,01	-0,85	-2,74	-4,98	-4,20	-3,62
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population	-1,49 ^b	-1,27	-0,45	-1,83	-1,80	-1,66	-2,51	-3,49	-1,93
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan na 31 grudnia) Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)	604	628	652	674	694	683	701	717	732
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^c na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments ^c per 1000 children aged 3–6	.	905	954	969	988	1022	1037	1087	.
Stopa bezrobocia rejestrowanego ^d (stan na 31 grudnia) w % Registered unemployment rate ^d (as of 31 December) in %	6,9	6,1	5,2	4,7	4,1	4,7	4,0	3,6	3,1
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (stan na 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons (as of 31 December) in %	49,4	52,1	54,7	54,3	50,4	52,6	56,8	49,4	43,9
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	17	23	11	19	18	35	23	18	25
Liczba osób na 1 przychodnię ^e (stan na 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments ^e (as of 31 December)	2179	2046	1967	1871	1831	1714	1656	1471	.
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^f na 1 mieszkańca Medical consultations provided in out-patient health care ^f per capita	9,5	9,5	9,8	10,2	10,2	9,2	10,0	10,6	.
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %	5,0	4,7	4,3	3,9	3,6	3,3	3,1	2,8	.
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^g i klubach dziecięcych w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^g and children's club in %	13,0	13,3	15,9	20,0	23,6	27,0	33,3	33,7	.
Miejsca w żłobkach ^g i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 31 grudnia) Places in nurseries ^g and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 (as of 31 December)	145	148	164	253	284	376	421	462	.
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan na 31 grudnia) Population per 1 dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)	2,31	2,29	2,26	2,23	2,19	2,08	2,04	1,99	.
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population (as of 31 December)	128	129	129	129	131	137	142	145	148

a W ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Do obliczenia ogólnego salda migracji w przypadku migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r. c Łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. d Dane za lata 2015–2020 wyszacowane na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 natomiast od 2021 r. w oparciu o Powszechny Spis Rolny 2020. Dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie. e Łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji. f W latach 2015–2021 łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017–2021 żłobkami przyzakładowymi.

a During the year; excluding municipal waste. b In calculating the total net migration in case of the international migration data for 2014 was adopted. c Including children in units performing health care activities throughout the school year. d Data for 2015–2020 estimated on the basis of the Agricultural Census 2010 and from 2021 onwards on the basis of the Agricultural Census 2020. Data from 2021 onwards are not fully comparable with data for previous years. e Data have included health care of the Ministry of National Defence, the Ministry of Interior and Administration. f In 2005–2021 including nursery wards as well as in 2017–2021 workplace nurseries.

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu (dok.)
Table II. Selected data on Bydgoszcz and Toruń (cont.)
B. Toruń

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31 December)	87	86	85	88	88	92	94	96	98
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population (as of 31 December)	17	18	19	17	18	20	21	23	24
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^a w % Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^a in %	2,9	4,5	3,6	2,5	3,1	4,0	6,0	4,7	4,0
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^b na 1 mieszkańca w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^b per capita in PLN	4600	3125	5858	4485	5990	5934	5329	6617	.
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	5,5	4,6	6,0	4,9	7,0	9,7	6,0	9,2	9,1
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Own revenue of the city budget per capita in PLN	2817	2820	3019	3202	3243	3507	3886	4018	.
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Property expenditure of the city budget per capita in PLN	1438	684	918	1323	1458	1442	1101	1312	.

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

a Data concern economic entities employing more than 49 persons. b Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Rozdział 10

Chapter 10

Wybrane dane o miastach na prawach powiatu

Selected data on cities with powiat status

Tablica III. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu
Table III. Selected data on cities with powiat status

Wyszczególnienie Specification	Bydgoszcz	Grudziądz	Toruń	Włocławek
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2022 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2022 in tonnes/year:				
gazowych gases	985371	180337	251835	1575271
pyłowych particulates	188	8	27	398
Odpady wytworzone ^a w 2022 r. w tys. t Waste generated ^a in 2022 in thousand tonnes	135,3	60,4	56,0	70,8
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w 2022 r. w kg Mixed municipal waste collected per capita in 2022 in kg	206,0	232,2	290,4	244,8
Ludność w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Population in 2023 (as of 31 December)	326434	88658	194771	100807
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2023 r. Natural increase per 1000 population in 2023	-5,94	-6,48	-3,62	-8,99
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2023 r. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2023	-4,81	-2,78	-1,93	-4,34
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Non-working age population per 1000 persons of working age in 2023 (as of 31 December)	752	774	732	776
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2022/2023 Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2022/2023 school year	1053	1024	1087	980
Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2023 r. (stan na 31 grudnia) w % Registered unemployment rate in 2023 (as of 31 December) in %	2,2	9,0	3,1	8,2
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w 2023 r. (stan na 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons in 2023 (as of 31 December) in %	32,6	54,0	43,9	63,0
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer in 2023 (as of 31 December)	26	62	25	11
Liczba osób na 1 przychodnię w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments in 2022 (as of 31 December)	1369	1720	1471	1187
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca w 2022 r. Medical consultations provided in out-patient health care per capita in 2022	12,6	9,7	10,6	10,5
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2022 r. w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2022 in %	1,9	5,9	2,8	7,9
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^b i klubach dziecięcych w 2022 r. w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^b and children's club in 2022 in %	29,9	13,0	33,7	22,1
Miejsca w żłobkach ^b i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Places in nurseries ^b and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 in 2022 (as of 31 December)	361	258	462	270
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Population per dwelling in dwelling stocks in 2022 (as of 31 December)	2,09	2,18	1,99	2,15

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Bez oddziałów żłobkowych; łącznie ze żłobkami przyzakładowymi.
a During the year; excluding municipal waste. b Excluding nursery wards; including workplace nurseries.

Tablica III. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu (dok.)
Table III. Selected data on cities with powiat status (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Bydgoszcz	Grudziądz	Toruń	Włocławek
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population in 2023 (as of 31 December)	141	102	148	110
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population in 2023 (as of 31 December)	93	76	98	78
Spółki handlowe na 1000 ludności w 2023 r. (stan na 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population in 2023 (as of 31 December)	22	9	24	9
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^a na 1 mieszkańca w 2022 r. w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^a per capita in 2022 in PLN	5965	6498	6617	9756
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2023 r. Dwellings completed per 1000 population in 2023	7,2	4,5	9,1	2,2
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2022 r. w zł Own revenue of the city budget per capita in 2022 in PLN	4242	3614	4018	4213
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2022 r. w zł Property expenditure of the city budget per capita in 2022 in PLN	822	1841	1312	1093

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.
a Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.